A.K.C. 't Hof Hoembeek

HEEMKUNDE-KRING 't HOMBEEK HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
16de Jaargang 2001 * Nr. 1 & 2 * Februari - Juni

PASTOOR ANDRÉ NIEUWBORG

Speciaal dubbel nummer

Hombeekse pastoors

Op 3 februari 2001 werd pastoor André Nieuwborg van Hombeek ten grave gedragen.

De parochiegemeenschap was in diepe rouw voor haar herder die 40 jaar priester en 26 jaar pastoor van Hombeek was geweest.

Met hem sloot een lange reeks, wellicht definitief, af.

verantwoordelijk uitgever; Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel. 015 / 42.33.26

afgiftekantoor 1980 ZEMST

2220

DE KRINGWERKING

Het overlijden van pastoor André Nieuwborg is voor Hombeek van bijzondere betekenis, vooral omdat hij de laatste priester was die lange tijd deze parochie Sint-Martinus heeft bediend. Dat hebben we niet onopgemerkt kunnen laten voorbijgaan. De heemkundekring wil hem piëteitsvol in herinnering brengen in dit speciaal aan hem wijden. Hieraan hebben zijn broer en anderen vrijwillig hun medewerking verleend. We danken hen en ook diegenen die ons hielpen met foto's en andere gegevens o.m. Dirk Buelens, Ward Verbergt, Jan Leen, Angèle Selleslach, Libert Loosen, Frans Beukelaers.

Bij deze gelegenheid hebben we een historisch overzicht gegeven van al diegenen die in de loop der eeuwen onze pastoor geweest zijn. Dat heeft deze aflevering volumineuzer gemaakt. Om de eenheid niet te schaden behielden we alles samen in één nummer behouden en stellen we u dit Ridderke voor als een dubbel nummer (1&2). Langer opzoekingwerk maar vooral ook een crash van computerhardware hebben vertraging veroorzaakt. De schade aan het bestand is groot maar wordt met goede moed hersteld. Het zal nog veel tijd vergen.

VOORDRACHT OP VRIJDAG 7 SEPTEMBER

De ridders van de Orde van

HET GULDEN VLIES

In de 15de eeuw

door Raphaël DE SMEDT
directeur Kon. Biblioteek van België

Cultuurhuis Leliëndaal, 20 uur.

Deze voordracht loopt in samenwerking met Het Cultureel Centrum A. Spinoy

Introductielessen Kunstgeschiedenis

In samenwerking met de Educatieve Dienst van het Cultureel Centrum wordt een tweede lessenreeks ingericht in het Cultuurhuis Leliëndaal op

17 september – 24 september – 1 oktober, telkens om 19.30 uur

Kennismaking met de Renaissance

door Jo HAERENS, lic. Kunstgeschiedenis

De architectuur in Firenze in de Vroeg-Renaissance en in Rome tijdens de Hoog-Renaissance. De Villa's van Palladio. De Italiaanse schiulders uit de eerste helft van het Quattrocento in het bijzonder Boticelli en Leonardo da Vinci. De beeldhouwkunst met als hoogtepunt het werk van Michelangelo.

Bijdrage in de kosten: 3 x 200 frank, de syllabus inbegrepen en drank bij iedere voordracht. Boeken door overschrijving op Hoembeka 788-5420554-39 vermelden "cursus"

WAT VOORAF GING EN WAT NOG KOMT IN 2001

Galadiner
Op 27 januari zaten 70 genodigden aan rijkgedekte tafelen in kasteel Expoel, door de erevoorzitter bereidwillig opengesteld. Een mooi kader, feestelijk eten, een goed gezelschap, een vrolijke sfeer met een optreden dan K3 (Koekedrie) hebben er een spetterend evenement van gemaakt dat later uitdraaide dan we dachten. Het zal in onze annalen met een bijzonder streepje aangekruist blijven als "uitzonderlijk" !

Jaarvergadering
Op 9 februari werden de puntjes nog eens op de i gezet. Ieder werkend lid kon zijn steentje bijdragen om Hoembeka de volgende jaren in goede richting gestuwd te houden. Er werd geklonken op het nieuwe jaar en bij een versnapering werden omzeggens alle problemen bijgepraat. De ploeg van de bestuurders mocht zich verheugen op de komst van een nieuwe actieve kracht in de persoon van Richard Van Utterbeeck.

Matthäuspassion
En de inleiding door Jo Haerens op 21 maart én de uitvoering door orkest en koor van het Lemmensinstituut op 22 maart, zijn voor de 50 die het meemaakten een culturele belevenis geweest van het hoogste niveau. Met veel enthousiasme werd ons gevraagd die weg verder te gaan.

De Vlaamse Primitieven
Op 2, 9 en 30 april werd de eerste lessenreeks door Jo Haerens bijgewoond door 54 deelnemers. We kenden de lesgeefster reeds uit twee voordrachten bij ons. De gevatte en directe wijze waarop ze de dingen zeer begrijpelijk verklaart, heeft iedereen aangesproken. Het blijft een introductie maar toch is dergelijk overzicht over een tijdperk in de kunst met een vergelijkende studie tussen de schilders qua kleur, vorm, opbouw en stijl zeer relevant. Er volgt een tweede reeks.

Dauwtrappen
Op 1 mei trekt Hoembeka de wandelschoenen aan om enkele kilometers bij vroege dauw door beemden te lopen. Dit jaar verkenden we de Zenneboorden te Leest en Heffen. Een fruitjenever en tenslotte Spek met eieren waren opkikker en versterker na een ongewone ochtendinspanning.

Vlaamse kunst en museumdag
Op 4 mei hield de heer Nieuwdorp, conservator van het Antwerps museum Mayer van den Bergh, een voordracht over "De ontdekking van de Vlaamse Kunst" voor 44 aanwezigen. We konden ervaren hoe een mecenas dit museum had voorbereid en wat een rijkdom het bevat. De 21 geïnteresseerden die op 6 mei de rondleiding ter plaatse en daarna het gegidst bezoek aan het Rubenshuis meemaakten beleefden een verantwoorde hoogdag van eigen kunst.

Lotharingen
Op 25, 26 en 27 mei toerden 48 zonnekloppers rond in het land van Lotharius. De reis heeft zeker een beter beeld gegeven van dit Franse gewest. Zijn ontwikkeling, historische groei, architectuur, kunst en folklore. Wie met de hertogen en bisschoppen op stap gaat bezoekt hun kastelen, paleizen en kerken. Dat deden we ook. We deden nog meer en genoten van de culinaire hoogstandjes die vooral in de stad van de genieter, Hertog Stanislas, te vinden zijn. We vertoefden op spectaculaire hoogten en in dito burchten waar we ongewild de folklore ingestort werden aan middeleeuwse tafelen.

Op 1 september : fietstocht
Het specialistenteam verkent een aangepaste fietsroute voor sportieve hemvrienden. Nader bericht volgt.

Kroniek XX^{ste} eeuw / tentoonstelling
Met veel ijver worden nog kranten gelezen door Raymond, Georges, Pol en Wim om dan de uiteindelijke gegevens te verzamelen. De bedoeling blijft het boek tegen november klaar te hebben en het te presenteren op de aangepaste tentoonstelling over honderd jaar Hombeeks leven.

Archief:
Om het beheer te optimaliseren heeft de kring zich een krachtiger computer aangeschaft met CD-schrijver. Hoembeka wordt ook op internet voorgesteld. Onze verzameling aan boeken, tijdschriften en diversen die met heemkunde te maken hebben; breidt steeds maar uit. We schaften ons een reeks boekenkasten aan en ontwikkelde nieuwe bergruimte.
We danken alle sympathisanten die ons regelmatig interessante zaken schenken die we zorgvuldig bewaren. In het bijzonder willen we ons medelid Stephan De Cock vermelden die ons een hele reeks van boeken en tijdschriften naliet. Zijn voorbereidende studie over Leliëndaal wordt eveneens in het archief bewaard. Bij gelegenheid zullen we er in ons tijdschrift op terugkomen.

Raadpleging van het archief kan op woensdag van 19.30 uur en op de zaterdag van 9.00 uur op

woensdag 13 juni	zaterdag 23 juni	woensdag 12 september
zaterdag 22 september	woensdag 10 oktober	zaterdag 27 oktober
woensdag 14 november	zaterdag 24 november	woensdag 12 december
zaterdag 22 december		

Wat doet g'er aan ?

Ward DE KEMPENEER

Zovelen heeft hij begeleid, jongeren in de jeugdbeweging, volwassenen op hun weg, zieken in hun angst en vertwijfeling, ouderen in hun eenzaamheid, stervenden bij hun overgave en doden naar hun laatste rustplaats. En toch zal de smaak bitter geweest zijn, een tijd terug, toen hijzelf ging lijden en moest horen dat, na hopen, nog enkel het moedig aanvaarden overbleef. Maar hij deed verder alsof er niets aan de hand was. De pastoor vermagerde en soms zag hij er wat vermoeid uit. Bij de dienst of homilie weerklonken zijn woorden van hoop en verwachting nog wel, maar zijn blik verraadde dat alle draagkracht begaf.

Hij was niet los van tong. Sporadisch was er toch wel een wat langer gesprek. Daaruit bleek zijn grote interesse voor het verleden van zijn dorp en parochie. Jarenlang woonde hij hier. Het was ook zijn dorp geworden. Hij voelde zich één met de mensen, kende ze beter dan wie ook. Voor kleine anekdotes of leuke bijzonderheden spitste hij de oren en wilde hij vernemen hoe dat weer allemaal in mekaar zat.

Op zijn kerk was hij fier. Graag stelde hij ze open voor bezoeken of rondleidingen op vraag of bij speciale gelegenheden. Hij was er steeds bij en gaf spontaan toelichting over kleine bijzonderheden die hij het best kende. De Sinte-Mettevieringen steunde hij enthousiast. Tijdens de kinderstoet was de pastorij één der mooist verlichte huizen op het parcours samen met het beeld van Sint-Maarten. Waar hij kon hielp hij de heemkundekring met parochiearchief of registers.

Evenzeer als de toren was zijn verschijnen aan iedereen vertrouwd, graag gezien, lief en mild maar niet altijd zo gemakkelijk genaakbaar. Bij diepere gesprekken verzonk hij vaak in een wezenloos peinzen. Dan sprak hij geen woord en staarde voor zich uit. Zijn blik werd onscherp, stond op oneindig. Plots, alsof hij uit een extase kwam, richtte hij zich op, klaarde uit, en : "Ja, maar . . .". Dan kwam hij echt los. De gevoelsmens vergat even zijn hart verder af te schermen voor al te nieuwsgierige blikken en gaf zich bloot.

De laatste tijd was het fysieke leed niet meer weg. Er was ook andere pijn, onbesproken. Zijn engagement was ingeboren. Van jongsaf dweepte hij met het christelijk ideaal. Zijn leven wijdde hij aan het uitdragen van die boodschap, die een blijde boodschap moest zijn. Dat was ze ook, maar op de verpakking was er sleet. Ze was door zovele handen gegaan –niet altijd de properste- zodat ze er niet meer aantrekkelijk ging uitzien. Zijn voorliefde voor de kleinsten en voor de jeugd was spreekwoordelijk. Van hen kon hij het meest verdragen. Maar als op zijn oude dag jongeren bij hem aanbellen en zich schunnig aanstellen, als het kerkplein een verzamelplaats is voor schorremorrie dat er blowt en niet enkel blabla verkoopt, als in zijn huis wordt ingebroken en gestolen, als dagen na mekaar glasramen met stenen worden bekogeld, zelfs tijdens de avonddienst, dan heeft deze pijn die van zijn ziekte overtroffen. Daar staat ge machteloos tegenover en aldus besloot hij maar; "Wat doet g'er aan ?"

Wij zien het. Wij weten het. De wereld van vandaag zit nu eenmaal zo in mekaar en waarom zouden we er iets aan doen 'zolang het maar geen overlast berokkent' ! Of hopen we misschien dat later de vraag niet gesteld zal worden: "Waarom hebt ge er niets aan gedaan ?"

Mijn broer André

Frans NIEUWBORG

Tollembeek,
een landelijk dorp in het Pajottenland, verscholen in de Markvallei, tussen Edingen en Geraardsbergen, dicht bij de taalgrens, een spoorwegstation en de mijnwerkers naar Wallonië, de rest naar 't werk in Brussel.

Op die bewuste snikhete 15 augustus 1932, Onze-Lieve-Vrouw-hemelvaartsdag, komt daar André op de wereld. Het huis in de Statiestraat 5, onder de schaduw van de rijzige slanke parochietoren is vervuld met vreugde. De 18 maanden tellende Eliane heeft een broertje bijgekregen. Het geboortehuis is de voorouderlijke woning van moeder en op dat ogenblik al goed bevolkt. De grootouders wonen er: F August Bellemans, de dorpsschrijnwerker, een onopvallende naarstige en goedaardige man en zijn vrouw Leontine Mesch, een grote slanke vrouw. Zij is de dochter uit het Hof ter Hagen, fier, streng voor zichzelf maar ook voor de anderen. Ook de lieve tante Charlotte woont in bij het jonge echtpaar Theophiel Nieuwborg en Madeleine Bellemans. Moeder Madeleine was de jongste dochter van zes, naaister, vlijtig, niet onaardig, lief en vrolijk, steeds in de weer maar tegelijkertijd toch een zekere rust uitstralend. Vader Theophiel is schrijnwerker en trappenmaker, een grote slanke man met sterke zelfstandige ideeën maar rechtlijnig, fijngevoelig en met een onweerstaanbare humor eigen aan een echte pajottenlander.

In deze grote gesloten grote familie is kleine André nu de jongste. Hij kan er opgroeien in een liefdevolle geborgenheid waar toch ook strikte normen en duidelijke afspraken gelden. Er heerst een sfeer van drukte door het werk maar toch blijft alles gemoedelijk en vrolijk. Na André volgen nog vier kinderen; Frans, Marie-Rose, Nicole, allen nog voor de oorlog geboren. Martine, de jongste, zal er het levenslicht zien na de oorlog. Iedereen kan er tot ontplooiing komen in grote zelfstandigheid. De jeugdjaren van André, van zijn broer en zusters, verlopen harmonieus met veel genegenheid, redelijkheid, waardering en de nodige humor. Kortom, alles wat nodig is om van de jeugd iets fantastisch te maken en gelukkig bovendien. De christelijke waarden zijn de basis voor een bewuste godsdienstige opvoeding. Overtuigd, correct, geen flauwdoenerij of kwezelarij maar zeer alert voor goed en kwaad, en bovendien met een gezonde kritische instelling. Wat goed is, krijgt appreciatie; wat beter zou kunnen, ook in de kerk of op de pastorij, krijgt kritiek. De inzet voor parochiewerken en voor de school is iets vanzelfsprekends.

Met zijn zus Eliane trekt André naar de kleuterschool van de H. Jozef. Vaardigheden worden er aangeleerd zoals prikken en matjes vlechten maar er is ook een verplichte rustkuur. Zuster Josefa helpt de dreumesen met volle overgave bij hun onbezoldigde kinderarbeid. Ze is kolossaal groot, met dito platvoeten en een benauwende boezem die loodzwaar in de nek doorweegt als ze liefdevol gaat overhellen over de piepjonge debutantjes. Bij deze ongewenste intimiteit, dit close contact, wordt de dikke "peperkoor" in haar nek nog uitvergroot en kunnen de wilde stekelige snorharen moeiteloos geteld worden. Fysiologische fenomenen beklijven dikwijls meer dan de leerstof of vaardigheid waar het in hoofdzaak om draait. André is een rustig opmerkzaam ventje. Met schrikogen staart hij hulpeloos naar het bliksemsnel voorbijschieten van de kwieke zuster Alexandra.

De plaatselijke gemeentelijke jongensschool is een langgerekt gebouw met vier ruime klassen en een lange stoffige speelplaats. Twee figuren zijn opmerkelijk. De hoofdonderwijzer, meester Cosijns, alias Mataat, is een steeds smoelentrekkend en zenuwachtig man met alle aangeboren kwaliteiten van een begenadigde lokale tiran. Madame van Voskes (die nog leeft, 98 jaar) geeft les in het eerste en tweede leerjaar. De mollige dame weet alles wat in het dorp gebeurt. Bij 'madame' vindt André echt zijn draai. De stille, leergierige jongen die alles nauwkeurig observeert, valt ook in haar gratie. Met veel lof getuigt ze van zijn grote vorderingen in lezen, rekenen en schrijven. Moeder Madeleine is fier over haar oudste verstandige zoon. Twee jaar later wordt André met een zware verantwoordelijkheid belast. Zijn jongere broer Frans moet met hem mee naar school. De beschermplicht over zijn meer dan wispelturige broertje is voor de rustige André een echte beproeving. Samen naar school, maar bijna nooit samen thuis. Soms gaat het te ver en de plichtbewuste broer laat zich afkeurend uit over het kattenkwaad dat zijn broer Frans weer uithaalt. Wat er ook gebeurt, het blijft altijd een onderlinge zaak en bij vader of moeder wordt nooit een woord gerept.

Als de tweede wereldoorlog uitbreekt is André acht jaar. Intussen zijn er nog twee zusjes bijgekomen maar tante Charlotte is overleden. Ook de inwonende grootvader en grootmoeder hebben intussen een hoge leeftijd bereikt. Ze overleven de zware beproeving van deze oorlog niet. Vader Theophiel schakelt nu over van schrijnwerkerij op klompenmakerij. Er is een groot gebrek aan schoeisel en de 'blokken' liggen goed in de markt. De handel draait op volle toeren. Dat draagt er toe bij dat het gezin zonder te veel moeilijkheden of honger de oorlogsschaarste doorworstelt. Bij de inval der Duitsers is men eerst op de vlucht geslagen. Duitse soldaten hebben hun intrek genomen in het werkhuis. Na enkele dagen vertrekken ze en vergeten een stevige fiets die goed uitgerust is en met ballonbanden. André noemt hem "den Duits", robuust, zwaar als een tank, echt iets om spieren door te kweken. Tot lang na de oorlog is het vehikel het geprefereerde transportmiddel geweest van André en Frans.

Kozijn Paul beweegt zich in weerstandsmiddens. De verzetsman die bij sabotages betrokken is geweest, moet zich schuilhouden. Hij komt zich bij zijn oom schrijnwerker verstoppen en laat zijn revolver slingeren tussen de poppen en het speelgoed van de zussen. Hij wordt opgespoord. 's Nachts houdt de Gestapo een razzia. De twee kleine jongens worden uit het bed gelicht en tegen de slaapkamerdeur geduwd. Gelukkig wordt er niets gevonden en komt men er met de schrik van af. We zijn gewaarschuwd. Dergelijke avonturen maar nog vele andere ongewone indrukken zijn inherent aan oorlog. Ze hebben voor een groot deel deze vier ongewone jeugdjaren bepaald: spanningen, schrik, slecht en weinig eten, levertraan en haring, razzia's, het wegvoeren van de pastoor.

André is in die jaren misdienaar geworden. Het lag in de lijn van de verwachtingen omdat kozijn Michel, die één jaar ouder is, al bij de kerkdienst is ingeschakeld. De voorbereiding is tweevoudig; de studie en de stage. Eerst moeten thuis de Latijnse teksten van buiten geleerd worden, met de juiste uitspraak en in de goede volgorde. "Confiteor Deo omnipoténti, Kyrie, Gloria, Orate fratres, Sursum corda, enz". Moeder Madeleine is repetitor, broer Frans volgt mee want hij beseft wat hem ook te wachten staat. Weigeren is taboe: voor erezaken bedankt men toch niet. Dan volgt nog de pro forma stage bij de onderpastoor en daarna de echte stage tijdens de mis maar eerst nog onder begeleiding van de misdienaar van dienst.

De pastoor en de onderpastoor zijn opgetogen met André. Hij is een voorbeeld van een misdienaar en de lofbetuigingen zijn niet uit de lucht. Het ligt hem ook . Hij kwijt zich van zijn taak met volle overgave, behalve die ene keer, toen hij beweerde dat er vlooien in de misdienaarkleren zaten. In de week is er mis om 7 uur, dus vroeg opstaan. Er zijn vier misdienaars die beurtelings assisteren. Onder hen heerst een strikte hiërarchie. Niemand kan of mag er iets aan veranderen. De jongste onderwerpt zich aan het gezag van de oudere. De oudste in dienst heeft het oppergezag. Karweitjes en minder opvallende opdrachten zijn voor de nieuwelingen. De bel rinkelen, het wierookvat zwaaien of op de gong slaan, zijn privilegies voor ouderen. Er gaat voor André een wereld open die hem zodanig boeit dat dit hem nooit meer loslaat. Het motiveert hem. Hij staat in bewondering voor de parochiepriesters en eerbiedigt ze. Hij vindt een stimulans in deze omgang, de betrokkenheid bij de eredienst.

Thuis gaat hij bij het spel verder op in deze leefwereld. Zijn broer en zussen worden erbij betrokken en voorbereid. In het poppenhuis organiseert hij liturgische vieringen. Een dik telefoonboek is het missaal en de kazuifel is van oud behangpapier. Er wordt Latijn afgedreund en gezongen waar het beste Gregoriaans niet tegenop kan. Al de poppen van de zussen worden meermaals gedoopt. Huwelijken zijn er aan de lopende band. De talrijke schijnhuwelijken die zijn broer Frans moet sluiten met vriendinnen van de zussen zijn te veelvuldig om er met fatsoen over te spreken. Soms degradeert het Latijn naar nog minder dan wat na het concilie "de volkstaal" is gaan heten zoals:
- "***Dominus vobiscum, de paster kreupt de muur op en wast zijn billen met zeepsop***".

Processies zijn ook een dankbaar onderwerp. Een kindersliert trekt dan stoetsgewijze door de moestuin. Iedere groente die we ontmoeten krijgt zijn liturgische erkenning waar zij recht op heeft.

- "***Sancta Kolen, ora pro nobis - Sancta Spinoche, ora pro nobis, …*** ".

Het verheffen van veldgewassen en planten tot het niveau van het hemels altaar kan vrolijk schijnen maar het was door ons bloedernstig en zeker niet als parodie bedoelt.

Met de bevrijding in september 1944 doet André zijn Plechtige Communie. Hij is lid van de Eucharistische Kruistocht en fervent lezer van "Zonneland". Vanaf nu is hij ook de primus inter pares bij de misdienaars. Het kattenkwaad van zijn confraters in de sacristie of elders gaat hem soms wel te ver. Zijn jongere broer Frans wordt herhaaldelijk rustig maar kordaat terechtgewezen. Hoe gortig de anderen zich ook gedragen, het wordt steeds tussen hen opgelost. André draagt wijselijk zelf de overlast die zijn genoten hem bezorgen zonder de geestelijke overheid of de ouders hiermee te belasten. De zin voor verantwoordelijkheid is hem van jongs af eigen, wat getuigt van een grote persoonlijkheid.

De oorlog is voorbij. Vader Theophiel ondervindt dat de beste dagen voor de klompenmakerij voorbij zijn. Hij verkoopt de machines en schakelt terug over naar de schrijnwerkerij. Zijn hoop is gesteld op zijn opgroeiende zonen als één of misschien wel twee opvolgers in de zaak. André is oud genoeg om naar de vakschool te gaan in Geraardsbergen en er de stiel te leren. Het is immers een handige jongen die veel knutselt en die zich in het werkhuis al goed thuis voelt. Hij heeft al een plaatsje veroverd en toont interesse voor de houtbewerking. Als vader Theophiel zijn plannen aan zoon André duidelijk bekend maakt, valt een lange stilte. Daartegen ingaan is niet zo evident. Dan volgt zijn antwoord dat hij er aan denkt priester te worden.

Het heeft vader Theophiel zeker moeite gekost om met een "grandeur d'âme" deze beslissing te aanvaarden. Alle hoop is nu op de tweede zoon Frans gesteld terwijl André op internaat gaat naar Mechelen in het Klein Seminarie. Hiermee is vrij vroeg een lange weg naar het priesterschap al begonnen. De priesterkeuze wekt niet eens zo grote verwondering bij familie en kennissen; een voorbestemming die door iedereen als vanzelfsprekend geacht wordt, iets dat men wist zonder dat het expliciet moest worden uitgesproken. André is een doodgewone jongen, eenvoudig maar vroom zonder daarom een flauwe pilarenbijter te zijn. Wel idealist maar iemand toch die relativeert, realistisch genoeg om met beide voeten op de grond te blijven. Zijn ideaal moet hij niet verantwoorden in lange volzinnen; hij straalt het eenvoudig uit.

Zo verloopt de humaniora in het Klein Seminarie te Mechelen. De opvoeding is er nog een van de oude stijl waar veel aandacht gaat naar tucht en orde en boven alles hard studeren.

Intussen heeft broer Frans ook gekozen voor een ander beroep dan schrijnwerker zoals zijn vader. Hij volgt de normaalschool te Mechelen waar het regime veel losser is. De donderdagnamiddag kan hij zijn broer André gaan opzoeken. De tieners bespreken wel en wee; er is commentaar op de wereld der volwassenen, ook kritiek, totale afkeuring zelfs over willekeurig gezag en machtsmisbruik. Ook de meisjes uit de schrijnwerkerij te Tollenbeek zijn nu het huis uit, op kostschool, behalve de jongste –Martine- die na de oorlog geboren is. Niettegenstaande de kinderen uit het gezin lange tijd van elkaar verstoken blijven als internen, blijft er een stevige familieband. Met de vakantie treffen alle kinderen elkaar. In deze heerlijke periode knutselt André graag. Hij ontwerpt Kerststallen en maakt ze samen met zijn broer. Hij bekwaamt zich ook in het boekbinden. Zonnelanden inbinden, een schuchter begin, eindigt na enkele jaren in echte pareltjes van boekbinderskunde. "Den Duits" doet het nog altijd. De twee broers houden van uitstappen maken met de fiets; de streek verkennen, familie bezoeken, meerdaagse reizen naar Brugge of naar de Ardennen. Ieder jaar organiseert André thuis een kerstfeest. Een familiefeest met veel sfeer, liedjes en devote emotie. Martine, de jongste, mag het kindje in de kribbe leggen. Dan volgt als afsluiter de koffietafel. Stilaan begint ieder zijn eigen kant te zoeken.

De oudste zuster, Eliane, besluit kloosterzuster te worden en treedt in te Hoegaarden als zuster Claudine. Voor de familie veel minder vanzelfsprekend want ze mag nooit meer naar huis komen. Waarvoor is dat nu goed? Niet voor haar en niet voor ons. Dan maar op bezoek gaan.

Als de broers op bezoek komen is zuster Claudine steeds op haar hoede. Die durven wel eens fratsen uithalen. André verzint de gekste dingen die dan door beiden worden uitgevoerd. Kaders worden op hun kop gehangen. Dan wordt er op gewed dat ze bij het volgend bezoek nog averechts zullen ophangen. De geraniums verhuizen naar de fruitbomen. André had wel enkele ingeboren trekjes. Zijn zuster plagen was er zo één; een aandrang waaraan hij niet kon weerstaan. Terloops gezegd zal zijn afkeer voor katten en zijn affiniteit voor duiven ook wel aangeboren geweest zijn.

Na het Klein Seminarie volgt als vanzelfsprekend het Sint-Jozefseminarie te Mechelen. De priesteropleiding is nu grote ernst en eens in het groot seminarie mag hij de soutane dragen met Romeinse col. Tijdens het groot verlof is André niet zo veel meer thuis. Deze vrije tijd brengt hij nuttiger door om in de jeugdwerking te werken, vooral bij de paters Salesianen te Halle. Zodra de lange weg van voorbereiding is afgelegd, volgt de priesterwijding. Dit is wel het hoogtepunt voor de familie en ook voor de gehele parochie.

Na een korte periode te Essene (Brabant) als onderpastoor, wordt André officieel onderpastoor te Hombeek en later pastoor. In 2000 wordt er zijn 40 jaar priesterschap en 25 jaar pastoor gevierd. Intussen zijn de tijden erg veranderd. Zijn onverwachte ziekte en het veel te vroege heengaan is een harde slag geweest.

Nu blijft nog de herinnering. Het is moeilijker dan ik had gedacht om reeds in je diepste toegedekte herinneringen over je broer op te halen. Ze zitten te diep en zijn te omvattend om ze op te spitten en ze zomaar in enkele prozaïsche zinnetjes op papier te zetten.

Vanaf zijn jeugd is André iemand die met een niet definieerbare gedrevenheid richting geeft aan het leven. Consequent blijft hij die weg volgen uit volle overtuiging. Onopvallend, eenvoudig, rust uitstralend en berustend is het priesterschap voor hem een dienst aan anderen, jongeren zwakkeren. Vanzelfsprekend, voorbestemming, genade ?

Hij blijft zichzelf, eenvoudig, gemoedelijk, genietend van de mooie dingen van het leven, moeilijkheden relativerend of afwimpelend desnoods met de nodige humor ondanks alles. Zijn geestelijke verbondenheid met zijn talloze vrienden is zonder verweer. Wie hem ontmoet, voelt de natuurlijke ongedwongenheid en oprechtheid. Hij blijft zichzelf, ongekunsteld, oprecht. Hijzelf put sterkte en nieuwe moed uit die vele echte vriendschappen.

Voor zijn familie is hij steeds gebleven wie hij was: de voorbeeldige wegbereider, plichtmatig en consequent, gemoedelijk maar beslist, ernstig en toch schertsend, een begenadigde broer die niet gezalfd hoefde te worden om priester te zijn, hij was het van nature.

P R I E S T E R Z IJ N

Ward Bruynickx

Priester zijn is hartelijk zijn, maar dan kordaat

Priester zijn is net als Jacob in het oude verhaal,
een nacht lang strijden om te weten waarheen:
nachten lang wakker liggen
strijdend met je geweten en met God.

Priester zijn is door God getroffen worden,
de werkelijkheid van je zwakheid inzien
en verder niet meer fier rechtop
of pretentieus door het leven gaan,
maar hinkend en vertrouwend op de Heer.

Priester zijn is,
bij het lichten van de morgen
Gods zegen krijgen.
Net zoals Jezus,
doorgaan in dienst van anderen,
ook als de tegenstand groeit.
Trouw blijven aan je woord,
je liefde, je roeping,
ook als het lichaam
water zweet en bloed.

Priester zijn is,
net als Jezus, geknakt op de Olijfberg,
je handen openhouden
voor de bittere beker,
bidden en aan de Vader vragen
wat Hij nu van je verlangt.

Priester zijn is
weten dat Gods trouw nooit sterft
ook al breekt het lichaam,
ook al planten de mensen
een kruis in je liefde en trouw.

Aan het eind van je weg,
aan de grenzen van je krachten,
neemt God het over.

God laat je in Christus verrijzen
als je kordaat in je liefde
tot het uiterste gaat.

In Memoriam

UITTREKSEL

Uittreksel uit de tekst uitgesproken tijdens de uitvaartplechtigheid door Mariette SOLI

Veel mooie herinneringen aan onze pastoor blijven levend. Zijn hart ging op de eerste plaats uit naar de kinderen van zijn parochie. Hij kwam zeer graag op de scholen en sprak de kinderen zoveel mogelijk persoonlijk aan, met een kwinkslag, een vraagje of een klein woord…

De vieringen van eerste- en plechtige communie waren een hoogtepunt in zijn priesterleven. Telkens weer was hij ontroerd bij het uitreiken van hun communie of vormsel. Op chirobivakken genoot hij ervan tussen de jeugd te vertoeven. Een vertrouwd beeld op een bivakplaats: mijnheer pastoor met boek en sigaar voor zijn blauwe tent. Hij had steeds iets mee voor de mannen en 's avonds konden ze bij hem te biechten gaan.

Geen K.W.B.-bivak ging voorbij of proost André zijn tent stond tussen al die anderen. Hij behoorde ook tot die grote familie. Een kaartje leggen met de gepensioneerden, hen thuis eens opzoeken, hun jaarlijks paasfeest verzorgen en ook vooral samen met hen op bedevaart gaan naar Lourdes, hij genoot ervan! Toch bleef hij daar in Lourdes denken aan de mensen van zijn parochie die zijn steun ook nodig hadden: een kaartje naar de zieken, een kleine attentie, werd door iedereen erg gewaardeerd!

Een parochie vraagt veel werk: doopsel, huwelijk, jubileum, begrafenis, de jaarlijkse ziekendag, een bijeenkomst voor de gehandicapten, … telkens weer zorgde onze pastoor ervoor dat het mooie momenten waren.

Pastoor Nieuwborg was een toegewijd man. Als proost van vele verenigingen was hij zeer begaan met de goede werking ervan, men kon rekenen op een bezinning of een geestelijk woord. Hij had ook zeer veel aandacht voor de zwakkeren: zieken, gehandicapten, ouderen en ook bedelaars stuurde hij nooit door, zonder hen iets toe te steken en gewoon eens met hen te praten.

Hij vertelde ook graag over Zemst-Laar. Onopvallend groeiden zijn twee parochies korter naar elkaar. Mensen en verenigingen. In stilte was hij heel fier van beiden herder te zijn, zoals hij dacht dat God het had bedoeld.

André was ook een timmerman. Met het gereedschap van zijn vader knutselde hij in de kelder van de pastorij een grote poppenkast in elkaar voor de kleuters. De houten kruisjes van de communicanten en een nieuwe kerststal in de kerk. Hij timmerde graag aan de weg en streefde er steeds naar dat alles "recht in de haak" stond.

Het herschilderen van de kerk, het nieuwe orgel, de nieuwe stoelen, het vast tapijt en de recente geluidsinstallatie: hij wou dat zijn parochianen het goed hadden om samen Eucharistie te vieren.

Zijn familie was voor hem een bron van inspiratie en kracht en ook een partner in zijn ontspanningsleven, in de vorm van reizen. Zoals hij zelf zei:
"mijn laatste reis zal waarschijnlijk ook de mooiste zijn, maar die zal ik alleen moeten afleggen". Samen met meneer Mariën verzorgde hij de diensten. Hij wilde zoveel mogelijk van zichzelf geven. Soms zagen we dat het heel moeilijk was maar de volgende dag stond hij weer klaar.

En dan plots is het stil geworden in onze kerk. Mijnheer pastoor is niet meer. Afscheid nemen is moeilijk maar het kan, vooral omdat we in ons hart vele mooie herinneringen meedragen, in diepe dankbaarheid.

André, we zullen je missen maar we gaan verder op de weg doe je ons toonde: eenvoudig en met een dienstig hart, houdend van de mensen van ons dorp en van daarbuiten!

Tot weerziens André.

Thuiskomen

Maryse ROBEYNS

Pastoor André Nieuwborg - Dré voor de intimi- heb ik pas een 16-tal jaren geleden persoonlijk leren kennen, als pastoor bekommerd om zijn kudde maar ook als mens en als vriend die kon genieten van de gewone en goede dingen van het leven: een lekker glas wijn, het gezellig samenzijn met mensen, een goeie mop.

Op de vergaderingen van het schoolbestuur van de St.-Maartensschool dook hij telkens de kelder in om een fles wijn uit zijn voorraad boven te halen. Bij het ontkurken zei hij dan monkelend; "Hier zie, een wijntje dat al een tijd zijn eerste communie gedaan heeft !" Het smaakte telkens voortreffelijk …. of die eerste communie daar iets mee te maken had, weet ik niet maar het aantal ligjaren wel.

Tijdens deze bijeenkomsten, die in een gemoedelijke sfeer verliepen, kon hij soms wel eens raak uit de hoek komen met gerichte vragen om de zaken klaar en duidelijk te stellen. Als voorzitter van het schoolbestuur was het zijn vaste gewoonte rond 10 uur, tijdens de speeltijd, binnen te springen op school voor een taske koffie. Dat was voor hem de gelegenheid om, bij een babbeltje met de leerkrachten in de leraarskamer, op de hoogte te blijven van het reilen en zeilen in de school. In 't voorbijgaan genoot hij ervan om met de kinderen een woordje te wisselen of een aai over den bol te geven. Hij was een zachtmoedig man met een groot hart voor de kinderen.

Waar hij soms moeite had om onbevangen tegenover volwassenen te staan, des te beter lukte hem dat met kinderen. Dat heb ik mogen hervaren tijdens de jaren dat ik meewerkte in de catechesploeg. Voor de catechese van vormelingen en eerste communicanten had hij bijzonder veel aandacht. De manier waarop deze catechese kon gebeuren: met de catechistenploeg en bijeenkomsten aan huis in kleine groepjes, dat was zijn verdienste.

Telkens weer trok hij op pad om mensen daarvoor aan te spreken. Zo herinner ik mij nog goed de dag dat hij bij mij kwam aankloppen met de vraag om catechese te geven. "Ik weet niet dat ik dat zal kunnen ", was mijn reactie. En op zijn gekende gemoedelijke manier zei hij: "Dat zal wel gaan zeker; daarbij de voorbereidingen voor die bijeenkomsten van de kinderen doen we samen". Zo heeft hij mij op weg gezet.

Wij waren het niet altijd over alles roerend eens. Maar toch … op die vergaderingen van de catechistenploeg en in persoonlijke gesprekken heb ik hem leren kennen, niet alleen als pastoor die ijverde om het geloofsverhaal door te vertellen aan kinderen, maar ook als een ruimdenkend man die met zijn twee voeten in 't leven stond en gevoelig was voor creatieve ideeën.

Voor een St.-Maartensviering in de kerk stelde hij voor om de kinderen, verkleed zoals ze Sintemette waren gaan zingen, te laten komen om de omhaling te doen. Toen wij tijdens de voorbereidingsdag voor het vormsel met de kinderen in het parochiecentrum de stad van de vrede bouwden, was er over de rivier een levensechte houten brug, waar de kinderen konden overlopen. Dat was het werk van de pastoor-timmerman: een ingenieus werkstuk uit verschillende delen dat vooral door stoere jongens

in mekaar gestoken kon worden onder de deskundige leiding van mijnheer pastoor. En stevig was ze zeker want hij had ze zelf uitgetest.

- *"Als die brug mij kan dragen, dan zal het met de kinderen ook wel lukken, zeker!",*
was zijn mening. Op de startnamiddag van de vormselcatechese, waar de kinderen het verhaal van Tobias speelden rond de kerk en in de dorpskom, was hij niet weg te slaan. Hij genoot zichtbaar van het enthousiasme waarmee de kinderen zich inleefden in het spel.

Om zovele mooie en soms ook moeilijkere momenten samen, denk ik graag aan hem terug met liefde en respect: aan iemand die als mens en als priester een stempel heeft gedrukt op mijn leven en op dat van vele anderen.

Na meer dan 30 jaar in Hombeek was zijn parochie en de mensen hier zijn thuis geworden. Toen hij 65 werd, maakte hij de overpeinzing: "Ik zou met pensioen kunnen gaan en het rustig aan doen, maar waar zal ik naartoe gaan en hoe moet het dan verder?" Ondanks zijn gezondheidsproblemen bleef hij trouw en zo goed mogelijk de zware taak als pastor van twee parochies op zich nemen.

Drie weken voor zijn overlijden heb ik persoonlijk afscheid mogen nemen. Hij was er zich van bewust dat zijn leven op aarde ten einde liep. Hij nam er vrede mee ! Voor hem was sterven niet alleen afscheid nemen maar vooral " thuiskomen bij zijn Vader", zoals hij het zelf verwoordde. Zo leefde hij, zo is hij gestorven in diep geloof en vertrouwen in de Vader. Vaarwel Dré, een behouden thuiskomst … en tot weerziens!

De pastoors van de Sint Martinusparochie door de eeuwen heen

Ward DE KEMPENEER

Het overlijden van pastoor André Nieuwborg is voor Hombeek niet zonder historische betekenis.

Als een pastoor de parochie verliet omdat hij verplaatst of bevorderd werd, op rust ging door ouderdom of ziekte, of overleed, dan was zijn opvolger vlug bekend en benoemd. In extreme gevallen werd de dienst korte tijd verzekerd door een tijdelijke vervanger. In Hombeek was dat meestal de pastoor of de onderpastoor van Leest.

Priester Stefaan Callebaut, reeds moderator in de parochies St.-Jan Berchmans (met Pius X en St.-Jacob) en St.-Jozef-Coloma, nu ook nog aanstellen als (voorlopige) bedienaar van een vijfde gemeenschap, St.-Martinus te Hombeek is apodictisch: Hombeek heeft zijn laatste pastoor gehad!

De oude vorm van samenleving die de mensen ooit samenbracht in de parochiekerk en rond de toren is voorbij. Materiële welstand, sociale zekerstelling, mobiliteit, sport en ontspanning, verre reizen, enz. hebben het leven verbeterd en de individualisatie bevorderd. Denken en handelen moet eigengereid kunnen zonder betuttelende beïnvloeding van moralisten. De media, televisie in het bijzonder, zijn nu normenbepalend. Zij laten de moderne mens alles consumeren wat zij waardevol achten om opgediend te worden: het ongewone, spectaculaire, de immoraliteit zelfs. Hij is ontvoogd en kan vrij oordelen en zelf beslissen over hoe leven en hoe sterven. De moderne gelovige mens heeft eindelijk kunnen afrekenen met het 'kerkestablishment'. "Pastoors, die de mensen zoveel hebben wijs gemaakt om de macht in eigen handen te houden", heeft hij uiteindelijk afgestraft. Daar getuigt hij met fierheid over. Hij wil niet langer doorgaan voor ouderwets of conservatief.

Pratikerende gelovigen zijn uitstervend. Enkel de ceremoniële plechtigheden als dopen, communies, trouwfeesten en begrafenissen zijn nog in trek en het onderwijs mag er ook wel zijn. Uit eigen rangen komen de meest 'mediafiele' tegenstanders zoals revolterende en uittredende priesters, nonnen en 'bekeerde' misdienaars. Ze boeken succes in de nieuwe cultuur, al dan niet politiek, en vinden geruisloze steun bij diegenen die al jaren zaten te wachten op een dergelijk antireligieus klimaat. Het is een klimaat waarin het absoluut niet geraden is het vroegere aantrekkelijke ambt van parochiepriester nog te ambiëren. Het is ooit anders geweest.

Bij deze confirmatie, historisch of niet, past een verhaal over de pastoors door de eeuwen heen.

Een overzicht [1]

De geschiedenis van het godsdienstig leven in de parochie Sint-Martinus te Hombeek is over negenhonderd jaar bekend. Over de oudste tijden zijn de minste geschriften en is weinig geweten. Na het concilie van Trente (1545-1563) is een discipline ontstaan met regels en aanbevelingen niet enkel voor de godsdienstbeoefening maar ook voor de administratie. Pas in 1607 werd door de Mechelse bisschop Hovius de nieuwe kerkelijke vormgeving in decreten gegoten en ook bij ons strikter toegepast. Van dan af vernemen we meer over de parochiepriesters, de godsdienstbeleving, de gelovigen, de kosters, het onderwijs, de armenzorg, het kerkpatrimonium.

Het is ook duidelijk dat het kerkelijk leven steeds eigentijds is geweest en meedeinde op het maatschappelijk leven. Bij bloeiperiodes en welstand genoten de prominenten hiervan en ook het volk in mindere mate. Welvaart kwam eveneens de kerk ten goede; er werd gebouwd of bijgekocht. Men ging ook genieten van het vette der aarde. Toen de algemene toestand bij de hogere clerus ontspoorde uit weelde en geldbejag en hun zucht naar luxueus leven tot wangedrag leidde, zijn de Hombeekse pastoors daar geen uitzondering op. Anderzijds zijn er steeds priesters geweest die in alle eenvoud de grootste edelmoedigheid toonden en hielpen om het leed van hun parochianen te lenigen, vooral bij tijden van grote nood. Een duidelijke trend is wel dat tegenspoed en vervolging steeds geleid hebben tot een godsdienstreveil, meer overtuiging en vastberadenheid. Dat was zo bij de godsdienstoorlogen van 1565-1580, maar ook bij de inmenging van Jozef II (1782), de Franse vervolging (1796) en de liberale schoolstrijd (1876), de twee wereldoorlogen (14-18) (40-45).

De geestelijkheid had grote invloed op de bevolking en de kerk had welstand en zelfs rijkdom. Dat heeft ten allen tijde veel naijver gewekt. Zowel de rijke bezittingen aan gronden en kloosters als de invloed en dominante rol van de geestelijken op de grote massa werden geviseerd. Systematisch werd het een en het ander met of zonder geweld overgenomen. De belangrijke rol die de geestelijken hadden bij de volksontwikkeling mag toch niet uit het oog verloren gaan. De christelijke beschaving mag aan kritiek blootstaan, maar ze is er geweest. Haar basisleer van liefde en naastenliefde heeft ontegensprekelijk de samenleving verbeterd. Het onderwijs en de armentafel -hoe onvolmaakt ook en uit eigenbelang- zijn er geweest. Het waren de eerste vormen van opleiding en sociaal hulpbetoon. Toen ze door de verzorgende staat later werden overgenomen, was het ook niet uit zuiver altruïsme. Vroege vormen van culturele ontwikkeling voor het gewone volk waren ook nauw verbonden met het godsdienstig leven zowel voor de beeldende kunst als voor expressieve kunst als muziek en zang

Bij het nieuwe staatsbestel met een groeiende politieke macht van een volksdemocratie in wording kwam het primaatschap tekort in de erkenning van de menselijke gelijkheid waarop haar leer zou moeten gebaseerd zijn. De tegenstanders steunden zich niet zozeer op het thema 'gelijkheid' maar wel op 'vrijheid' en 'vrij denken'. Hiermee werd de kerk geviseerd. Van verweer kwam tegenstand en strijd met een goede uitkomst, zelfs triomfalisme. Het vermengd geraken van godsdienst met politiek en het zoeken naar ook politieke macht heeft lange jaren belet het essentiële nog te erkennen. De beeldvorming werd vertroebeld bij de geestelijkheid. Ook hier waren de Hombeekse pastoors mensen van hun tijd die de hun voorgeschreven regels volgden. Hun invloed bleef groot en ze genoten de hiermee gepaard gaande achting bij hun aanhang. Toch werd door wervingsdrang en druk de inhoud van de christelijke boodschap gehypothekeerd. Het probleem werd erkend maar met Vaticanum II (1962-1965) werd enkel cosmetisch ingegrepen. In het postconciliaire tijdperk veranderde schijnbaar veel maar het waren oppervlakkigheden. Gebrek aan juiste waardebepaling bracht ook een systematisch verlies aan waardigheid en waarachtigheid met zich mee. Na deze zelfkritiek volgde de crisis.

Hombeek heeft in die 900 jaar een 40-tal pastoors gekend. Sommigen bleven 50 jaar of meer onze parochie bedienen, anderen waren overgangsfiguren die maar enkele jaren dienst deden. De impact die ze hadden was afhankelijk niet enkel van de tijd die ze resideerden, maar ook van het tijdsklimaat en van hun persoonlijke aanleg en gedrevenheid.

We geven hun verhaal in chronologische orde ingedeeld in zes periodes:

1. Van het begin tot en met de Bourgondische tijd
2. Godsdienstverval, godsdienststrijd en –herstel
3. Hoogbloei van het godsdienstig leven
4. De Franse Revolutie en Hollands staatsgezag
5. Het politieke België en de ziel van het kind
6. De twintigste eeuw

1. Van het begin tot en met de Bourgondische tijd

Een eerste tekst [2] over een parochie te Hombeek dateert uit 1129. Hij werd opgesteld door bisschop Burchard van Kamerijk. Hij schonk aan de abdis van het vrouwenklooster van Kortenberg het recht om in de parochie van Sint-Martinus te Hombeek (en Sint-Niklaas te Leest) een pastoor te benoemen.

Hieruit leren we twee zaken; (1) er is op dat ogenblik al een parochie en (2) de bisschop stelt orde op zaken door een plaatselijke verantwoordelijke aan te duiden. Het klinkt verwonderlijk dat een bisschop uit het verre Cambrai in Frankrijk hier de wet stelt. Dit zeer uitgebreide bisdom beheerde ons gewest, inbegrepen het kapittel van Mechelen dat juridisch toen reeds aan de bisschop van Luik behoorde. Mechelen is pas na het concilie van Trente (1545) de bisschopsstad geworden die onze parochie beheerde.

De bisschop van Cambrai duidde de abdis aan om betere controle te hebben op de inkomsten uit zijn parochies. Door belastingen en vrome schenkingen was het patrimonium hoog opgelopen. De inkomsten uit tienden waren aanzienlijk maar ze verdwenen grotendeels in de zakken van de pastoor. Hij werd de *"verus pastor"* genoemd of ook de *"erfparochiaen*". Hij wist de inkomsten op te strijken en voor de daadwerkelijke zielzorg stelde hij een andere priester aan met name de *"presbyter loci"* of in het algemeen de *"huurparochiaen* ". Deze werd door hem wel vergoed maar de vette winst ging naar de rijke particuliere priesters die nu rechten op meerdere parochies verwierven.

Vanaf de 10de eeuw trachtte de bisschop zelf de touwtjes en het geld in handen te krijgen en belastte kloosters, kapittels of abdijen met het parochietoezicht. De abdis van Kortenberg werd aldus aangeduid voor Hombeek en Leest. Zij moest jaarlijks op St.-Lucasdag verantwoording afleggen met de kostenstaat en de jaarafrekening tijdens de synode van Kamerijk. Ze werd feitelijk de eigenares (persona). Hiervoor werd ze vergoed [3] en kreeg het recht de pastoor voor te stellen die door de bisschop werd benoemd.

Over de toestand vóór de schenking van 1129 weten we niets. Er was toen zeker een kerk in Hombeek en een parochiegemeenschap. Het vermoeden is groot dat ze reeds zou bestaan hebben in 915. Toen schonk Karel de Eenvoudige de Mechelse abdij van St.-Rumoldus samen met enkele bijbehorende kerken aan de bisschop van Luik. We volgen hier de stelling van Jan Verbesselt [4]. Hij stelt vast dat Kortenberg erkende dat 1/3 van de Hombeekse tienden aan het St.-Romboutskapittel behoorden. Aangezien die tienden van het begin der 9de eeuw dateerden toen het kapittel aan Luik werd overgedragen, moest er toen ook al een kerk en parochie in Hombeek geweest zijn.

Daarenboven nemen we ook aan dat de parochies Hombeek, Leest, Heffen en Heindonk voordien tot één grote moederparochie hebben behoord. Een vroeger geheel is te herkennen aan de grens. De parochiescheiding werd getrokken op reeds bestaande wegen (Larestraat). Het oorspronkelijke gebied van deze parochies zou wel eens het latere 'Smal-Brabant' kunnen zijn. Zemst, een zeer oude heidense cultusplaats, zou de moederkerk kunnen geweest zijn [5].

De eerste pastoors

Van bij de schenking aan Kortenberg in 1129 zijn er bedienaars geweest die door de abdij werden voorgedragen aan de bisschop. We zullen toch nog honderd jaar moeten wachten voordat we iets concreter vernemen van een pastoor.

Lambert van Nossegem

De naam van deze oudst bekende Hombeekse pastoor duikt op in 1231 bij de stichting van het klooster Leliëndaal. Hij stamde uit de ridderfamilie Van Nossegem die in 1198 in het cartularium van Grimbergen genoemd wordt. Pastoor Lambertus Van Nossegem schonk de grond voor het klooster [6].

Aldus vermelde proost de La Bastita van Tongerlo veel later (1707-1724) dit feit:

"Den Godtvruchtighen Pastoir heeft sijn goet, dat hij tot Hombeek hadde, geleghen aen de zenne, aen Godt opgeoffert op conditie dat in den selve grondt soude gebout worden ***een kercke*** *ter eere van de glorieuse Maghet,* ***in welke de Canonikersse der ordere van Prémonstreyt Godt eeuwighlijck souden dienen***. *Welcke gifte geapprobeert den Doorluchtighen Waltherus Berthout, Heere van Mechelen, en ontslaeght den grond van sijnen heerlijcken chijns.*"

Volgens Roger Van Kerckhoven Fout: Bron van verwijzing niet gevonden wilde de Hombeekse pastoor in het oude gebied Proleghem enkel een nieuwe kerk oprichten en geen klooster maar hij werd *"geprangd tussen de heer van Mechelen en de abdij van Kortenberg om aan de kerk een Norbertines-*

senklooster te verbinden ". Op dat ogenblik bestond de parochiekerk van St.-Martinus al honderd of tweehonderd jaar. Dat een pastoor in zijn eigen parochie nog ergens een tweede kerk wil bouwen omdat die plaats ooit van groot historisch belang zou geweest zijn, is op zijn minst ongewoon. Wij nemen aan dat de schenking werkelijk voor een klooster bedoeld was. Het is op een afgelegen plaats gekomen, zoals het moederhuis van deze zusters in Gempe. Ze wilden de regio intensiever in cultuur brengen. De eerste twee geprofeste nonnen van het nieuwe klooster te Hombeek waren bovendien Sabina en Margaretha Van Nossegem, verwanten van de pastoor [7]. De moeilijkheden die twintig jaar later zouden ontstaan tussen Kortenberg en Leliëndaal over geld en officierecht heeft de pastoor toen niet kunnen voorzien.

Jan, Jan en **Jan.**

De periode tussen 1251 en 1307 Iaat ons een zekere **Jan** kennen als pastoor van Hombeek zonder familienaam. Het kan moeilijk dezelfde geweest zijn in deze tijdspanne. We nemen dus aan dat er twee of misschien wel drie pastoors geweest zijn met de naam "Jan". Uit de teksten vernemen we niets over de parochie of de kerk. Het is een aaneenschakeling van twisten en geschillen om tiendengeld. Dit werd regelmatig betwist door Kortenberg zowel met Leliëndaal als met andere abdijen en kloosters maar ook met de eigen pastoor van Hombeek.

Tussen 1307 en 1369 is geen naam van een pastoor bekend. Het was een woelige tijd. Enerzijds werden de rechten op Mechelen bestreden tussen de Brabantse hertog en de Luikse gemandateerden of pandhouders. Anderzijds groeide in de ontwikkelende stad de handel en nijverheid en claimde deze stand haar rechten.

In 1303 belegerde Jan II van Brabant Mechelen. Het Brabants leger stond opgesteld rond Leliëndaal om vandaar aan te vallen. Hombeek leed eronder. Gielis Berthout was de laatste heer van Hombeek. Hij volgde zijn broer Jan Berthout op als heer van Mechelen die op 25 augustus 1304 kinderloos gestorven was. In 1308 schafte Gielis de Hombeekse schepenbank af. Bij zijn vroege dood werd zijn oom Floris Berthout erfgenaam. Na hem kwamen de Hombeekse goederen langsheen de zenneboorden in handen van rijke families uit Mechelen.

In 1356 werd de vete tussen Mechelen en Brabant nogmaals uitgevochten op Hombeekse bodem. Vele huizen werden verwoest of platgebrand en ook Leliëndaal liep grote schade op. Twee jaar later werden de bruggen van Hombeek en Leest, die afgebroken waren, heropgebouwd. Kort daarop, in 1361 brak een volksopstand uit van de wevers. De Mechelse magistraat wist de opstandelingen te onderdrukken maar ze waren uit de stad gevlucht. Jan Van Raffensvenne en zijn trawanten zochten asiel in de kerk van Hombeek. Zonder acht te slaan op het vrijdomrecht in de gewijde plaatsen werden ze gevangen genomen. De Mechelaars hadden het asielrecht geschonden en moesten de kosten betalen om de kerk opnieuw te laten wijden door de bisschop van Kamerijk.

Bourgondische hoogbloei

De rust keerde weer. Eens de Bourgondische hertog ook graaf van Vlaanderen en hertog van Brabant was, kwam er hoogbloei in handel, nijverheid en financiewezen. Op 21 maart 1384 deed de hertog van Bourgondië zijn blijde intrede te Mechelen. Deze stad, oude enclave in Brabant, had een bevoorrechte positie. De vestiging van het hoogste gerechtshof in de stad trok van overal prominenten aan. Er was grote welvaart en een nooit geziene hoge culturele ontwikkeling.

Hombeek profiteerde mee van deze welstand. Leden van de Hoge Raad en van de Mechelse Magistratuur vestigden zich nu hier in de hoven Eglegem, Hofstad, Wolputte, Carmosteyn en Expoel.

In deze periode hebben we (voor zover bekend) vijf parochiepriesters gehad. Ze zijn met hun volle naam bekend. In een paar gevallen is ook geweten vanwaar ze kwamen. Het waren:

1369 Jan Van Den Berghe
1419 Arnold (Aerd) Vriendt
1429 Andreas Verschueren
1454 Jan Proost
1467 Willem Van Woluwe

We kennen ze uit diverse akten, vooral schepenakten van de stad Mechelen zelf, meestal goederenrecht. (De data voor hun naam zijn deze van de eerste akte waarin ze voorkomen met de vermelding

"pastoor", "erfpastoor", "parochiaen", "presbyter curatus" etc.).

Aerd Vrient

De parochiaen van Hombeek, betwistte op 29 april 1417 samen met zijn kerkmeesters Willem Van Rotselaer en Jan Litten tegen Jan Schoef en Rommont Van Parke, brugmeesters van de Hombeekse steenweg door Mechelen daar aangesteld, dat de wilgen langs weerskanten van deze weg aan de kerk behoren. Jan Van Schoten, Jan Wagheman en Renier Van Parke, onze gezworenen, worden gehoord en verklaren aan de schepenen .

"dat die wilghen aen die overste rigghel van de brugghe van Hombeke tot Mechelenwen aen beyde siden des steenweechs ende beneden aen den Verloren Cost gans behoren der fabriken van Sente Mertenskerke van Hombeke toe, ende altoes tot haren besten profyt te gebrukene".

Hierop viel de uitspraak ten gunste van de pastoor.

Andreas Verschueren

Hij werd vermeld (1425, 1434,1435, 1448) betreffende cijns aan de kerk verschuldigd door diverse personen. Hij trad op bij een regeling tussen Leliëndaal en Antoon Van Adegem betreffende een scheidingsweg en werd hier ook vernoemd al zijnde "beneficiant van Zellaer" .

Jan Proost

Hij was van Itegem waar hij verscheidene geërfde goederen had met een hofstede bezat. Hij is de eerste pastoor die niet enkel in zakelijk maar ook in een kerkelijke materie vermeld werd. Tijdens zijn pastoraat werd een jaargetijde gesticht met hypotheek op het huis "Den Roscam" van een cijns van drie *kapuinen.* Deze oude hoeve met grote bogaard stond in het dorp (thans Frans Reyniersstraat nrs 16 tot 32).

Willem Van Woluwe

Hij werd in meerdere akten vermeld (1467, 1468, 1473, 1475, 1479, 1481, 1491, 1492, 1494 en 1503). Men sprak terug van "erfpastoor" wat zou kunnen betekenen dat hij een ander priester huurde voor de kerkelijke diensten.

In zijn tijd werd voor het eerst de Hombeekse schuttersgilde van Sint-Martinus en Sint-Sebastiaen vernoemd. Hij kocht met zijn kerkmeester Willem Van Der Linden cijns op het huis in de Houtestraat waar de gilde zetelde. Hij vestigde ook een jaargetijde de zondag vóór O.L. Vrouw Lichtmis op het stuk grond aan de oostzijde van de pastorij [8]. Het is het perceel gelegen aan de huidige Leibeekstraat vanaf de pastorij tot de Hombekerkouter.

Over de pastorij wordt hier voor het eerst gesproken maar ook in een akte van 1481. Daarin werd gesteld dat de pastoor en Kortenberg ieder ½ van de tiendenopbrengst hebben voor haar onderhoud. Alhoewel het de twee eerste bekende vermeldingen zijn, bestond de woning zeker veel eerder op deze plaats. Het juiste tijdstip van de oprichting is niet meer te achterhalen.

Pastoor **Willem Van Woluwe** overleed (waarschijnlijk) te Hombeek. In het portaal van de oude kerk was er een obiit van hem met volgende tekst:

OBIIT D^{NUS} WILHELMUS DE WOLUWE
CANTUA IN HOMBEKE
A° D^{NI} MILLESIMO QUINGENTESIMO
TERTIO, MENSIS FEBRUARIJ DIE SECUNDA.

ORATE PRO EO

De hoogconjunctuur, met zijn welvaart en rijkdom tijdens het Bourgondisch regime hebben een uitstraling naar de rijke woonsten aan de Zenneboorden. De notabelen die er woonden hadden echter weinig uitstaans met de plattelandsbevolking, de pastoor en zijn kerk. Hun rijkdom reflecteerde wel op het rijke klooster van Leliëndaal waaraan vrome schenkingen werden gedaan. Over het algemeen bleven ze verbonden aan de voorname kerken in de stad: St.-Rombouts (in opbouw) en O.L.Vrouw, waar zij of hun voorouders kapellen hadden.

Tekening van de kerk ca. 1600 naar Bollin

Het Hombeekse kerkgebouw daarentegen was maar een klein onopvallend bidhuis dat tegen de robuuste oude (vesting) - toren was gebouwd.

2. Godsdienstverval, godsdienststrijd en -herstel.

Het begin van de 16de eeuw is bekend om de Renaissance. Het moest cultureel de hergeboorte betekenen van de oude Romeinse cultuur. Na Florence werd Rome een centrum van nieuwe weelde, daar door pausen en kardinalen ten toon gespreid in hun schitterende paleizen. Onze kerkelijke gezagsdragers volgden het voorbeeld en gingen ook delen in een rijkelijk leven. Ze toonden zich als galant geklede personen in luxueuze gewaden. Het parochiewerk lieten ze uitvoeren door een *vice-cureyt* of onderpastoor. Vaak maakten ze zich schuldig aan twisten en onderlinge beledigingen met de onderpastoor. Ze verzuimden zelfs de kerkdiensten uit te oefenen, pleegden fraude met kerkgoederen, gingen de herbergen bezoeken en waren vaak dronken. Het celibaat werd niet zo nauw genomen. Meerdere overtredingen werden vastgesteld van bijslaap met een vrouw, vooral met de meid. Het moreel was zwaar aangetast.

Dat de levenswandel van de Hombeekse parochieclerus ook verre van vlekkeloos was, mag op zijn minst vermoed worden. Een feit is dat de pastoor hier wel de benoeming en de opbrengst kreeg maar het werk overliet aan een derde, eenvoudige priester. Hij werd graag gezien bij de gewone parochiaan. In tegenstelling met de eigenlijke pastoor resideerde deze wel in de parochie, waarschijnlijk in het povere pastoriehuis. Uit een onderzoek naar de *"fame ende maere van den parochiaens"* in 1545 gehouden door het bisdom moest men vaststellen dat van de twaalf pastoors in de Mechelse parochies met Muizen, Hever, Hombeek, Heffen en Leest, er slechts vijf effectief resideerden. Ze lieten zich vervangen door een gehuurde, minder gefortuneerde onderpastoor of "vice-cureyt". Vier clerici hadden de celibaatsverplichting niet nageleefd en leefden samen met een vrouw, al dan niet in het geheim. Van drie van hen wordt vermeld dat ze één of meerdere kinderen hadden [9]. De arme burgerbevolking betaalde de clerus zwaar voor de goddelijke diensten en voor de gekochte verzekering op een beter leven hiernamaals. De bekende aflaten werkten de nieuwe ideeën van reformatie sterk in de hand. Omdat de calvinistische filosofie staatsgevaarlijk was, werd aan de strijd een politieke dimensie gegeven. Dat moest ontaarden in de wreedste burgeroorlog die we ooit gekend hebben.

We kennen vier pastoors in deze periode:

1503 Jan DE PAPE
1522 Jan VAN DEN BOSSCHE
Jan Wuytiers, vice-cureyt (+ **1536)**
1550 Jan MELIS
Hendrik Loerans, vice-cureyt
1559 Maarten GOOSSENS
Hendrik Loerans, vice-cureyt
Jan Hals (tijdelijk 1595-1596)

We willen er nogmaals de aandacht op trekken dat de "**vice-cureyt**" in wezen de werkelijke bedienaar of pastoor was en **geen helper of onderpastoor**. Een onderpastoor komt veel later, eerst als parttime en nadien als inwonende fulltime helper.

Jan De Pape
Van hem weten we weinig. In een akte van 1503 wordt hij "magister" genoemd wat wijst op een universitaire graad. Hij vorderde van Jan Verstraeten achterstallige schuld voor de laatste zevenjaar aan een erfelijk jaargetijde [10].
Aangezien de oude tiendenklok gebarsten was, werd ze op kosten van de abdij Kortenberg vervangen door een zwaardere die zo krachtig was dat ze over heel de parochie gehoord kon worden. Ze werd in 1514 gegoten en droeg het wapen van de abdis en volgende tekst:

MARIA IS MYN NAEM
MIJN GELUIT SY GODE BEQUAEM
AISOE VERRE ALS MEN MY HOEREN SAL
SOA WILT GOD BEWAEREN OVERAL
JORIS WAEGHEVENS MAECTE MY INT JAER 1514

Met de ontvangsten van de helft der tienden moest Kortenberg deze uitgave bekostigen. Ze moest ook het onderhoud en herstel dragen van den toren en van de kerk zelf "*soo van daecke als muraige van onder tot boven, onderhouden ende repareeren van den choer ende van den hooghen autaer, ende de kercke te voorzien van antependium, dweelen, kersuyvel, gardijnen ende andere ornamenten".*

Jan Van Den Bossche (Joannes De Busco)
Hij was een tijdgenoot van Keizer Karel, is in november 1522 pastoor te Hombeek. Hij had een universitaire graad behaald van baccalaureaat in de theologie.

Zijn gedelegeerde "vice-cureyt" is **Jan Wuytiers**. Deze was er waarschijnlijk al toen Jan Van Den Bossche het ambt opnam. Hij stierf op 23 december 1536 en op zijn grafschrift in de kerk las men:

HIER LEET BEGRAVE
HEER JAN WUYTIERS, PRIESTER
VICE-CUREYT VAN HOEMBEKE – ME
STERF A° XV°, XXXVI, DE XXIII DACH DECEMBRIS.

De erfgenamen van Jan Wuytiers voerden zijn testament uit en stichtten een jaargetijde. Daarvoor stelden ze 7 gulden cijns op een huis op Neckerspoel in de Rechtestraat [11]. De pastoor en de kerkmeesters vroegen in 1545 aan de Raad van Mechelen toelating om kerkgoederen te mogen verkopen. Met de opbrengst zou men de helft van de kerk her-

bouwen omdat ze in groot verval was. Dit werd toegestaan. De pastoor stierf vermoedelijk in 1549.

Jan Melis
Hij werd de nieuwe pastoor maar liet het werk over aan **Hendrik Loerans**. Deze was vermoedelijk uit Grimbergen maar priester uit het bisdom Luik. In onze kerk is er een zerksteen geweest die waarschijnlijk aan zijn moeder toebehoorde die er in 1556 begraven werd. Daarop stond te lezen:

HIER LEET BEGRAVEN
BARBARA LOERANS
ALIAS VERTSTRAETEN, DIE STERFT ANNO XV.[c]
ENDE XLVI DE IERSTEN DACH IN JULIO
BIDT OM GODTS WILLE VOER DE ZIELE

In 1545 werd het concilie van Trente bijeengeroepen. Mechelen werd een aartsbisdom(1559). Vanaf dan werden ook dekenale visites ingelegd en uit de verslagen leren we bijzonderheden uit de parochies op godsdienstig vlak.

Tussen 1566 en 1585 is de duivel van het geweld huis gaan houden. In diverse kerken werd geplunderd, gebrand, geweld gepleegd en gemoord. Houten huizen waren verkoold. Stenen gebouwen verwoest. De overgebleven bevolking was gevlucht zowel voor Staatsen, Spaansen als Engelsen. iedereen pleegde wel een "furie". De Hombeekse bevolking was gedecimeerd.

Maarten Goossens
Deze pastoor, beneficiant van Zellaer (1592), woonde in de stad. (Misschien heeft hij nooit in Hombeek gewoond ?) Bij zijn aanstelling in 1559 als pastoor is Hendrik Loerans wellicht nog "vicecureyt". Maarten Goossens moet geen onbemiddelde pastoor geweest zijn. Het jaar na zijn aanstelling kocht hij de bekende herberg "Den Reus" in het dorp bij de brug [12].

Na de beeldenstorm te Mechelen en de plunderingen die er op volgden, verbleven de meeste bewoners in Mechelen. De registraties van dopen, huwelijken en sterftes van Hombekenaren gebeurden in parochies van de stad tot begin 1600. De Hombeekse pastoor las de mis in de St-Jacobskapel bij de Overste Poort. Dat vernemen we uit een rekening van 1575 met als uitgave;
" *Item betaelt aen Merten Goysens, voer de misse bij hem in de capelle gedaen van den eersten december* 1575 *tot op de* 23 *junius* 1576, *voer elck misse* 3 *stuyvers ende een half:* "

Op 2 februari 1578 viel Mechelen opnieuw in handen van de Staatsen. Pontus de Noyelles, militair bevelhebber, beval de kloosters rond Mechelen af te breken en liet ook de klokken weghalen uit de kerktorens van de dorpen rond de stad. Op bevel van Willem de Zwijger werden ze bijeengebracht te Mechelen, vanwaar ze zouden doorgezonden worden naar Antwerpen om omgesmolten te worden tot kanonnen. In 1579 viel Mechelen terug in handen van Spanje. De klok van Hombeek werd teruggehaald en ter plaatse ondergegraven.

In het begin van 1595 hing slechts één klok in de toren: de kleinste. De tiendeklok, nog verborgen onder de grond op het kerkhof, werd opgegraven en terug opgehangen. De derde klok, de sint-Maartensklok, was pas in 1586 gegoten en bevond zich nog altijd in de gieterij. Hierdoor was ze ook aan de roof ontsnapt. Ze was nu de grootste van de drie en droeg onder het wapenschild van Mechelen deze woorden:

MARTINUS BEN ICK
VAN PËETER VAN DEN GHEINE GEGOTEN
1586

De kerk was totaal leeg en stond dag en nacht open. De altaren waren ontwijd en voor zover er al een mis opgedragen werd, behielp men zich met een kleine altaarsteen. Er was slechts één kleine tinnen kelk voorhanden. De zilveren monstrans was tijdens de beroerten verdwenen maar is later toch in Holland opgedoken en teruggehaald. De doopvont is het enige stuk dat rest uit de eerste kerk. Eerst werd ervoor gezorgd dat de kerk kon worden afgesloten. De kerkdeur werd vernieuwd. Het dak werd zo goed mogelijk hersteld maar de vensters bleven nog helemaal open. Er was geen pastoor aanwezig.

In 1595 en 1596 ontfermde **Jan Hals**, een kloosterling van de abdij van Grimbergen, zich over de parochies Hombeek en Leest. Dat was niet naar de zin van zijn prelaat die hem de bediening te Ruisbroek had bevolen. Hij weigerde eerst in Ruisbroek te blijven. Zodra daar de pastorij hersteld was, keerde hij op de dag van St.-Jansgeboorte [13] naar daar terug.

In 1597 overleed Maarten Goossens te Mechelen. In het overlijdensregister van St-Rombouts staat geschreven:
"den 9 *januari* 1597, *gestorven ende d'uytvaert gedaen den 12de van heer Malten Goossens, Zellaer,. Hij is sonder zijn kercken rechten gestorven hij is in zijn fluymen gebleven, hij hadde wel achtendertich jaer pastoor geweest tot Hombeek ende was oock mecanter ende men heeft oock musiek gesongen ende geluyt met Rombout, Maria ende de Weerclock, op acht pont: voor het luyden = 5 gulden; voor het schellen = 10 stuyver."*

3. Hoogbloei van het godsdienstig leven

Onze Spaanse bewindslieden hadden geijverd voor het Rooms katholicisme als staatsgodsdienst. Ze hadden bij de godsdienstoorlog zwaar verlies geleden. Het noorden van de Nederlanden was aan het calvinisme prijsgegeven. In 1648 zou deze afstand "de jure" op papier gezet worden bij de Vrede van Munster. In 1609 was er reeds een twaalfjarig bestand gesloten door onze landvoogden Albrecht en Isabella met de afgescheurde opstandelingen. Toen was de Republiek Nederland "de facto" reeds erkend. Deze vorsten brachten een verademing die gunstig was voor heropbouw, kunst en cultuur. Toch was alle strijd ver van gestreden. Na deze korte vrede werden de wapens weer opgenomen, eerst nog tegen de Republiek en daarna met de Hollanders tegen Frankrijk. Het strijdtoneel lag op onze bodem en de bevolking leed onder legerstromen, schaarste en economisch verval. Dat leidde tot verpaupering en ellende.

Alhoewel het politiek niet te goed boterde, vond het kerkelijk leven na twee Mechelse synodes (1574 en 1609) de adem terug. Er heerste een grote discipline. De geestelijken werden zeer sterk gecontroleerd op de uitoefening van hun functie en op hun gedrag. Kortenberg mocht nog wel een priester voordragen als pastoor te Hombeek maar hij moest eerst met andere kandidaten aan een vergelijkend onderzoek onderworpen worden. De bisschop nam dit examen af en dan volgde de eigenlijke benoeming *'vi concursus* '. De pastoors die nu volgden waren toegewijd en hebben de parochie geleid met ijver en godsvrucht en met groot moreel gezag, de uitzondering niet te na gesproken. De nadruk ging liggen op het enige ware geloof dat Rooms katholiek heette. Daarbij werd een grote inspanning gedaan voor de verering van het heilig Sacrament en Maria, de moeder Gods.

De gelovigen hadden terug ontzag voor hun priester. Ze zagen dat de opbrengst uit edelmoedigheid of vrome devotie nu goed besteed werd aan de kerk zelf en aan goede werken. Het geld verdween niet langer in particuliere zakken zoals weleer. De band was hersteld. Een eerste inspanning van de pastoor was de enorme schade van de oorlog herstellen. De kerk werd terug opengesteld en dienstbaar gemaakt en ingericht. De aandacht ging nu naar godsdienstbeoefening en ceremonies. Voorral de communie werd gepropageerd, de verering van relikwieën van de heiligen en het zich verenigen in godvruchtige genootschappen en broederschappen.

Er waren 7 pastoors in deze tijdspanne.
Ze worden hier vermeld en verder ieder afzonderlijk beschreven.

1597 Willem Van Achelen
1624 Joos Blieck
1645 Alexander Steemans
1660 Nicolaes De Clerck
1693 Willem Antony (overgang)
1694 Matbias Van Wuytswinkel
1707 Philips Mintaert (overgang)
1708 Jan Bt. Van Der Meeren
1727 Jan Frans Van Heymbeke (overgang)
1728 Antoon Joseph De Backer

Te noteren valt dat. Willem Anthony (1694), Philip Mintaert (1707) en Jan Frans Van Heymbeke (1727) bedienaars geweest zijn van korte duur.
Deze overgangsfiguren kunnen dus moeilijk als Hombeekse pastoor beschouwd worden.

1597 Willem Van Achelen

Hij stond voor een bijna onmogelijke taak. Bij zijn aanstelling was het hele dorp nog één puinhoop. Vele mensen woonden nog in de stad. De kerk was verwoest. Er waren geen middelen om menswaardig te leven, laat staan om effectief aan wederopbouw te doen. Bovendien kreeg hij bij zijn aanstelling ook nog de zorg over de gelovigen van Leest bij. Daar ook was de kerk vernield en ontwijd. Er was geen doopvont zodat de borelingen in Hombeek gedoopt en ingeschreven moesten worden [14]. Vanaf september 1599 werden de Leestenaars terug in hun eigen parochiekerk gedoopt en ingeschreven. De pastoor van Hombeek bleef nog een tijd instaan voor de zielzorg en onderwijs der Leestenaars.

In beide parochies is geen schoolgebouw wegens de armoede van de bewoners [15]. De Leestenaars en Hombekenaars werden door de aartsdeken aangespoord een inspanning te doen om terug onderwijs te geven in hun parochies. De H. Geestmeesters van Leest wensten er wel geld tegenaan gooien als die van Hombeek tot dezelfde inspanning bereid waren. De Hombeekse koster Daems resideerde in Mechelen. Hij kwam vanaf 1598 nu en dan wat les geven in de kerk maar het duurde niet lang. In 1599 werd hij vervangen door Jan Verlinden, een zatterik die zijn koeien in de sacristie stalde. Hij werd beschreven als een meester die aan zijn plichten sterk te kort kwam. In 1608 ging dit op de heupen werken en hij werd vervangen door Adam Van Beveren. Deze heeft in 1610 op een stukje grond van het kerkhof een gebouwtje mogen oprichten dat van dan af de Hombeekse school is geweest. In 1619 moest de school gesloten worden omdat er geen kinderen meer kwamen. Er heerste pest met

grote sterfte en bovendien was er onrust door inkwartiering van vreemde soldaten.

De herstelling van de kerk was een tragedie op zich. Er was al wel een deur zodat de kerk kon afgesloten worden maar alle ramen waren stuk en het regende binnen. Er werden rieten matten gebruikt om het regenwater buiten te houden. Men achtte het toch goed genoeg om het H. Sacrament (de hosties) terug in de kerk te bewaren. Daarvoor gebruikte men een tinnen drinkbeker die werd opgeborgen in een houten kastje. Tot overmaat van ramp stortte in oktober een stuk van het dak in. De voorlopige reparatie hielp geen zier en het bleef binnenregenen. Er werd na enige tijd glas in de ramen geplaatst en met povere middelen werd in 1606 het dak gedicht. Een winterstorm verwoestte een tweede maal het gerepareerde dak. Het was dweilen met de kraan open.

Nu werd ook beroep gedaan op de abdis van Kortenberg voor tussenkomst in de kosten. Eerst weigerde ze omdat de pastoor niet enkel voor herstelling koos maar ook voor een nieuw en steviger koor. Uiteindelijk volgde een compromis waarbij de abdis haar tussenkomst tot 675 gulden beperkte. Alle inkomsten van kerkfabriek en H. Geest werden samen gelegd en het koor werd opgetrokken met recuperatiesteen van de omgevallen kerkhofmuur. Het koor was rechthoekig en vrij ondiep en had één raam op het oosten gericht. Het werd het jaar daarna van een dakbedekking voorzien.
Pastoor Van Achelen kon op de vrijgevigheid rekenen van zijn parochianen. Er was geen kelk meer. De hostie werd bewaard in een tinnen beker. In het begin bracht de pastoor na de hoogdienst in Leest de zilveren kelk telkens van daar mee naar Hombeek voor de zondagsdienst. Juffrouw Liesbeth Mermans schonk hem een nieuwe kelk, zeer eenvoudig met koperen voet en zilveren coupe. Ze wordt nog steeds in de kerk bewaard.

Aan de verbetering van de inrichting werd ook gedacht. Eerst kwam een nieuwe biechtstoel, later ook een sacramentshuisje (een los tabernakel), en in 1620 een preekstoel. Zo had deze pastoor met zeer beperkte middelen alles in het werk gesteld om toch eucharistie te vieren in zijn povere en beschadigde kerk. De doopvont was er nog, het Sacrament kon worden opgeborgen en vereerd, de communie kon worden uitgedeeld en van op zijn nieuwe kansel mocht hij Gods woord verkondigen.

Het heeft niet zo lang meer geduurd. In oktober 1629 nam hij ontslag na 26 jaar vrome dienst. Hij was aan zijn parochie verknocht en bedacht ze in zijn testament. Daarin voorzag hij dat 100 guldens gereserveerd voor een zilveren kerk. In 1629 overleed hij en zijn wil werd uitgevoerd. Meester Dierick Van Eyck, zilversmid, maakte deze kelk.

Het opschriftop de kelk van jufr. Mermans luidt:
Anno ✞ 1601
*** Desen Kelck Geeft Lysbet Mermans ***
*** die kerck van Hombeeck ***
*** Bidt voer de siele ***

Kelk uit de erfenis van pastoor Van achelen met als opschrift:

❁ Ecclesiae ❁ de ❁ Hombeek ❁
D. Guilielmus ❁ Van ❁ Achelen ❁
❁ D. D. Anno ❁ 1629 ❁

1624 Joos Blieck

Hij was een erudiet man, licentiaat in de godgeleerdheid, die voor Hombeek van zeer grote verdienste is geweest. Gesproten uit een gefortuneerde Mechelse familie van handelaars, hoveniers en neringdoeners volgde hij de voetsporen van zijn oom Jan Blieck, priester Zellaer in St.-Rombouts. Deze liet bij testament in september 1629 al zijn boeken aan zijn neef pastoor te Hombeek [16].

Hij was eerst van 1618 pastoor te Zemst geweest en bedienaar van de parochie Weerde [17] en kwam in 1624 naar Hombeek. Bij zijn inleiding tot pastoor was zijn oom Jan Blieck, kanunnik scholaster van St.-Rombouts, zijn promotor en getuige.

Een eerste helper

Zijn broer Frans Blieck stond hem bij in de eredienst. In het bijzonder voor de bediening van Leest dat weer eens aangewezen was op de Hombeekse pastoor. Deze (priester ?) stierf in 1627 en werd op 3 februari te Hombeek begraven [18]. Leest vroeg op dat ogenblik een eigen pastoor. Onze pastoor miste de hulp van zijn broer en ging nu ijveren voor een helper bij de eredienst.

In 1629 kreeg hij hiervoor steun bij mevrouw Joanna Schoof van Eglegem. Zij was zeer gefortuneerd en erfgename van haar recent overleden echtgenoot, Karel Van Laethem, heer van Liefkensroe en burgemeester van Brussel. Voor zijn zielenzaligheid werd een vrome stichting gecreëerd die men heette ***"De stichting van de Vroegmis"***. Met de opbrengst werd een jonge priester vergoed die iedere dag van Mechelen kwam om hier de vroegmis te lezen. Hij heette de ***premissarius*** of vroegmislezer. Dit fonds heeft men nadien steeds uitgebreid zodat de tweede priester ook kon vergoed worden voor het geven van catechismus, koorleiding enz. Later zou de pastoor ook kost en inwoon verlenen aan de helper en van dan af kan men spreken van een ***vicepastor*** of een echte onderpastoor .

Orde op zaken

Niet iedereen was evenzeer gelukkig met de hard werkende pastoor. Hij had het in zijn kop gestoken een nieuwe kerkbeuk te bouwen en daarvoor was er geld nodig, veel geld. Hij wist heel goed dat de bijdrage van Kortenberg ontoereikend zou zijn. Eigen middelen moesten worden aangesproken. Door de oorlogsomstandigheden en nalatigheid was er ieder jaar een negatief saldo op de kerkrekeningen. De pastoor liet alle oude cijnzen, jaargetijden, huren en pachten opnieuw screenen. Een nieuwe inventaris van het kerkpatrimonium werd opgesteld. Hij liet nauwkeurig de gronden optekenen waar tiendenrechten op rustten. Hij liet alle goederen registreren van de kerk en van de H. Geesttafel die sinds de godsdienstoorlog verduisterd waren. Hij maakte een lijst op van de jaargetijden. Waar hij recht op had, werd opnieuw gevorderd. Vele inwoners kregen een kerkmeester aan de deur die het kerkengeld kwam opvragen waarvan ze in jaren niet meer gehoord hadden.

Anderzijds werd er ook gerekend op de vrijgevigheid van *devote persoenen die liefde hebben totter kercke van Hombeeck.* Daarom werden collectebussen geplaatst, niet alleen in de kerk maar ook in de herbergen. Op 9 januari 1640 werd bij het Mechels stadsbestuur een aanvraag ingediend om een belasting te mogen heffen op al het bier dat in Hombeek gedronken werd. Het was dan ook niet te verwonderen dat men vanaf 1625 terug een sluitende kerkrekening had. Ieder jaar sloot de rekening af met een flink batig saldo. De pastoor besteedde het geld zeer goed. Nooit werd zoveel belangrijk kerkpatrimonium gekocht als toen. Met de verbouwing van het koor door de vorige pastoor was hij niet zo gelukkig. Het glasraam achterin verblindde de kerkgangers bij opkomende zon. Hij liet het met canvas bespannen. Hij wilde het dak van het schip herstellen maar oordeelde dat dit evenveel zou kosten als compleet nieuwe zijbeuken te bouwen.

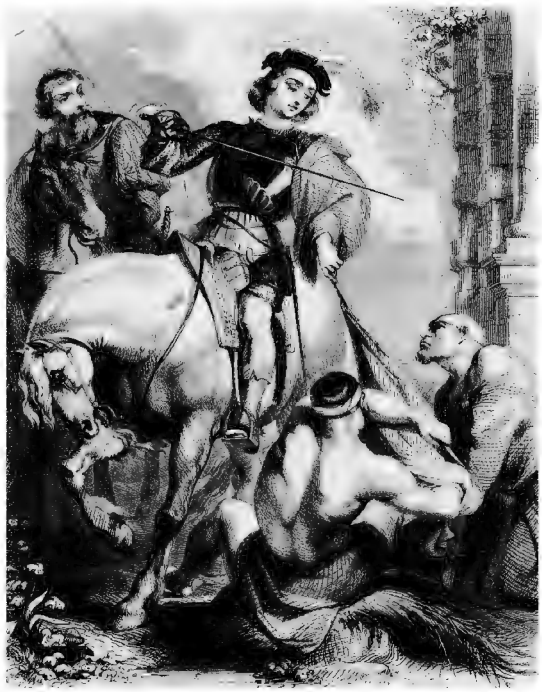

Een nieuwe beuk en kerkinrichting

In 1630 werd de nieuwe beuk gebouwd. Er werd een hoogaltaar gekocht en een retabel. Dit drieluik, geschilderd door Frans Van Ophem, werd achter het altaar geplaatst. Het middenpaneel stelde Christus voor aan het kruis tussen de twee moordenaars. Bij de voet van het kruis knielde Maria Magdalena terwijl op het voorplan de H. Maagd in bezwijming lag en bijgestaan werd door de H. Johannes. Op de achtergrond zag men twee ruiters en enkele Romeinse soldaten die het lot wierpen om het kleed van Jezus. Op de zijpanelen

waren de verrijzenis en de Hemelvaart afgebeeld en onderaan het manna en het laatste avondmaal. Hij liet ook nog twee gepolychromeerde engelenbeelden snijden door meester Maximillaan Labbé, die links en rechts van het altaar geplaatsts werden. Het H. Sacrament werd nu bewaard in een nieuw tabernakel met deurtje op het altaar. Op het hoogkoor werd nog een koperen kroon opgehangen die geslagen werd door de Mechelse kunstenaar Jan Claes. In die jaren werd de Romaanse doopvont (spijtig genoeg) herkapt in hoekige vorm en kreeg een koperen deksel in de vorm van *"een tomme* ", gemaakt door ketelslager Hendrick Schelckens. Tenslotte werd er nog een gestoelte gekocht waarin de kerkmeesters en de H.Geestmeesters konden plaats nemen.

Het doek van St.-Martinus

In de nieuwe zijbeuken kwamen nu twee altaren. Dezelfde Frans Van Ophem schilderde een doek voor het linker zijaltaar aan Maria gewijd. Het stelde een aanbidding van de drie koningen voor. Op het altaar prijkte een beeldje van de H. Maagd. Boven het rechter zijaltaar kwam er (in 1644) een retabel van Sint-Martinus. Er wordt geen schenker noch kunstenaar vermeld. In de kerkrekeningen is enkel een aantekening te vinden die zegt dat er drinkgeld gegeven was *"toen het taeffereel op Sint-Martens autaer geset was"*. Een grondige analyse van het Hombeeks sint-maartenschilderij dringt zich op. Het is op zijn minst merkwaardig dat op dit doek elementen van twee originele werken van Van Dijck te vinden zijn, zowel van de Martinus te Zaventem als van deze in Windsor (Engeland). Dat moet ook zo wat de bekroning op het verdienstelijke werk van pastoor Joos Blieck geweest zijn.

Zorg voor de kerkdiensten

Deze pastoor spaarde ook geen kosten of moeite om de kerkdiensten meer luister bij te zetten. Wellicht lag er nog geen stenen vloer in de nieuwe kerk. Op de hoogdagen werd de kerk *"gemeyt en gestroyt"*. Dat betekende dat de vloer bedekt werd met lis. De wanden van de kerk en het altaar werden opgesmukt met berkenloof. Op hoogdagen werd de communie aan de gelovigen uitgedeeld onder de dubbele vorm van brood en wijn. Dat heette de *"ablutiewijn"* of *"munichwijn",* In 1631 werd hiervoor nog een speciale zilveren beker gekocht. Met Pasen werd bovendien ook peperkoek gegeven aan wie te communie ging[19]. (Het gebruik van de *"munichwijn"* werd in 1680 afgeschaft om kosten te besparen.)

Aan de catechismuslessen werd bijzondere aandacht besteed. In de nieuwjaarsmis kregen de kinderen die catechismus volgden *"pontkoeken"* en met halfvasten kregen ze hunne *"greef"*. Bij de communie werden ze beloond met *"schonigheden"* zoals prentjes en paternosters. Een bijzondere inspanning werd ieder jaar ook geleverd voor de viering van Kerstmis. De pastoor kocht in 1626 een schilderij van Betlehem. Dit werd dan op het koor geplaatste met de nodige versiering aan linten en klatergoud. Bij deze gelegenheid liet de pastoor ook zangers komen die met hun kerstliederen de sfeer nog verhoogden: zij werden speciaal vergoed. In 1628 werd buiten het schilderij wellicht ook een kerststal gezet. Dat jaar werden 4 stuivers betaald voor een 'kindeken van Betlehem'. In de kerk prijkten er verder vier heiligenbeelden: Martinus en Sebastianus (de twee patronen van de schuttersgilde),

Margaretha en Willibrordus (waarschijnlijk het beeld uit de kapel van de Zink).

De Mariadevotie werd erg gestimuleerd. Scherpenheuvel was een druk bezocht bedevaartsoord. We hadden nu al een Maria-altaar in de kerk maar kregen ook een Mariakapel. Het beeld van de H. Willibrordus werd uit de kapel van de Zink gehaald en in de kerk geplaatst. Hij werd vervangen door een Moeder van Zeven Weeën. Een beeldje met een hart door zeven zwaarden doorboord prijkte er op het altaar. De moeders gingen er bidden voor een goede geboorte of om vruchtbaarheid af te smeken. Meer algemeen kon men er met alle zorgen terecht en vond men er troost. Deze troost mocht iets kosten en er stond een offerblok die uitnodigde wat bij te dragen voor het herstel van de kerk.

Met zijn koster-onderwijzer had hij niet zoveel geluk. Het was allemaal goed begonnen met Adam Van Beveren in het schoolgebouwtje op het kerkhof, maar de man was in hetzelfde bedje ziek als zijn voorganger. Hij dronk te veel. Toen hij ook nog kandidaat-gezworene was, verzette de pastoor zich hiertegen. Hij waarschuwde burgemeester Van Laethem van Mechelen dat dit slecht zou aflopen omdat hij wist dat de gezworenen na elke zitting bleven plakken. Adam eindigde totaal berooid. Hij moest al zijn bezittingen verkopen en stierf in grote armoede.

Pastoor Blieck kende zijn wereld. Hij was dankbaar en beloonde graag wie hem steunde of daadwerkelijk hielp. Met Hombeek-kermis trakteerde hij op de pastorij. De meier was er maar ook de koster, kerkmeesters, H. Geestmeesters, zangers van Hombeek en uit de buurt, in totaal 38 personen. De landdeken had enkel lof over deze ijverige priester, die even zakelijk als godsvruchtig zijn kudde leidde.

Een onverwacht einde

Normaal gesproken zouden we verwacht hebben dat Joos Blieck tot het einde van zijn dagen te Hombeek zou gebleven zijn. De pastoors van Leest en Kapelle-op-den-Bos waren bij de aartsdeken niet onverdacht de celibaatsregel te schenden of geschonden te hebben. Op 8 maart 1641 vroeg pastoor Nicolaus De Clerck van Leest zijn "permutatio" aan. In het parochieregister van Leest staat dat hij dan naar Hombeek zou gekomen zijn *(quando assumpsit pastoratum de Hombeke)*. Dat is echter niet het geval. Het illustreert wel dat de Hombeekse pastoor hier wellicht mee akkoord ging en bemiddelde.

(Deze Nicolaes De Clerck mag niet vereenzelvigd worden met de latere gelijknamige pastoor te Hombeek. Een verwantschap, zoals neef, zou wel mogelijk kunnen zijn maar is nog niet achterhaald.)

Vier jaar later, in 1644, wordt er wel een wisseling (permutatio) doorgevoerd maar dan met Alexander Steemans, pastoor te Kapelle-op-den-Bos. We zouden ons willen onthouden van elke verdachtmaking maar de aartspriester, die de pastoors op hun zedelijk gedrag controleerde, maakte zich toch ongerust over Alexander. In 1645, direct na zijn aanstelling te Hombeek, klaagde hij erover dat de pastoor zich een plaatselijke huishoudster had uitgekozen die maar 34 jaar was. Hij voegde er wel aan toe dat gelukkig haar moeder dicht bij de pastorij woonde in het dorp.

Hoe dan ook op 20 augustus 1645 werd deze wissel aanvaard door het bisdom. Joos Blieck, hoogbejaarde pastoor van Hombeek, wisselde met Alexander Steemans die van Kapelle-op-den-Bos naar Hombeek muteerde. Op 27 augustus van dat jaar schreef Joos zijn laatste doopsel in het register van de parochie van St.-Martinus. Hij is een der grootste pastoors van Hombeek geweest. Hij liet in 20 jaar tijd zowel het gebouw als de eredienst uit de as herrijzen.

1645 Alexander Steemans

Op 5 september werd hij officieel aangesteld als onze nieuwe pastoor. Hij was geboortig van Mechelen. Zijn ouders kwamen ook in Hombeek wonen. In 1651 stierf zijn vader. De pastoor schreef in het register van overlijden; *"Heden* 12 *december* 1651 *is in het koor van de kerk te Hombeek mijn vader begraven, Franciscus Steemans. Dat hij ruste in vrede.* " Op 12 mei 1659 werd zijn moeder bijgezet in hetzelfde graf en kort daarop ook de pastoor zelf. Hij is gestorven op 1 september 1659.

Van hem vernemen we niets over bouwwerken of uitbreiding in de kerk of over de eredienst. Wel is bekend dat hij een fervente tuinliefhebber was. Aan de pastorij was een grote vijver en een moestuin verbonden. De vissen dienden voor de voeding net als de groenten uit de tuin. Bovendien was bekend dat hij een vermaarde bloemenkweker was. In zijn hobby vond hij geestelijke ontspanning. Zo wist hij het nuttige aan het aangename te koppelen omdat de bloemen uit zijn tuin tegelijk konden dienen voor de versiering in het kerkgebouw.

1660 Nicolaes De Clerck

De pastoor zou geboortig geweest zijn van Brussel (ca. 1632). Hij werd door de bisschop op 25 september 1660 aangesteld alhoewel de abdis van Kortenberg eerder gekozen had om Joris Verhasselt te benoemen. Hij werd door de aartsdeken geroemd als een ijverig priester met veel aandacht voor de armen en als goed predikant.

De Hombeekse heerdij

Pastoor Nicolaes De Clerck is zeer lang pastoor in Hombeek geweest. In de 33 jaar van zijn ambt is er politiek in onze gemeente zeer veel veranderd. Dat heeft zeker repercussie gehad op het geestelijk leven. Hombeek was sinds kort een eigen jurisdictie geworden en op Carmosteyn woonde Julius De Boccabella, heer van Hombeek-Brabant. Het is voor de eerste maal in onze geschiedenis dat een plaatselijke notabele zich inlaat met het parochieleven. Zijn kinderen worden in onze kerk gedoopt. Hij volgt de kerkelijke diensten van op het hoogkoor. Aangezien hij heer van Hombeek-Brabant is, wordt aangenomen dat het hoogkoor van de kerk ook Brabants is; anders zou hij op vreemde Mechelse grond gezeten hebben. Hij en zijn opvolgers hebben wellicht ook onze kerk begiftigd. Als in 1671 Jan Antoon Locquet, president van de Grote Raad van Mechelen, opperraadsman van de Raad van Brabant, de nieuwe heer van Hombeek werd, beschouwde hij de parochiekerk als een soort hofkerk.

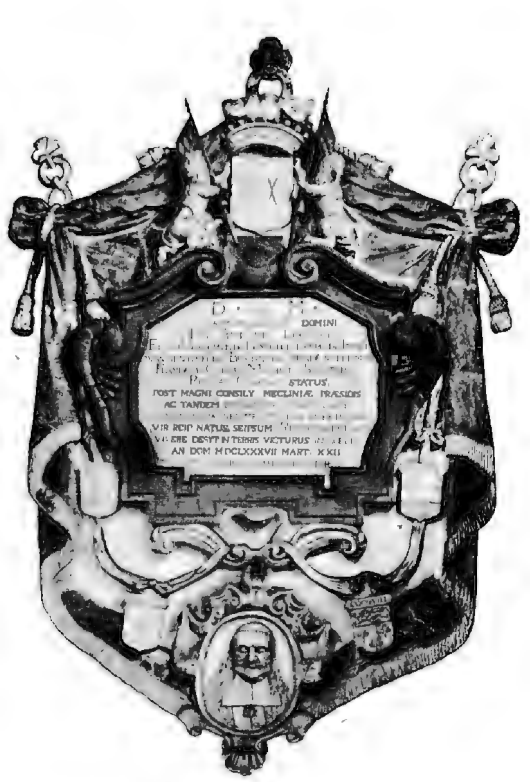
Over het geestelijk leven in dien tijd is niet zoveel aan het licht gekomen. De pastoor ijverde wel voor een broederschap die overal opgang kende. Ze heette de broederschap van de H. Drievuldigheid tot verlossing van de christen slaven. Johannes de Matha was de patroon. Zijn verering was zo groot dat hij de ereplaats kreeg boven het altaar. Het triptiek met de gekruisigde Christus verhuisde in 1661 naar achter, boven de ingang van de kerk.

Een nieuw kerkschip

De belangrijkste verwezenlijking van deze pastoor is wel dat hij een ingrijpende verbouwing liet doen aan het kerkgebouw. Het gebedshuis moet iets wangedrochtelijks geweest zijn. Een losse stoere toren met ertegenaan geplakt een laag hallenkerkje met overdekte inkom links van de toren. Het koor was breder dan de kerk zelf en daartussen lag de nieuwe beuk door pastoor Joos Blieck gebouwd dertig jaar voordien. Deze stak een stuk uit boven het dak van het schip.

Belangrijk is dat het nieuwe schip nu veel hoger werd, ongeveer de hoogte van de huidige kerk en even breed als de toenmalige beuk. (Er waren zijbeuken met de altaren maar geen kruisbeuken.) Bovendien werd de ingang verlegd. Deze werd nu gemaakt doorheen de toren, waarin twee grote openingen gekapt werden. De torenspits stak na de verbouwing amper boven het dak uit.

Belangrijke gebeurtenissen in het leven van kasteelheer Locquet werden nu in de parochiekerk gevierd. Hij kreeg er zijn graf op de ereplaats, recht voor het hoogkoor en een kostbaar epitaaf, het enige grafmonument in de kerk.

Epitaaf van Jan Antoon Locquet, nu in derechter zijbeuk

Wellicht heeft het Te Deum weerklonken op 20 september 1681 bij zijn verheffing tot burggraaf. Daarbij hoorde kerkelijke muziek. Eén groot vraagteken blijft het barokorgel. Het kan er niet vóór deze tijd gekomen zijn. Eerst bij de nieuwbouw van het schip kwam ruimte vrij voor een doksaal in de toren. Korte tijd na deze verbouwing is er ook sprake van een vroegmislezer die geroemd werd om zijn koorzang. Bovendien heeft het orgel alle kenmerken van deze periode.

In vergelijking met de omliggende gemeenten was Hombeek een rijke parochie. Uit de status van 1686 vernemen we dat de pastoor van Leest slechts 350 gulden inkomen had tegenover de 800 gulden die pastoor De Clerck mocht opstrijken. Dat kwam door het groter aantal rijke landbouwgronden waarvan de helft der tiendenlasten aan de pastoor toekwamen.

Problemen met de jeugd

Op onderwijsgebied liep het in die jaren weer fout. De oude koster en schoolmeester Van Beveren was meer zat dan nuchter. In 1668 stierf hij compleet berooid. De pastoor schreef in het overlijdensboek over de oude man:

"*Heden de 9de mei stierf onze jubilerende koster die 61 jaar koster is geweest en 55 jaar gehuwd was: een man op hoge leeftijd* " [20].

Over de doden niets dan goed. Jan Nicasius, de opvolger was al op leeftijd (53 jaar) toen hij van Mariekerke kwam. Na enige jaren dienst werd hij bedlegerig en zijn schoonzoon Cornelis Vekemans van Hombeek deed de dienst. Op voorspraak van de pastoor volgde hij zijn schoonvader op in 1685. De pastoor drong er bij de abdis van Kortenberg op aan dat de koster-schoolmeester in het kostershuis zou mogen blijven wonen.

De muziek, tot dan een privilegie voor de superklasse, had nu ook zijn intrede gedaan bij het gewone volk. Vioolspelers lieten zich inhuren om jonge lui de kans te geven elkaar te vinden en te dansen op de vrolijke tonen. De menuetten waren niet langer alleen binnenskamers van kastelen en hoven te horen. Er ontstonden verenigingen van jonge lui die zich gemengd vermaakten bij muziek en dans en drinkgelag.

Door de overheid werd hierin een aanzet gezien tot zedenverval. Vooral het feit dat de meisjes vrijmoedig gingen deelnemen achtte men verderfelijk. Ook de burgerlijke gezagsdragers waren deze mening toegedaan en in 1682 en 1687 werden plakkaten uitgevaardigd waarbij officieren de opdracht kregen gemengde vergaderingen te beletten.

Aartsbisschop Alphonse De Berghes stuurde op 25 november 1675 al een herderlijk schrijven naar de pastoors. Hij vond ***datter een groot en beklaghelijck zieleverlies is tussen de jonghmans ende jonge dochters*** waartegen de pastoors krachtig moesten optreden. Ze moesten de ouders fel vermanen. Diegenen die zich niet stoorden aan zijn instructie moesten zelfs de sacramenten worden ontzegd. Op 21 maart 1697 verscheen nog een herderlijk schrijven van alle bisschoppen van de Mechelse kerkprovincie tegen ***de dertelle ende onbeschaemde samenkomsten***.

In Zemst was er rond 1680 een gilde opgericht door een parochiaan van Hombeek. Als jongens en meisjes hier samen kwamen waren er ***schandalige tonelen*** te zien zegde aartspriester Van Der Noot [21]. Aan Philipus Franciscus De Berghes, heer van Zemst en graaf van Grimbergen, tevens neef van de aartsbisschop, werd gevraagd ***dat hy dit schandaal onder de jongens en meisjes zou verhinderen***. Hij had immers zijn steun beloofd aan de pastorale brief van november 1675 en gezegd te zullen optreden tegen ***hen die niet en sullen gehootsaemen, ende besonderlyck tegen inwoonders van de herbergen ofte andere huysen, daer deergelycke vergaederinghe sifn geschiedende.***

Toch bleek er niet veel tegen te doen te zijn want tien jaar later moest de pastoor opmerken dat alhoewel ***verboden sijnde dese perykeleuse ende onbehoorlijcke geselschappen van jonghmans ende jonghe dochters, gemeynelyck genoemt 'labaeyen " verscheyde van hunne ondersaeten heltneckigh verblijven ende soowel de geestelycke als de wereIycke overheyt versmaden.***

Tegen dit 'kwaad' was geen kruid opgewassen. Al dreigde men deze jongeren te verbieden een kerkelijk huwelijk aan te gaan of andere sacramenten te ontvangen, de draak kon nooit bezworen worden. De volgende 30 jaar zou hij herhaaldelijk nog de kop opsteken en onze pastoors grote zorgen baren.

In de jaren 1656, 1668 en 1693 woedde pest en dysenterie. Ook de oude pastoor stierf in 1693. In 1684 had het Hollands soldatenvolk zijn kamp hier opgeslagen en de mensen grote schade berokkend.

1693 Willem Antony

Op het einde van zijn ambt had pastoor De Clerck zeker hulp van een tweede priester met name Willem Anthony. Hij stond hem bij toen hij in augustus 1693 stierf en deed acht maanden dienst tot in april 1694 de nieuwe pastoor benoemd werd.

Pastoor de Clerck werd in de kerk begraven. Op zijn grafsteen staat volgende tekst:

HIER LIGHT BEGRAVEN DEN EERW. HEER
Nicolaus De Clerck

DIE IN SIJN LEVEN WAS PASTOOR VAN DESE PAROCHIALE KERCK
WAER HIJ LOFFELIJCK SIJN AMPT HEEFT BEDINT
DEN TYT VAN TWEE-EN-DERTICH JAEREN
TOT PROFYT VAN DE GEMYNTE, SEER BEMINT
DEN HEERE WILT SYN SIELE SPAEREN.
STERFT, DEN 31 AUG. INT JAER 1693

BIDT VOOR DE SIELE.

Binnen de kerk, tussen het koor en de 5e pijler, arduinen zerksteen, 2 x 1,10 m., uitgeslepen wapenschild in wit marmer, beneden een doodshoofd in wit marmer, daar rond "Bidt voor de siele"

1694 Mathias Van Wuytswinkel

De pastoor was geboortig van Meerhout (ca. 1651). Hij studeerde te Leuven waar hij in 1670 promoveerde. Hij was eerst pastoor te Beigem gedurende 13 jaar en dan te Hombeek, eveneens 13 jaar lang. Hij overleed er op 9 mei 1707. Hij werd in het begin bijgestaan door Willem Antony wiens taak hij overnam.

Zijn (vermoedelijke) oom, Peter Van Wuytswinkel, was in Meerhout gehuwd met Maria Schooffs. Haar neef Willem Schooffs, gehuwd met Catherina Antony, woonde op kasteel Egglegem in Hombeek. Een verwantschap tussen deze Catherina en Willem Antony is nog niet gevonden. Het is opvallend dat deze pastoor uit Meerhout verwant is met de toenmalige Hombeekse familie Schooffs, ook van Meerhout afkomstig, die zelf verwant is met Antony (alias Theunkens).

De stichting der vroegmis

Hoe dan ook deze pastoor ging in het bijzonder ijveren voor "De Stichting van de Vroegmis" die (1629) door Joanna Schooffs in het leven geroepen was. Kort na zijn aanstelling legateerde kerkmeester Joos De Laet, ook schepen en vaandeldrager van de Gilde, een grote som (550 gulden) aan deze stichting. De pastoor zelf leverde testamentair ook een belangrijke bijdrage aan dit fonds waaruit dan de hulppriester betaald werd.

Als koster-schoolmeester Cornelis Vekemans overleed, waren diens kinderen te jong om hem op te volgen. De pastoor koos voor een tussenoplossing en liet de *premissarius* of vroegmislezer ook de taak vervullen van organist en koster en onderwijzer. In feite waren het twee jonge priesters uit de stad, **Jan Van Steenweghen** en **Hendrik Meeus** die deze taak uitoefenden. Zij werden geroemd door de deken om hun vakkundigheid en met nadruk werd er op gewezen dat ze zeer bedreven waren in muziek en kooropleiding (schola cantorum). Dit sterkt weer het vermoeden dat in 1706 in Hombeek een orgel was, waarschijnlijk het huidige barokorgel. De ouders van de scholiertjes moesten ook schoolgeld betalen naargelang hun vermogen. Dit werd gemeten aan de hand van het aantal ploegen die de ouders bezaten. Wie geen ploeg had betaalde de minimumbijdrage van een "stooter".

Pastoor Van Wuytswinkel deed geen verbouwingen aan de kerk niettegenstaande de landsdeken zijn opmerkingen maakte over het oude lelijke koor. Hij vond het een onding. Een groter onbedwingbaar onding bestreed de zielenherder daarentegen uit volle kracht: de zedeloosheid van de jeugd.

De aartsbisschop had in juli 1700 en maart 1711 nog eens herderlijke brieven geschreven om de pastoors nog hardnekkiger in het verweer te jagen ***tegen de ergernisgevende uitspattingen van de jeugd, zowel bij dag als bij nacht***. De Hombeekse pastoor trachtte de jeugd af te leiden van het verderfelijke dansen door recreatieve sport en spelmanifestaties in te richten. De jonge mannen bekampten mekaar terwijl de meisjes mochten toekijken. Er werden mooie prijzen uitgeloofd. De eerste prijs was een zilveren paardje. Uit dankbaarheid voor de overwinning werd de trofee opgedragen aan Maria en op haar altaar neergelegd [22]. In die jaren was het ook nog gebruikelijk dan niet enkel geld geofferd werd maar zelfs nog levende dieren [23]. In de rekeningen komen rieten korven voor die hiervoor bestemd waren.

Hombeek testamentair bedacht

Op 2 mei maakte de bedlegerige pastoor zijn testament. Hij was zeer gul voor zijn parochie; 50 gulden voor missen te zijner gedachtenis, 200 gulden voor jaargetijden, 100 gulden voor *'ornamenten'*, bij de begrafenismis, 100 gulden om te verdelen aan de armen. Zijn nichtje en huishoudster Elisabeth, dochter van Peter, kreeg 100 gulden en een zilveren lepel en vork als aandenken maar mocht geen kosten inbrengen voor haar gepresteerde diensten. De ouderlijke erfgoederen vermaakte hij aan de kinderen van zijn zuster en aan zijn twee broers Hendrik en Peter. Hij schonk ze ook het lijnwaad, het tin, koper en ijzerwerk. Al wat overbleef moest geschonken worden aan de '**Stichting van de Vroegmis**'. Dit bedrag was zeer aanzienlijk en de pastoor wilde elke discussie vermijden. Wie enig verzet zou aantekenen tegen zijn wilsbeschikking verbeurde alle rechten [24]. Op 9 mei overleed hij. In het dodenregister [25] werd vermeld dat hij een ijverige pastoor geweest was. Hij had 13 jaar onze kerk gediend en de vroegmis en het catechismusonderwijs bevorderd. Het was zijn uitdrukkelijke wens voor het Maria-altaar en recht tegenover zijn biechtstoel begraven te worden. Dat gebeurde ook. Op zijn grafsteen kwam volgende tekst:

D.O..M.

ET MEMORIAE
REVERENDI ADMODUM DOMINI
Mathiae van Wuystwinckel
NATI EX MEERHOUT, PRIMO
IN BEYGEM 9; DEINDE 13 ANNIS
IN HOMBEKE STI MARTINI PASTORIS
SEDULI ET BENEFACTORIS MUNIFICI LOCI EIUSDEM:
OBIIT 9 MAIJ 1707
APPRECARE PIE LECTOR
VT TANDEM
REQVIESCAT IN PACE

Grafsteen ligt nu nog binnen de kerk, tussen het koor en de 5de pijler, 2 x 0,90 m., bijna geheel uitgesleten

De hogeschool van Leuven beweerde het recht te hebben de pastoor te kiezen en stelde Philips Mintaert voor die pastoor te Mere was. Hij werd kortstondig onze pastoor maar Kortenberg verzette zich. In 1708 stelde de abdis Jan Bt. Van Der Meeren voor. Hij kreeg instemming van de Leuvense faculteit der kunsten en de aartsbisschop benoemde hem op 11 april 1709

1708 Jan Bt. Van Der Meeren

Hij was van adellijke afkomst en zou de parochie van Sint-Martinus 19 jaren leiden.

Het was zeker geen rustige periode. Politiek was er de onrust over de opvolging van het Spaanse huis door dit der Oostenrijkse Habsburgers. Frankrijk had zijn buit al binnen na eerst het hart van onze hoofdstad verwoest te hebben. Prins Eugene van Savoye maakte furore als Oostenrijks strateeg en naar deze legendarische held werd zelfs een herberg in Hombeek genoemd.

Plaatselijke was het ook rumoerig. Te Mechelen waren er rond 1718 felle opstoten van kleine burgerij waarvan onze heer Michiel Locquet het slachtoffer werd. Hij ontkwam ternauwernood aan de schermutselingen en zijn barok herenhuis op de IJzerenleen werd uitgeroofd. De bijeenkomsten van jongeren waar clerus en stadsmagistraat zich zo tegen gekeerd hadden, waren stilaan geëscaleerd van gezellige feestjes naar publieke opstanden. Vooral tijdens de vastentijd werd de stad opgeschrikt door jonge manifestanten. Met groot kabaal trokken ze door de straten en aan de ingangen van de kerken protesteerden ze luidkeels tegen de kerk. Ook de wereldlijke gezagdragers probeerden stilaan beslag te leggen op de kerkgoederen, de tienden en de vrijdommen. De pastoor van Hombeek heeft er zich krachtdadig tegen verzet.

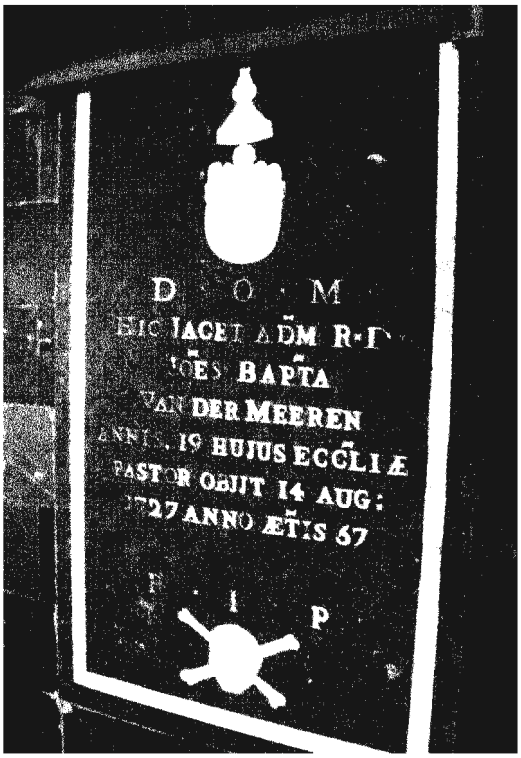
Wat renovaties aan pastorij en kerk

De plannen van de pastoor om de pastorij te verbouwen en met een verdieping op te trekken, vielen niet in goede aarde. De overheid achtte de tijd te ongunstig omdat de oorlog met doortrekkende legers en verplichte logementen, schade kon aanrichten. Op voorwaarde dat dergelijke schade op kosten van de pastoor zou hersteld worden, kon de herbouw toch doorgaan.

Binnen de kerk werden kleinere aanpassingen doorgevoerd. Het zijaltaar van O.L.Vrouw, door brand deels verwoest, werd op kosten van de kerkfabriek hersteld. Dit was niet naar de zin van de deken. Het hoofdaltaar werd helemaal opgefrist, geschilderd en verguld. Intussen waren een paar nieuwe heiligen geïnfiltreerd. Sint-Sebastiaan was er nog maar had het gezelschap gekregen van Sint-Elooi, Sinte-Barbara en Sint-Jozef. In een kapelletje tegen de zuidermuur troonde de H. Moeder Anna. Tegen de noordenmuur stonden de vijf heiligen *tegen de haesdghe sieckte ende die pesdlende.* Ze waren waarschijnlijk ingehaald tijdens de herhaalde plagen in de 17de eeuw. De pastoor liet ze in 1712 opfrissen en opnieuw bekleden.

De pastoor gaf, één jaar na zijn aanstelling, het onderwijs en kosterschap in handen van Jan Lambrechts. Zijn hoofdbezigheid was echter smid. Hij woonde op de Mechelse steenweg maar het schoolgebouwtje op het kerkhof deed nog steeds dienst. Jan werkte met helpers voor het onderwijs. Nu eens werd hij geroemd om zijn kwaliteit, dan weer bekritiseerd om zijn nalatigheid.

Op 14 augustus 1727 overleed de pastoor en werd in de kerk begraven aan de evangeliezijde.

Arduinen zerksteen, 2,25 x 1,10 m., een kelk met wapenschild, encadrement en de letters zijn van wit marmer, het wapenschild is uitgesleten, waarrond ingekapt de spreuk: "Recte en candide". Ligt nog binnen de kerk, tussen het koor en de 5de pijler

Jan Frans Van Heymbeke,
pastoor te Leest (1723-1773) heeft gedurende 9 maanden tijdelijk de bediening waargenomen (deservitor).

Mathias Sterckx
Heeft vanaf juli 1728 de parochie Hombeek bediend. Na de benoeming van Antoon Joseph De Backer, bleef hij nog een jaar fungeren als zijn plaatsvervanger.

1728 Antoon Joseph De Backer

Hij was van Brussel (°ca 1693) en de zoon van Antoon De Backer en Maria Magdalena Herincx. Als licentiaat in de godgeleerdheid werd hij na zijn priesterwijding onderpastoor in St.-Rombouts te Mechelen. Kortenberg droeg hem voor als pastoor van Hombeek en op 8 juni 1728, na vergelijkend examen, werd hij aangesteld.

Was het de lelijkheid van de Hombeekse kerk die hem nog een jaar weerhield om naar hier te komen? We weten het niet. A1leszins stak hij het niet onder stoelen of banken dat hij de kerk gedrochtelijk vond. Mathias Sterckx heeft hem het eerste jaar te Hombeek vervangen.

Nieuw koor, nieuwe toren, nieuwe pastorij

Antoon Joseph De Backer was een bouwer. Zowel het kerkgebouw als de pastorij zou hij grondig aanpakken tijdens de 36 jaar van zijn ambt. Hij was zakelijk en pragmatisch maar wist zich ook zeer geliefd te maken bij zijn parochianen.

Het koor van de kerk was niet alleen wanstaltig maar stond bovendien op instorten. Dertig jaar eerder had de aartsdeken al zijn beklag gedaan over dat misbouwsel. De pastoor wenste een zeer ruim en opvallend mooi koor te bouwen. Hij stuitte echter op praktische bezwaren. Rond de kerk lag het kerkhof met de ommegang. Deze moest er blijven voor de processie die destijds rond de kerk trok.

Het nieuw koor (1737) werd toch drie meter langer en één meter hoger dan het vorige. De eerste steen werd gelegd door. P. C. Hoynck de Paependrecht, de landsdeken van Mechelen, de tweede door Jan Frans de Locquet, graaf van Smalbrabant, en de derde door kanunnik Des Cartes van Sint-Goedele te Brussel. Deze had voor de verbouwing 150 gulden geschonken. In de herfst was het werk af. Het had ongeveer 2.865 gulden gekost. Een overschot van zowat 3 gulden werd aan Jacob Vekemans gegeven omdat hij toegestaan had dat de bouwmaterialen op zijn erf werden opgeslagen. Bij deze verbouwing werd ook de oude vochtige sacristie afgebroken en vervangen door een grotere.

Nog tijdens de verbouwingswerken van het hoogkoor werden de plannen gemaakt om de toren op te trekken. Kortenberg leverde het hout voor de nieuwe klokkenstoelen. De eiken bomen lagen al vier jaar in 't water en zouden wel stevig genoeg zijn. Het bisdom gaf de pastoor permissie om gedurende 3 jaar de opbrengsten van zondagse omhalingen te besteden aan zijn eigen kerk. Dat beviel de inwoners zodanig dat het rendement op slag verdrievoudigde. Bovendien werden ook nog omhalingen gedaan ten huize. Eens de fondsen voorhanden kon het werk aanvatten. De oude galmgaten werden gedicht, een nieuw klokkenhuis kwam boven het oude en het Romaans pannen kruisdak werd vervangen door een barok leiendak in de vorm van een klok met bovenop peer en kruis. Architecturaal paste het niet meer maar de toren kreeg toen het typisch accent dat hij nu nog heeft. De architect van Kortenberg tekende wellicht de plannen. De gelijkenis met de toren van Kortenberg is meer dan duidelijk.

De pastorij was ook in slechte staat. De laatste verbeteringswerken waren in 1715 uitgevoerd maar het gebouw van 1615 stond op een zwakke fundering. Bij hevige wind dreigden de muren aan de oostzijde in te storten. De pastoor kreeg in 1742 toestemming van de aartsbisschop om een nieuw stevig gebouw op te richten. Het bestond uit een grote benedenzaal met twee bovenkamers en een zolder. De kosten werden op 1100 gulden geschat. In 1742 werd een lening aangegaan van 1.000 gulden: 200 gulden bij zijn meid, Joanna De Saegher en 800 gulden bij E.H. Peter Jan De Meester. De nieuwe pastorij kwam er en de schulden werden in 1748 en 1750 afgelost.
Heel wat binnenbekleding van de kerk werd aangekocht. De preekstoel van 1620 werd in 1730 vervangen door een mooiere. Deze kwam uit de kerk van Leliëndaal te Mechelen. Twee barokke zijaltaren in gemarbriseerd hout met vergulde elementen sierden nu de beuken. Rechts werd het bestaande schilderij van Sint-Martinus opgehangen, links omlijste het houtwerk een nis waarin een gekleed houten Mariabeeld met kind prijkte. De koperen kroon van 1630 van Jan Claes werd vervangen door een koperen luchter met acht armen. Er kwam ook een nieuw altaar voor het hoge bedrag van 750 gulden.

De pastoor had toch ook zijn zorgen. Met de jeugd had hij het in 1732 al aan de stok gehad omdat, ondanks de plakkaten, toch nog gedanst werd bij vioolspel. De Hombeekse meier en schepenen werden verzocht in te grijpen. Ze brachten de zaak voor het plaatselijk gerecht maar alles verzeilde in de doofpot. Losbandigheid van de jeugd die geacht werd te ontstaan uit gemengde ontspanning was een onuitroeibare kwaal. In 1744 en 1750 hebben de bisschoppen het nog maar eens nodig geacht herderlijke brieven te schrijven om dit euvel te bestrijden.

Oostenrijkse officieren en soldaten waren tijdens de successiestrijd (1744-1748) ingetrokken in de nieuwe pastorij en hadden er veel verteerd en vernield. Bij de kostenafrekening probeerden die van Hombeek-Brabant en die van Hombeek-Mechelen de zwarte Piet naar mekaar door te schuiven. De pastoor bleef zitten met de gebakken peren. Ook nog in 1760 probeerden onze wethouders de tiendeninkomsten van de pastoor voor een deel in te pikken.

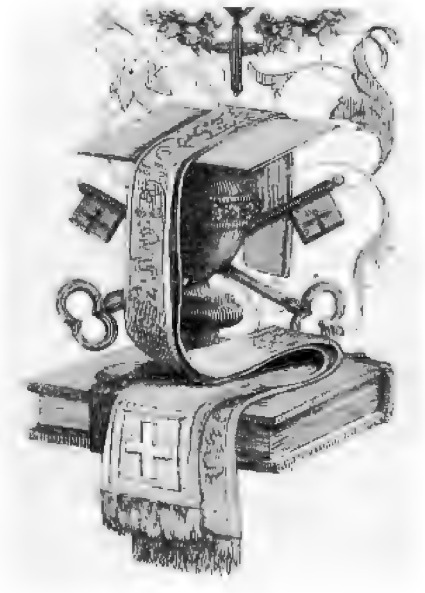
De oude man reageerde zeer bitter en verweet hen grote ondankbaarheid.

Hombeek beleefde in die jaren zijn eerste schoolrel. Jan Lambrechts, dorpssmid, schoolmeester en koster werd een dagje ouder. Einde de jaren vijftig lukte hem deze combinatie niet zo goed meer en verzuimde hij wel eens zijn taak. De jonge Willem Buelens was een eigen schooltje begonnen in Smal-Brabant. Als Philip Vekemans in 1759 de nieuwe koster-onderwijzer werd, verzette hij zich tegen de illegale school van Buelens. Deze werd na veel getwist en procedures verplicht ermee op te houden. Dat zette veel kwaad bloed bij de inwoners van 'den achteruit'. Uiteindelijk werd beslag gelegd op de goederen van Buelens en kwam er een openbare verkoop. Hierbij kwam het van verbaal geweld tot handgemeen, waarbij koster-schoolmeester Vekemans ernstig toegetakeld werd. Hiermee had Hombeek zijn eerste schoolstrijd gehad.

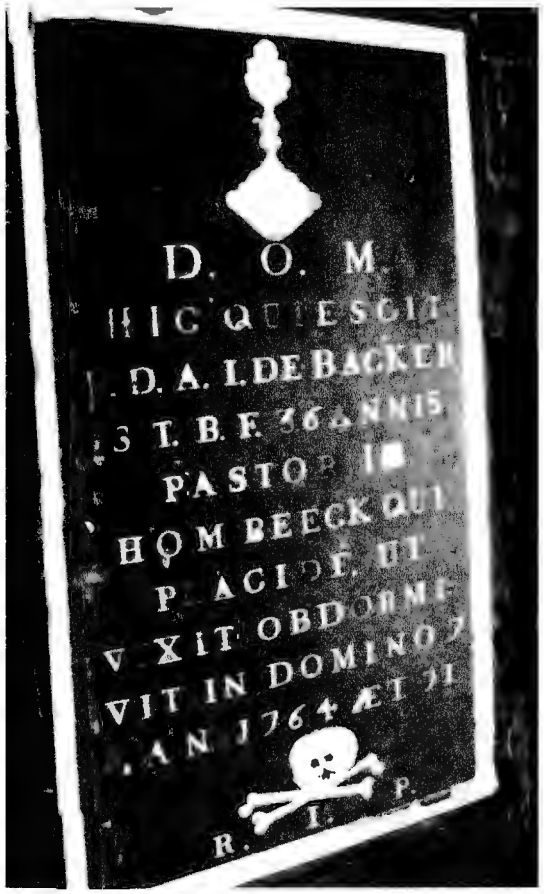
Zo kende het leven van deze pastoor ook zijn ups en downs. Zijn verdiensten werden niet altijd gehonoreerd. Op zijn oude dag zal de tegenstand van de lokale wethouders bitter gesmaakt hebben.

Zijn neef volgde hem op

Hij vond grote troost in de hulp die hij kreeg van een jonge priester, Gisbert Jozef De Backer, de zoon van zijn broer. Deze werd voorbereid om zijn werk voort te zetten. Dat zou ook gebeuren maar hem wachtte een nog veel grotere verbittering: de echte godsdienstvervolging.

Op 7 januari 1794 overleed de pastoor. De nieuwe pastoor schreef bij de uitvaart in het dodenboek dat hij die dag zijn oom begraven had, een echte herder die de parochie gedurende 36 jaar bediend had [26]. Op zijn grafschrift lezen we volgende tekst;

Arduinen zerksteen met ingelegde witte marmeren kelk, letters en doodshoofd. Hij is nu nog gelegen binnen de kerk, aan de epistelzijde, tussen het koor en de 5de pijler

Hij is de laatste priester geweest die in de kerk begraven werd. De nieuwe wetten van Jozef II stelden immers een einde aan dit gebruik.

4. Franse revolutie en Hollands staatsgezag

De onrust groeide bij het volk dat meer inspraak verlangde en een billijker verdeling van de rijkdom. Dat evolueerde naar een gezagscrisis. Onder Maria Theresia was al een eerste aanzet gemaakt om het extreme vermogen van kloostergemeenschappen in te dijken. Het verbod om nog verder te investeringen in immobilia zette de geldkraan open voor een rijker patrimonium aan kunstvoorwerpen en luxe. Dat stak de ogen nog meer uit. Jozef II ging met de confiscatie van de kloosters een stap verder. Met zijn inmenging in klassieke godsdienstbeleving zette hij een stap te ver. Hij haalde het traditionele parochieleven overhoop, schafte onze broederschappen af, regelde de processies en de kermissen, verbood begrafenissen in de kerken, onderzocht het persoonlijk vermogen van de pastoors, stelde een burgerlijk huwelijk in, enz. De klap op de vuurpijl was een staatsopleiding voor priesters in het Seminarie-Generaal. Hiertegen trok onze latere pastoor Jan Joseph Vanden Elsken hevig van leer. Zijn spotprenten op de keizer onder de schuilnaam 'Keuremenne', waren erg in trek. De hervorming van het plaatselijke bestuur en de rechtspraak joeg de burgerij in het harnas. Alle ingrediënten waren nu voorhanden voor een opstand.

De twee invallen van de Fransen en hun bezetting deden de kerk compleet de das om. De revolutionaire ideeën werden geëxporteerd en de kloostergoederen met inbegrip van de pachthoven werden publiek verkocht. De verplichte legerdienst lokte algemeen publiek verzet uit. De priesters werden geviseerd als de ophitsers van de onruststokers. Ze werden vervolgd en verbannen. In 1803 bracht het concordaat verzoening maar geen terugkeer naar de oude toestanden.

Met de Hollandse koning Willem I draaide het experiment van een vereniging van Noord- en Zuid-Nederland op een fiasco uit. Hij kreeg oppositie van de unionisten, jonge liberalen, die streefden naar pers- en schoolvrijheid. Anderzijds waren de katholieken ongerust over de naar hun mening te libertijnse politiek en de machtsindijking. De kleine seminaries moesten vervangen worden door een staatsinstituut te Leuven voor priesteropleiding. Betutteling vanuit Den Haag en te weinig inspraak leidde tot de scheiding en de oprichting van een nieuwe staat in 1830: België.

Hombeek heeft vier pastoors gekend die deze omwentelingen beleefden:

1764 Gisbert Josef De Backer
1800 Jan Joseph Vanden Elsken
1803 Philip Joseph Libotton
1807 Jan Rouchart

De overdracht van een pastoorschap was nog nooit zo vlot verlopen als na de dood van pastoor Antoon Joseph De Backer. Alles was al geregeld tussen oom en neef. Deze kon zich in zijn nieuwe functie al inburgeren tijdens de laatste dagen van de oude pastoor. De beide De Backers hebben 70 jaar de parochie bestuurd. Een periode van grote stabiliteit ondanks de op til zijnde troebelen die de complete ommekeer brachten.

1764 Gisbert Josef De Backer

Hij was zoon van Antoon De Backer en Barbara 't Serjans. Op 12 december 1751 werd hij priester gewijd te Mechelen. Hij was eerst onderpastoor in de St.-Gumarisparochie te Tienen en daarna in 1758 onderpastoor te Houtem [27]. Na onderhandeling met zijn oom Antoon Jozef De Backer die zich niet meer krachtig genoeg voelde om het pastoorschap van Hombeek verder te zetten, wisselde hij het beneficie van de kapelanij van de H. Drievuldigheid en van St.-Antonius te Steenokkerzeel (Laar) voor het pastoraat van Hombeek. Hij betaalde zijn oom 500 gulden pensioen per jaar vanaf 1 januari 1764.

Het leven ging zijn oude gang. De pastoor stond er in die tijd alleen voor. Een onderpastoor was er niet. Om een onderpastoor te bekostigen moesten er minstens 700 communicanten zijn. Toch droeg de abdis van Kortenberg in die jaren een deel der kosten voor een onderpastoor te Leest. Wellicht oordeelde ze dat Hombeek met het veel groter inkomen er zelf kon voor opdraaien. De koster was Philip Vekemans. Hij woonde naast de kerk en had de school naar zijn woning overgebracht die daarbij ook herberg was. Op zon- en feestdagen waren er twee missen, om 7 en om 10 uur. In één der missen werd de catechismus onderwezen en in de andere gepreekt. Men gebruikte de Mechelse catechismus.

Er werd in Hombeek ook toegestaan te bedelen op twee dagen; op de feestdag van Sint-Martinus en op Sacramentsdag. (Is dit een verwijzing naar het Sinte-Mettezingen?). Dan was er ook een processie en werden de beelden van O.L.Vrouw en van St.-Martinus rond gedragen. In welbepaalde gevallen mocht de pastoor de duivel uitdrijven. Daarvoor had hij speciale machtiging van de bisschop[28].

In 1768 moest de tiendenklok hergoten worden omdat ze gebarsten was. David Roelants, klokkengieter te St.-Joost-ten-Noode, knapte dit werk op. Ook hier leverde de abdij van Kortenberg haar bijdrage en betaalde de helft der kosten. De klok droeg nu ook het wapenschild van de abdis. Andere verbouwingen aan kerk of pastorij of aanschaf van nieuwe ornamenten zijn niet bekend in die jaren. De vorige pastoor had veel verbeterd en bovenal de tijd liet het niet toe.

De hechte band tussen de graaf van Hombeek en zijn kerk was na de dood van Jan Michiel Locquet sterk verzwakt. Zijn zoon Frans had nog een steentje mogen leggen bij het nieuwe koor in 1737. Zijn opvolger, Van der Linden d'Hoogvorst, resideerde slechts tijdelijk op het oude kasteel. Ze hadden rijkelijker optrekjes om in te wonen en waren intussen nauw verbonden aan de nationale politiek. Bij de tweede en definitieve Franse inval in 1794 verliet de graaf Hombeek voor goed.

In 1795 werden de kerktienden afgeschaft en ver-1oor de pastoor zijn inkomen. De 26 jarige Willem Vekemans (°1769), volgde zijn vader Philip Vekemans op als koster-schoolmeester. Hij had volksdemocratische sympathieën en was bovendien arrivist. In 1791 werd hij door de Fransen als hun representant (*agent national*) verkozen om de nieuwe Franse gemeente Hombeek te vertegenwoordigen. Vanaf nu was Hombeek-Mechelen en Hombeek-Brabant één en dezelfde gemeente. De pastoor, een oude man van 71 jaar moest alle vernederingen ondergaan. Hij moet eronder geleden hebben wanneer systematisch de normale diensten geboycot en belet werden. Het betekende het einde der diensten, bijeenkomsten, processies, huwelijken. De boeken moesten worden ingeleverd. Als de pastoor dan weigerde de eed van haat tegen het koningschap af te leggen, maakte hij zichzelf vogelvrij en moest hij de vlucht nemen. Van zijn koster moest hij geen hulp verwachten, integendeel. Bij de publieke verkoop van het kerkgoed achter het kostershuis was hij er als de kippen bij om zijn eigendom te verdubbelen. Op 3 maart 1798 proclameerde het Directoire plechtig het einde van de Kerk, het Pausdom en het geloof. Onze kerkdeur werd verzegeld. Clandestien heeft de pastoor nog 4 huwelijken ingezegend en op 20 mei 1798 was Peter Van Der Zeyp en Joanna De La Haye het laatste koppel dat hij trouwde. Dan verdween hij uit Hombeek en dook onder in Brussel.

Op dat ogenblik had Hombeek een jonge onderpastoor, Jan Frans Millis. Deze bleef moedig op post, maakte het verzet en de Boerenkrijg mee en de fusillade van 4 parochianen te Mechelen. Hij werd op handen gedragen en is de dienst blijven verzekeren tot 1 mei 1802.

Pastoor De Backer stierf in maart 1799. Hij de herdenking honderd jaar later werd door kanunnik Jaak Meuldermans een grootse viering op touw gezet en een gedenkplaat onthuld, die nog in de kerk hangt. Over de moedige onderpastoor en een paar burgers die op gevaar van hun leven de diensten bleven verzekeren is niets gezegd [29].

1800 Jan Joseph Vanden Elsken

Jan Joseph Vanden Elsken werd in 1759 in Alsenberg geboren als zoon van Jan Bt. Vanden Elsken en lsabella Van Herzele. Hij deed zijn studies aan het groot seminarie te Mechelen en aan de universiteit te Leuven. Hij promoveerde tot bachelier in de godgeleerdheid. Eens priester gewijd werd hij in 1788 (1789) biechtvader op het groot begijnhof in Leuven.

Een contradictoire figuur

Toen Frans Josef en het Oostenrijks bestuur de opheffing van de Leuvense Hogeschool beoogde, trad hij in het verweer. Onder de schuilnaam van 'Keuremenne' gaf hij pamfletten uit waarin hij de bestuurders van de Staat sterk hekelde. Hij bespotte het nieuwe ***"Seminarie Generaal"*** met lasterende spotprenten aan de regeerders. Toen deze hem trachtten te arresteren, wist hij te ontkomen in vrouwenkleren. Hij dook onder te Sint-Truiden maar werd er aangehouden in de buurt van Mielen tijdens een wandeling. De Oostenrijkse soldaten namen hem gevangen maar moesten hem onder de druk van het volk terug vrijlaten.

Bij de Brabantse omwenteling werd hij in ere hersteld. Hij werd in 1790 president van het College der Drie Talen aan de Leuvense universiteit. Op 19 maart van dat jaar werd hij kanunnik van de eerste stichting van de St.-Pieterskerk te Leuven. Aan deze benoeming was het ambt verbonden van 'Apostolieken en Koninklijken Boekenkeurder van de Oostenrijkse Nederlanden'. In 1792 werd het Oostenrijks gezag hersteld en verloor hij deze twee waardigheden. Zijn voorzitterschap aan het Leuvens college behield hij tot de universiteit werd afgeschaft door de Fransen in 1797.

Hij sympathiseerde eerst met de Franse revolutionaire gedachte. Ook bij de tweede inval in 1794 schaarde hij zich nog aan de zijde van het volk en was de eerste om op het zesde bureel te Leuven de eed af te leggen van gehoorzaamheid aan de Republiek en haat aan het koningsschap. In een brief van 26 april 1797 die hij richtte aan Godfrin, commissaris van de uitvoerende macht te Leuven, herinnerde hij hem aan deze eed en aan zijn erkentelijkheid voor de volkssoevereiniteit. Hij stuurde een vlugschrift rond onder de titel "Bericht aan het Publiek". Daarin sprak hij de kardinaal tegen en verklaarde dat het niet ongeoorloofd was een eed van haat af te leggen tegen het koningdom. Dit bracht hem in diskrediet bij de geestelijkheid.

Bij de opheffing van de universiteit van Leuven moest hij zijn mening wel herzien. Hij vluchtte voor de Fransen en hield zich schuil te Brussel. Misschien heeft hij toen de oude Hombeekse pastoor De Backer in ballingschap getroffen. Alleszins na diens dood solliciteerde hij direct voor diens plaats als pastoor van Hombeek[30].

Korte tijd in hombeek

De benoeming tot pastoor van Hombeek liep niet van een leien dakje. Zijn zeer zwaar politiek engagement en verzet tegen de bisschop belette een vlugge benoeming.

Op 20 juni 1791 was aan Jan Joseph Vanden Elsken, toen ook 'Apostolisch Protho-notaris', het recht verleend aanspraak te maken op een pastoorschap onder het patronaat van Kortenberg. Zodra hij vernam dat pastoor De Backer overleden was, solliciteerde hij voor deze post.

Het bisdom eiste dat hij eerst duidelijk zijn vroegere negatieve houding zou afzweren. Op 29 januari 1800 richtte hij een schrijven aan kanunnik de Lantsheere, vicaris generaal van het aartsbisdom, waarin hij de gezworen eed introk en met het verleden brak. Hij beloofde volledige onderwerping aan de geestelijke overheid. Dit werd op 30 april als dusdanig erkend maar het duurde nog een jaar voor hij definitief als pastoor werd aangesteld.

Op 14 april 1798 werd hij door de bisschop benoemd en op 1 mei schreef hij eigenhandig in het kerkregister dat hij van deze dag af de functie als pastoor overnam van onderpastoor Jan Frans Millis. Hij is maar 5 jaar pastoor van Hombeek geweest. Op 1 april 1803 stierf hij, amper 45 jaar oud [31]. Hij werd begraven tegen de noordenmuur van de vroegere kerk. Zijn zerk, nu in de kerk, draagt een kelk, zinnebeeld van de priesterlijke waardigheid. Daarop staat volgende tekst:

HIC JACET

JOÊS JOSEPH VANDEN ELSKEN

EX ALSENBERGH
QUONDAM PRAESES COLEGIJ
TRILINGUIS LOVANY
CANONICUS ECCLESIAE DIVI PETRI
ET PER TOTAM GERM. INEER;
APOSTOLICUS ET PATRIUS
LIB. CENSOR ET VISIT. ETC. ETC.
POSTMODUM PASTOR IN HOMBEECK
QUI OBIJT 1 APRILIS 1803
AETAT; SUAE A° 45

R. I. P.

(doodshoofd)

Arduinen zerksteen van 1,50 x 0,95 m., die eerst op het kerkhof stond tegen de noordermuur van de kerk, maar rond 1860 in de nieuwe kerk was overgebracht. De kelk en letters zijn ingekapt.

Wellicht heeft hij nog twee beelden besteld bij de Mechelse beeldhouwer Van Geel maar ze waren niet af bij zijn overlijden. Bij zijn uitvaart hebben de Hombeekse klokken niet geluid. We hadden geen klokken meer. Ze waren door ge Fransen tot oorlogstuig hersmolten. Bij Andreas Van Der Gheyn uit Leuven had hij drie nieuwe klokken laten gieten. Nog hetzelfde jaar werden ze plechtig ingehuldigd door zijn opvolger.

1803 Philip Joseph Libotton

Gedurende twee maand, tussen het plotse overlijden van de pastoor en de aanstelling van de nieuwe, heeft onderpastoor Peter Jozef Coolbonders op zijn eentje de dienst verzekerd.

Philip Jozef Libotton (°15.2.1761) was twee jaar jonger dan de overleden pastoor. Hij schreef vanaf juni 1803 de registers in[32].

In 1804 zien we dat de vroegere onderpastoor Millis nog registreerde maar tussen 1805 en 1807 tekende Verhulst als vice-pastor, daarna De Groof. Opmerkelijk is ook dat onze volgende pastoor Jan Rouchart soms al registreerde

te Hombeek "ex commissione" (in opdracht). Dat wijst er op dat deze pater predikheer van Tongeren bij ons toen reeds kerkdiensten verzorgde.

Bij de inwijding in 1803 van de nieuwe klokken heeft de adellijke familie d'Hoogvorst zich voor het laatst laten opmerken. De kasteelheer had nu geen enkel gezag meer over zijn oude heerlijkheid Hombeek. De volksdemocratie had een gewone burger aangeduid als burgemeester: *'citoyen'* Ceulemans. Het kasteel Carmosteyn was nog enkel bewoond door de hovenier en verviel in de kortste keren tot puin. Het werd in 1824 totaal ontmanteld.

Het houten gepolychromeerde Sint-Martinusbeeld en het Sint-Laurentiusbeeld door beeldhouwer Jan Frans Van Geel uit Mechelen gemaakt, werden toen ook geleverd en in de kerk geplaatst. Deze beelden bezitten we nog. Er werden ook restauratiewerken aan het orgel uitgevoerd.

Pastoor Libotton bleef maar vier jaar in Hombeek. In juli 1807 verliet hij zijn landelijke parochie om pastoor te worden in de parochie van St.-Jan te Brussel (Begijnhofkerk). Twee jaar later is hij daar overleden en was toen ook maar 46 jaar oud.

1807 Jan Rouchart

Hij was 49 jaar, een tijdgenoot van de twee vorige pastoors van Hombeek. Hij kende de parochie reeds goed omdat hij er sporadisch de dienst verzorgde. Hij zal gedurende 30 jaar onze pastoor zijn.

Jan Rouchart was in Zepperen geboren (°30.1.1758) als zoon van Jan Frans Rouchart en Elisabeth Hendrix. Hij werd te Luik priester gewijd in december 1780 en was ingetreden bij de Predikheren te Tongeren. Hij verbleef in het Mechels convent van deze orde, eerst als subprior en daarna als prior. In december 1796 werd het klooster door de Fransen verkocht. Na het concordaat werd hij op 8 augustus 1803 erekanunnik van de metropolitaanse kerk St.-Rombouts. Hij bevorderde de nieuw opgerichte broederschap van de H. Rozenkrans. Deze was ontstaan in 1616 in de St.-Janskerk en in 1654 van daar overgebracht naar het dominicanenklooster. In 1796 verhuisde deze broederschap met het O.L. Vrouwbeeld naar de St.-Romboutskerk.

Een veranderde wereld

Deze pastoor heeft de parochie bestuurd onder drie politieke regimes; eerst onder de Fransen met keizer Napoleon tot 1815, dan onder Willem I en tenslotte onder Leopold I van België. De machtsverhoudingen waren nu ook veranderd. De bisschop was zijn overste maar zijn inkomen moest hij krijgen van de wettelijke gezagdragers en van vrome giften. De armenzorg of H. Geesttafel was nu het Bureau van Weldadigheid geworden. De parochieschool waar de koster onderwees was nu gemeenteschool. De plaatselijke gezagdragers bemoeiden zich nu met deze voorzieningen en stelden er verantwoordelijken aan. Enkel de kerkmeesters waren gebleven en beheerden mee de goederen in de kerkfabriek.

De grote pachters bestuurden de gemeente en leverden burgemeester en schepenen. Zijzelf of hun vertrouwelingen zorgden ervoor dat belangrijke postjes -vooral financiële- in eigen handen bleven. Een figuur die zich van bij de Franse bezetting op de voorgrond had gewerkt, was schoolmeester Willem Vekemans. Het kosterschap had hij begin 1800 met een zekere Jacob De Lauw uit Duffel gaan delen. Deze organist huwde in 1819 Theresia Vekemans, nicht van de koster, en ging wonen in de boerderij tegenover het kostershuis.

Schoolmeester Willem Vekemans was blijven lesgeven in zijn eigen huis, naast de kerk. Van overheidswege werd erop aangedrongen dat de gemeente een eigen school zou hebben. Hij stelde voor deze te bouwen achter zijn huis in de tuin die uitkwam in de Diepestraat. Hij verkocht aan de gemeente een kaveltje grond uit het grote stuk dat hij als zwart goed gekocht had. Op die plaats verrees het eerste gemeentegebouw: de school die later gemeentehuis zou worden. Nu en dan bezocht de pastoor of de onderpastoor de school om er zich van te vergewissen of er ook godsdienst onderwezen werd. Op de vraag van de deken of de onderwijzer de christelijke moraal goed onderwees en een voorbeeld was voor zijn kinderen, werd geantwoord: "*Het zou beter kunnen, maar gelukkig is er de onderpastoor die zich inzet voor de catechismus. Dat gebeurt bij de zondagse instructies maar ook enkele dagen in de week*".

De schoolmeester was ook onze eerste beheerder van het Bureau van Weldadigheid. Toen na tien jaar, bij nazicht namens de overheid, werd vastgesteld dat zijn beheer ook 'eigen weldadigheid' had betekend, werd hij vervangen. Van dan af werd een jaarlijkse beurtrol ingevoerd.

Over de kerk, de diensten of het patrimonium hebben we weinig teruggevonden uit deze tijd. We vernemen wel dat de pastoor, ex-prior van een klooster, zich goed liet bijstaan door een hulppriester of soms wel twee. Als onderpastoor worden vernoemd De Groof (1807), P.J. Van Humbeeck (1813), J.B. Gauwelaers (1823), Antoon G. Budts (1825) en August Joris (1826). In 1830 is Jos Jozef Magnus ook een bedienaar. Vooral onderpastoor August Joris verzette het grote werk. Hij werd her-

haaldelijk geprezen als zeer werkzaam, hulpvaardig, gehoorzaam. Zeker tijdens de laatste levensjaren van de pastoor is onderpastoor Joris hem zeer ijverig gaan vervangen en kwam alle last van de parochie op zijn schouders terecht. Schoolmeester Willem Vekemans was overleden en zijn 28 jarige ongehuwde zoon Jan Bt. heeft hem vervangen. Hij werd ook koster maar kreeg weinig lof in de rapporten. Hij onderwees maar zeer middelmatig. In de school waren 50 kinderen in de zomer en 200 in de winter. Zijn devotie was even middelmatig want *"over het algemeen ging hij maar eenmaal per jaar te communie"*. [33]

Pastoor Rouchart overleed op 7 oktober 1837, bijna 80 jaar oud. Hij werd te Hombeek op het kerkhof begraven. Zijn grafsteen werd later ingemetseld in de westermuur van de rechter zijbeuk. Hij is nog nauwelijks leesbaar. Daarop staat:

D. O. M.
ET MEMORIAE REV. ADM. D^NI

Joannis Rouchart

NATI IN ZEPPEREN 30 JAN 1758
EX ORDINE P. P. PROEDICATORUM TUNGRIS
SUBPRIORIS, DEIN PRIORIS MECHL.
USQ. AD ORDINUM SUPPRESSIONEM
13 X^BRIS 1796
CANONICI ECCLIAE METROP.
S^TI RUMOLDI MECHL. 8 AUG. 1803
PASTORIS IN HOMBEECK 21 AUG. 1807

OBIIT 7 8^BRIS 1837

QUI HIC PERPETUUM FUNDAVIT
ANNIVERSARIUM PRO SEIPSO
CUM PANUM DISTRIBUTIONE PAUPERIBUS
ET ALIA DUO PRO PARENTIBUS SUIS
FRANCISCO ROUCHART
ET ELISABETH HENDRIX

(DOODSHOOFD)

Een arduinen steen met in gekapte letters (2,00 x 1,00 m.) op het kerkhof tegen de westkant van de muur der zuiderbeuk. Kelk in witte marmer.

Pastoor Rouchart was een zeer welstellend man. Uit zijn testament [34] blijkt dat duidelijk. Zijn totaal vermogen beliep destijds tegen de 54.000 frank. Dit patrimonium bestond in hoofdzaak uit een twintigtal percelen landbouwgrond en weiden die gelegen waren te Duffel en te St.-Kathelijne-Waver. De totale oppervlakte besloeg tussen de 25 en 30 hectaren. De oorsprong van deze gronden kennen we niet, mogelijk uit erfenis. Zijn ouders echter, Jan Rouchart en Elisabeth Hendrix, woonden in Zepperen bij Sint-Truiden.

Hij had twee zussen en een broer. Zijn oudste zus Maria Theresia (°1760) woonde bij hem te Hombeek en ook Isabella Nijs, een nichtje. Zij was de dochter van zijn veel jongere zus Aldegonde, gehuwd met Arnold Nijs die in Zepperen woonden.

Onderpastoor Augustinus Joris en de koster Jan Bt. Vekemans werden belast met de uitvoering van het testament. Dat was in 1836 opgemaakt doch werd pas in 1837 geregistreerd.

Het leeuwenaandeel van zijn vermogen ging naar de vijf kinderen van zijn zuster Aldegonde, weduwe van Arnold Nijs. Dat waren Elisabeth, Frans, onderpastoor te Paal, Jan Dominicus, Sophie en Isabelle Nijs. De twee kinderen van zijn jongste broer lagen niet in zijn gunst.

De pastoor schonk één van zijn gronden aan de kerkfabriek van Hombeek. Het was gelegen in St.-Kathelijne Waver en ongeveer 1,5 ha groot. Jan De Keyser huurde het. Met de huuropbrengst moesten jaarlijks missen gecelebreerd worden ter zijner nagedachtenis. Armen en bedelaars die in de gezongen jaargetijdenmissen aanwezig zouden zijn, werden beloond met brood. Uit de kostenrekeningen van het sterfhuis bleek dat de oude priester lange tijd ziek geweest was. De dokters- en apothekerskosten liepen op tot ongeveer 200 frank. Zuster Bernarda had hem bijgestaan in zijn ziekte.

Deze kost kon niet opwegen tegenover de uitgaven op de begrafenisdag. Brouwer Selleslagh van het Klein Gent mocht voor 368 frank bier leveren, bakker Van Eetvelt van het dorp voor 45 frank brood. Het werd uitgedeeld aan de armen die de lijkdienst hadden bijgewoond. De weduwe Horckmans leverde voor 67 frank boter. Er werden *"doodkaerten"* en *"beeldekens"* gedrukt voor een bedrag van 10 frank.

5. Het politieke België en de 'ziel van het kind'

De staat, die nu België heette, had de zorg om welvaart te brengen aan het land zelf maar ook aan zijn bewoners. De kerk had de taak haar boodschap van naastenliefde over te brengen en het lot van de mensen te verbeteren. De democratie was op goede weg. Door zucht naar economisch belang en het vasthouden aan 'het grote gelijk' dat men in pacht dacht te hebben, werd de noodkreet van het kleine volk nog niet gehoord. De regeerders werden in het begin erg selectief verkozen. De rijkste belastingbetalers waren bevoorrecht als kiezers en kiesbaren. Onder hen zaten de democraten van het eerste uur (Vonckisten) die zich destijds gesteld hadden tegenover de traditionele machthebbers (Statisten) die gesteund werden door de Kerk (Transmontanen). Vijftig jaar eerder was dus de kern al gelegd van de twee grote opponenten: antiklerikalen en klerikalen. Deze polarisatie kenmerkte de 19de eeuw en bracht politieke strijd die tot heden nog niet volledig lijkt te zijn uitgewoed. Vanaf nu was de kerk in de politiek verzeild.

Onze burgemeester, de schepenen, in mindere mate de raadsleden, kwamen uit de burgerij (pachters). Zij hadden aan de nieuwe democratische ideeën hun invloed, macht en ook verhoogde welstand te danken. Doordat de maatschappij nu politiek ging opgedeeld worden, kwamen ze tegen wil en dank terecht in een partij die zich meer en meer antiklerikaal opstelde. Ze bleven aanvankelijk kerkelijk zoals de grote massa maar konden op den duur niet anders dan hun leiders volgen. Wetten werden gemaakt in functie van eigenbelang en om de andere zoveel mogelijk te schaden. Dat escaleerde bij de schoolwet van 1876. De schoolstrijd werd plaatselijk tussen burgemeester Ceulemans en pastoor De Coster uitgevochten. Het werd een pathetisch gevecht waarbij niets onverlet gelaten werd om mekaar de duivel aan te doen. Resultaat was dat naast de gemeentelijke eenheidsschool opnieuw een christelijke school verrees. Beiden bleven sindsdien bestaan. Aanvankelijk was de ene voor meisjes en de andere voor jongens.

Toen ook stilaan de roep om sociale gelijkheid ging doorklinken, werd dit niet erkend als een oproep voor rechtvaardigheid en gelijkheid. De deugden werden beoefend op voorschrift van hogerhand. Het inhaalmanoeuvre van Kajotters en christelijke arbeidersbeweging erkende te laat de basisleer maar ging politiek goed scoren. De kerk werd meegezogen in de *particratie*.

In deze periode heeft Hombeek vijf pastoors gehad;

1837 Willem L. Scheys
1843 Jan Frans Nobels
1868 Andreas Van Herck
1872 Frans Aertssens
1878 Theodoor Willem De Coster

Twee onder hen springen in het oog en zullen bekend blijven. **Jan Frans Nobels** om zijn totale nieuwbouw van de Hombeekse kerk en **Theodoor Willem De Coster** om zijn strijdbaarheid en christelijke sensibilisatie. De ene verbeterde de buitenzijde van het kerkgebouw, de andere vulde de binnenzijde als nooit voordien.

1837 Willem L. Scheys

Hij was op 2 februari 1803, het feest van O.L.V. Lichtmis, te Lubbeek geboren. Op 10 augustus 1825 werd hij te Mechelen priester gewijd en werd eerst onderpastoor te Kampenhout. Daar bleef hij 10 jaar en werd in januari 1837, kort voor de dood van pastoor Rouchart, tot zijn opvolger aangeduid als pastoor van Hombeek.

Voor deze intellectueel was een hogere carrière weggelegd. Hij bleef slechts 5 jaar in Hombeek en werd daarna (1843-1848) pastoor-deken van Asse. Op 30 juni 1848 werd hij benoemd tot vicaris-generaal van het aartsbisdom. Deze erekanunnik van de metropolitaan St.-Romboutskerk was ook huisprelaat van Paus Pius IX. Hij stierf te Mechelen op 8 mei 1868 en werd te Hombeek, zijn vroegere parochie, begraven.

In de bediening werd de pastoor bijgestaan door Andreas Van Herck uit Boischot, die hier van 1835 tot 1847 onderpastoor is geweest. De koster en onderwijzer was nog steeds Jan Bt. Vekemans. Tevens gaf hij les in de gemeenteschool. Hij had een aardje naar zijn vaartje en was niet te zeer kerks. De pastoor beklaagde zich erover en ook over zijn vlijt als leraar. In 1843 huwde deze 37-jarige met de 19-jarige Amelie Slachmuylders, dochter van de oliemolenaar. Men hoopte op beterschap. Hij stortte zich echter op de bouw van zijn nieuw herenhuis in de Diepestraat. Toen dat pas af was, stierf hij en was toen amper 39 jaar oud.

1843 Jan Frans Nobels

Hij is een leeftijd- maar ook studiegenoot van onze vorige pastoor. Merkwaardig is ook dat er geen maand verschil is tussen beider geboortedag én sterfdag. De trouwe band die ze met mekaar hadden, zou zijn effect niet missen.

Jan Frans Nobels werd te Mechelen geboren op 23 januari 1803. Van dezelfde sessie als zijn voorganger werd hij met hem ook op 10 augustus 1825 priester gewijd te Mechelen. Eerst was hij onderpastoor te Peutie en daarna in 1828 te Mechelen in de St.-Janskerk. Op 27 december 1843 werd hij aangesteld als pastoor in Hombeek.

De onderpastoors zijn achtereenvolgens Andreas Van Herck (°Boisschot 1808), in 1848 Jozef Van Parijs (°Aarschot 1824), in 1849 Armand Biddeloo (°Geel 1829), in 1853 Henri Sel (°Boom 1825) en tenslotte in 1856 Henri Bellekens (°Grobbendonk 1829).

Er waren nu dagelijks twee missen, in de zomer om 6 en 9 uur en in de winter om 7 en 10 uur. Op zondag was er ook lof om 2,30 uur. De devotie tot O.L.Vrouw onbevlekt ontvangen werd sterk gepropageerd. Koster Jan Bt. Vekemans, die jong overleden was, werd vervangen door Pieter Vermeulen. Deze huwde de weduwe van de vorige koster en betrok het nieuwe kostershuis. Het gemeentebestuur koos meester De Bruyn als nieuwe schoolmeester. Hij had in Hombeek al een jaar dienst gedaan als hulponderwijzer. De pastoor had er geen goed woord over. Hij dronk, zat altijd in de herberg, ging niet naar de mis noch in de week noch 's Zondags, zelfs niet met Pasen. Als hij dan op zijn 37ste wilde trouwen met de veel jongere dochter uit zijn stamcafé, Thérèse Goossens, slaakte de pastoor een zucht van verlichting en zei: " *Ik hoop dat het moge gebeuren dat de schoolmeester door zijn huwelijk een beter christelijk leven zal gaan leiden!* ". Zijn hoop was zeer ijdel.

Een nieuwe kerk en verbouwde pastorij

Een andere hoop van de pastoor was de bouw van een nieuwe kerk. In 1847 was de katholiek geïnspireerde burgemeester Pierre de Meester plots overleden. Hij werd opgevolgd door Frans Ceulemans die zich aansloot bij de pas opgerichte liberale partij. De industrialisatie met fabrieken en bedrijven, nieuwe nijverheid en handel, een treinspoor in 1836 door de gemeente getrokken, dat alles bracht andere tewerkstelling teweeg dan de traditionele landarbeid. Vooral het spoor en het arsenaal te Mechelen heeft hier de ommekeer versneld. De bevolking nam toe. Het kleine kerkje moest worden aangepast. Er rees veel verzet en het bestuur maakte moeilijkheden maar hij zette door en heeft deze droom toch kunnen verwezenlijken.

In 1851 1egde hij voor het eerst deze wens voor aan de burgemeester en schepenen. Zij haalden de neus op en zagen de noodzaak niet in omdat het gebouw naar hun mening groot genoeg was. Op de gemeente moest hij in geen geval rekenen voor een financiële bijdrage. Hombeek zat inderdaad nog zonder gemeentehuis en hoopte binnenkort ook het schoolgebouw te vergroten. In november 1852 schakelde de pastoor de Commissie van Monumenten van het arrondissement Mechelen in. Daarop kwam Jan Schadde, architect van de Provincie, naar Hombeek om advies uit te brengen. Hij stelde voor de kerk uit te breiden aan de oostzijde, de kant van het koor. Achter het koor was er nog een strook kerkhof, dan de straat waartegen de boerderij van Asselbergs lag. Deze verzette zich tegen de 'grootheidswaanzin' van de pastoor. Hij moest de kerk maar breder maken. Dat was architecturaal nonsens. De palavers sleepten aan en kregen na twee jaar toch een compromisoplossing. De grond van het kerkhof en een deel van de straat zou opgeofferd worden aan het nieuwe kerkgebouw. De straat zou omgelegd worden over een deel van het voorerf van Asselbergs. Zijn huis bleef echter overeind.

De kerk heeft nog steeds het aspect van toen pastoor Nobels ze volledig herbouwde

Intussen waren twee jaar verstreken en werden de plannen in 1854 aan de kerkfabriek voorgelegd. De kosten werden op 30.000 frank geraamd. Daarvan moest de parochie de helft zelf betalen. De andere helft zou een bijdrage zijn van staat provincie en gemeente. Onze bestuurders hielden het been stijf en beweerden: "*La commune, étant sans ressources et chargée déjà d'une dette de 5.000 Fr., ne peut contribuer dans cette dépense".* Daarom stelden ze voor dat de Staat en de Provincie de volledige andere helft zouden betalen. Begin 1855 werden de werken toegewezen voor 32.859 frank. Ze liepen nog vertraging op omdat de bouwheer het nodige krediet niet tijdig kon krijgen. In 1856 verrees de huidige kerk in neoromaanse stijl.

Bij al zijn onderhandelingen had de pastoor steun gekregen van zijn vriend en oud pastoor van Hombeek, Wi1lem Scheys, nu vicaris-generaal op het aartsbisdom. Zoals vooropgezet moest wel in de nieuwe kerk de broederschap van O.L.V. Onbevlekt Ontvangenis met meer luister gestimuleerd worden.

De kerk werd door tijdgenoten die dweepten met neogothiek afgeschilderd als stijlloos en smakeloos. Nochtans men heeft gezocht naar aangepaste vormgeving die in overeenstemming was met de oude romaanse toren. De rondbogen, het gebogen koor, de sobere pilaren doen byzantijns aan en brengen de sfeer van een vroeg-christelijke kerkgebouw; niet origineel maar zeker niet lelijk.

Na de kerk was de pastorij aan de beurt. Pastoor Nobels liet aan de noordzijde een voorbouw zetten met twee spreekkamers en boven twee slaapkamers. De pastorij kreeg toen het uitzicht dat ze nog had bij de afbraak honderd jaar later. Langs de pastorijbeek werd nu ook een afsluitmuur aan de pastorij gebouwd.

Op 8 mei 1868 stierf Willem Scheys, onze vorige pastoor en nu secretaris-generaal van het bisdom. Pastoor Nobels leidde hem naar zijn laatste rustplaats op het Hombeekse kerkhof. Veertien dagen later, op 23 mei 1868, stierf hijzelf vrij plots. Het hart van de grote bouwer had het begeven, hoe kon het anders. Hij was maar 65 jaar oud en had de parochie 25 jaar bestuurd. Hij werd naast zijn vriend op het kerkhof begraven. Op het gedachtenisprentje stond:

Magno pio eius zelo
ecclesiae parochiali* S.** ***Martini
et domus pastoralis
valde amplificatae fuerunl.

Door zijn grote ijver en godsvrucht zijn de
Sint-Martinuskerk en het pastoorshuis merkelijk vergroot

De Sint-Martinusfanfare bestond toen vier jaar. Of ze al treurmarsen heeft gespeeld bij zijn uitvaart werd nergens vermeld.

1868 Andreas Van Herck

Hij was geboortig van Booischot (°29.11.1808), zoon van Augustinus Van Herck en Anna Catherina Verstraeten. Hij werd te Mechelen priester gewijd op 1 juni 1833. Hij was eerst onderpastoor te Opvelp en daarna van 1 juli 1835 gedurende 12 jaar onderpastoor te Hombeek. In 1847 werd hij bestuurder van het klooster der karmelietessen van O.L. V. ten Troost te Vilvoorde.

Op 19 juni 1868 werd hij teruggeroepen naar zijn oude parochie om er nu pastoor te zijn. Als deze zestigjarige zijn oude parochie na elf jaar terugzag, was ze onherkenbaar veranderd: nieuwe kerk, nieuwe pastorij.

Pastoor Van Herck is een overgangsfiguur geweest. Misschien leed hij al onder een zwakke gezondheid zodat het bisdom hem begunstigde met een hem vertrouwde parochie waar het 'grote werk' al gedaan was. Hij kon ook rekenen op een ervaren onderpastoor, Henri Bellekens, die hier al 20 jaar in dienst was.

Petronella Van Dam, een Hombeekse van geboorte (°1823) was zijn trouwe huishoudster. Zij was reeds in dienst toen hij vanuit Hombeek naar vilvoorde vertrokken was. Nu keerde ze met hem naar Hombeek terug.

Na twee jaar kreeg de pastoor hulp van Jan Frans Aertssens die hem zou opvolgen. Het jaar daarop, op 31 januari 1872, overleed pastoor Van Herck *"na een korte ziekte die hij droeg met volle overgeving aan den goddelijke wil"*. Hij was slechts 63 jaar oud.

1872 Frans Aertssens

Hij was geboren te Ekeren (°16.6.1821) als zoon van Peter Hendrik Aertssens en Maria Isabella Verhoeven. Zijn vader was schrijnwerker.

Frans Aertssens werd op 29 mei 1847 priester gewijd te Mechelen en in augustus van dat jaar benoemd tot onderpastoor, eerst te Bornem, dan te Tisselt (1852) en daarna te St.-Gillis (Brussel) (1853). [35]

Op 4 april 1872 werd hij pastoor te Hombeek. Hij is slechts 6 jaar in deze dienst geweest. De onderpastoor is Augustinus Van Meerbeeck, afkomstig van Vosselaar (°1848).

Begin mei 1878 reisde onze pastoor naar zijn geboortedorp Ekeren waar hij de uitvaart wenste bij te wonen van Mgr. Lauwers zijn dorpsgenoot. Hij werd plots onwel en overleed ter plaatse op 7 mei 1878. Hij werd in Ekeren begraven naast Mgr Lauwers. De grafstenen van beiden werden in de zijgevel van de St.-Lambertuskerk ingemetseld. Ze zijn er nog te zien.

Op gemeentelijk vlak was in die jaren zeventig het een en ander gaan veranderen. Dokter Vincent Ceulemans (°1833), voorzitter van de recent opgerichte fanfare, was de rijzende ster. Hij had zijn vader pachter Frans Ceulemans in 1867 als burgemeester opgevolgd. In de Bankstraat had bij in 1873 een nieuwe gemeentelijke meisjesschool gebouwd en in 1878 werd de rechter vleugel opengesteld voor de jongens. Sophie Lemesle werd hoofdonderwijzeres bij de meisjes en meester De Bruyn leidde de jongensafdeling. Dit vredig eenheidsonderwijs voor jongens en meisjes heeft maar één jaar mogen duren.

1878 Theodoor Willem De Coster

Hij was afkomstig van Sterrebeek (°23.11.1833). Op 18 september 1858 werd bij te Mechelen priester gewijd en werd leraar aan het St.-Aloysiusinstituut te Brussel.

Op 22 juni 1878 werd hij tot pastoor benoemd in Hombeek. Zijn jongere zuster Sophie De Coster (°1838) was zijn trouwe huishoudster. Toen ze ouder werd heeft Isabelle Jacobs (°1847) uit de Moststraat haar bijgestaan.

Emiel Joseph Derckx (°St.-Martens-Lennik 1853) was de onderpastoor die 12 jaar zou blijven. In 1891 stierf hij in Hombeek en werd hier begraven. Louis Van Bosstraeten (°Lier 1867) volgde hem op. Hij genoot een zeer grote populariteit bij de kleine man. In 1897 verliet hij deze parochie en kwam Jan Bt. De Bruyn (°Malderen 1872) uit Lippeloo.

Pastoor De Coster had een sterke persoonlijkheid. Van uitzicht nogal onbehouwen en van nature evenzeer. Hij was extravert, zei wat hem op de tong lag, dacht en handelde radicaal zonder compromissen. Hij stond lijnrecht tegenover de liberale burgemeester die een grote populariteit genoot. Deze had geen moeite gespaard om zijn gemeente te verbeteren waarbij hij steeds kon rekenen op zijn goede vrienden uit de provincie. Er was de nieuwe school en het gemeentehuis in de Diepestraat. Hij was eerste voorzitter van de fanfare. Zijn partij had ook bij de recente verkiezingen een klinkende overwinning behaald op de katholieken.

De ziel van het kind

De verkiezingen van juni 1878 waren een liberale overwinning. Frère-Orban vormde een nieuw kabinet met voor het eerst een ministerie van onderwijs, voorgezeten door de progressist Pierre Van Humbeeck. In juli 1879 liet hij de nieuwe organieke wet op het lager onderwijs publiceren in het Staatsblad. Hierbij werd ht godsdienstonderricht uit het lessenpakket gelicht.

In augustus van 1879 gaven de gezusters Lemesle, onderwijzeressen van de meisjesafdeling, hun ontslag aan het gemeentebestuur. Ze hadden geen staatswedde meer. De geestelijkheid riep op tot een heilige strijd. Twee katholieke voormannen, Frank Gillis en Anasthase de Meester, grootgrondbezitters van de gemeente, wierpen zich op in de strijd. Ze schonken grond om er een vrije school op te bouwen, verder in de Bankstraat. Er werd een hulpfonds opgericht waaruit geput moest worden voor de bouw van deze school en voor het betalen van het loon der leerkrachten. Er werd zware druk uitgeoefend van beide kanten, zowel moreel als financieel. De gemeenteschool liep leeg en de avondschool moest sluiten.

De burgemeester heeft niet nagelaten om de pastoor het vuur aan de schenen te leggen. Zo schreef hij hem niet in als mogelijk kiezer hoewel hij gerechtigd was. De pastoor reclameerde schriftelijk. De burgemeester beweerde dat hij geen bewijzen had van voldoende belastbaarheid van de pastoor waarop het kiesrecht gebaseerd was. De bezittingen in Sterrebeek waren hem niet bekend. Toen de bewijzen hem werden voorgelegd, antwoordde hij dat ze te laat waren binnengekomen. De pastoor verloor zijn stem.

De concurrentie en burgerstrijd duurde tot de volgende gemeenteraadsverkiezingen van september 1884. Het nieuwe gemeentebestuur was vanaf nu overwegend katholiek. Oud-burgemeester Ceulemans raakte verbitterd en verliet de politiek.

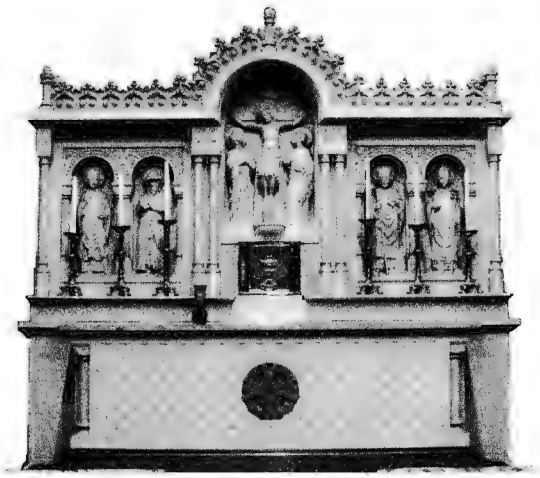
De vrije school werd officieel aangenomen als gesubsidieerde meisjesschool met aan het hoofd juffrouw Lemesle. In de gemeenteschool voor jongens werd meester De Bruyn vervangen door hulponderwijzer Vleminckx. Het godsdienstonderricht werd terug op het programma geplaatst.

Veel zorg voor het kerkinterieur

Na de schoolperikelen heeft de pastoor zich intensief beziggehouden met het bevorderen van het godsdienstig leven en de verfraaiing van zijn kerk. Hij bewoog zich graag in hogere kringen alhoewel hij niet die verfijnde figuur was met nette manieren die van zo iemand konden verwacht worden. Zijn toga was hopelijk niet de weerspiegeling van zijn ziel. Als hem per ongeluk een goed hoorbare wind ontsnapte, maakte hij daar grappige opmerkingen over.

Hij ijverde ervoor om het orgel te verbeteren. In 1880 vroeg hij aan het gemeentebestuur een budget aan op het bestek van 3.795 frank dat hij voorlegde. Het duurde tot 1895 tot het orgel door Jos Stevens uit Duffel herbouwd werd en geromantiseerd. Nieuwe klanktonen en pijpen werden bijgevoegd. De barokke kast bleef echter wel bewaard.

Het oude hoogaltaar werd in 1885 vervangen door een nieuw in romaanse stijl. Het werd gekapt uit witte steen door de Antwerpse beeldhouwers De Boeck en Van Wint. De 4 figuren stellen de heilige kerkvaders Augustinus, Hieronymus, Gregorius en Ambrosius voor.

In 1892 werd op het hoogkoor een beschildering in romaanse frescostijl aangebracht. Het stelde een bordeauxkleurig gordijn voor dat tot op altaarhoogte rondom het koor liep. De kerkmuren en de pilaren werden beschilderd in byzantijnse stijl met kleurrijke arabesken, overwegend rood, groen en goud. Ze gaven de kerk een speciale sfeer die zeer goed accordeerde met het gebouw zelf. Nu is de kerk wit. Toen dit gebeurde vonden we het proper en modern. We wisten niet beter. Boven het hoogaltaar werden dertien schilderijen op doek aangebracht. Ze stellen Jezus voor met zijn apostelen en werden geschilderd door Mevrouw de Gault uit Brussel.

Milde schenkingen

Pastoor de Coster was vermogend. Hij heeft in de moeilijke jaren toen hij zijn eigen, nieuw onderwijs zelf moest bekostigen, persoonlijk veel bijgedragen, ook voor de bouw van de school in de Bankstraat (nu parochiecentrum).

In 1894 deed zijn inwonende zuster Sophie nog een vrome schenking. Ze liet bij testament al haar juwelen na aan onze kerk en bestemde ze aan O.L.

Vrouw. Ze werden bij goudsmid Jozef Goemans te Antwerpen ingeruild en hermaakt tot twee kronen, een scepter en een wereldbol, alle in verguld zilver. In de kroon voor het Mariabeeld werden 10 diamanten, 9 topazen, 6 turkooizen en 10 granaatstenen verwerkt.

Een afscheid in volle glorie

In augustus 1903 huldigde Hombeek de zeventigjarige pastoor voor zijn 45 jaar priesterschap en 25 jaar dienst. Bij die gelegenheid werden de nieuwe juwelen geleverd en in de kerk tentoongesteld voor de gelovigen. Monseigneur Ketelbaut van Mechelen kwam het nieuwversierde Mariabeeld inhuldigen. De gelegenheidspredikant was E.H. Louis Van Bosstraeten, jarenlang een populaire onderpastoor van Hombeek, en dan pastoor in het Antwerpse.

Zo eindigde pastoor De Coster glorievol zijn loopbaan als parochiepriester. De gevierde herder ging met pensioen om te genieten van een welverdiende rust in Schaarbeek. Zijn rivaal, oud-burgemeester Vincent Ceulemans, was ontmoedigd en verbitterd. Als eind september de pastoor het bericht ontving dat Ceulemans overleden was, zal hij nog wel eens aan zijn tijd in Hombeek teruggedacht hebben. Een paar maand later volgde hij hem. Alle strijd was dan gestreden. Hij werd te Hombeek begraven.

Jesus geef de eeuwige rust aan

JUFFROUW
SOPHIE DE COSTER
GEBOREN TE STERREBEECK EN
OVERLEDEN TE HOMBEEK
7 OCT. 1899 EN AAN DEN

EERW. HEER
THEODOOR DE COSTER
GEBOREN TE STERREBEECK
23-9-1833
PASTOOR TE HOMBEECK
VAN 22-6-1878
TOT 3-123-1903
OVERLEDEN
TE SCHAERBEEK
6-3-1909

R.I.P.

Op het kerkhof aan de Zuiderkant van de kerk is een arduinen kruis, (2,20 m. x 0,62 m.)

6. De twintigste eeuw

Geviseerd in haar bevoorrechte positie was de Kerk door verweer, al dan niet gewild, in de politiek verzeild geraakt. Op den buiten had ze zeer lang compleet de bovenhand. De bedienaars van de eredienst hadden de gebvige zielen sterk in de ban en boden de oplossing voor alle menselijk falen. De biecht vergaf de zonden en het lijden en de dood was zinvol voor het verhoopte hiernamaals. Hoe groter de nood, hoe intenser de toevlucht tot de Kerk. De twee wereldoorlogen kunnen dit best illustreren.

De kerkleiders hadden zich ingegraven in een ideologisch verweer. Daarbij was het niet eenvoudig de ogen ook open te houden voor verbetering van het materiële welzijn van de minst bemiddelden. De roep naar sociale rechtvaardigheid groeide evenredig met de kracht van de gelijkwaardige stem van ieder burger. Bij de invoering van het algemeen stemrecht, vooral ook voor vrouwen, wist men nog een goede beurt te maken. Dat geloof niet door een publieke stemming kon opgelegd worden, was tochduidelijk geworden.

Toen probeerde men de nadruk terug op de essentie te leggen. Men riep daarvoor een kerkvergadering bijeen. Vaticanum II was goed bedoeld. Uiterlijkheden moesten de kerk menselijker maken. De pastoor trok zijn soutane uit en kleedde zich als burger, hij stond tijdens de dienst met het gelaat naar het volk gekeerd, het Latijn verdween samen met het missaal, het knielen, de communiebank, de preekstoel, de biechtstoel . . .maar,
is toen niet meer dan enkel het badwater weggevloeid ?

In de laatste eeuw hebben vijf priesters nog aan het roer gestaan van de parochie Sint-Martinus.
Het waren:

1904 Mathias Frans De Bruyn
1915 Corneel Frans De Ridder
1938 Frans Nijs
1954 Jan Van Dijck
1975 André Nieuwborg

Hombeek heeft zijn landelijk karakter behouden tot na de tweede wereldoorlog. Het was ook traditioneel in zijn geloofsbeleving en stemde ook voor 90 % katholiek. De pastoor was de morele leider, bezette met de burgemeester de ereplaats bij alle publieke evenementen. Hij werd geacht en geeerd.

De jaren zestig ploegden het dorp om, sloopten de pastorij, het gemeentehuis, het station, de pachthoven maar ook het gezag. De kerk veranderde van aanschijn en in plaats van verruiming kwam verenging. Men slibde vast en is nooit meer uit deze spiraal van bekrimping geraakt, ook nu niet.

Door de fusie met de stad Mechelen verloor de gemeente haar karakter en vergleed naar de anonimiteit van een voorstad. In korte tijd was de wereld veranderd. Hombeek is nog een naam, het is geen parochie maar ook geen gemeente meer. Het verliest ook stilaan de aantrekkelijkheid van een joviale leefgemeenschap.

1904 Mathias Frans De Bruyn

Hij was geboortig van Brecht (°25.2.1850) en zoon van Jan Bt. De Bruyn en Joanna Goetschalckx. Op 18 september 1875 werd hij te Mechelen priester gewijd. Eerst was hij onderpastoor te Meise (1875) en daarna in St.-Gillis (Brussel) (1880).

Op 23 januari 1904 werd hij pastoor benoemd te Hombeek. Donderdag daarop volgde de plechtig inhuldiging in de nieuwe parochie. Hij werd er verwelkomd werd door burgemeester Peeters. Een processie trok op die koude winterdag van de kerk tot het kapelleke in de Zink. Daar werd de eerste zegening gegeven bij het beeld van O.L. Vrouw van zeven weeën.

Maria Victorine Puttewils (°St.-Joris-Winge 1888) is zijn huishoudster samen met Catherina Rosanie Neefs van Hombeek (°1862). Ze zullen hem trouw dienen tot zijn dood in 1915.

De zusters, nieuwe processie, nieuwe school

Hij vroeg de zusters Annunciaten van Huldenberg om in zijn parochie de meisjesschool te beheren en er te onderwijzen. De eerste zusters woonden bij de familie Slachmuylders in de Bankstraat, naast de school. Zij ijverden ervoor de sacramentsprocessie een groter allure te geven en compleet te hernieuwen. Dat gebeurde ook. In 1905 zou ze voor de eerste maal uitgaan.

Het eindpunt van de sacramentsprocessie zou worden verlegd. Ze zou gaan van de kerk tot nabij de meisjesschool in de Bankstraat. De familie Gilles, die de grond geschonken had voor het schoolgebouw, toonde zich nogmaals genereus en financierde het nieuwe project van de pastoor. Men smeekte hiermee ook de gunst af voor genezing van een lid van de familie Gilles. (De grafkelder van deze weldoeners staat nog naast de trap naar de sacristie.) In het kapelleke kwam een beeld van Onze Lieve Vrouw van zeven weeën, vermoedelijk dat uit de kapel aan de Zink. Aan de buitenmuren werden die zeven weeën in bas-reliëf uitgebeeld. De toeloop op Sacramentsdag voor de nieuwe processie, waarin voor het eerst ook de fanfare van de Plein zou optrekken, was enorm. Er werd besloten haar datzelfde jaar nog een tweede maal te laten uitgaan bij de viering van 75 jaar Belgische onafhankelijkheid.

In 1906 werd het huis op de Hombekerkouter van de gebroeders De Laet afkomstig opgekocht. Het werd als klooster aangewend voor de zusters Annunciaten. Ernaast verrees een nieuw schoolgebouw voor de meisjes op de grond van juffrouw de Meester de Betzenbroeck.

Een actieve onderpastoor

De trouwe helper van de pastoor werd de jonge priester Jan Louis Dierckx (°Broechem 1881) die kort na zijn wijding in 1907 als onderpastoor naar Hombeek kwam. Hij heeft zich voor het eerst actief bezighouden met jongeren en katholieke actiewerking. Het oude schoolgebouw in de Bankstraat was de gedroomde plaats hiervoor. Het 'Patronaat', werd een tehuis voor allerlei parochieel werk waar met de jeugdbeweging ook een actieve turnkring onderkomen vond. Bij de mobilisatie in 1914 was onderpastoor Dierckx opgeroepen als brancardier in het Belgisch leger. Het 'Patronaat' werd als legerplaats gebruikt voor soldaten, eerst Belgische en tijdens de bezetting Duitse soldaten. Pastoor De Bruyn werd nu bijgestaan door de priesters Mennekens en De Bruyn.

De pastoor is angstig

Pastoor De Bruyn was een zeer angstig persoon. Hij liet in 1908 de pastorijtuin verder afsluiten en aan de oostzijde (langs de kerkweg) een hoge muur optrekken zoals er aan de noordzijde (langs de beek) reeds een was. Hij liet ook bliksemafleiders plaatsen op de pastorij en op de kerk. In de kerk liet hij achter het hoofdaltaar een brandkoffer installeren door de firma Van Deuren uit Antwerpen. Als hij bezoeken aflegde op de parochie en bij de boeren de achterdeur wagenwijd open zag staan, maakte hij zich telkens erg boos. Hij verweet hun een onverantwoorde argeloosheid die enkel maar de dieven aanlokte.

Een tijdsbeeld

Een tijdsbeeld over de kerkdiensten destijds kon gehaald worden uit de dekenale verslagen:

- *Er zijn er dagelijks twee missen, ook een latere mis om* 7.30 *waar de kinderen kunnen naar toe komen. Deze wordt goed bijgewoond en per week gaan 200 kinderen te communie. Voor de volwassenen wordt de communie uitgereikt voor de mis, tijdens de mis bij de uitreiking maar ook telkens er zich iemand aanbiedt om te communie te gaan. Een zevental keer per jaar wordt de gelovigen de kans geboden bij een vreemde biechtvader te biechten te gaan.*
- *Er zijn twee zondagsmissen, één in de vroege morgen en een tweede in de voormiddag .*
  Vijf- of zesmaal in 't jaar wordt een extra vroeg mis gedaan (4,30 uur) om misgelegenheid te

geven aan diegenen die met melk naar de stad rijden.
- *Het lof wordt voorafgegaan en gevolgd door catechismusles om 3 uur.*
- *De kerkdeur wordt overdag gesloten uit vrees voor de dieven.*
- *Het is moeilijk om een jongerenkoor op te richten. De onderpastoor heeft alle moeite aangewend om zulke school te stichten, doch het heeft niet gelukt.*
- *De kinderen zingen dagelijks tijdens de mis en ook des zondags. Daarbij ten allen tijde het lof Het is onmogelijk de kinderen nog te doen zingen wanneer zij de school hebben verlaten. Ze weigeren nog te zingen. De gregoriaanse zang wordt aangeleerd zoo in de school der jongens als der meisjes.*
- *Armenbegrafenissen geschieden op dezelfde wijze als de betaalde lijkdiensten.*
- *De kinderen worden begraven gelijkvormig aan de 'Rituale Romanum'.*
- *De kerkarchieven worden opgeslagen in een kas. -Er is een parochieschool gelijkvormig met de 'Statuta Diocesiana '.*
- *Er is geen anti-alcoholvennootschap.*
- *Er is wel een bond voor werklieden die buiten de gemeente werken. Deze vergadert alle maanden.*
- *Geregeld wordt aan de pastoor der parochie kennis gegeven van diegenen die naar de stad verhuizen.*
- *De meeste parochianen worden bezocht, een klein getal uitgezonderd waar het niet geraadzaam zou zijn om een bezoek te brengen.*
- *Mijnheer de onderpastoor zorgt ervoor dat de jongelingen regelmatig de school voor toekomende soldaten bijwonen.*
- *Sedert 2 maand wordt ook regelmatig de gazet "De Ster" in alle huizen van de parochie rondgedragen.*
- *Een parochieboekje is niet in gebruik maar er is wel een 'status animarum'.*
- *Mijn testament is gemaakt maar kerkgoederen zijn niet in mijn bezit.*
- *De meid op de pastorij is 51 jaar.*

Pastoor De Bruyn gebruikte meestal een ruwe knoestige dikke stok als wandelstok. De kinderen waren onrustig of liepen weg als hij hen passeerde. Kinderen die barrevoets op straat speelden kregen bedreigingen en soms sloeg hij al eens met zijn stok.

1914-1918: oorlog

De oorlog 14-18 was voor de angstige pastoor een echte beproeving. De pastoor trachtte zo lang mogelijk bij zijn parochianen te blijven. Begin augustus 1914 zag hij met lede ogen zijn onderpastoor vertrekken naar het depot te Merksem.

Zondag 10 augustus (dagboek De Maeyer):
"Onder de hoogmis wekt de E.H. pastoor De Bruyn de gelovigen op tot kalmte. Hij spreekt hen moed en betrouwen in en wijst er op dat er veel dient gebeden. Alle dagen is er lof om 6 ure. Dagelijks woont veel volk het lof bij. Communies verdubbelen. Er wordt veel gebeden. De godsvrucht groeit met het gevaar. Tegen den avond wordt de rozenkrans gebeden aan 't kapelleken van de Bankstraat. Op dinsdag 11 augustus worden de scholen gesloten. De zusterschool wordt voor ambulance voorzien. De zusters zullen de ziekenzorg waarnemen.

Onder de hoogmis van zondag 11 augustus richt de pastoor zich nogmaals tot de gelovigen en roept ze op tot gebed en kondigt aan dat er elken vrijdag een Mis zal gezongen worden voor onze gesneuvelde soldaten, en elken zaterdag eene ter Eere van O.L.Vrouw om Maria's bescherming af te smeken over 't beproefde vaderland".

Veertien dagen later, zondag 23 augustus, kwamen de mensen uit de hoogmis als er schoten vielen. Er werd een Duitse patrouille te paard in het dorp afgemaakt. De druk vergrootte en op donderdag 27 augustus is het niet meer houdbaar en vluchtte ook de pastoor maar keerde terug op 15 september. In september werden Belgische soldaten ter plaatse ingekwartierd. Het parochiehuis in de Bankstraat en de jongensschool zijn nu legerplaats. De misdiensten werden aangepast en meegedeeld zowel in het Nederlands als in het Frans:

Zondag 27 September:
MISSEN
5 1/2 ure soldatenmis
6 1/2 ure parochiemis
7 ure soldatenmis
8 ure soldatenmis met muziek 9 1/2 ure parochiemis
BIECHT:
Zaterdag 26 Seotember:
's Namiddags om 5 ure
Zondag 27 September:
's Morgens om 5 1/2 uren

Het front naderde en Mechelen werd beschoten zowel vanuit het fort van Walem door de Belgen als vanuit Zemst door de Duitsers.

Als op woensdag 21 oktober de pastoor terugkwam van zijn vlucht uit Holland, vond hij de kerk en de pastorij zwaar gehavend terug. De kerkschatten waren door Marie Lauwers ontdekt in een kast van het huis Moyson. De Duitsers hadden ze daar gebracht. Ze werden in een kist gedaan en in de tuin begraven. Aan een priester werden de hosties meegegeven en die bracht ze naar Mechelen.

De kerk was er erg aan toe. Op 27 september was een Duitse kanonkogel bij het venster door de zuidermuur de kerk binnengedrongen. Door de ontploffing in het midden van de kerk, vlak voor het

doksaal, was het kapiteel van de laatste kolom weggerukt. De beelden van den H.Gerardus, de H.Marcella en van H.Franciscus waren geheel verbrijzeld. Andere beelden en zes staties van de kruisweg waren erg beschadigd. Kleine loden bollen waren eruit gespetterd en hadden stoelen, doksaal, deuren en meubels doorboord. De stoelen lagen doorheen of waren stukgeslagen. De offerblokken, de brandkast achter het altaar en het tabernakel waren opengebroken. De biechtstoelen en de zijaltaren geschonden, de gewijde vaten en het zilverwerk gestolen evenals de was, de kaarsen en de wijn. Ook 16 geschilderde glasramen waren uitgeslagen of erg beschadigd. Aangezien er geen wijn was of hosties kon de pastoor geen mis kon doen.

De pastorij had ook geleden. Meerdere kanonkogels waren in de omgeving ontploft en één op de zolder nabij het trappenhuis. De ruiten van het huis en de serre waren stukgeslagen. Alles was geplunderd en de tuin lag bezaaid met lege wijnflessen. Veel meubilair is moedwillig beschadigd, panelen van de kleerkasten ingestampt en de marmeren deksteen op het nachttafeltje verbrijzeld. Al de deuren droegen Duitse opschriften in krijt met de namen van de ingekwartierde soldaten.

Marie Lauwers bracht pastoor De Bruyn de kunstschatten terug die ze gevonden had;
2 kelken, 3 ciboriën, 1 monstrans, 1 zilveren wierookvat met schoteltje, 1 vergulde kroon van O.L.Vrouw, 2 zilveren vaten voor de H. Olie.
Van de krans geslepen stenen in de monstrans waren er acht verdwenen en nog 12 overgebleven. Alle kostbare stenen waren uit de kroon van O.L. Vrouw weggenomen.

Misschien is dat alles de pastoor te veel geworden. Hij overleefde de oorlog niet. Pastoor De Bruyn was amper 65 jaar toen hij op 31 juli 1915 het tijdelijke voor het eeuwige wisselde.

TER ZALIGERGEDACHTENIS
VAN DEN EERW. HEER
MATHIAS FRANCISCUS
De Bruyn
PASTOOR TE HOMBEEK
GEBOREN TE BRECHT DEN 25 FEB. 1850
EN AAN DE LIEFDE ZIJNER
PAROCHIANEN ONDRUKT
DEN 31 JULI 1915

Op het kerkhof, tegen de Zuiderkant was een arduinen zerk met witte steen (h. 3,00 x 0,78 m.) met volgend opschrift geschilderd op glas (°,60 v 0,37 m)

1915 Corneel Frans De Ridder

Hij was de zoon van Frans De Ridder en Carolina Huygens en geboren te Antwerpen (Kiel) op 1 maart 1869. Hij werd te Mechelen priester gewijd op 27 augustus 1893. Eerst was hij hulpaalmoezenier in het Stuivenberggasthuis te Antwerpen. Op 3 augustus werd hij als onderpastoor aangesteld te Tienen (St.-Germanus). Daar ontwikkelde hij zijn aangeboren zin voor historisch onderzoek en schreef meerdere werken over Tienen en Brabant. Ze werden gepubliceerd in meerdere tijdschriften en nadien in boeken.

Op 25 september 1915 werd hij benoemd tot pastoor van Hombeek. Hij is dan 49 jaar oud.

]

Hij zal in Hombeek bekend blijven wellicht meer als historicus dan als pastoor. Toen hij hier aankwam, was hij met historisch opzoekingzwerk vertrouwd en kende de archieven. Gedurende bijna twintig jaar verzamelde hij alle teruggevonden gegevens. In 1929 begon hij met fragmentarische publicaties in "Mechlinia" en nadien in boekvorm. Eerst verscheen zijn "Geschiedenis der Gemeente Hombeek" in 1931 en dan zijn "Geschiedenis der parochie Hombeek" in 1934. In werkschriften had hij intussen de belangrijkste toponiemen van Hombeek verzameld. Hij schreef alles zelfs nog eens geduldig over voor een publicatie. Dit werk kon hij niet afmaken. Na de oorlog bewerkte Jan Lindemans zijn nota's en ze verschenen in een bijdrage van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen. In 1947 werden de Hombeekse Plaatsnamen in boekvorm gepubliceerd door Fr. De Ridder (+) en Jan Lindemans in de reeks "Toponymica" door het Instituut voor Naamkunde van Leuven.

Het zal weinigen verwonderen dat de pastoor meer op zijn studiekamer zat dan op vergaderingen en bijeenkomsten. Zijn parochiewerk deed hij wel maar getuigen verklaarden dat hij er soms wat afwezig bijliep en zijn bureaulampje dikwijls brandde tot laat in de nacht.

Dierkske zette door

Het parochiewerk werd met hart en ziel waargenomen door de kleine onderpastoor. Dierkske, zo werd hij genoemd, werkte als een vlijtige mier en was steeds in de weer. De eerste jaren, als hij nog aan 't front was, deed Louis Philip Meynckens (°Westerlo 1891) dienst als onderpastoor. In 1919 vertrok hij naar Waarloos en onderpastoor Dierckx kwam terug. In 1931 vierde de ganse parochie zijn zilveren priesterjubileum. In mei 1935 verliet hij de parochie en ging naar zijn geboortedorp Broechem wonen.

Pastoor De Ridder wilde de kerstviering meer luister bijzetten. In 1930 kocht hij in Aken nieuwe beelden voor de Kerstkribbe. De H. Familie, herders en koningen zijn natuurgetrouw uitgebeeld in figuren met wassen koppen en handen en met aangepaste kledij in stof en zijde. Een houten kerststal op het hoogkoor herbergde het gezelschap. Het was een attractieve bezienswaardigheid die het hoogfeest van de geboorte meer luister bijzette.

In oktober 1935 werd de Antwerpse volksjongen Jozef Van Den Heuvel (°Antw.1808) de nieuwe onderpastoor. Hij was de zoon van Frans en Maria Christina Schellekens. Hij bracht nieuw jong enthousiasme in de bewegingen die Dierkske op gang gebracht had in het bijzonder bij de Boerenjeugd en Kajotters. Hij organiseerde nu ook een eerste echte vorm van jeugdbeweging naar ideeën van de K.S.A. waar hij mee vertrouwd was. In juni 1937 werd hij naar Deurne verplaatst. Er ontstond een groot volksoproer en zelfs een betoging voor het paleis van de kardinaal te Mechelen.

Katholieke Actie en Vlaamse Kermis

Zijn opvolger was Adolf Nobels van Mechelen (°1905), onderpastoor te Borsbeek. Hij was de zoon van Jan en Maria Mertens. Deze richtte het M.A.P. op (St.-Martinuspatronaat) een soort scoutbeweging, voorloper van de latere Chiro. Hij is de man geweest die het nuttige aan het aangename wist te koppelen. Hij organiseerde in 1938 de eerste Vlaamse Kermis in de hovingen van villa Windsor om fondsen te verzamelen voor de katholieke actiewerking. Op 30 september 1838 nam pastoor De Ridder ontslag en ging op rost in Tessenderlo. Hij was toen 69 jaar. Anderhalf jaar later, op 9 januari 1940, is hij daar overleden en begraven.

1938 Frans Nijs

Hij was geboren in Tremelo (°17.11.1886) als zoon van Jan Bt. Nijs en Pauline De Veuster, een nicht van pater Damiaan. In juni 1911 werd hij te Mechelen priester gewijd. Hij was eerst onderpastoor in de St.-Jacobsparochie te Antwerpen en daarna pastoor te Houtem bij Vilvoorde.

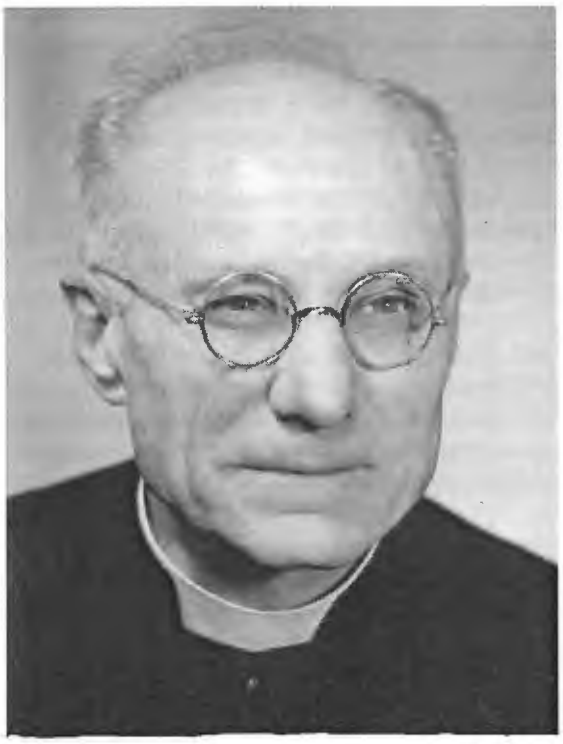
Inhuldiging van pastoor Nijs. De sleutels van de kerk worden op een kussentje aangeboden door Connie Jacobs.

In 1838 werd hij pastoor in Hombeek benoemd en nam in september nog zijn intrek in de pastorij. De opvolging van pastoor De Ridder was dus al geregeld voor hij op pensioen vertrok.

Zijn hulpvaardige meid is de dan 44-jarige Leonie Coppens (°1894) uit Eppegem. Ze was reeds bij hem in dienst op zijn vorige post in Houtem en zou hem trouw blijven dienen tot zijn dood. Leonie, niet te groot, ros van haar, welbespraakt, genoot van haar functie. Ze voelde zich vaak geroepen in de plaats te treden van haar illustere baas. In een soort bijbelse navolging sprak ze,

zoals mijnheer pastoor, iedereen aan met "kind " , ook de tachtigjarigen.
-"Ja, kind. .., nee, kind. .."

Problemen met de pastorij en de toren

Het woonhuis van de pastoor was in slechte staat, vuil en vochtig, natte plafonds en muren door inregenen. Voor pastoor De Ridder had het allemaal niet zoveel belang gehad. Pastoor Nijs daarentegen liet er geen gras over groeien. Hij gaf het gemeentebestuur onmiddellijk de kans zijn goede wil te tonen tegenover de nieuwe herder. Ze hadden hem toch ingehaald met grote sier en veel hoogdravende beloftes van goede samenwerking. Ook de torenspits moest dringend gerenoveerd worden. Veel leien waren gebroken of verdwenen.

De gemeente gaf in 1939 zijn akkoord. Het bestek werd opgemaakt en de torenwerken werden nog datzelfde jaar uitgegeven aan de firma De Smedt uit Blaasveld. De nakende oorlog gooide echter roet in het eten. De grondstofprijzen stegen met de dag en import werd steeds moeilijker. De aannemer moest zijn prijs herzien voor schalieberd en hout maar kreeg toch de toelating. Nog voor de Duitsers binnenvielen, was de toren hersteld maar het uurwerk niet.

Heel anders verliep het met het opknappen en herstellen van de pastorij. De gemeente treuzelde te lang naar de goesting van de pastoor. Hij liet de E.N.B. (elektriciteitsmaatschappij) een brief schrijven waarin gewaarschuwd werd voor brand. Zelf schreef hij ook naar de gemeente om er dringend wat aan te doen omdat op de plafonds van de kamers grote natte plekken waren en op de zolder een woekerzwam van wel 1 m^3. De pastoor had pech. Burgemeester Lauwers lag ziek te bed. De eerste schepen Louis Keuleers die hem moest vervangen was opgeroepen als reservist. Daarom sprak hij Wanneske Verbruggen aan die ja knikte op zijn vraag of hij zelf het initiatief mocht nemen. Hij schoot 4.900 frank voor aan de aannemers en stuurde de rekening naar de gemeente. Dit schudde hen wakker en 'onmiddellijk' werd aan de provinciale bouwdienst gevraagd een bestek op te maken. De totale kosten aan binnenreparaties werden op 19.500 frank geraamd en de gouverneur gaf toelating de uitvoering te doen onder eigen beheer. Louis Teughels uit de Diepestraat kreeg de hoofdopdracht voor schrijnwerkerij. Voor de dakherstelling schreef de pastoor in januari 1940 nogmaals een brief waarin hij de burgemeester er voorzichtig aan herinnerde dat hij zelf bijna 5.000 frank had betaald. De week daarop werd het werk uitbesteed en in mei verscheen de dakwerker. Twee dagen zat hij op het dak als de Duitsers binnenvielen en alles bruusk werd stopgezet.

Dat het verder bleef binnenregenen en dat de binnenherstelling niet vorderde, was nu de schuld van de Duitsers. Als in augustus 1940 de pastorij opnieuw betrokken werd, was ze nog even lamentabel als in 1938. Aannemer Teughels weigerde de opdracht nog uit te voeren aan vooroorlogse prijzen. Alles was enorm opgeslagen. Hij werd toch onder druk gezet en moest bewijzen aanbrengen van houtleveranciers vooraleer hij groen licht kreeg. De dakhersteller zag niet meer om. Op 13 september schreef pastoor Nijs nogmaals naar de dienstdoende burgemeester Keuleers:

"De toestand van de pastorie is zeer gebrekkig. Eerstens, is het niet mogelijk bij den aannemer aan te dringen, dat hij het werk voortzet waaraan hij begon op 8 *mei* ?
Tweedens : het was reeds lang noodig het dak te verzorgen, doch thans is op vele plaatsen de kalk tusschen de pannen losgekomen, (waarschijnlijk ten gevolge van het opblazen der Zennebruggen), zoodat bij den aanhoudende regen van heden, het water doorsijpelt tot op het verdiep en ook van de trappen afloopt. In gewone tijden zou ik nog durven aandringen op het herstel der goten: op 3 *a* 4 *plaatsen loopt het water dwars door en langsheen den muur.*
Nog een vraagske: den ontvanger werd, lang geleden, mandaatgegeven mij ongeveer 5.000fr. uit te betalen, voor het voorschot dat ik noodgedwongen deed in 1938-39. *Er is echter nog niets van terecht*!

Frans Verhasselt van de Befferstraat te Hombeek herstelde dan het dak: de pannen werden ingestreken met cementmortel zowel op de vorst als op de zijkanten, gebroken en kapotte pannen werden ver-

vangen, de schouwen opgemetseld. Op 19 december van dat jaar zat de pastoor terug droog.
In 1942 werd door de firma Pauwels uit Putte het uurwerk van de toren hersteld. Een werk dat in 1939 door omstandigheden niet was gebeurd.

De beheerraad Sint-Maarten

Datzelfde jaar 1942 werd op initiatief van de pastoor en onderpastoor Nobels de "beheerraad Sint-Maarten" gesticht. Alle katholieke organisaties werden onder het toezicht gesteld van de beheerders. Ze moesten orde brengen in de planning van hun vergaderingen en bijeenkomsten. De fondsen die verzameld waren uit de Vlaamse kermissen van voor de oorlog moesten ze beheren. Deze beheerraad zou zich later ook bezig gaan houden met de nieuwbouw van een parochiecentrum.

Onder deze oorlog leed de kerk geen schade. De bezetter mengde zich ook niet in de filosofische denkwereld van de burgers, zolang er maar geen verzet uit bleek. De brieven die de kardinaal deed voorlezen in de kerken voor onze weggevoerden en andere, bleven dan ook zeer vaag. Er moest erg tussen de regels gelezen worden om enig verweer tegen het onrecht te bespeuren. Zo streek men de bezetter niet te veel tegen de haren.
De pastoor hield zich op de vlakte. Hij was wel Vlaamsvoelend maar conservatief met veel respect voor hiërarchie en gezag. Zelf straalde hij een grote autoriteit uit, was niet zo genaakbaar en gaf blijk van een sterke zelfdiscipline. Het was een lange magere verschijning met bril die een geschenk van Pius XII zou kunnen geweest zijn.

De vlucht van de onderpastoor

Onderpastoor Nobels daarentegen was zeer extravert. Zijn hart lag op de tong. Hij blakerde van gezondheid met lachende blozende bolle wangen. Zijn oude vrouwenfiets kon hem nauwelijks in evenwicht houden, wat hem echter niet belette te zwaaien naar wie hem kruiste. Hij was bezieler van de jeugd met M.A.P, Kajotters, kampen en kermissen. Waar de ene de ziel wou winnen, had de andere al het hart veroverd.

Maar hij engageerde zich ook sterk vaderlandslievend. Het onrecht van de bezetting ging hij actief bestrijden, dikwijls tot ongerustheid en ongenoegen van de pastoor. Hij hielp Amerikaanse piloten onderduiken onder de *scène* van het Patronaat. Het moest slecht aflopen. De Gestapo was hem op het spoor. Toen zijn nakende aanhouding op een vergadering besproken werd, hebben vrienden hem 's nachts nog gewaarschuwd. Diezelfde nacht in augustus 1943 was hij verdwenen met zijn vals paspoort als André Lannic, een zogezegde Franse handelsingenieur. Via Spanje reisde hij naar Engeland om één jaar later, met de bevrijding, naar België terug te komen. In Hombeek heeft hij zich niet meer vertoond.

De klokken uit de toren

Dan kwam plots in de zomer 1943 dit bericht:

AN DIE KIRCHENGEMEINDE
Auf grund der Verordnung über die Anmeldung von Metallgut in Belgien vom 19 December 1942, wird hiermit die Ablieferung aller Glocken aus Bronze ihrer Kirchengemeinde angeordnet. Von der Ablieferungspflicht ist die kleine Glocke ausgenommen.
Die Abnahme der Glocken erfolgt durch die firma VAN CAMPENHOUT aus Haren-Nord. Es wird Ihnen hiermit die Auflage gemacht dieser Firma das Betreten der Gebäude, in welche sich die Glocken befinden, und die Arbeit zur Abnahme desselben zu gestatten. Bei den Arbeit entstehende Schaden an Gebäude und Einrichtungen werden nach billigen Ermessen beseitigt bzw. erzetzt.

Op maandag 20 juli 1943 werden de klokken uit onze toren gehaald. Er werd een grammofoonopname gemaakt van alle soort gelui: kleppen, angelus, oproep tot de mis, doodsklokkengelui. Vanaf nu werden grote luidsprekers op de toren geplaatst zodat het 'erzatz-klokkengelui' hoorbaar werd via de versterkers.

In die jaren van angst voor behoud van eigen leven of van verwanten die onder de oorlog leden, werd meer gebeden dan ooit. Aan de kapellekens verzamelden iedere avond honderden mensen om in groep een rozenkrans te bidden. Aldus werd de gunst afgesmeekt om heelhuids de oorlog door te komen

Chiro en een lokaal

In 1944 werd Frans Lauwers de nieuwe onderpastoor. Hij was geboortig van Oud-Turnhout (°1917), zoon van Jan Ferdinand Lauwers en Elisabeth Moens. Hij bouwde de jeugdbeweging onmiddellijk om naar chirostijl zoals het bisdom voorschreef. Hij was zeer actief en zal de geschiedenis ingaan als de eerste gemotoriseerde geestelijke van de parochie. Met zijn onafscheidelijke pijp in de mond raasde hij op zijn moto door de meest afgelegen wegen van de parochie. Als hij in 1949 verplaatst werd naar O.L.V. van Hamwijk te Mechelen kwam Jozef Pauwels (°1925) van Branst hem vervangen.

Hij was de zoon van Jan Pauwels en Emilia Heremans. Hij was zeer gedreven. De jonge priester stortte zich op zijn eerste herderlijke taak als een soort missionaris die in de brousse van Hombeek nog vele zieltjes tot het ware geloof zou kunnen bekeren. De jongenschiro was zijn zaak terwijl de pastoor nu proost werd van een pas opgerichte meisjeschiro. Hij ging samen met de pastoor en het St.-Maartencomité ijveren voor de bouw van een nieuw parochiecentrum met lokalen voor de christelijke beweging. Het werd gebouwd op de achterliggende grond van het 'patronaat' in de Bankstraat. René Leen was de grote lekenbezieler en actieve derde kracht die geen moeite schuwde om de parochie te dienen of te leiden. Eerst hoofdleider van Chiro, stichtte hij ook het jongerenkoor onder de naam "De Koralen van Leliëndaal " .Miel Keuleers was op dat ogenblik reeds leider geworden van het volwassenenkoor.

Om de kosten te dekken van het nieuwgebouwde jeugdhuis werd aangeknoopt met de oude traditie van een volksfeest. Nu heette het wel Pallieterkermis. Deze ging zowaar door in de hof van de pastoor. "O tempora, o mores!" Waar was de tijd toen de pastoor het spel op de violen verbood? Nu installeerde de herder een dansvloer in eigen tuin.

Een nieuw kerkdak en klokken

In 1950 is het kerkdak aan herstelling toe. De raming om het dak van schip en rechter zijbeuk te herstellen beliep op 163.000 frank. De firma De Smedt uit Blaasveld, die in 1941 reeds de toren herstelde, kreeg dit werk toegewezen tegen de aangeboden som van 92.700 frank. Pastoor Nijs vroeg aan de gemeente om het overschot op het budget te gebruiken om ook de rechter zijbeuk en het koor meteen te herstellen. In 1954 werden twee nieuwe klokken besteld voor een som van 74.210 fr.

Leliëndaal herontdekt

De pastoor begon te sukkelen met zijn gezondheid en kwam niet veel meer buiten. Alles draaide meer en meer op de werkkracht van de onderpastoor. Enorm bezield door een Mariaverering liet hij zich inspireren op het verdwenen klooster van Leliëndaal, ook aan Maria gewijd. Een beeld werd gekapt naar het model van de Maria in de gevel van de Leliëndaalkerk in de Bruul te Mechelen. Honderden afgietsels van een kleiner model werden over heel de parochie verkocht. Aan vele voorgevels verscheen nu een houten kapelleke waarin het beeldje werd opgehangen.

Tijdens de "week van de jeugd" trok 's avonds een kaarsenprocessie langs de Beekstraat (nu Leibeekstraat) naar het oude dorpsplein. Daar werd een houten kapelletje opgehangen aan een lindeboom, in afwachting van de stenen kapel die er nadien gebouwd werd.

In het Schalam, waar eens het klooster stond, werd ook een beeldje van Maria opgehangen tegen een boom. Pater De Reys hield het sermoen. Frans Neirick componeerde speciaal het lied "Lieve Vrouwe van Leliëndaal" op tekst van Miel Keuleers. Op 29 april 1954 werd met groot vertoon een nieuwe kapel ter ere van O.L.V. van Leliëndaal ingehuldigd in het dorp.

Pastoor Nijs werd een tijd opgenomen in een kliniek te Leuven. Hij overleed te Hombeek op 24 juni 1954 en werd opgebaard in de pastorij. De ganse gemeente deelde in de rouw. De kerk zat overgeladen vol. De grote afwezigen bij zijn plechtige uitvaart waren de klokken. Ze waren reeds gegoten maar nog niet opgehangen in de toren. De pastoor werd op het kerkhof van St.-Kathelijne-Waver, Elzenstraat, begraven.

1954 Jan Van Dijck

Pastoor Van Dijck (°8.2.1910), geboortig van Boom was de zoon van Victor Leopold Van Dijck en Maria Julia Verbercht. Op 25 mei 1934 werd hij priester gewijd te Mechelen. Hij was eerst leraar aan het college van Tienen en daarna onderpastoor op 't Zuid in Antwerpen.

In september 1954 werd hij als nieuwe pastoor van Hombeek ingehaald. Hij was de laatste voor wie dit nog gepaard ging met een zekere huldiging en plechtige intocht langs versierde straten. Aan de kerk werden hem door de kerkfabriek de sleutels overhandigd.

Het uur zien en horen

In november 1954 werden door de firma Marvana uit Kortrijk nieuwe grotere uurwerken op de toren geplaatst (65.000 frank). Ze waren nog besteld door de vorige pastoor. De nieuwe klokken waar Pastoor Nijs sterk voor ijverde, had hijzelf niet meer mogen inaugureren. Dit gebeurde door pastoor Van Dijck. Een nieuwe klok, een nieuw gelui en we wisten hoe laat het was.

In de gazet van Mechelen van 27.maart 1955 lazen we het volgende :
"De parochiale kerk Sint-Martinus te Hombeek werd Zondagnamiddag op plechtige wijze weer in het bezit gesteld van twee nieuwe klokken ter vervanging van deze welke in 1943 door de bezetter werden weggenomen.
Z.Exel. Mgr. Schoenmaeckers, vergezeld van Z.E.H. Kan. Van Den Bosch, werd door de Chirojeugd afgehaald en schreed vervolgens van de pastorie naar de kerk tussen een erehaag van Chiro- en schooljeugd. De wijdingsplechtigheid waarbij de EE.HH. Mariën en Keuleers assisteerden, werd bijgewoond door burgemeester Christiaens, schepenen Phlips en Saerens, het kerkbestuur met voorzitter Verbercht e.a. Tijdens het lof werd door Mgr. Schoenmaeckers een treffende kanselrede gehouden. Voor de grootste klok (St.-Martinus, 930 kgr.) fungeerde als peter Baron de Meester de Ravestein en als meter Mevr. De Smedt -Van Damme, terwijl voor de kleinste klok (Frans, 600 kgr.) als peter optrad ere-schoolhoofd dhr. Alfons Mariën en als meter mevr. Buelens."

Op 6 mei 1955 werd Jozef Pauwels naar Tremelo verplaatst en Henri Van Itterbeeck verving hem als onderpastoor. Hij was afkomstig van O.L.Vrouw-Waver (°1929), zoon van Leonard en Elisabeth Lens.

Het orgel op het oksaal werd wat naar achter verplaatst (1955). Dit gebeurde wellicht om meer plaats te creëren voor de zangerskoor. Het jongerenkoor van René Leen was sterk uitgebreid. Er kwam een elektrisch luchtdruksysteem en de trappers achter het orgel, die door één of twee personen bediend werden, verdwenen. (Het mechanisme bleef bewaard in geval van nood.) De toren werd hersteld door de firma Van Moer uit Grimbergen. Het kruis en de donderroede werden vernieuwd. De haan werd hersteld en met dubbel bladgoud bekleed. In augustus 1956 werd een systeem geplaatst om de klokken elektrisch te bedienen (70.000 frank).

In april 1957 werd Isidoor Buelens priester gewijd en deed zijn eremis te Hombeek. Er is een plechtige inhuldiging langs versierde straten van het geboortehuis in de Bankstraat tot aan de kerk. Hij

was de laatste Hombekenaar die priester gewijd werd.

In juli 1959 ging onderpastoor Henri Van Itterbeeck naar Vilvoorde. Hij werd vervangen door de jonge en pasgewijde Guido Peeters (°Deurne 1933) van Antwerpen.

De pastoor kreeg een nieuw huis en nieuwe ideeën

De gemeente Hombeek werkte het grootse plan uit met de mooie naam *'de sanering van de dorpskom'*. Het werd eerst een grote afbraak, heraanleg van wegen en wederopbouw van gemeentehuis en pastorij volgden. De plannen om de hoeve Doms te onteigenen mislukten en daar had het nieuwe gemeentehuis moeten komen. Hiervoor werd nu het grondstuk geviseerd waar de oude pastorij op stond. Ze moest dus verdwijnen. Dan werd gepoogd om het huis van dokter Meuldermans in de Diepestraat te huren of te kopen om daar de pastorij in onder te brengen. Deze poging had geen succes en een grondstuk in de St.-Martinusstraat werd hiervoor gebruikt.

Door het gemeentebestuur werd in 1960 het definitief plan voor een nieuwe pastorij met 8 stemmen tegen 2 onthoudingen goedgekeurd (1450.000 fr.). Nog datzelfde jaar werden 9 are grond verkocht aan de beheerraad Sint-Martinus tegen de prijs van 150 fr./m² (de hof van de nieuwe pastorij). In juli 1961 werd toestemming verleend om de nieuwe pastorij te bouwen (1.500.000 fr.). De gelden moesten gehaald worden uit de verkoop van gronden van de oude pastorij. De provincie kwam tussen voor 10 %. Op 17 oktober 1961 volgde de aanbesteding aan een aannemer van St.-Amands tegen een bedrag van 1.698.133 frank. In februari 1962 werd met de bouw begonnen. Bij de eindafrekening in 1963 moest nog een onvoorziene meeruitgave gekweten worden van 96.048 fr. of een totaal van 1.794.181 frank.

De nieuwe pastorij werd betrokken in 1963. Pastoor Van Dijck liet zich schertsend ontvallen; "*Die is toch veel te groot voor zo een klein pastoorke*". Iedereen was er van overtuigd dat hij dat wel letterlijk bedoelde. De pastoor van Hombeek werd ook deken van het district Mechelen-Zuid.

In 1964 werd Guido Peeters verplaatst naar Vilvoorde en kwam André Nieuwborg als nieuwe onderpastoor.

Toen paus Pius XII in 1958 door Joannes XXIII werd opgevolgd en deze het jaar daarop een concilie aankondigde, was het alsof de Kerk herademde. Ze zou 'modern' worden en het '*aggiornamento*' ging wonderen verrichten. Van 1962 tot 1965 heeft het geduurd maar intussen was Paulus VI, vroegere rechterhand van Pius XII, paus geworden.

Pastoor Van Dijck zocht ook naar verbetering. Hij had moderne ideeën en dweepte met alles wat vernieuwing heette. In dit streven leek hij eerder revolutionair. Zijn bij tijden revolterende houding was voor vele gelovigen van het goede te veel. Wat de zichtbare en bijkomstige vernieuwing betrof (de zogenaamde aanpassing van de Kerk), die werd met beide handen aangegrepen. De pastoor verscheen op slag in sportkledij, zijn brevier schonk hij weg, heiligenbeelden werden van de sokkel gehaald, het altaar gedraaid, de preekstoel ontmanteld, het orgel verstomde en werd vervangen door een klein harmonium vooraan in de kerk, de Latijnse zangen werden door Nederlandse liedjes vervangen, alles vervaagde tot zelfs de veelkleurige binnenmuren van de kerk die wit werden.

De schilders stelden met verwondering vast dat de centrale Christus op het koor en de twaalf apostelen geen muurschilderingen waren. Ze maakten er een probleem van om de doeken te overkladden met witte verf. De pastoor werd ook onzeker en deed navraag bij enkele parochianen wat ze ervan zouden denken moesten die figuren overschilderd worden. Er rees voorzichtig protest. Gelukkig zijn deze doeken bewaard. Eens, toen chiromeisjes krijt vroegen om hun perken te tekenen op de schoolkoer, bood hij hun hulp. Hij zag een plaasteren heiligenbeeld staan, zette er zijn voet tegen en zei: "*Voilà daar hebt ge krijt genoeg om te tekenen!*"

De laatste processie

In juni 1967 ging de sacramentsprocessie uit voor de laatste keer, zonder dat iemand het besefte. Het

jaar daarop was de processie juist vertrokken toen ze door een stormachtige regenbui werd uiteengeslagen. Iedereen was drijfnat. De processiekleren, heiligenbeelden, vaandels en linten, draaglampen en het baldakijn hebben sinds die dag het licht niet meer gezien.

In 1968 werd het katholiek actiecentrum in de Bankstraat nog uitgebreid met 12 nieuwe lokalen. In oktober van dat jaar wordt de missieweek besloten met een Kongo-expo in het Centrum. Isidoor Buelens, de Hombeeks pater-missionaris was de maand voordien vertrokken naar de voormalige Belgische kolonie voor een nieuwe term.

Een oudgediende van de meisjesschool, zuster Thérésia, verliet Hombeek na 50 jaar dienst. In volle oorlogstijd in 1917 was ze ingeschakeld bij het onderwjs van de meisjes en eindigde als schoolhoofd. Ze werd in 1968 vervangen door Louise Dufraing.

In 1975 had pastoor Van Dijck de pensioenleeftijd van 65 jaar bereikt. Ook door gezondheidsproblemen voelde hij zich aangespoord rust te nemen. Het afscheid lag hem zeer zwaar. Op zaterdag 25 januari werd hij gehuldigd in de parochieschool door de parochianen en het gemeentebestuur en de week daarop nam hij officieel zijn intrek in het rusthuis van de H. Familie te O.-L.-Vrouw-Waver.

Op 25 mei 1977 overleed te Antwerpen een oud-onderpastoor van Hombeek, Adolf Nobels, gewezen hoofdaalmoezenier van het Belgisch leger.

Op 19 juni 1977 overleed pastoor Van Dijck te O.-L.-Vrouw-Waver. De uitvaartdienst gebeurde in Hombeek en hij werd ook hier op het kerkhof begraven.

1975 André Nieuwborg

Geboren in Tollembeek op 15 augustus 1932 als zoon van Theophiel Nieuwborg en Madeleine Belemans. Op 12 juli 1959 werd hij te Mechelen priester gewijd. Na een eerste functie als onderpastoor te Essene kwam hij in 1964 naar Hombeek. Hij diende de parochie Sint-Martinus 11 jaar als onderpastoor en nog 26 jaar als pastoor.

De onderpastoor werd pastoor maar zonder hulp

In het begin had hij nog de hulp van Jules Cornelis (°Londerzeel 1939). Hij was in 1964 priester gewijd. Hij was eerst onderpastoor te St.-Pieters-Leeuw. In Hombeek was hij slechts 4 maanden (1976) en ging daarna naar Heverlee-Terbank. In 1989 werd hij pastoor benoemd van Dormaal en van St.-Bartholomeus te Halle, waar hij onverwacht overleed op 23.11.1996.

Na Jules Cornelis is er geen onderpastoor voor Hombeek aangesteld en verzekerde de pastoor alleen de dienst. Bezoekende priesters uit de omgeving celebreerden ook nog missen. Bijzondere hulp kreeg hij toen Willem Mariën, eredeken van Sint-Rombouts, terug naar zijn geboortedorp keerde.

Wegens de nakende fusie met Mechelen werd door het gemeentebestuur een eenheidsschool overwogen. Aan de pastoor en aan de schoolhoofden werd voorgesteld overleg te plegen en voorstellen te doen. De standpunten waren onverzoenbaar en braken af vooral op punten zoals de keuze van het schoolhoofd, mogelijk verlies van verworven rechten en supplementaire dienstverlening.

Het laatste geld uit de gemeentekas

Er werden in 1976 met tussenkomst van het gemeentebestuur nogmaals werken uitgevoerd aan de binnenzijde van de kerk. De beschildering werd verder gezet (1.500 kg. verf De preekstoel, die afkomstig zou zijn van de kerk van Leliëndaal te Mechelen, werd herwerkt door Marcel Spoelders tot altaar. Het werd nu vooraan op het hoogkoor geplaatst. De beeldengroepen in bas-reliëf van de kruisweg werden lager geplaatst en de boogomlijsting werd weggekapt. Het totaal had 1.000.000 fr. gekost. De twee insprongen achter in de kerk, aan weerszijden van de toren, werden heringericht; links kwam een afsluitbare kapel voor de weekmissen, recht een rouwkapel. De doopvont werd er weggehaald en vooraan in de kerk geplaatst. De buitenzijde van de kerk werd in 1977 nog gezandstraald en gevoegd.

Een nieuw orgel

Bij Kon. Besluit van 12.10.1981 werd het orgel van Hombeek erkend als monument. Een studie werd gedaan voor herstelling van het barokorgel. De kosten werden geraamd op 1.000.000 frank. Daarom werd gekozen alles te laten als het was en een nieuw orgel te kopen.

Op zondag 21 november 1982 om 19.30 u. werd het nieuwe kerkorgel plechtige ingewijd met een gelegenheidsconcert. Laurent Van Den Bergh, organist van Sint-Pieter en Pauwelkerk te Mechelen speelde het orgel in. René Leen leidde de Koralen van Leliëndaal, de koorgroep van jongeren die hij had opgericht.

De figuren van de kerststal, in 1930 door pastoor De Ridder gekocht, kregen een nieuwe outfit. De pastoor tekende zelf een nieuwe stal uit die minder plaats zou innemen en rechts op het hoogkoor geplaatst werd. Op 6 november 1983 werd de traditie van het kerkconcert verder gezet met het optreden van 3 koren.

Op 9 september 1984 werd de pastoor gehuldigd om zijn zilveren priesterjubileum en op 24 december daaropvolgend werd in de kerk bij deze gelegenheid een eerste kerstconcert gegeven met koperensemble. De fanfare Sint-Cecilia van Hombeek trad op o.l.v. Roland Van Buggenhout.

Het kapelleke van de Bankstraat was in verval geraakt sedert 1967 toen er laatst nog een processie was uitgegaan. Louis Slachmuylders ijverde voor het herstel van deze kapel. Hij verzamelde in zijn eentje fondsen onder het motto " *red de kapel!*" . Daarvoor haalde hij oud papier op. Het kapelleke werd hersteld en in 1985 heringewijd. Er trok toen een stoet gelovigen processiegewijs via het Middenveld naar de Bankstraat. Daarna werd in het parochiecentrum een dankmis opgedragen.

Op 20 december 1986 werd door burgemeester Joris de verlichting op de Sint-Martinustoren ontstoken. Ook de uurwerkcijfers en wijzers zijn 's nachts zichtbaar. Hombeek mocht er van dan af prat op gaan ook een verlicht monument te hebben.

Naast de spoorweg aan het parochiecentrum werd in 1988 een stuk grond van ca. 1 ha. gekocht en ingericht als speelweide voor de jeugdbeweging. In 1991 nam de plaatselijke vrije lagere school Sint-Maarten een nieuw initiatief en hield een plantenbeurs en bloemenmarkt in de straten van de gemeente. Dit werd zo een succes dat het de volgende jaren is gaan uitgroeien tot een grootscheeps evenement waar meer dan 20.000 bezoekers naar toe komen.

In 1992 ging pastoor Notredaeme van Zemst-Laar op rust en werd onze pastoor gevraagd ook deze bediening op zich te nemen. In 1994 werden de oude kerkstoelen vervangen door bredere zitstoelen.

In de maand februari 2000 werd de pastoor door de parochiegemeenschap gevierd om zijn 40 jaar priesterschap en zijn 25 jaar dienst als pastoor te Hombeek. Bij deze gelegenheid werd hem een tapijt aangeboden voor vloerbedekking in de kerk. In december van dat jaar werd nog een wens van hem gerealiseerd. Het zou zijn laatste realisatie worden die zeer symbolisch kan opgevat worden. De man die het grootste deel van zijn leven had geijverd om het woord Gods beter te laten weerklinken, schonk zijn parochie een moderne geluidsinstallatie. De boodschap is nu goed hoorbaar over gans zijn kerk, klaar en duidelijk. Wie hoort ze nog ?

De ziekte die hem meer dan een jaar kwelde, werd hem fataal. Na Kerstmis werd hij opgenomen en was hij er zich van bewust dat hij nooit meer naar zijn parochie zou weerkeren. De lange reis wilde hij alleen maken, zei hij. Dat deed hij ook en vertrok op zijn eentje op 3 februari 2001.

Priester Stefaan Callebaut (°1961)
bedienaar voor de gemeenschappen Pius X, St.-Jacob, St-Jan-Berchmans en St.-Jozef-Coloma, werd ook aangesteld voor de St-Martinusparochie van Hombeek.
De parochie Sint-Martinus is duizend jaar geleden ontstaan uit een grotere parochie. Ze maakte geschiedenis. Het was zeer modest begonnen met een klein bidhuis naast een robuuste toren. Het is gegroeid zodat één priester het werk niet meer aankon en hulp kreeg. Het gebouw groeide mee met de bevolking die er zijn geloof kwam belijden in gemeenschap. Het heeft een plotse wending gekregen en op minder dan veertig jaar is het oude patroon van kerkelijk geloof tot op den draad versleten. De parochie viel terug op één priester, de laatste die veel te vroeg overleed. Het toekomstbeeld blijkt te zijn dat Hombeek, Leest en Heffen terug onder één bediening zullen komen. Zo gaan we terug naar vanwaar we gekomen zijn: de moederparochie !

Dat wordt een heel ander verhaal maar laat dat aan anderen over, . . . als het geschied is.

[1] De leidraad voor dit chronologisch overzicht komt uit de werken van pastoor Frans De Ridder: "De geschiedenis van de Parochie Hombeek" en "De geschiedenis van de Gemeente Hombeek". (1931 en 1934).

[2] A.A.M., Cartularium van Kortenberg, n°21, 19, 20, 23, A.A.M., Kerkarchief van Hombeek n° 84.
A.Miroeus, Op.Dipl. 11, bIz. 964., Op. Dipl. suppl. pars *2°,* cap. 48
C. Van Gestel, Hist. Archiepiscopatus Mechliniensis, bIz. 98,99.

[3] "Persona" en "personaat" omvatte het recht om een priester aan de bisschop voor te stellen ter benoeming als "presbyter loci" of "huurparochiaen". Het "patronaat" daarentegen omvatte het benoemingsrecht van de "pastor primitivus" of van de "presbyter altaris". De abdis van Kortenberg was enkel "persona" alhoewel er teksten zijn waar ze als "patrona" vermeld wordt of waar sprake is van het "patronaat" van Kortenberg. *(Jus nostri patronatus ecclesiae de Hombeke)*

[4] Jan Verbesselt : "Het Parochiewezen in Brabant", deel X, 1969, bIz. 292. :"Beduidt dit derde soms niet het aandeel als grondheer van de bisschoppen van Luik, later het kapittel, sinds het verkrijgen van het domein Mechelen in de 9"' eeuw ten tijde van de abbatia ? Dit zou meteen een bevestiging zijn van het bestaan van de parochie sinds de 9"' eeuw."

[5] Jan Verbesselt : Het Parochiewezen in Brabant, deel X, 1969, blz. 151-157 .

[6] In : "Norbertinessenklooster Leliëndaal Hombeek", Roger Van Kerckhoven -Leo Clevman: "De voorgeschiedenis van Leliëndaal". Uittreksel uit "Het Memoriaal van Leliëndaal" door Marcus de La Bastita (1707-1724), proost van de abdij Tongerloo, f ° 2-3.

[7] In: "Norbertinessenklooster Leliëndaal Hombeek", Stephaan De Cock : "Moeilijke start", blz. 24.

[8] A.A.M., Kerkarchief Hombeek R 7, jaargetijden, Dominica 29 januarius est dominica ante Purificationis Btae Mariae Virginis, celebrantur anniversarium GuiIIielmi WOELUWE, curator huius ecclesiae, terra arabilis partioni custodi (verodinam in) continent in se tres altre partes prefate magnitudinem conturn et quinque virgarius dimidia, *R.* hortis pastori (versus orientem), 2. de Beeckstraet, 3. Hubertus Van Beveren, nunc Joannes Monsieur ende Adam De Keyser, 4. Joannes Van Deyck, celebrantur cum vigiliis et recommandationibus (1661-1729).

[9] A. Jans: Dekenale visitaties in het Mechelse 1559-1598, Thesis K.U.Leuven 1955.

[10] A.A.M., Kerkarchief Hombeek, A, n° 6 b o : "recoguivit se tenere ...ex certo anuiversario sex stuforum in parochiali ecclesia de Hombeka, prope Mechliniam fundato ...in summam quadraginta duorum stuferorum, monete Brabantie de septem annis cessis et retardatis, quam quidem summam indem Johannes Verstraeten ...solvere... in festo penthecostes proxime subsequente, necnon illos sex stuferos hereditatos singulis annis in termini Navitatis Christi etiam exsolvere promisit ..."

[11] A.A.M., Kerkarchief Hombeek, A, no13, 29: December 1541 : "Heer Jan Van Den Bossche, parochiaen tot Hombeke van Jan Wuttiers erfgenamen tot behoef van zeker fundatie ende onderhoudt derselver, welcke in deselve kercke van Hombeke gemaeckt ende gefundeert heeft Jan Woytiers, achtervolgende den inhoudt van synen testamente."

[12] S.A.M., schepengriffies no190, fo181 en 182., "Maarten Goossens, parochian van Hombeke (koopt) mits de somme van 43 Karolusgulden een huys metten hove, gronde en toebehoerten gestaen tot Hombeke aen de brugghe".

[13] A.A.M., dekenale visitaties; *"qui infesto sancti Joannes redit ad postoratum suum de Ruysbroeck"* - " *cogatur per dominum prelatum, qui domum pastoralem restaurat et competentiam augere promisit".*

[14] Parochieregister van Leest (1591) : " *Nota quod hactenus Hombekanii et Leestensi usi sunt eodem fonte in Hombeke; verum post hac consecrata Ecclesia in Leest baptizandi separantur et qualibet parochia proprium habet registrum.* "
(Noteer dat de Hombekenaars en Leestenaars tot nog toe van dezelfde doopvont in Hombeek gebruik maakten, de dopelingen zullen zeker gescheiden gedoopt worden na de kerkwijding in Leest en dan zal deze parochie over een eigen doopregister beschikken.

[15] A.A.M. Dekenale visitaties 1596 e.v.

[16] S.A.M., Nots A. Van De Venne, bundel 1743, 6198, CO 130.

[17] A.A.M., Kerkarchief van Zemst; "Registrmn bonnormn curae de Sempst capellaniae B.Mariae, et curae de Weerde St. Catherinae: "Den 17 junii hebbe ick, Joos Blieck, als pastoor van Sempst verhuert voor eenen termijn van drije jaeren de thienden gelegen tot Bosch".

[18] Archief Hoembeka: parochieregister van overlijden vermeldt drie begrafenissen: op 3.2.1627 van Mijnheer Franciscus Blieck, op 22.9.1629 van Paulus Blieck, en op 16.8.1638 van Catherina De Hondt, vrouw van Rumoldus Blieck. Hieruit blijkt dat verwanten van de pastoor met de parochie betrokken waren of er woonden.

[19] A.A.M., dekanale visitaties; 1626; *"voer te meyen en te stroyen",* 1627: *"aen klatergoud op de Kersnacht, om die stalle afte maecken, aen lintgaeren gebruyckt in die kercke, aen beyaertselen* (luiden), *aen een schildereye van Bethlehem".*
1628; *"een kindeken van Bethlehen* 4 *stuyvers",* 1629; *"aen bos colen* 12 *stuyvers, aen* 4 *teylen daer men het vier in doet* 3 *stuyvers",* 1630; *"aen de sanghers, om te singhen ende beyaerden, aen bintgaeren, naegelen ende rute keersen, aen gelaesen lampe ende aen smout om te ghebruykene in die lampe, aen de weiin voer die communicanten te Kersmisse",* 1681; *"voer clatergout tot het Bethlehem".*
A.A.M, de kerkrekeningen 1626, 1641, 1644, 1649, 1653, 1654, 1655 en 1957 spreken ook van betalingen aan de koster of aan CIaes Lauwers, *preter,* om berkenhout of lis aan te halen voor het *meyen* en *stroyen.* 1645; *"voer weyn die ghehaelt is int Molelen in diversche reysen tsii voer communiecanten, op eenighe liever vrouwen dqfgen, tsamen* 25 *stuyvers",* 1629; "aen den pasoor voor 't gene hij verschooten heeft aen de kinderen die te catechismns comen aan pontconken = 2 gulden 17 stuyvers, 1932; "aen Jan Burens in den Biecorff voor nieuwjaeren voer de kinderen die te catechismns romen = 15 stuyvers" 1638; "te nienwjaersmis aen kinderen die te catechismns comen = 12 stuyvers,
1631; "voor de prijzen die de heer pastoor gegeven heeft voor die in de catechismns comen in twee besondere reysen = 12 stuyvers".

[20] Arch. Hoembeka: parochieregisters (kopie) 1668, "*die* 9 *maii, sepultus est Adam Van Beveren, custos jubilarius, qui fuit* 61 *annis custos huius ecclesiae et* 55 *annis conjugatus* : *vir plenum dierum".*

[21] A.A.M. dekanale visitaties, status 1686.

[22] A.A.M., kerkarchief Hombeek, rekeningen kerkweesters 1687; *"item gegeven voor recreatie voer dejonghmans, die het silveren peert gewonnen hebben, dwelck s ii aen Onse Liev vrouwe vereert hebben, de somme van* 2 *guldn* 10 *stuyvers.*

[23] A.A.M., kerkarchief Hombeek, rekeningen kerkmeesters, 1687; *"item gegeven voer eenen Kiekenkrorf, dienende voor de geofferde kiekens voor de kerck,* 3 *stuiver"*

[24] S.A.M., Oud archief Hombeek.

[25] Archief Hoembeka, parochieregisters (kopie); "11 may sepultus est Rdus administrator Matheus Van Wuytswinkel, pastor huius ecclesiae, cui 13 anuis cum magno zeli prefuit, reliquit 200 florenos ecclesie pro auiversario et res anime sue et 100 pro mensa Sancti Spiritus, preter aliqua legata consangineis suis reliqua superscriba reliquit socro matutino diereum domini coram et festivitatum sub opere in isto cathachisandi iuvenes illo iacet ante altare dive virginis et regione sedis confessione eis.

[26] Archief Hoembeka, Parochieregister overlijden (kopie); 7.1.1764, "sepultus est In choro Rdus admodum Dominus Antonius Josephus De Backer, aetatis 71 annorum, patruus meus, qui fuit verus pastor huius parochiae per annus 36.

[27] A.A.M., Kerkarchief van Hombeek, benoenlingsbrief; "Cum R.D. Pastor S. Germaui Thenis indogeat vice-pastore, qui ipsi in fonctionibus pastoralibus subveniat et assistat, te constituimus vicepastorem dicti loci de Houthem Santae Margarethae.

[28] A.A.M. dekanale visitaties, jaar 1764 e.v.

[29] 't Ridderke 1998, blz 40 e.v.: Ward De Kempeneer :"Hombeek tijdens de Boerenkrijg"

[30] Mededelingen der Kon. Vlaamse Academie, 1928, ; Kan. W.J. Muyldermans; "Joan Jos. vanden Elsken (Deknaam Keuremenne) 1759-1803".

[31] Archief van Hoembeka, parochieregisters (kopie),; "1.4.1803, die secunda aprilis anni 1803 hora prima nocturno obiit hic et qta (5de) eiusdem sepultus est in cimetrio Rev. Dom. J.J. Vanden Elsken, Dot. Apost., in vita sua 43 cum exequiis solemnibus"

[32] Archief Hoembeka, parochieregisters (kopie). Tot 1806 noemde hij zichzelf "rector" en tot 1809 "pastor" .

[33] A.A.M., dekanale visitaties, jaren 1833-1837. ;" Rouchart, qui senio animo defuit et vix aloquo munere fungitur, Adj Joris qui magno zelo fructiones suas obeit ac scibentissimo animo ubique pastoris vicus supplet, custos Joes Bt Vekemans, ludimagister qui custos satis diligens in instruendo poeros est non satis exemplarius cum tantum semel in anno communicet.

[34] A.R.A; testamenten en wilsbeschikkingen. Notaris CI.J. Verschaeren, akte 25 mei 1836.
Dit document werd ons dankbaar ter beschikking gesteld door ons medelid Frans Beukelaers.

[35] Vlaamse Stam, tijdschrift van V. V .F ., 32e jaargang, nr. 3-4, maart-april I996, Jos Laporte ;"De familie Aertssens uit Ekeren", blz 163 tot 165.

HEEMKUNDE-KRINGEN HOMBEEK HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
16de Jaargang 2001 * Nr. 3 * Juli - September

100 jaar BARREKIJ

Op de zonnige namiddag van 11 Augustus 1946 werd te Leest de nieuwe pastoor Jan Bt. Coosemans ingehuldigd. In de grootse stoet waren niet minder dan 45 groepen. Groep 16 heette "Cowboys". Het waren meer Mexicanen die de drie paarden bereden van de Hombeekse bakker. Men herkent l.n.r Raymond Denteneer, René Croon, Frans Van Steen.

verantwoordelijk uitgever; Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel. 015 / 42.33.26

afgiftekantoor 1980 ZEMST

1900 –2000
Honderd jaar bakkerij in Hombeek
deel 4

Ward DE KEMPENEER

In de drie voorgaande delen bespraken we het ontstaan van een eerste beroepsbakkerij in Hombeek dorp. Dat gebeurde in het begin van de 19de eeuw door Henri **Brems** die opgevolgd werd door Peter **Van Eetveld**, bijgenaamd "den bekker". Na hen poogden nog anderen om het dagelijks brood van de toonbank op de keukentafel te krijgen. Het meest succes hadden vader en zonen Frans **Doms**. In de Bankstraat hadden ze een ambachtelijk oventje en een kleine winkel. Een echte doorbraak kwam er pas in januari 1900 toen **Mon De Kempeneer,** alias "Mollat", toelating kreeg van het gemeentebestuur om in het dorp een grotere oven te bouwen. Zijn zoon **Emiel De Kempeneer** heeft vaders werk niet enkel verder gezet maar geoptimaliseerd tot een voor die tijd moderne bakkerij met een *drielagige* oven op heetwater en stoom en met kolen gestookt in plaats van de ambachtelijke houtovens. Een nieuwe winkel werd gebouwd en er kwamen meerdere broodtournees met paard en kar in Mechelen en in de omliggende gemeentes. Bijna vijftig jaar heeft de bakkerij van "Mollat" stand gehouden.

De tweede helft van de eeuw werd dit werk aan anderen toevertrouwd. De bakkerij werd overgelaten en achtereenvolgens volgden zes bakkers mekaar op. Met de jaren evolueerde de smaak, eetgewoontes en ook de wijze van broodproductie. Er werd gemoderniseerd en geautomatiseerd. In de plaats van steenkool kwam stookolie en uiteindelijk gas als nieuwe energiebron om de oven te stoken. De handbediende oven werd vervangen door een modernere en semi-automatische. Er kwam een tweede oven. De patisserie, aanvankelijk een zondagse uitzondering, werd nu dagelijkse kost. De broodbezorging aan huis was op den duur niet meer rendabel en de broodtournees verdwenen. Een zekere tijd werd nog met bijhuizen gewerkt maar dat bleek te arbeidsintensief zodat uiteindelijk alles geconcentreerd werd op de eigen zaak van de "warme bakker" die te Hombeek nu meer dan honderd jaar floreert.

De achtereenvolgende bakkers zijn :

1948	**Raymond De Mulder – Céline Brackenier en zonen**
1956	**Hypolite Bierincks met zoon en schoonzoon Clerbout**
1965	**Jean Vanmeerbeeck – Rolanda De Boeck**
1976	**Jean-Pierre Van Helmont**
1977	**Edmond Vermeiren** en **Gerda Rottiers**
1998	**Mark Deckers**

Een nieuwe bakker

De oorlog was nu goed en wel achter de rug maar naweeën waren er nog steeds. Zo bleef het brood gerantsoeneerd en konden "deegwaren" enkel tegen inlevering van rantsoeneringszegeltjes (nummer 1) gekocht worden. Pas midden 1948 zou broodverkoop terug onbeperkt vrijgegeven worden. In 1946 werd de oven verplaatst. Aanvankelijk stond hij tegen de straat (Mechelse weg) en werd nu overgebracht achter de woning van de toenmalige Statiestraat. Boven de oven kwam een bloemopslagplaats met automatische vultrechter voor de kneedmachine. Er kwam ook een nieuwe kamer voor de bakkersgasten. Er waren drie inwonende gasten en drie brooduitvoerders. Het drukke leven met permanent veel personeel in huis ging doorwegen. Miel stond er alleen voor om alles in goede banen te leiden. In december 1946 huwde dochter Angèle met Frans Van Steen, kleermaker van Leest. Aangezien noch hij noch zoon Edward er wat voor voelden de stiel verder te zetten, besloot Emiel De Kempeneer de bakkerij over te laten. De handel in voedingswaren zou hij met vrouw Bertha verder zetten.

De twee handelszaken moesten nu gesplitst worden. De nieuwe zuivelwinkel in de toenmalige Satiestraat 1 (nu Frans Reyniersstraat 44) werd dan bakkerswinkel. Daar is de winkel tot heden gebleven zij het met hernieuwde binneninrichting. De auto Fordson waarmee het brood uitgevoerd werd, zou niet in de overname begrepen worden. Daarom werd nog een bakkerskar gekocht bij De Vos in Vilvoorde voor 7.924 frank en een zwart ruinpaard bij Jef Van Doren in Hombeek voor 18.500 frank. De broodtournees zouden terug alle drie met paard en kar bediend worden.

Raymond en Céline De Mulder

In het najaar van 1947 werd in het vakblad van "De Bakkersbond" gepubliceerd dat de handelszaak in Hombeek over te nemen was. Onmiddellijk daarop werden onderhandelingen gestart met Raymond De Mulder en zijn vrouw Céline. Deze bakkersfamilie uit St.-Lievens-Houtem in West-Vlaanderen woonde op dat ogenblik te Antwerpen waar ze werkten in een bakkerij in de Harmoniestraat.

De ouders met dochter en drie zonen te St.-Lievens-Houtem

De zaak in Hombeek sprak hen aan en nog voor het einde van dat jaar waren ze de nieuwe uitbaters. Een danig voordeel was dat de bakker drie volwassen zonen had die mee ingeschakeld werden. De officiële overname was op 1 januari 1948 maar de verkoop tijdens de drukke feestdagen van Kerstmis en Nieuwjaar was reeds voor hun rekening. Zo werden ze al onmiddellijk ondergedompeld in de heksenketel van drukte en werk die feestdagen met zich meebracht in de Hombeekse bakkerij.

Het gezin zag er als volgt uit:

Moeder Céline met de drie bakkerszonen, dochter en schoonzoon het jaar dat ze naar Hombeek zijn gekomen.

Over deze beginperiode vertelde Maurice De Mulder het volgende:

Raymond De Mulder (°Westrem 3.10.1901)
x 31.12.1924 te x St.-Stevens-Houtem met
Celina Brackenier (°Letterhoutem 6.4.1905)

Kinderen:
Laura (°St.-Lievens-Houtem 22.6.1925)
(x Antwerpen 20.5.1947)
Alfons Bal (°Hemiksem 31.7.1924)
Michel (°St.-Lievens-Houtem 15.3.1927)
(x 29.9.1953 St.-Goriks-Oudenhove (O.Vl.))
Suzanna Van Maldegem
Maurice (°St.-Lievens-Houtem 1.5.1929),
(x 10.10.1956 Hombeek)
Rachel Spoelders
René (°St.-Lievens-Houtem 31. 12.1930)
(x 4.5.1953 Mechelen)
Paula Mandelings
Guido (° Antwerpen 9.12.1946)

" In het begin werd er brood uitgevoerd met drie paarden: Ik deed de stad Mechelen maar reed over Zemst, Gust[1] *deed Oxdonk en Kapelle-op-den-Bos, Kamiel deed Leest, Stuivenberg en Schonenberg. 's Zondags was er ook één toer naar Mechelen en Stuivenberg en ook voor de uitvoer van de bestellingen. De karren werden tamelijk vlug vervangen door auto's. Mijn broer René was absoluut niet op paarden gesteld, ik wel maar hij had er eerder schrik van. In 1949 waren er drie auto's. Twee grotere en één kleinere, daar reed Gust mee.*

[1] August Van Den Brande (29.5.1922) gehuwd (1949) met Melanie Van Den Bergh (°30.3.0926)

Maurice De Mulder met de bestelwagen

Celine De Mulder-Brackenier en zoon Guido

Ik heb nog één jaar troep gedaan en lag in Duitsland. Mijn oudste broer Michel was de eigenlijke bakker. Hij werd bijgestaan door Jean van Lucienne[2]*. In die jaren werd de oven nog gestookt met hout en kolen. Dat waren, grote baguettes die dan met de hand in stukken moesten gekapt worden. Een vuil werk. Bovendien schuilden in de kolen regelmatig krekels die de warmte opzochten; een tsjirpende plaag die bijna niet te vermijden was. Dat is allemaal veranderd toen op stookolie werd overgeschakeld rond 1953.*

De bloem werd geleverd in zakken die op de rug naar boven gedragen moesten worden op de bloemzolder. Dat was geen lichte karwei. Via een grote trechter rees de bloem naar beneden in de kneedmolen (pétrain). Als het deeg gekneed was en voor een eerste maal gerezen op de werkbank, werden er stukken uitgesneden, met de hand afgewogen en gerold tot broden. In ieder hand een brood. Het deeg voor de pistolets werd semi-automatisch gesneden maar ze werden nog met de hand opgebold. Er werden zo een 800 tal à 1000 broden per dag omgezet".

In mei 1953 trouwde René en in september van hetzelfde jaar Michel. René werd na een tijd vertegenwoordiger in bakkerijmachines ("Favorit" opbolmachines)." Michel ging eerst naar Oost-Vlaanderen en richtte kort daarop in de Befferstraat te Mechelen een *crèmerie* op.

Raymond De Mulder kocht in 1956 het oude slachthuis van de N.V. Charco, een bedrijf voor charcuteriewaren aan de Kriekerij. Daar vestigde hij een handel in bakkerijmachines[3]. De aandacht van bakker De Mulder ging meer en meer naar deze nieuwe activiteit.

Twee van zijn zonen waren intussen niet meer beschikbaar. Enkel Maurice bleef in de zaak. Hij was bovendien ook een verdienstelijk sportman die als bokser grote bekendheid had. In zijn spoor is later Miel (Milo) Saerens gevolgd die Belgisch kampioen lichtgewicht is geworden.

[2] Jean Peeters gehuwd met Lucienne Van De Zegel

[3] In 1963 werden de gebouwen door De Mulder verkocht aan Roger Gabriëls - Van Hemelrijck die er terug een hespenfabriek in vestigden die tot heden actief is.

Bakkerij Bierinckx

Raymond en Céline zochten naar een overnemer voor de bakkerij en verhuisden naar het Gentse. De nieuw geïnteresseerde was een man uit Wommelgem die een bakkerij had te Deurne-Antwerpen op de Lakborslei 148. In oktober 1956 werd de handelsovername geregeld.

Hypolite **Bierinckx** (°Wommelgem 10.9.1895) was weduwnaar en had twee kinderen. Zijn zoon René Bierinckx (°Wommelgem 9.10.1931) was de eigenlijke bakker. Zijn dochter Maria Bierinckx (°Wommelgem 27.3.1929) hielp in de winkel. In juni 1957 huwde ze te Hombeek met Frédor Clerbout (°Kapelle-op-den-Bos 9.11.1934). Frédor was timmerman maar werd nu ook mee ingeschakeld in de bakkerij.
Uit hun huwelijk werden twee kinderen geboren:
Michel (°Mechelen 27.10.1957)
Maddy (°Mechelen 18.12.1959)

Jef Van Beneden van Hombeek werkte bij hen als brooduitvoerder en vertelt over deze tijd wat volgt:

"Ik ben begonnen als uitvoerder van brood op het laatste van De Mulder. Het brood werd met twee auto's uitgevoerd, twee Bedfords. Eén werd door mij gebruikt en met de andere reed Gust. Hij heeft nog een zestal maanden brood uitgevoerd en dan is de zoon van Bierinckx in zijn plaats gekomen en later nog ook de man van zijn zuster Maria Bierinckx. Ik deed de ronde van Mechelen, de vaartdijk, de binnenstad, de Melaan, Heembeemd, Nokerstraat, Jodenstraat, Leuvense steenweg, enz. De andere deed Kapelle-op-den-Bos en de buitengemeentes.

René Bierincks stond in de bakkerij samen met Jean van Lucienne. Jean is later bij Huygebaert gaan werken. Er werden zeven dagen op zeven gebakken. Enkel op de dinsdag bakte vader Bierinckx maar hij was meer organisator dan echte bakker".

Dochter Maria en haar man Frédor Clerbout gingen in 1965 naar Mechelen, Bleekstraat 14. Ze hadden in de Schipstraat te Mechelen een wasserij overgenomen die ze gingen uitbaten. Intussen was de huurtermijn van 9 jaar verstreken. Door Emiel De Kempeneer werd een nieuwe berging met garage gebouwd achter de bakkerij met uitweg op de Mechelse weg via een klein straatje. De nieuwe garage moest de oude laadplaats en garage van de bakkerij aan de Mechelseweg vervangen. Deze plaats werd voorbestemd om de winkel in herenkleding van Emiels schoonzoon Frans Van Steen en zijn dochter Angèle uit te breiden. Bakker Bierinckx nam hier geen vrede mee en hij zocht een nieuwe uitbater. Hijzelf ging naar Mechelen wonen. Zijn zoon verhuisde naar Antwerpen en zijn dochter en schoonzoon bleven te Mechelen als uitbaters van de wasserij.

"**De Hombeekse Brood- en Banketbakkerij**" zo heette het toen, was in een periode van tweemaal negen jaar (De Mulder en Bierinckx) niet wezenlijk veranderd. De werkmethode, de producten, de bevoorrading, de omzet, de klanten, omzeggens alles was status quo, ook het productieproces. Er werd nog steeds op dezelfde wijze gebakken als dertig jaar eerder, in dezelfde oven van Eterna-Kurz die Miel De Kempeneer geïnstalleerd had. Ook aan de winkelinrichting die in 1942 was opgericht als zuivelwinkel voor boter, melk, eieren en kaas was nooit iets veranderd. Een moderne bakkerswinkel kon het niet genoemd worden.

In Hombeek was intussen een tweede bakkerswinkel gekomen, zij het echter wel een koude bakker. De winkel lag op de toenmalige Leestse steenweg (nu Hombekerkouter) nabij de meisjesschool. Het was een bijhuis van bakker Franquet van Mechelen waar toen Staf Hendrickx werkte. Nicole Sijmons en haar zuster Julienne hielden de winkel die tien jaar later overgebracht werd naar de Statieplaats.

Bakkerij Vanmeerbeeck

Op 2 november 1965 werd de 21-jarige Jean Vanmeerbeeck de nieuwe Hombeekse bakker. De jonge Hombekenaar had pas zijn opleiding als beroepsbakker achter de rug en blakerde van zelfvertrouwen. Bovendien wist hij dat deze zaak meer mogelijkheden en toekomst had en maakte ook geen bezwaar tegen de nieuwe uitweg. Hij zag er zelfs eerder een voordeel in, wat later ook juist bleek. Hij nam van Hypoliet Bierinckx het handelsfonds over met de bestaande bakkerijinstallaties en de twee auto's: een Volkswagen en een Ford Anglia. Het was zijn opzet zo snel mogelijk nieuwe werkmethodes te innoveren die minder arbeidsintensief zouden zijn, rationaliseren door automatisatie. Het procédé van bakken was verouderd. Noch bij De Mulder, noch bij Bierinckx was er in twintig jaar iets wezenlijks veranderd buiten een paar kleine technische verbeteringen zoals een opbolmachine voor pistolets.

Jean Vanmeerbeeck (°30.10.1943) was gehuwd met Rolanda De Boeck (°4.3.0945). Jean werkte in de bakkerij samen met Albert De Cat van Mechelen. Bijkomende helpers waren er ook zoals Jan Absillis uit Hombeek en Rudy De Mulder. Rolanda verzorgde de winkel en werd hierin vaak bijgestaan door Maria, de zuster van Jean. De twee broodrondes werden uitgevoerd door Jef Van Beneden en

Jacques Plasqui, de man van Rolanda's moeder. Jacques deed Kapelle-op-den-Bos, Zemst, Zemst-Laar, Leest (winkel De Buyser). Jef deed Mechelen, Stuivenberg Schonenberg en bevooraadde de winkels zoals De Boeck aan Brusselpoort, één in de Landbouwstraat en bakkerij Thijs in de Conciencestraat. Jean zelf deed 's morgens nog een kleine ronde met de Citroën in het dorp van Hombeek.

Nieuwe ideeën en modernisering

De jonge bakker begreep zeer gauw dat er gemoderniseerd en gerationaliseerd moest worden. Eerst werd de winkelruimte aangepakt. De oude marmeren togen, de gele betegeling van de zuivelwinkel en de twee vitrines met deur in het midden verdwenen. Er kwam een ingangsdeur links met één grotere vitrine en een nieuwe roltoog in L-vorm. Plaatsgebrek was een blijvend zeer. Nadat Albert en Stans Spruyt – Selleslagh hun handel in voedingswaren hadden gestopt, werden vanaf april 1974 drie benedenplaatsen en de koer van het aanpalend huis erbij gehuurd die met het bakkerswoning verbonden werden.

Vooral op het productieproces moest ingegrepen worden. Brood bakken moest veel rationeler kunnen. In 1970 werd de oude Eterna-Kurz oven afgebroken die meer dan 30 jaar dienst gedaan had. Hij had zijn sporen wel verdiend maar was niet geschikt voor het laden van brood met rolplateaus. Bovendien had hij slechts twee verdiepingen met een bovenliggende droogoven. Hij werd vervangen door een nieuwe Franse oven van het merk Gouet met vier étages. Deze heteluchtoven werd gestookt met de bestaande brander op stookolie. Het zeer arbeidsintensieve werk om brood af te wegen en op te bollen werd gerationaliseerd. Er kwam een automatische broodlijn: een handbediende "***afweger***", een "***opboller***" en een "***bollenkast***". Dit betekende dat het gerezen deeg semi-automatisch op het juiste gewicht gesneden werd, automatisch opgebold en dan verder gestuurd naar de "*bollenkast*" om te rijzen. Enkel de langwerpige broden moesten nog manueel nabewerkt worden. De gerezen broden lagen nu op uitroltafels die zonder verdere handarbeid in hun geheel in één der vier étages van de oven geschoven werden. Per étage werden, naargelang de soort, een 45 à 55 broden verwerkt. De ganse oven bakte een 200-tal broden per keer. Iedere dag waren er twee à drie baksels omgezet. Er werd ook een sandwichmachine gekocht.

De eetgewoontes waren met de tijd veranderd. Patisserie was niet langer een luxe voor de zon- en feestdagen. Koeken en pistolets werden nu al eens meer in de week verkocht. Iedere werkdag werden er gebakken voor de kantines van bedrijven zoals Procter and Gamble. Een goede hulp had hij aan bakker Van Heemskerk die zeer bedreven was in patisserie en afwerking van taarten en *gateaux*. Bovendien hadden de veredelde broodsoorten reeds hun intrede gedaan zoals het "Expo-brood" en "Forsil". Er was een vraag naar steeds meer broodsoorten, verscheiden qua vorm, samenstelling als kleur. Ook de diepvries deed zijn intrede maar enkel voor het bewaren van grondstoffen en voorbereidingen, niet voor afgewerkte producten. In die tijd werd de *crèmerie* van Maria Beeckman – Van Asch overgelaten toen haar dochter Leona de herberg op de Hombekerkouter overnam. Van dan af waren er ook ijstaarten en ijscrème beschikbaar in de bakkerswinkel.

Oude gewoontes verdwenen nu definitief. Aan het bakken van de boerenbroden met eigen bloem van de boeren, de zogenaamde "klutskes", kwam een einde. Het thuisbezorgen van brood verminderde van dag op dag omdat de mobiliteit van de mensen steeds toenam. Rik den bakker op de Hombeekse steenweg, die geen winkel had en uitsluitend aan huis brood verkocht had, stopte ermee.

Na elf jaar intens werken ging Jean Vanmeerbeeck filosoferen over de relativiteit van de dingen. Hoe rendabel zijn werken ook was, de vereiste inspanning ging op den duur zwaar doorwegen. Hij was slechts 33 jaar maar voorzag dat nieuwe grote uitdagingen, ook financieel, zich opdrongen. De nieuwe oven voldeed niet honderd percent aan de verwachtingen en zou vroeg of laat moeten vervangen worden. Na het groot verlof van 1975 stond zijn besluit vast: hij zou ermee stoppen. Hij maakte zijn voornemen bekend aan vertegenwoordigers in bakkersproducten. Vrij vlug daagde een geïnteresseerde op. Het was Jean-Pierre Van Helmont die te Antwerpen, Hopland 27, een bakkerij had. Jean en Rolanda gingen op de Mechelsesteenweg wonen waar ze een nieuw huis gebouwd hadden. Hij werd

leraar praktijk in de beroepsschool voor bakkers te Mechelen.

Een kort interludium

Jean-Pierre Van Helmont nam op 1 april 1976 de bakkerij in Hombeek over. Vooral de ruimte trok hem aan. In zijn bakkerij in de binnenstad moest in een kleine kelderruimte gebakken worden. De bedoeling was in de Hombeekse bakkerij te produceren om de winkel in Antwerpen en nog andere winkels van daaruit te bevoorraden.

De nieuwe bakker schafte de broodtournees onmiddellijk af. De auto's werden ingezet om enkel nog de winkels te bevoorraden, ook deze in Hopland te Antwerpen. Van dan af werden iedere dag ook pistolets, sandwiches, luxebroden en patisserie verkocht in de winkel te Hombeek.

Het idee was rationeel en vernieuwend en de nieuwe bakker bracht een verrassend hoge kwaliteit patisserie op de toonbank. Dat werd enerzijds door kenners geapprecieerd maar anderzijds lag het veel moeilijker bij de traditionele klant die meer oog had voor de dagelijkse boterham zowel in de winkel als thuisgebracht. Deze klanten warern ontgoocheld en zochten elders hun gerief. De plaatselijke omzet van brood kelderde.

Anderzijds bleek het emotioneel voor het bakkersgezin ook moeilijk om tegelijkertijd in Hombeek te werken en in Antwerpen de winkel te behouden of er te verblijven. Er moest vlug een keuze gemaakt worden. De voorkeur voor Antwerpen haalde het. Na amper zes maand werd al naar een overnemer gezocht. Deze werd gevonden in de persoon van Edmond Vermeiren en Gerda Rottiers.

Patisserie Davy, PVBA
Edmond Vermeiren en Gerda Rottiers

In november 1976 namen Mon en Gerda de bakkerij over van Jean-Pierre Van Helmont. De omzet was de laatste tijd erg gedaald wat de overnameprijs van het handelsfonds sterk drukte. De nieuwe uitbating gebeurde niet in eigen naam maar op naam van de stichting PVBA Patisserie Davy die op 7 december 1976 opgericht werd. De naam had betrekking op hun zoontje Davy Rottiers. Mon had al ervaring als bakker in zijn geboorteplaats Willebroek en de Rupelstreek.

Ondanks een sterke terugval van de plaatselijke omzet opteerde hij om de strategie van bakker Van Helmont verder te zetten; geen broodbedeling aan huis, dagelijks patisserie en luxegebak, werken met diverse winkels, de zogenoemde *koude bakkers*, die dagelijks bedeeld moesten worden met vers brood en patisserie.

Gerda en Mon bij de opening van de nieuwe winkel

Om dit te verwezenlijken zou zwaar moeten geïnvesteerd worden. Hij dacht aan fundamentele vernieuwingen zowel aan infrastructuur als aan uitrusting. De Franse oven beantwoordde niet aan de verwachtingen en de aankoop van een nieuwe drong zich op.

Om efficiënter en op groter schaal te werken moest ook ruimte gevonden worden. Men wenste maar te investeren in een huis dat ook eigendom zou zijn. In september 1977 kocht de PVBA Davy het bakkershuis van Edward De Kempeneer en in maart 1979 het aanpalend huis van biersteker Sijmons van Kapelle-op-den-Bos. Daar woonde op dat ogenblik Paula Mandelings. Datzelfde jaar werd nog verbouwd. De bakkerij werd in grote mate verruimd en er werden twee nieuwe ovens gebouwd: een au-

tomatische oven (Hein-Jaeger, Luxemburg) met ook vier verdiepingen zoals de oven (Gouet Frankrijk) door Van Meerbeeck nog geplaatst maar met iets meer capaciteit en nog een tweede kleinere oven die vooral voor patisserie zou gebruikt worden. Zo kon gelijkertijd brood en patisserie afgebakken worden. De bevoorrading van bloem werd geautomatiseerd. Voortaan kon de bloem vanuit de transportwagen op de straat door hoge druk gestuwd worden tot op de plaats boven de bakkerij waar een bloemcontainer geplaatst werd. De oude kneedmolen van Miel De Kempeneer had er bijna vijftig jaar dienst op zitten en werd nu ook vervangen.

De bakkerij draaide op volle toeren. De omzet steeg zienderogen. Tientallen winkels of verkoopcentra werden door PVBA Davy bevoorraad. Het personeelsbestand was nooit zo hoog als toen. Voor de productie werden een tiental personen ingezet maar ook voor de bevoorrading, het transport en voor de verkoop in de diverse centra waren vele eigen personeelsleden werkzaam voor de firma. De loonlast ging zeer zwaar doorwegen, te zwaar. De controle op efficiënt werk van erg verspreide werkkrachten was praktisch onmogelijk. De verhoopte meeropbrengst tegenover de verhoogde prestaties en inspanningen bleef uit. Op deze manier waren de toch zware investeringen absoluut niet rendabel.

Na tien jaar grootbakkerij werd besloten een andere strategie toe te passen: de distributie aan winkels tot een minimum beperken en alle aandacht te besteden aan de plaatselijke winkel. Deze formule bleek de goede. Het grootste pakket kosten aan lonen en transporten verviel. De uitgaven waren terug controleerbaar. De omzet verminderde maar het rendement steeg en werd groter dan weleer.

In de zomer van 1982 werd de winkel omgebouwd en kreeg een meer rustieke look. Hij werd kort daarop nog vergroot door uitbreiding naar achter.

In 1998, toen lang duidelijk was dat zoon Davy geen belangstelling had om de fakkel over te nemen, werd naar een overnemer gezocht. De PVBA Davy bestond toen bijna 22 jaar.

Op 20 juni van datzelfde jaar kocht Mark Deckers het vennootschap over met alle bezittingen en inrichtingen. Edmond en Gerda zochten de zuidkant van Europa op en vestigden zich in Spanje kort bij de Playa d'Aro. De plaats waar ze zich vestigden mag dan wel "*Vall-Repos Parc*" heten of "de valei van de rust", echt rusten doen ze nog niet. Ze zijn bedrijvig in de immobiliënsector en verkopen of verhuren verblijven in Spanje en in het bijzonder aan de Spaanse kust.

VERMEIREN-ROTTIERS
Vall-Repos Parc 104
St. Christina d'Aro
Costa-Brava / Spanje
tel 0034 972 / 83 31 45

Bakkerij en patisserie Mark Deckers

De laatste in de rij van honderd jaar Hombeekse bakkers is dan Mark Deckers. Samen met zijn vader en moeder werkt hij er zeer hard aan om de naam hoog te houden. Iedere dag komt er vers kwaliteitsgerief op de toonbank. Daar staat de bakker garant voor en daar is hij ook fier over. Daaraan is het ook te danken dat de omzet van patisserie Mark Deckers steeds nog groeit en tot ver buiten Hombeek bekend is.

Het gezin Deckers
Alfred Deckers (°28.12.1950)
x Marizette Broothaers (°9.9.1955)
Els Deckers (°18.5.1975)
Mark Deckers (°30.4.1976)
Ilse Deckers (°22.07.1982)

Mark leerde zijn stiel bij bakker De Schepper van Niel, een man die alle knepen van het vak kende. Zijn leermeester is voor de jonge bakker een monument waar hij met lof over praat en veel dank aan verschuldigd is. Toen hij deze bakkerij overnam had moeder in Boom een winkel voor verkoop van brood en patisserie. Vader kwam als geschoolde automecanicien uit een heel andere branche.

Geen stiel om mee te lachen

Het leven van een bakker is niet benijdenswaardig. Om de cliënten iedere morgen een vers broodje, verse pistolet, sandwich of koek te bezorgen, wordt de zalige nachtrust opgeofferd.

Mark en zijn vader Alfred staan elke dag (nacht) op om 1 uur. De dinsdag zelfs om 24 uur, de vrijdag om 21 uur en de zaterdag om 22 uur. Dan begint hun taak die duurt tot de namiddag van de volgende dag, tot ongeveer 14 uur of 14.30 uur. De achturige werkdag is hun vreemd. In de namiddag gaan slapen spreekt hen niet aan. Ze blijven op tot na het TV nieuws van 19 uur. Dat betekent wel dat hun slaaprust slechts vier à vijf uren duurt. Als vanzelfsprekend is men na een tijd gebiologeerd op weinig slapen. Als ze op maandag, de wekelijkse sluitingsdag, een poging doen om vroeger naar bed te gaan, hebben ze last om de slaap te vatten.

Mark bereidt het kleingebak voor

Vader Fred stapelt de gebakken broden in de rekken

Met hun beiden zorgen ze ervoor dat iedere morgen, voordat de winkel opent om 7 uur, het volledig assortiment aan brood, gebak en patisserie lekker en wel klaar is. Kort daarop kan het op de ontbijttafel belanden. Ieder heeft zijn taak. Terwijl Mark begint met de diverse broodsoorten af te maken, is vader druk bezig om alles voor te bereiden om de patisserie en kleingebak af te werken en te bakken.

Het kleingebak en patisserie gaat in de kleine oven

Het werk aan brood gaat het snelst. Hier helpt de automatisering het meest. De oven wordt momenteel met gas gestookt. Op ongeveer één uur kan hij op temperatuur gebracht worden. Men moet er wel rekening mee houden dat tien à vijftien verschillende soorten en vormen van brood ieder een aparte behandeling vragen. Men kent bij benadering de dagelijkse omzet van ieder soort en dan is de berekening vlug gemaakt. Uit zes kilogram bloem komen ongeveer tien broden. Eens bewerkt en gerezen gaan de diverse broden tegelijkertijd de oven in. De oven met vier lagen kan een 200 à 300 broden bevatten. Eerst wordt 'bijgestoomd' en de baktijd is ongeveer 45 minuten. Na het bakken blijven de broden nog een korte tijd in de warme open oven staan om van binnen door en door droog te bakken.

Tegen 3 uur zijn de broden in de rijstkas en is de patisserie voorbereid. Dan wisselt de ploeg en vader staat in voor het uithalen van de broden en het in rekken zetten. Mark begint dan aan de afwerking van koeken, pistolets, sandwiches en patisserie.

Tegen 5 uur iedere morgen komen de pistolets en sandwiches uit de oven en worden ze naar de winkel gebracht

**Er worden nu twee mobiele "petrains" gebruikt om te kneden.
De bloem wordt er rechtstreeks van uit de bovengelegen containers en via de vultrechter ingelaten.**

Terwijl het brood in de over zit, bakt Alfred nog het bladerdeeg. Eens dat de broden uit de oven zijn, worden ze op de broodrekken gelegd. Die blijven nog wat staan om af te koelen en dan worden ze 'naar boven' (kleine helling) gebracht.

Op dinsdag komen de broden om vier uur uit de oven en op andere werkdagen één uur later. Tegen die tijd is ook al een deel kleingoed gebakken. Alles wordt dan op een karretje geplaatst. Om vijf uur begint de dagtaak van moeder Marizette die de winkel bevoorraadt.

De dag voor moeder Marizette begint vroeg, om vier of vijf uur. Dan brengt ze brood en gebak naar de winkel.

Zaterdag en zondag wordt deze karwei nog een paar uur vroeger gedaan en eindigt voor haar de nachtrust reeds om drie uur.

Het is amper te geloven wat daar in familieverband gepresteerd wordt. Het is bovenmaats werken, dat geven ze zelf toe en ze weten ook dat vroeg of laat hulp van derden zal moeten ingeroepen worden. Nu reeds wordt met het weekend een hand toegestoken. De vaste hulp is Paul Celis van Hombeek. Maandag zou een rustdag moeten zijn maar ook dan is het werken. Dan wordt de winkel volledig geschuurd, de bakkerij in orde gebracht, de rekken gekuist, en speciale voorbereidingen gemaakt zoals de marsepein of chocoladegoed.

Kwaliteit primeert

Met beroepsfierheid weet Mark de moderne technische middelen te combineren met ambachtelijk bakkerswerk. Wat is er lekkerder dan een versgebakken krokante pistolet? Voor Mark de pistolets uit de oven haalt, steekt hij eerst zijn neus eens buiten om te zien welk weer het is. Bij zeer vochtige atmosfeer blijven de pistolets wat langer nadrogen in de oven om hun krokante versheid te bewaren. Rozijnenbrood is volgens hem geen gewoon brood met hier en daar een rozijn in. Dat brood moet naar de rozijnen smaken en een boterkoek naar echte boter.

Iedere dag vanaf zeven uur is er vers gerief in de winkel.

Waar veel andere bakkers nu afgewerkte producten zoals sandwiches aankopen, is daar bij hem geen sprake van. Daarvan komt er niets binnen. Alles wordt ter plaatse gemaakt. In de *frigo* wordt enkel deeg bewaard, geen afgewerkte producten. Zelfs de

bodems van de "Astridjes", de zogenaamde "*blaas-uit*" (merengue), zijn van eigen makelij. Dat weerspiegelt zich in de verkoop van dit lekker dessert die verdubbelde en nog steeds blijft stijgen. Kwaliteit primeert en dan loont.

Pol was jarig en kreeg op 29 april dit feestelijk verjaardagsgebak met een marsepeinen huisje van kabouter Plop.

Een *gateau* met honderd kaarsjes

Hier eindigt het verhaal van een Hombeekse bedrijvigheid die de kaap van de honderd overschreed.

De nieuwe winkel van Mon De Kempeneer, alias Mollat, met eerste grotere broodoven op hout is gaan evolueren. Na de handbediende oven van zijn zoon Miel kwam de eerste automatische vuloven van Jean Vanmeerbeeck en later deze van Mon Vermeiren met zelfs een tweede oven. De winkel verhuisde van de hoek naar de Frans Reyniersstraat ernaast. Hij werd tweemaal vernieuwd. De omzet steeg snel. Vooral door drie broodrondes verhoogde de verkoop tot 700 a 800 broden per dag. De tournees zijn weggevallen. Daardoor ligt de broodverkoop nu wel lager maar daartegenover staat een steeds maar stijgende verkoop van kleingebak en patisserie. Dat is dagelijkse kost geworden. De poging naar uitbreiding tot een grootbakkerij met distributie aan meerdere winkels moest opgegeven worden omwille van de loonkosten en de bakkersactiviteit werd teruggedrongen naar een toch zeer bloeiend familiebedrijf.

We hebben het niet nagegaan maar oudere zaken in Hombeek zijn ons direct niet bekend, geen winkel, geen ambacht, misschien wel één of andere herberg. De Hombeekse bakkerij is dus één van de oudste bedrijvigheden in de gemeente: een volle eeuw. Intussen is het zelfs al 101 jaar geworden en is de eerste stap gezet naar een volgende eeuw. De kans op slagen is reëel met zo een jonge en dynamische kracht die nu het roer in handen heeft. Hij is goed en wel op weg naar deze viering in januari van het jaar 2100 maar daartegen zal ook zijn brood al lang gebakken zijn.

De bakkerswinkel in Frans Reyniersstraat

(Dit artikel kwam tot stand dank zij de hulp van Jef Van Beneden, Maurice De Mulder, Jean en Rolanda Vanmeerbeeck-De Boeck, het gezin Deckers, Lucienne Van De zegel, Paula Mandelings, Gerda Rottiers. e.a.)

HOMBEEKSE PASTOORS DOOR DE EEUWEN HEEN

Op het gelegenheidsnummer dat verscheen bij het afsterven van pastoor Nieuwborg kwamen zeer veel reacties. Dat was verheugend maar vooral de aanvullende informatie die we kregen uit diverse zijden heeft ons verblijd. We kregen gegevens over de laatste tijd maar ook over onderpastoor Dierckx, pastoor De Ridder, pastoor Rouchart. Een verzamelaar van gedachtenisprentjes over priesters schonk ons kopies van die met Hombeek iets te maken hebben. Daaronder bevonden zich zeer merkwaardige prenten ook oudere van priesters die in Hombeek het levenslicht zagen zoals J.E. Cauwenbergh (°1794). Dank aan allen.

Hierna volgen drie artikels die we u dank zij hun inbreng kunnen brengen. Ze sluiten goed aan bij ons nummer over de Hombeekse pastoors en onderpastoors door de eeuwen heen.

onderpastoor Dierckx
Een bijna legendarische figuur in de geschiedenis van het plaatselijk parochieleven is priester Dierkx geweest. Hij was afkomstig van Broechem waar hij in 1881 het levenslicht zag. Kort na zijn priesterwijding kwam de 26-jarige naar Hombeek. De jonge Dierckx, klein van gestalte maar werkzaam, was de stille kracht die zich vooral met het sociaal werk en de jongeren bezig hield. Katholieke actie voor groot en klein was zijn taak onder het toeziend oog van de pastoor.

Dierkske is hier 28 jaar onderpastoor geweest, de langste termijn ooit. Hij diende van 1907 tot 1935, de oorlogsjaren uitgezonderd, eerst onder pastoor De Bruyn en later onder pastoor De Ridder. Als brancardier aan de IJzer zou hij lichamelijk leed ondergaan hebben[1] wat zijn gezondheid ondermijnde en hem uiteindelijk ook fataal is geworden. Volgens E.H. Wim Mariën was de man op zijn vijftigste zowel lichamelijk als geestelijk zwaar gehinderd. Hij werd geplaagd door evenwichtsstoornissen maar kampte ook met voortschrijdend geheugenverlies. Met leed in het hart moest hij om gezondheidsredenen afhaken en ging in 1935 terug naar zijn geboortedorp Broechem. Daar overleed hij vier jaar later. Hij was pas 58 jaar oud. Hombeek was in groten getale aanwezig op de plechtige uitvaartdienst om aldus deze eenvoudige en doorgoede man erkenning en dank te betuigen.

Eerst volgt hier een korte impressie door E.H. Wim Mariën. Verder brengen we een oud krantenbericht dat we terugvonden en ook de toespraak die bij zijn uitvaart namens de Hombeekse gemeenschap werd gehouden door Alfons Mariën, toen hoofdonderwijzer van onze gemeente.

pastoor De Ridder
Een gelegenheidsvondst leert ons iets over de vorser die heel veel ontdekt heeft over onze vroegste geschiedenis. Wellicht liet hij zich bij dit werk inspireren door een lekker glaasje wijn. Waarom ook niet?

pastoor Rouchart
We hadden ons reeds afgevraagd hoe de dominicaan geboortig van Zepperen, prior van het Mechelse klooster, zoveel bezittingen had in onze regio. Stefaan De Cock licht deze sluier op. Deze man, ontstemd over de kloosterpolitiek van Jozef II, sloot zich aan bij de opstandige ideeën der Fransen. Hij legde tegen wil en dank der kerkelijke overheid de eed af van haat tegen het koningschap. Hij kocht geconfisceerd zwart goed van het klooster Rozendaal. Deze goederen kwamen in zijn gemelde erfenis terecht.

Necrologium
De gedachtenisprentjes van onze pastoors en onderpastoors zijn ook tijdsdocumenten die onze aandacht verdienen. We zetten deze over onze parochiepriesters even op een rijtje.

Misschien mogen we nogmaals een beroep op al onze leden die hier of daar nog oude prentjes, blaadjes, brochures of andere documenten liggen hebben. Ze vertellen iets over vroeger jaren. Neem met ons contact op. We willen ze graag kopiëren. Vele teruggevonden kleine schakels van een grote puzzel maken het geheel completer maar dan ook zoveel mooier. We danken u bij voorbaat.

[1] **Dit blijkt uit het krantenbericht bij zijn overlijden, hoewel E.H. Wim Mariën daar geen weet van heeft.**

DIERKSKE of MENEERKE

in wezen

ONDERPASTOOR DIERCKX

Wim MARIËN

Meneerke, bescheiden en zwijgzaam

Als hij door zijn omgeving "Dierkske" werd genoemd en door de doorsnee-Hombekenaren "meneerke" dan was dat op de eerste plaats niet omwille van zijn vrij kleine gestalte, maar vooral omwille van zijn haast kinderlijke bescheidenheid, zijn eenvoud, zijn onopvallend optreden en misschien nog het meest omdat hij zo graag gezien werd. - Stilzitten was hem vreemd maar hij deed alles onopvallend, alsof hij er voor niets tussenzat.

Die bescheidenheid viel des te meer op omdat hij zo zwijgzaam was. Toen hij een van mijn zussen mee naar Mechelen nam om rollen kaftpapier voor de boeken van de bibliotheek te helpen dragen reed hij met haar -om haar plezier te doen- in een eersteklascoupé, want hij hield zeer veel van kinderen. Toen ze te voet terugkwamen van Mechelen stapte hij zwijgzaam voort. Slechts eenmaal nam hij even het woord om erop te wijzen dat de spruiten *zo schoon stonden*.

Over zijn familie en over zijn aalmoezeniersdienst bij het leger onder de oorlog sprak hij zelden. Bij zijn zilveren priesterjubileum werd hij met zoveel liefde en zoveel feestelijkheid door alle mensen gevierd dat hij te voet van het *patronaat* [2] naar de kerk stapte langs mooi versierde straten, juist als voor de eremis van een nieuwgewijde priester. Maar hij ging zonder opkijken door de haag van jubelende mensen: hij kon er toch ook niet aan doen dat ze hem zo uitbundig vierden.

In mijn jonge jaren als misdienaar mocht ik *meneerke* vergezellen als hij voor de feestdagen "ons Heer" naar de zieken bracht. Pastoor De Ridder nam de zieken van "het dorp" voor zijn rekening, *Meneerke* deed de *achteruit.* Wij droegen beiden *toog* en rochet. Hij droeg de ciborie met ons Heer geborgen onder het velum, ik hanteerde de lantaarn en de bel om de omwonenden te waarschuwen dat de Heer op komst was. Het aantal hosties was juist berekend op het aantal zieken, zodat wij in de Boskant bij de laatste zieke onze liturgische gewaden konden afleggen en genieten van een kop koffie. Vertrokken rond 7.30 uur was het dan ongeveer 10.30 uur geworden en namen we de autobus om terug te keren... maar van enig gesprek kan ik me niets herinneren.

Dierkske was een man met een steeds eender gelijkmoedig humeur. Zelden of nooit hoorden wij hem uitbundig lachen en zelden of nooit zagen wij hem boos op iemand. Hij was ook voor alle mensen gelijk en zeker voor alle kinderen. Was het om die reden dat hij alle kinderen -ook de meisjes- steeds bij hun familienaam noemde, niet bij hun voornaam?

Een stille werkkracht

Was *meneerke* een werker? Wie hem gekend heeft zal zich die vraag niet eens stellen. *Meneerke* was altijd onderweg, altijd te voet. Hij deed zoveel mogelijk zelf zoals b.v. het poetswerk in de kerk. Zo moest hij niemand anders lastigvallen. Schoolmeisjes mochten hem wel eens helpen omdat hij wist dat ze dit graag deden. Het was dus meer om hen een plezier te doen.

Een van zijn pastorale opdrachten was het ziekenbezoek. Ook dan was hij een man van weinig woorden. Zijn bezoek beperkte zich nogal eens tot het vraagje "*Mag ik hier bij U wat komen bidden?"*. Hij haalde dan zijn paternoster boven en bad dan met zoveel vriendelijke bezorgdheid dat zelfs andersdenkenden binnen de kortste tijd om een nieuw bezoek verzochten.

Zowat elke dag van de week, gaf *meneerke* ons catechismusles. In het kerklokaal dat nu als weekkapel dienst doet, zaten wij dan met dertig, veertig jongens en meisjes opeengepakt op allesbehalve zachte bankjes.

De cinema voor de kinderen

Veel aandacht had hij voor de kinderen. Die liep hij nooit zomaar voorbij. Niet te tellen zijn de toen zo gewaardeerde *beeldekens*[3] die hij bij zo'n ontmoeting uit zijn zakken opdiepte. Die kleinigheidjes gaf hij met zoveel genegenheid dat sommige kinderen er een verzameling van aanlegden.

Elke zondagnamiddag na het Lof waren de aanwezige kinderen welkom in *het patronaat.* Ook dat was een heel eenvoudig initiatief: wat kinderboek-

[2] **"Het patronaat" was het gebouw in de Bankstraat, ooit opgericht als eerste vrije Katholieke school en nu het voorste gebouw van het Katholiek Actiecentrum.**

[3] **vrome prentjes van heiligen of godsdienstige taferelen.**

jes, wat spelletjes, al eens een kleine tombola. Alles gebeurde daar ook bijna geruisloos, haast zonder woorden! De kinderen waren blij omdat ze zelf hun keuze mochten doen en een piepklein prijsje in de tombola was voor hen een even grote verrassing als iets van grote waarde.

Die zondagnamiddagen kenden een nog grotere bijval als *meneerke* zijn kinema-apparaat bovenhaalde. Als er film op het programma stond werd men op het einde van het Lof iets nadrukkelijker uitgenodigd. Niet dat hij dit luidop signaleerde -zo was hij niet-, maar dan nam hij plaats bij de uitgangsdeur aan de jongenskant. Op het bovenblad van een kerkstoel hield hij dan een papiertje vast met de vermelding "**CINEMA**". Dan waren de jonge gasten veel talrijker om de vedetten van die tijd te komen bewonderen: de hond Rin-tin-tin, Buster Keaton, Charlie Chaplin en Harold Loyd.

Dat *meneerke*" zeer dankbaar was voor elke medewerking, mochten wij thuis ervaren. Vader deed heel wat voor de parochie. Moeder had haar handen vol met haar zes kinderen. *Meneerke* wist dat de kinderen veel hielden van boekjes lezen. Soms kwam hij de zondagvoormiddag even binnen voor een kort bezoekje. Bij het heengaan zei hij ons amper goeie dag, maar op de hoek van de tafel vonden wij telkens achteraf een boekje van Hans of later een Vlaams Filmpje. De onderpastoor kon wel zichtbaar genieten van een gebakje zoals moeder er regelmatig maakte: "schietspoelen" noemden wij ze.

Na een *cinemavertoning* (met filmen van het merk "***Pathé baby***") op zondagnamiddag, dan was het een vriendelijke attentie van de onderpastoor om die film 's avonds bij ons thuis nog eens te komen afdraaien voor ons moe. Zo wilde hij haar een beetje ontspanning bezorgen. De apparatuur was in die tijd echter nog zo gebrekkig dat hij zich dan echt in het zweet moest werken om het doek op te stellen, om de nodige aansluiting met de elektrische leiding te voorzien, om eerst de film terug te draaien en die dan opnieuw af te draaien.

De onderpastoor was niet alleen een ingoed mens, hij had ook talenten die niemand kon vermoeden. Zo was hij muzikaal zeer begaafd. Niemand anders dan kanunnik Van Nuffel, de dirigent van het toen zeer bekende Sint-Romboutskoor, getuigde dat de onderpastoor -mits een degelijke opleiding- zeker voor hem niet had moeten onderdoen.

Om te sluiten laat ik Zuster Leonilla van de toenmalige kleuterschool even aan het woord. Zij noemde *Dierkske* een onbekende heilige. Dat wist ze vanuit de verhalen over de onderpastoor die zij van de kleintjes te horen kreeg. "Uit de mond van de kleinen zult gij de waarheid vernemen". zei ze dan. Deze 'heilige' priester heeft het niet verder gebracht dan onderpastoor en de laatste jaren van zijn nog jonge leven heeft hij ziek in zijn geboortedorp Broechem doorgebracht. Zijn leven was dat van een stille en offerbereide getuige, in dienst van God en van de mensen. Dorpsgenoten die hem nog gekend hebben zullen deze vluchtige schets kunnen aanvullen met zoveel meer anekdotes uit het leven van deze eenvoudige en toch niet gewone figuur.

We citeren ook de "Gazet van Antwerpen" van 17 mei 1939 waarin volgend bericht verscheen:

Uit BROECHEM Plechtige begrafenis van Z.E.H. Dierckx.

Een van de vele priesters die Broechem aan den Heer geschonken heeft werd dinsdag aldaar ten grave gedragen. De kerk was volledig gevuld wanneer Z.E.H. Deken Van Baelen, aan het altaar bijgestaan door Z.E.H. Pastoor van Broechem en Oelegem, den plechtigen dienst begon. Niet enkel inwoners van de parochie, maar ook vele geestelijke en inwoners van Hombeek, waar de eerwaarde overledene lange jaren onderpastoor was, wilde door hunne aanwezigheid hunne sympathie voor den overledene en hunne deelneming in den rouw die de familie treft, uitdrukken. Na den dienst volgden velen den lijkstoet die geopend werd door de oud-strijders van Broechem, waarvan de overledene deel uitmaakte, tot aan het graf waar de laatste gebeden volgden.

De heer Mariën, hoofdonderwijzer van Hombeek, nam dan het woord, om in gepaste en ontroerde termen de vele deugden van hun, nu overleden oudpastoor in herinnering te brengen. De vele jaren gedurende dewelke E.H. Dierckx zijne krachten gaf aan zijne parochianen, aan zijne soldaten op het front, zijn jaren geweest, dat hij voor hemzelf en voor dezen die hem werden toevertrouwd, vele genaden heeft weten te verwerven.

Zijne laatste levensjaren waren voor hem een tijd van groote beproeving. Een aan het front opgeloopen ziekte dwong hem tot ontslagname en maakte van hem een priester die niet enkel zijn werk maar ook zijn leven gansch aan God mocht offeren. Voorzeker zal zijn voorbeeld van lijdzame verduldigheid nog lange jaren zijne gedachtenis levendig houden in Broechem, terwijl hij reeds lang het schoone loon voor zijn zoo vruchtbaar leven zal ontvangen hebben. De heer Debelder sprak een roerend woord in naam der oud-strijders.

Afscheidsrede door hoofdonderwijzer Alfons Mariën

Deze toespraak hebben we ook teruggevonden.

Dit document in de barokke stijl en met beladen woordgebruik van toen geven we aldus integraal omdat het best de geest '*des tijds*' weerspiegelt !

"Met zachte vleugelslag is de engel van de dood neergestreken over dit stille dorp en met zijn zegenende hand heeft hij een einde gesteld aan een heerlijk mooi en rijk leven.

Wanneer wij, Hombekenaren, den dood vernamen van onze goeden Mijnheer Dierckx, zijn we plots heel stil geworden. De droefheid heeft ons allen aangegrepen. Voor de tweede maal en thans voorgoed is hij van ons heengegaan. In onze verbeelding zien we hem nog stappen door de Hombeeksche straten en wegeltjes, stil en nederig, verdoken en zich zelf gansch vergetend, de zakken gevuld met al wat klein en groot kon verblijden, het hart vol liefde. Op zoek trok hij: naar de vreugde om mee te jubelen, naar verdriet om te troosten en mee te lijden en om te brengen naar het woord van den dichter

wat licht in den nacht en
wat vreugd waar men schreit
zoo'n beetje geluk en...
wat eeuwigheid.

En dat alles hebt U gebracht, Eerwaarde en duurbare vriend. Wat deed U al niet om onze kinderen aan te wakkeren tot het dikwijls bijwonen der H.Mis, tot het veelvuldig ontvangen van de H.Communie. Wat al middeltjes dacht U uit om ze van de straat en dus van de gevaren weg te houden. Wat al practische wenken wist U te geven aan de jeugd, voor wie de wereld toch zooveel strikken en listen spant. En wanneer de ziekte haar intrede deed, was alleen uw aanwezigheid in onze huizen reeds een troost en deed ze de pijnen minder voelen. Heeft het ons niet ontroerd hoe U, bij het naderen van den dood, door een eenvoudig maar hartelijk woord, in de bedrukte gemoederen de rust en de overgeving aan Gods wil wist te storten.

Getuige van het ontstaan en de opkomst der sociale werken in de parochie, hebt U geen moeite gespaard om deze vereenigingen met takt en voorzichtigheid te leiden. Zelfs wanneer de droeve oorlogsjaren U dwongen ons te verlaten bleef uw hart bij en met ons. Hoeveel Hombeeksche jongens hebben ginder verre, in de loopgrachten van den IJzer, ondervonden welken grooten vriend zij daar hadden in hunnen onderpastoor.

Vrienden van Broechem, de naam van Uw dorp en van Eerwaarde Heer Dierckx blijft in het gulden boek van Hombeek opgeteekend.
Geachte Familie, wij zijn U dankbaar omdat U ons zulk een priester geschonken hebt.
Goede Mijnheer Dierckx, met hoeveel liefde moet de Heer, die de nederigen verheft, U zijn trouwen dienaar hierboven hebben ontvangen. We zijn bedroefd om Uw heengaan maar onze harten zijn vervult van christelijken troost. Hoe zoudt gij, die hier op aarde reeds zoo goed waart, ons kunnen vergeten, nu de eeuwige zon voor U is opgegaan. Hier hebben we U nooit iets moeten vragen, goede Heer Onderpastoor, U hebt steeds onze verlangens geraden.

We weten, dat U ons hierboven niet vergeten zult. Bid voor de Hombeeksche menschen, die gij 28 jaren lang hebt gediend en zoo hebt liefgehad. Bid voor onze vaders en moeders, voor de ouden van dagen en voor onze lieve kinderen. U kent zoo goed onze gebreken en tekorten, U weet zo goed wat we noodig hebben en U leeft nu zoo dicht bij den Gever van alle goed.

Rust zacht in deze gezegenden grond. De Heer sterke en trooste uw goede familielden, die U, in Uw lange en pijnlijke ziekte, met zooveel liefde hebben verzorgd. Hombeek vergeet U niet. Wat zal het weerzien hierboven heerlijk zijn.

Gelegenheidsvondst

Wie op één of andere rommelmarkt op zoek gaat naar oude ansichtkaarten van Hombeek, kan nu en dan nog wel eens een zeldzaam exemplaar op de kop tikken. Dat overkwam ook Frans Van Den Heuvel van de Hombekerkouter die een mooie kaart van Hombeeks klooster en school aantrof (Editeur J.Mathijs mécanicien, electricien Hombeek). Zijn verwondering was nog groter als hij de naam van de kaartschrijver las.

Onze bekende pastoor-historicus Frans De Ridder richtte onderstaande rechtzetting op 10 oktober 1925 aan zijn wijnleverancier, Madame Ghérisson-Ulens te Tirlemont (Hij was onderpastoor geweest in Sint-Gumaris te Tienen).

Mevrouw Ghérisson,

Ik moet me vergist hebben. Heb ik u niet geschreven zes à zeven flessen? Zo ja, is het zeker zes à zevenhonderd flessen wat moet gelezen worden. Gelieve te aanvaarden, mevrouw, mijn oprechte hoogachting,

F. De Ridder, pastoor Hombeek

Een dergelijke hoeveelheid "*miswijn*" zou wellicht de ambtstermijn van twee pastoors kunnen dekken. De geestrijke drank werd ook dagelijks aan tafel en bij bezoeken gedronken. Naar getuigen verklaarden was de zolder van de pastorij één stoppelveld van lege flessen.

Anderzijds kan het ons ook maar verheugen dat het soms saaie en eentonige opzoekingswerk niet noodzakelijk een saai leven betekent. Toen ook al werd de symbiose gevonden tussen deugdzaam werken en ondeugende geneugtes die toch deugd doen.

Gondisalius (Joannes) ROUCHART een Mechelse dominikaan pastoor te Hombeek

Stefaan DE COCK

Op 30 januari 1758 werd in het Limburgse Zepperen, nabij de stad Sint-Truiden, Joannes Rouchart geboren [1]. In andere bronnen wordt hij vermeld als Van Rouckaert of zelfs Roucaert [2].

Hij was de zoon van Joannes Franciscus Rouchart en Elisabeth Hendrix. Op 18 mei 1779 trad hij in bij de paters Dominicanen van Tongeren. Hij werd priester gewijd op 23 december 1780 te Luik. Een tijdje nadien werd hij verplaatst naar het klooster van Mechelen als subprior. In 1796, na het ontslag van pater Hyacinthus Groeninckx, werd hij prior van de Mechelse dominicanen[3].

Op 13 december van hetzelfde jaar werden de religieuzen door de Fransen op straat gezet [4].

Het oud-dominicanenklooster te Mechelen (De Noter)

Zwart goed

Op 4 september 1797 werden geconfisceerde kloostergoederen van de abdij Roosendael publiek verkocht. Pater Rouchart en broeder Antonius De Corte [5] kochten de **Spruythoeve** te Sint-Kathelijne-Waver voor 20.000 livres alsook een groot aantal gronden in dezelfde gemeente en te Duffel (Perwijsbroek). De gronden behoorden tot het ariaal van hogervermelde boerderij, die eigendom was van de Cisterciënserinnenabdij van Roosendael. Broeder de Corte betaalde slechts 1/3 van de aankoopsom [6].

De Spruythoeve te St.-Kathelijne-Waver

De oorsprong van deze goederen

Op 26 mei 1437 bevestigden de schepenen van Duffel, waartoe ook Sint-Kathelijne-Waver behoorde, voor de schepenbank te Leuven, dat de oudste schepenen van Walem op bevel van de schepenen van Leuven enkele goederen van **Jan Boels** in Sint-Kathelijne-Waver toewees aan **Aernout vander Donck**. Door bemiddeling van de heren van Duffel en Walem wezen de schepenen van Leuven op 5 februari 1438 de hoeve van **Jan Boels,** 14 bunder groot en gelegen in de *Cloterstraete* toe aan hogervermelde **Aernout**. Deze droeg vervolgens de hoeve **Spruytsgoed** over aan **Hendrik Boets** mits hij jaarlijks met kerstmis te Lier 14 veertel rogge Liers maat leverde. De schepenen van Duffel wezen op 12 februari 1439 de **Spruythoeve** toe aan **Walram van Helmont**, heer van Keerbergen voor de som van 300 gouden rijders, die **Aernout vander Donck** alias **Spruyt** hem schuldig was. Bij akte van 28 april 1440 bevestigden de schepenen hoger vermelde transactie. **Van Helmont** verkocht de boerderij aan **Hendrik Cloonen**, rentmeester van Roosendael voor dezelfde prijs.

Anderzijds werden 23 bunder elzenhout, bouwland en "merice" (afgelegen stukken land) verkocht voor de Leuvense schepenen op 2 augustus 1436 door **Willem Custere** alias **Van Haren** aan **Willem Van Gheel**, convers (lekenbroeder) van de abdij van Roosendael. Een heel groot gedeelte van deze goederen ging verloren in de godsdienstoorlogen eind 16de eeuw [7]. Enkel de perceelnummers 6-8 en 16-18 van de Spruythoeve uit het kaartboek van Roosendael bleven bewaard [8]. Ook de Spruythoeve werd in de godsdienstoorlogen verwoest. Ze werd

slechts rond 1690 als "nieuwe hoeve" herbouwd [9]. Deze omvatte het woonhuis, de grote schuur met tussenin de schaapskooi die haaks stond op de vermelde gebouwen, een bakhuis dat ongeveer in het midden van de tuin stond. In het begin van de 19de eeuw werd er eveneens in de tuin nabij de perceelsgrens tussen nr. 251 en 252 nog een huis gebouwd.

Van de landbouweigendommen bezat pater Rouchart bij koop tegen de Franse Republiek volgende kadasternummers in 1819 [10] met legger uit 1835 [11]: 248 – 257, 287 –288, 290 – 291 en 408 – 410. Samen 21 ha. 82 ca. (Kadaster Sint-Kathelijne-Waver, sectie A)[12].

Een gulle testateur

Vóór 1835 schonk pater Rouchart de percelen 258 - 260 aan zijn neef Franciscus Dionysius Nijs. Dit gebeurde waarschijnlijk ter gelegenheid van zijn benoeming als onderpastoor van Paal [13] .

Bij testament van 25 mei 1836 schonk hij als pastoor te Hombeek, het perceel nr.256 aan de kerkfabriek van zijn parochie [14]. Pater Rouchart legateerde al zijn goederen te Sint-Kathelijne-Waver voor de ene helft aan zijn zuster Maria Theresia Rouchart, die bij hem in de pastorie woonde en voor de andere helft aan Aldegonde Dorothea Rouchart, weduwe van Arnoldus Nijs, die te Zepperen woonde. Daarenboven kregen ze nog twee weiden te Duffel (Perwijsbroek) [15]. Na het overlijden van Maria Theresia Rouchart kwamen alle eigendommen in het bezit van Aldegonde Dorothea Nijs – Rouchart [16]. De Hombeekse kerkfabriek verkocht later het perceel 256 en kocht van de opbrengst het perceel 248 (1 ha.48a. 10 ca.). Rond 1978 werd het dan verkocht aan Mr. Teughels, Kleuterstraat 8 te Sint-Kathelijne-Waver [17].

Aan zijn neef Franciscus Dionysius Nijs legarteerde pater Rouchart door een aanvulling van zijn testament een beemd in het Perweysbroek te Duffel [18]. De drie percelen van Duffel behoorden in de 18de eeuw toe de abdij Roosendael als goederen van de Spruythoeve.

Dubieus in dubieuze tijden ?

Pater Rouchart was de Franse wetten niet ongenegen. Na de afschaffing van het Dominicanenklooster waarvan hij de pasbenoemde prior was, aarzelde hij niet zich te scharen achter het Revolutionaire ideeëngoed. De meeste priesters weigerden de eed van haat aan het koningschap af te leggen. Zo ook de Hombeekse pastoor De Backer die hierdoor moest onderduiken om aan de veroordeling tot verre verbanning te ontkomen. Er was lang algemeen verzet van de priesters. Pas op 22 december 1797 vond te Mechelen een eerste beëdiging van priesters plaats. De twintig geestelijken die hiertoe bereid waren mochten ieder hun kerk kiezen waar ze hun ambt wilden uitoefenen [19]. Ook pater Rouchart legde de eed af en koos voor de O.L.Vrouw-over-de-Dijlekerk [20].

Op 20 juni 1803 werd de predikstoel en het orgel van de voormalige Dominicanenkerk te Mechelen naar Brussel overgebracht. Schellens beweerde dat deze meubelstukken door de kerkfabriek van het Groot Begijnhof te Brussel werden gekocht van 'een niet bij naam genoemde pater dominicaan'. Deze had deze kunststukken van een zekere Gobiert gekocht. We mogen veronderstellen dat de 'niet bij naam genoemde pater dominicaan' wel degelijk pater Rouchart geweest is aangezien hij de eed had afgelegd [21]. De kerkfabriek betaalde voor het orgel de som van 925 gulden [22]. Na het concordaat werd pater Rouchart op 8 augustus 1803 bestuurder van de broederschap van O.-L.-Vrouw van de Rozenkrans die van de dominicanenkerk naar de Sint-Romboutskerk was overgebracht. Hij werd tot erekanunnik benoemd en tot succentor van het nieuwe kapittel. In februari 1805 nam hij ontslag [23]. Door zijn bemiddeling werden het schilderij van het hoofdaltaar van de voormalige dominicanenkerk waarop O.-L.-Vrouw is afgebeeld die de rozenkrans schenkt aan de H. Dominicus en ook het beeld van O.L.Vrouw naar de Sint-Romboutskerk overgebracht. Op 20 oktober 1805 was hij getuige bij het overlijden van pater Theodorus Vanden Aertwegh, prior van 1787 tot 1790 [24].

Uiteindelijk Hombeek

Vanaf februari 1805, na zijn ontslag, heeft pater Rouchart in opdracht van de Hombeekse pastoor Philip Joseph Liboton een aantal kerkelijke diensten in de Stnt-Martinusparochie verzorgd. Hij tekende telkens "ex commissione" (in opdracht). In 1807 verliet pastoor Liboton de landelijke Hombeekse parochie om pastoor te worden in . . . , jawwel, de kerk van het groot Begijnhof te Brussel, naar waar pater Rouchart de preekstoel en het orgel van de voormalige dominicanenkerk uit Mechelen had laten overbrengen [25].
Wat een toeval !

De preekstoel en

het orgel die van Mechelen naar Brussel werden overgebracht

[1] Frans De Ridder, Geschiedenis van de parochie Hombeek, 1934, p.48.

[2] J. De Pue, het oud Dominicanenklooster te Mechelen, 1986, p.103 en 111.
Rijksdarchief Antwerpen (R.A.A.), Provinciaal Archief, reeks A nr. 88/1.

[3] Frans De Ridder, op.cit., p.48
J. De Pue, op.cit. p.103 en 111.

[4] J. Schoeffer, historische aanteekeningen rakende de kloosters, de ambachten en andere stichten der stad Mechelen, deel 2, Mechelen 1877, p. 458.

[5] J. Serneels, het landbouwkundig patrimonium van de abdij Rozendaal, pachthoeven te Sint-Kathelijne-Waver, Erf en Heem, St.K.-Waver, 1997, p. 146.
R.A.A., Provinciaal Archief, reeks B, nr. 494, affiche 20/5.

[6] J. Serneels, op cit., p.146.

[7] J. Serneels, op cit., p.139-140.

[8] Abdijarchgief Bornem, Fons Roosendael, Hs 425, Caerte figuratief, J. Van Haecht, 1788-1791.

[9] J. Serneels, de cisterciënzerinnenabdij Rozendael, eigendommen te Sint-Kathelijne-Waver in : Uit het verleden van Sint-Kathelijne-Waver , Erf en Heek, Sint-Kathelijne-Waver, 1981, p.65
J. Serneels, het landbouwkundig patrimonium …, p.140.

[10] R.A.A., Kadastrale kaarten en plannen, (1) Kadastrale verzamelmap nr. 133, landmeter E.J.Royen, 1819., (2) kadastraal plan nr. 136, 3de blad, (3) iderm nr. 137, 4de blad

[11] Archief Kadaster Antwerpen (A.K.A.-), legger algemeen nr. 208, Sint-Kathelijne-Waver (primitief plan) en legger – artikelnummers, artikel 250.

[12] Een afschrift van het kadasterplan is op het archief van Hoembeka. Belangstellenden kunnen hiervan een kopie bekomen.

[13] R.A.A., testamenten en wilsbeschikkingen, kantoor Mechelen, microfilm nr.1.123.178, document 106 d.d. 1.2.1838, f.3.

[14] Stadsarchief Mechelen (S.A.M.) Notaris C.J. Verschaeren , nr. 2279, akte 137 f.1v°.

[15] R.A.A., testamenten en wilsbeschikkingen op. Cit. F. 3-5.

[16] A.K.A., Poppkaart Sint-Kathelijne-Waver, sectie A, legger artikel 527.

[17] Archief pastorie Hombeek, Staat der Stichtingen, nr 7.: E.H.Rouchart, stichting 1837, vaste goederen. Register der pastorele eigendommen Sint-Kathelijne-Waver 1, sectie A, nrs. 248c en 248d.

[18] S.A.M., notaris C.J. Verschaeren, nr.2279, akte 141.

[19] M.A?De Preter, bijdrage tot de kerkelijke geschiedenis van Mechelen van de Franse Verovering tot bet Concordaat (1794-1804), onuitgegeven licenciaatsthesis, K.U.Leuven, LV. 4294, p.73

[20] Archief Aartsbisdom Mechelen (A.A.M.), Miscellania Mechliniensia, nr58, f.84.

[21] S.A.M., Kroniek Schellens, nr.8, f. 95.
S.A.M., notaris A.Auger, nr 32 f. 70 v°.

[22] J.P.Felix, histoire des orgues de l'église du Grand Beguinage à Bruxelles, Brussel 1976, p.95.
Archief pastoriekerk Groot-Begijnhof, livre des résolutions (1803-1812), f.25-26.

[23] J. Laenen, histoire de l'église métriopolitaine de Sainr Rombout, deel 2, Mechelen, 1920, p.63. (verkeerd vermeld als J. Bouchart)

[24] S.A.M., Burgerlijke Stand, overlijdens, vol 10, f. 105.

[25] W. De Kempeneer, 't Ridderke, 2001, nr.1-2, de pastoors van de Sint-Martinusparochie door de eeuwen heen, p.40-41.

Necrologium
van
Hombeekse parochiepriesters

✠

Heer, ik heb den luyster van uw huys bemind, en de woonplaets uwer Heerlykheyd. Ps. XXV, 8.

Bid voor de ziel van zaliger

DEN EERWEÊRDEN HEER

PETRUS VERHULST,

Geboóren te Muysen den..... 18 Nov. 1772,
Priester gewyd te Mechelen..... 5 April 1796,
Standvastig tegen de fransche vervolging word Biegtvader genoemd 17 Jan. 1798,
Deservitor in Leêfdael..... 28 July 1800,
Onderpastor te Sichem..... 30 Mey 1802,
Idem te Hombeêk..... 9 April 1805,
Pastor der parochie van Perck 23 Juny 1807,
Alwaer hy, na eene langduerige ziekte met veêl verduldigheyd verdraegen te hebben, in tyds voórzien zynde van de laetste HH. Sacramenten, ten zeven ueren 's morgens is overleden op..... 20 Augustus 1839.

Zyne Uytvaert zal geschieden op Dynsdag 10 September, ten tien ueren, in de kerk van Perck, rustplaets zyner overblyfsels.

Gelukkig is hy die agt neémt op den behoeftigen en armen: in den kwaeden dag zal den Heer hem verlossen. Ps. XL, 2.

Die zyn volk heêft bezorgd en bevryd van het verderf... was beminde van God en van de menschen, wiens gedagtenis in zegening is. Eccl. L, 4, en XLV, 1.

R. I. P.

Peter Verhulst uit Muizen volgde onderpastoor Milis op die op post bleef tijdens de Franse vervolging. Hij is slechts twee jaar hier in dienst geweest onder pastoor Libotton en werd dan pastoor in Perk waar hij 32 jaar verbleef. Hij werd 77 jaar

Λ ☧ Ω

Souvenez-vous de vos supérieurs, qui vous ont prêché la parole de Dieu. Ep. aux Hebr. xiii, 7.

Priez pour le repos de l'âme

DU RÉVÉREND MONSIEUR

JEAN JOSEPH MAGNUS,

Né à Sempst . . . . . 2 Nov. 1792
Ordonné prêtre. . . . . 20 Août 1827
Vicaire à Hombeeck . . . . 8 Janv. 1830
Vicaire à Rymenam . . . . 20 Sept. 1832
Curé à Willebringen . . . . 27 Dec. 1843
Décédé à Willebringen, muni des Sacrements de Notre Mère la Sainte Eglise . . . . . 27 Mai 1868

Ses voies ont été belles et tous ses sentiers pleins de paix. Il servait le Seigneur en toute humilité. Il était religieux et craignant Dieu, faisait beaucoup d'aumônes au peuple et priait Dieu incessamment. Prov. iii. Act xx. et x.

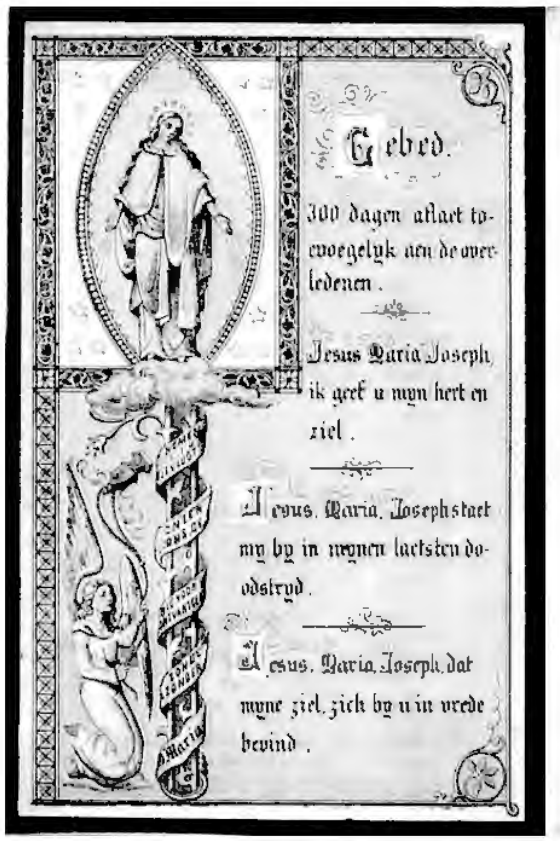
J'ai espéré en vous, Seigneur, j'ai dit: vous êtes mon Dieu, mon sort est entre vos mains. Ps. xxx, 15 et 16.

C'est bien, bon et fidele serviteur! Parce que vous avez été fidèle dans les petites choses, je vous établirai sur de beaucoup plus grandes: entrez dans la joie de votre Seigneur. Matth xxv, 21.

Doux cœur de Marie, soyez mon refuge.
(300 *jours d'indulg.*)

R. I. P.

Priester Magnus was van Zemst en werd hier onderpastoor na zijn wijding in 1830. Hij diende onder pastoor Rouchart en bleef twee jaar. Na Rijmenam was hij 25 pastoor in Willebringen. August Joris volgde hem op in Hombeek.

Heere, ik heb den luister van uw huis bemind. Ps. 25, 8.
De iever voor hetzelve heeft my verslonden. Ps. 68, 10.

BID VOOR DE ZIEL
VAN ZALIGER
DEN EERWEERDEN HEER

AUGUSTINUS JORIS,

Geboren te Antwerpen, . .	19 Dec. 1805
Priester gewyd, ...	16 Juny 1832
Onderpastoor te Hombeeck,	29 Sept. 1832
Onderpastoor te Leuven, in de parochie der Vleminx-kapel,	1 Juny 1838
Pastoor te Leest, ...	22 Dec. 1854
En aldaer na eene langdurige ziekte, voorzien van de HH. Sakramenten der stervenden, godvruchtiglyk in den Heer ontslapen, ...	8 Febr. 1864

Zalig zyn zy, o Heer! die wonen in uw huis, zy zullen u in alle eeuwen loven. Ps. 83, 1.
O Maria, op u heb ik al myne hoop gesteld, beveel my aan uwen Zoon. H. Bern.

R. I. P.

Mechelen, Drukkery H. Dierickx-Beke Zonen.

August Joris van Antwerpen werd hier onderpastoor in 1832, direct na zijn wijding. Hij is een belangrijke figuur geweest omdat hij zes jaar diende bij de oude en zieke pastoor Rouchart. Hij werd zijn testamentuitvoerder. Na Hombeek werd hij nog zes jaar onderpastoor in Leuven en dan negen jaar pastoor te Leest. Hij stierf op zijn negenenvijftigste jaar.

Gedenkt uwe oversten, die u het woord Gods verkondigd hebben; beschouwt het uitcinde van hunnen wandel, en volgt hun geloof na. Hebr. xiii, 7.
Bewaar in uw hart de gedachtenis van uwen vriend. Eccli. xxxvii, 6.

Bid voor de ziel van zaliger
DEN EERWEERDEN HEER

ANDREAS VAN HERCK,

Geboren te Boisschot . . . . den 29 *November*	1808.
Priester gewijd te Mechelen . . den 1 *Juni*	1833.
Onderpastoor genoemd te Opwijk den 30 *Juni*	1834.
Onderpastoor genoemd te Hombeeck, 1 Juni	1835.
Genoemd geestelijke bestierder van het klooster der Carmelietessen te Vilvoorden, bekend onder den titel van O.-L.-V. van den Troost, den 8 *Juni*	1847.
Pastoor genoemd te Hombeeck . . . den 19 *Juni*	1868.
En aldaar, na eene korte ziekte met volle overgeving aan den H. Wil des Heeren verdragen te hebben, voorzien van de HH. Sacramenten, zeer godvruchtiglijk in den Heer ontslapen, 31 *Januari*	1872.

Deze man was godsdienstig en godvroezend..., gaf vele aalmoezen aan het volk en bad God gedurig. Act. x, 1, 2.
Zijne gedachtenis zal niet vergaan en zijn naam zal in eere blijven... De geloovigen zullen zijnen lof verkondigen. Eccli. xxxix, 13, 14.

Zoet hert van Maria, wees mijn heil.
(300 *dagen aflaat.*)

R. I. P.

Mechelen, Drukk. H. Dierickx-Beke Zonen.

André Van Herck uit Boisschot was hier twaalf jaar onderpastoor bij pastoor Scheys. Hij kwam terug naar Hombeek als pastoor na pastoor Nobels, de kerkbouwer. De zestigjarige Van Herck was toen al ziek en stierf vier jaar later.

Myn gezigt is verdonkerd geworden, en myne ledematen zyn als te niet gegaen... Myn God! verlicht myne duisternis... want de bron des levens is by U, en in uw licht zullen wy het licht zien.
Job 17, Ps. 17 en 35.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

DEN ZEER HOOGWEERDEN HEER

GUILIELMUS SCHEYS,

Geboren te Lubbeek den 2 February 1805.
Priester gewyd den 25 January . . . 1826.
Genoemd Onderpastoor te Campenhout, den 20 December . . . . 1826.
" Pastoor te Hombeek, den 28 December . . . . . 1837.
" Pastoor-Deken te Assche, den 30 September . . . . . 1845.
" Vikaris-Generael van Z. Em. den Kardinael Aertsbisschop van Mechelen, den 30 Mei . 1848.
" Eere-Kanonik van de metropolitane kerk, den 25 Sept. 1850.
" Leeraer in de Godsgeleerdheid *honoris causa*, den 6 Dec. 1856.
" Huis-Prelaet van Z. H. Pius IX, den 28 Juny . . . . . 1862.
Overleden te Mechelen den 8 Mei . . . 1864.

Ik zal God mynen Verlosser afwachten die my van de duisternis zal doen overgaen tot het licht... ik geloof reeds te zien de goederen des Heeren in het land des levens. Micheas 7, Ps. 26.

R. I. P.

MECHELEN. = BOEK- EN STEENDRUK. STEENACKERS.

A Ω

Ik heb den goeden strijd gestreden, den loop volëindigd, het geloof bewaard. Voorts is mij weggelegd de kroon der gerechtigheid, welke de Heer mij geven zal. II. Tim. IV, 7.

Ter zaliger gedachtenis

VAN DEN ZEER EERWEERDEN HEER

JOANNES FRANCISCUS JOSEPHUS

NOBELS,

Pastoor der paeschiale kerk

van den H. Martinus te Hombeeck,

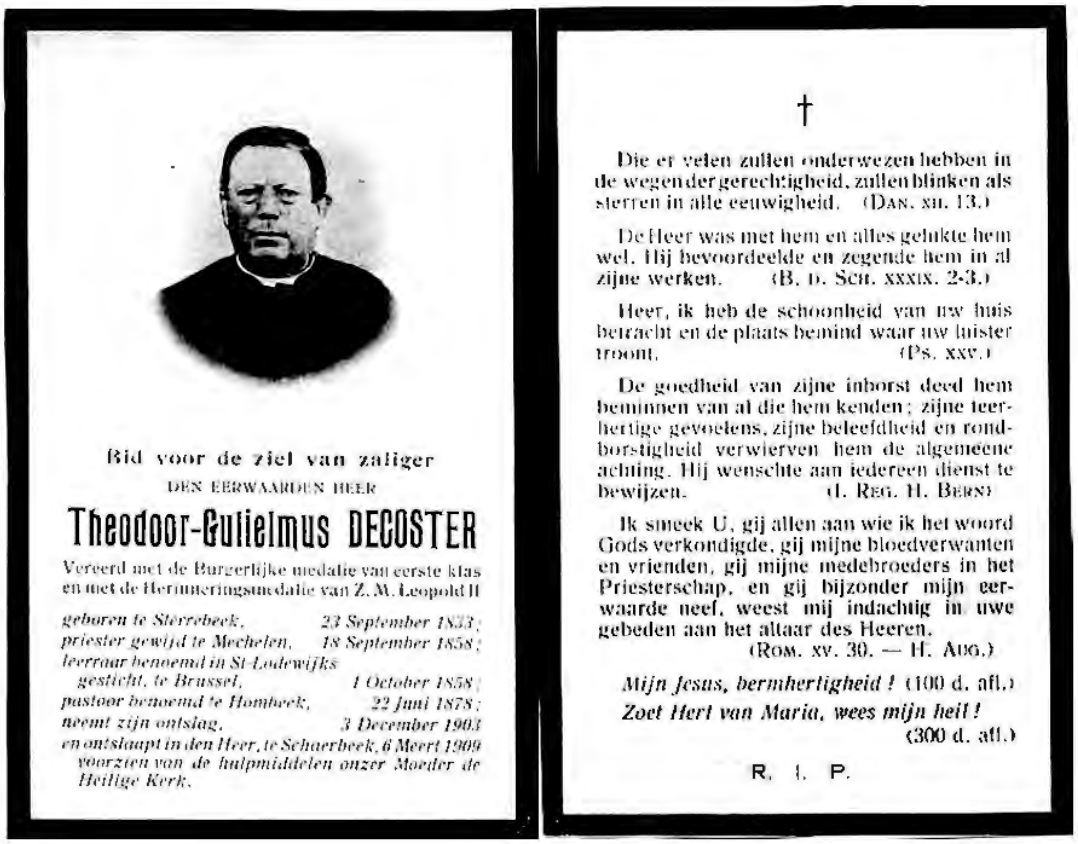
Geboren te Mechelen, ... 23 Jan. 1803
In 't seminarie getreden, . . . 18 Sept. 1821
Priester gewijd, ... 10 Aug. 1825
Onderpastoor te Ponthij. . . . 22 Sept. 1826
Onderpastoor in St-Jansbeek te Mechelen, ... 27 Aug. 1828
Pastoor te Hombeeck. . . . . 27 Dec. 1843
Voorzien van de HH. Sacramenten, aldaar overleden, ... 23 Mei 1868

Hij die, als 't voorbeeld der kudde, uit liefde en volgens God, de schapen wijdt die hem zijn toevertrouwd, zal, wanneer de Vorst der herders verschijnt, de onverwelkbare kroon der heerlijkheid verwerven. I. Pet. V.

R. I. P.

Mechelen, Brukk. H. Hierickx-Beke Zonen.

Willem Scheys van Lubbeek en Jan Frans Nobels van Mechelen waren leeftijdgenoten. De eerste werd na zijn pastoorschap in Hombeek vicaris-generaal en huisprelaat van paus Pius IX. Hij steunde zijn vriend pastoor Nobels bij de oprichting van een nieuwe kerk. Het is geen toeval dat beide prenten Maria Onbevlekt Ontvangenis vereren. Deze devotie werd zeer gestimuleerd door de vicaris-generaal en deze verering van Maria als dusdanig was ook conditie om zijn steun te krijgen bij de kerkbouw. Pastoor Nobels verbouwde eveneens de pastorij. In zijn tijd veranderde Hombeek van aanzien.

Bid voor de ziel van zaliger

DEN EERWAARDEN HEER

Theodoor-Gulielmus DECOSTER

Vereerd met de Burgerlijke medalie van eerste klas en met de Herinneringsmedalie van Z. M. Leopold II

geboren te Sterrebeek, 23 September 1833;
priester gewijd te Mechelen, 18 September 1858;
leeraar benoemd in St-Lodewijks gesticht, te Brussel, 1 October 1858;
pastoor benoemd te Hombeek, 22 Juni 1878;
neemt zijn ontslag, 3 December 1903
en ontslaapt in den Heer, te Schaerbeek, 6 Meert 1909
voorzien van de hulpmiddelen onzer Moeder de Heilige Kerk.

†

Die er velen zullen onderwezen hebben in de wegen der gerechtigheid, zullen blinken als sterren in alle eeuwigheid. (DAN. XII. 13.)

De Heer was met hem en alles gelukte hem wel. Hij bevoordeelde en zegende hem in al zijne werken. (B. D. SCH. XXXIX. 2-3.)

Heer, ik heb de schoonheid van uw huis betracht en de plaats bemind waar uw luister troont. (PS. XXV.)

De goedheid van zijne inborst deed hem beminnen van al die hem kenden; zijne teerhertige gevoelens, zijne beleefdheid en rondborstigheid verwierven hem de algemeene achting. Hij wenschte aan iedereen dienst te bewijzen. (I. REG. H. BERN)

Ik smeek U, gij allen aan wie ik het woord Gods verkondigde, gij mijne bloedverwanten en vrienden, gij mijne medebroeders in het Priesterschap, en gij bijzonder mijn eerwaarde neef, weest mij indachtig in uwe gebeden aan het altaar des Heeren.
(ROM. XV. 30. — H. AUG.)

Mijn Jesus, barmhertigheid! (100 d. afl.)
Zoet Hert van Maria, wees mijn heil!
(300 d. afl.)

R. I. P.

Theodoor De Coster was twintig jaar leraar en kwam dan naar Hombeek net voor de schoolperikelen. Hij bestreed burgemeester Ceulemans en richtte de vrije Katholieke school op en spaarde moeite noch geld om zijn doel te bereiken.

GEBED met Vollen Aflaat.

O Goede en aller barmhertigste JESUS, aanzie mij hier voor uwe voeten nedergeknield, ik bid en smeek U uit het vurigste mijner ziel van in mijn hert levendige gevoelens van Geloof, Hoop en Liefde te printen alsook een waar leedwesen over mijne zonden en het vast voornemen van mij te beteren; terzelver tijd aanschouw ik in mijn eigen met diepe aandoening en groote droefheid Uwe vijf wonden terwijl ik voor mijne oogen houde, o goede JESUS, hetgeen de propheet David eertijds van U zegde: Zij hebben mijne handen en voeten doorboord en al mijne beenderen geteld.
(PS. XXI. 17-18.)

Volle aflaat toepasselijk aan de overledenen voor al de geloovigen welke gebiecht en gecommunieerd hebbende het bovenstaande gebed met godsvrucht voor een tijdruimte zullen lezen en bidden zullen ter intentie van Onzen Heiligen Vader
Pius IX 31 Juli 1858)

Maria zonder vlek ontvangen bid voor ons

†

Weest gedachtig uwer oversten die U het Woord Gods verkondigd hebben, en verliest nooit uit uw hart het gelaagen van uwen vriend.
AD HEB. 13, v. 7. — ECCL. 37, v. 6.

Bid voor de ziel van zaliger

DEN EERWAARDEN HEER

EMILIUS-GASPARD DERCKX,

geboren te Sint Martinus-Lennick den 20 Febr. 1853,
Priester gewijd te Mechelen den . . 22 Sept. 1877,
Professor in 't St-Lodewijksgesticht den 5 April 1877,
Onderpastoor te Hombeeck den. . . 6 Nov. 1879,
en aldaar, na eene langdurige en pijnlijke ziekte, godvruchtig overleden, voorzien van de HH. Sacramenten der stervenden, den. . . . . 13 Aug. 1891.

Hetgeen den Heer behaagd heeft is geschied; de Naam des Heeren zij gezegend. JOB I. 21.
Heer, ik heb den luister van uw huis bemind, en de woonplaats uwer Heerlijkheid. PS. 68, v. 1.
Troost U, MIJNE VRIENDEN, ik verwissel een dal van tranen, tegen het rijk des hemels. H. CATH.
Die U beminnen, o Maria, genieten eenen zoeten vrede in de uur van hunnen dood. H. ALPH.
Hij werd bemind van God en van de menschen,... Gansch het volk beweende zijnen dood, en zijn aandenken is in zegen. ECCL. 15, v. 45. — I REG. 38, v. 3.

Zoet Hart van Maria, wees mijne zaligheid! (300 d. afl.).
Jezus, Maria, Joseph, geeft dat ik met U in vrede ruste! Amen. (100 dagen aflaat).

R. I. P.

Alph. Vastet, Hoogstraat, 39, Mechelen.

Emiel Derckx van St.-Martens-Lennik was samen met pastoor De Coster leraar aan het St.-Lodewijksinstituut te Brussel. De pastoor haalde zijn collega-leraar naar Hombeek om hem bij te staan in de moeilijke tijden van politieke strijd. De onderpastoor bleef hier twaalf jaar en stierf hier te Hombeek na een lange ziekte op 38-jarige leeftijd.

GEDENKENIS
van den Eerweerden Heer
MATHIAS-FRANCISCUS DE BRUYN

O Heer, ik had de schoonheid van uw huis lief, en de plaats waar uwe heerlijkheid verblijft.
PS. XXV, 8.

†

Bid voor de Ziel van zalliger
den Eerweerden Heer

MATHIAS-FRANCISCUS DE BRUYN

Geboren te Brecht, den 25 Februari 1850
Priester gewijd te Mechelen, den 18 September 1875
Onderpastoor te Meysse, den 9 October 1875
Onderpastoor te St Gilles (Brussel) den 5 Aug. 1880
Pastoor te Hombeek, den 23 Januari 1904
aldaar zeer godvruchtig overleden, den 31 Juli 1915
VOORZIEN VAN DE HH. SAKRAMENTEN.

Niets is verhevener op de wereld, niets is goddelijker dan de medewerking van den mensch met God, aan de zaligheid der zielen. H. DION.

Ik heb rustelooze dagen beleefd en moeilijke nachten geteld.... Bij het lijden echter verloor ik den moed niet... De kortstondige beproevingen van dit leven zijn immers van geen gewicht tegenover de eeuwige glorie die zij ons bereiden.
JOB. COR. ROM.

Dierbare Broeders, Zusters en Bloedverwanten, weest niet ontroostbaar in uwe droefheid, dat de vrede waarin ik getreden ben u vertroost over uw verlies. ECCL. XXXIII.

Beminde Parochianen, gij die getuigen geweest zijt van mijne liefde en zorg voor uw welzijn, de laatste wensch die ik u uitdruk is van mij indachtig te zijn in uwe gebeden.

R. I. P.

Drukk. J. De Winter Van Kerckhovenstr. 6

Mathias De Bruyn van Brecht volgde als pastoor De Coster op. Hij verzoende met oude tegenstanders en erkende de nieuwe fanfare St.-Cecilia van de Plein. De bouw van een nieuwe kloosterschool voor meisjes verzorgd door de zusters van Huldenberg was zijn werk. Hij overleefde de eerste wereldoorlog niet en stierf in 1915 op vijfenzestigjarige leeftijd.

CHRISTUS GEKRUISIGD
DIEGO VELASQUEZ

Welaan, goede en getrouwe dienaar, ga binnen in de vreugde des Heeren. (Matth. XXV-23)

†

VROOM AANDENKEN
aan den
EERWAARDEN HEER

Gommaar Louis DIERCKX

Geboren te Broechem op 21 November 1881
Priester gewijd op 9 Juni 1906
Onderpastoor te Hombeeck van 31 Januari 1907
Rustend priester te Broechem
Godvruchtig overleden te Broechem op 13 Mei 1939

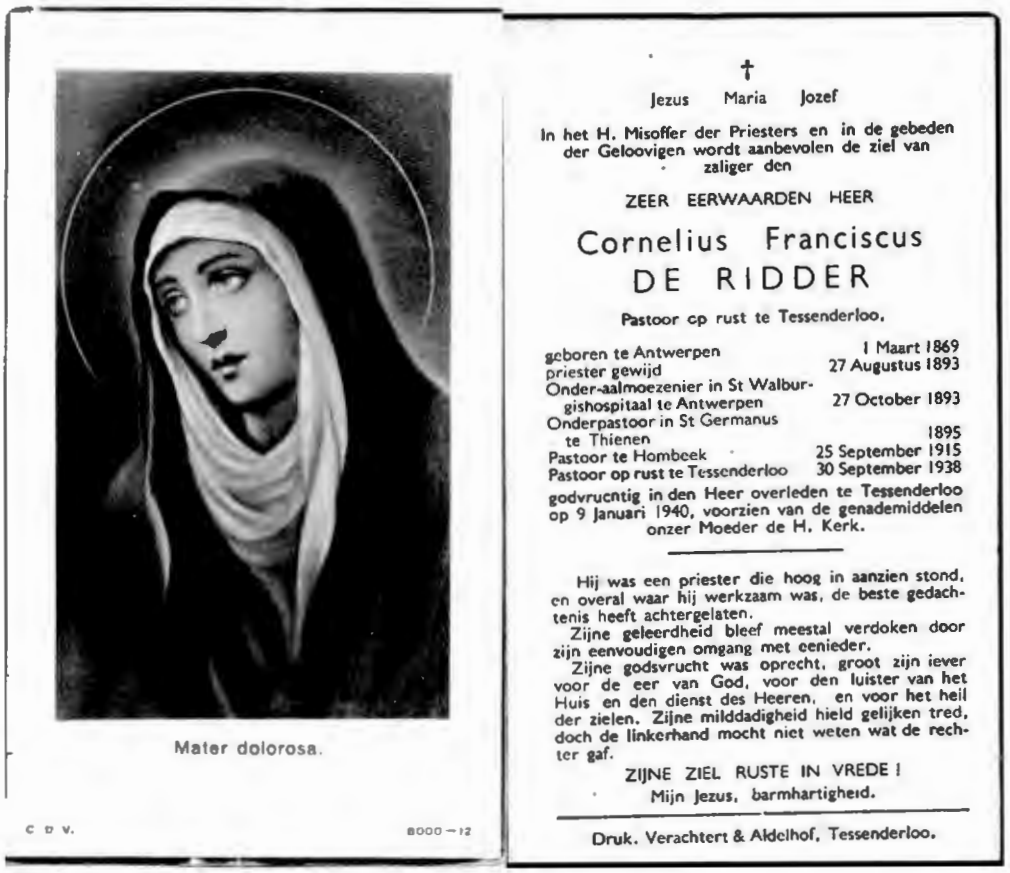
Zijn leven had hij aan God opgedragen, en de Heer nam de volheid van dit offer aan. In zijne bediening wist hij de zielen te winnen, om ze met hunne genegenheid den Meester aan te bieden; hijzelf kende slechts de voldoening van de volbrachte plicht. Gedurende de lange oorlogsjaren bracht hij midden al die wreedheid de hulp van zijn zachten troost, sprak hij midden al dien haat, woorden van liefde tot sterking zijner soldaten. Zijne ondermijnde gezondheid weerhield hem niet van verdere werkzaamheid, tot Christus eindelijk zijn priester volledig aan Hem gelijk maakte, door de lange ziekte, zoo verduldig en gelaten gedragen.

Voor hem weerklinken nu de hemelsche koren, met alle overleden priesters bidt hij voor al zijne duurbaren.

Mogen de gebeden der geloovigen en de gedachtenis zijner medebroeders in het priesterschap gedurende de H. Mis hem ten goede komen voor het aanschijn des Heeren.

Druk. Monti, Antw.

Gomaar Dierckx vanBroechem diende onder pastoor De Bruyn en onder pastoor De Ridder. Deze stille kracht was algemeen bemind. Zijn legerdienst onder de eerste wereldoorlog hypothekeerde zijn gezondheid. Fysische en psychische voortijdige aftakeling hebben hem verplicht te stoppen. Hij keerde terug naar zijn geboortedop waar hij stierf.

Mater dolorosa.

C. D. V. 8000—12

†

Jezus Maria Jozef

In het H. Misoffer der Priesters en in de gebeden der Geloovigen wordt aanbevolen de ziel van zaliger den

ZEER EERWAARDEN HEER

Cornelius Franciscus
DE RIDDER

Pastoor op rust te Tessenderloo.

geboren te Antwerpen	1 Maart 1869
priester gewijd	27 Augustus 1893
Onder-aalmoezenier in St Walburgishospitaal te Antwerpen	27 October 1893
Onderpastoor in St Germanus te Thienen	1895
Pastoor te Hombeek	25 September 1915
Pastoor op rust te Tessenderloo	30 September 1938

godvruchtig in den Heer overleden te Tessenderloo op 9 Januari 1940, voorzien van de genademiddelen onzer Moeder de H. Kerk.

Hij was een priester die hoog in aanzien stond, en overal waar hij werkzaam was, de beste gedachtenis heeft achtergelaten.
Zijne geleerdheid bleef meestal verdoken door zijn eenvoudigen omgang met eenieder.
Zijne godsvrucht was oprecht, groot zijn iever voor de eer van God, voor den luister van het Huis en den dienst des Heeren, en voor het heil der zielen. Zijne milddadigheid hield gelijken tred, doch de linkerhand mocht niet weten wat de rechter gaf.

ZIJNE ZIEL RUSTE IN VREDE !
Mijn Jezus, barmhartigheid.

Druk. Verachtert & Aldelhof, Tessenderloo.

Frans De Ridder van Antwerpen werd op zijn 46 jaar hier pastoor. Door zijn grote belangstellig voor het verleden en onze geschiedenis in het bijzonder primeerde dit werk wel eens op de pastorale taak. Hij bleef 23 jaar in Hombeek. Van zijn hand verscheen de eerste monografie over Hombeek, parochie en gemeente.

„Zij die in Kristus zijn gestorven zullen verrijzen."

Zijn „in-goedheid" was zijn leven als

Priester

Broer

Vriend

Pastoor

Iedereen werd in zijn vriendschap opgenomen.

Hij rekent nu op zijn parochianen.

SYSRAERT, KAPELLE O/D BOS.

Hiermede gedenk en hernieuw ik mijn gebed tijdens de zieledienst van

ZEEREERWAARDE HEER

Jozef Van den Heuvel

Geboren te Meer op 28 oktober 1909,
priester gewijd te Mechelen in 1935,
achtereenvolgens onderpastoor te Hombeek en te Deurne H. Familie,
pastoor benoemd te Kapelle-op-den-Bos in september 1956,
in volle overgave aan Gods H. Wil overleden in de Sint-Jozefkliniek te Mechelen op 23 januari 1964,
gesterkt door de HH. Sakramenten van de Stervenden en de Pauselijke Zegen.

De familiën VAN DEN HEUVEL,
SCHELLEKENS
AERTS

DANKEN U.

De dynamische Jozef Van den Heuvel was graag gezien door zijn volkse ongedwongenheid. Zijn verplichte overplaatsing door het bisdom lokte groot verzet uit en zelfs volksmanifestaties te Mechelen voor het Aartsbisschoppelijk paleis. Adolf Nobels volgde hem op. Na een tijd als onderpastoor te Deurne werd hij pastoor te Kapelle-op-den-Bos. Hij stierf op 55-jarige leeftijd.

" Welaan dan, goede en getrouwe dienaar, treed binnen in de vreugde des Heren. Gij zijt Priester in eeuwigheid „ .

†

Tot zalig aandenken van
ZEER EERWAARDE HEER

FRANS NYS

PASTOOR VAN ST. MARTINUS PAROCHIE TE HOMBEEK.

geboren te Tremelo op 17 November 1886, priester gewijd op 6 Juni 1911, onderpastoor in St. Eligius en St. Jacobs te Antwerpen, pastoor te Houtem Vilvoorde, pastoor te Hombeek 1938, en aldaar zeer godvruchtig overleden na een pijnlijke ziekte op 24 Juni 1954,

voorzien van de H. H. Sacramenten der stervenden.

Na een leven rijkgevuld, werkzaam en plichtsgetrouw tot het einde, in dienst van God en de Kerk, heeft hij nu het loon van zijn werken ontvangen.

De familietraditie getrouw heeft hij zich niet ontzien, maar onvermoeibaar, naar de geest en het voorbeeld van Damiaan, noch tijd noch geld gespaard : alles behoorde God en de zielen. Als een goede herder dag en nacht is hij bekommerd geweest om het lot van de hem toevertrouwde kudde.

Zijn aandenken zal dan ook levenslang op d'aard en in d'hemelen voor eeuwig bewaard, door allen die hem kenden, de vreugden van 't Priesterschap met hem deelden of zijn zielezorg in hun leven ondervonden.

„Ik heb den goeden strijd gestreden, den loop voleindigd, het geloof bewaard. Voorts ligt voor mij de kroon der gerechtigheid, die de Heer, de rechtvaardige Rechter, mij op dien dag geven zal ; en niet alleen aan mij, maar ook aan allen die zijn verschijning liefgehad hebben „ .

Liefste Moederke, duurbare familieleden en confraters, mijn trouwe en toegewijde huishoudster, beste vrienden, heb dank voor uw liefdevolle blijken van genegenheid en uw onvermoeide zorg voor mij, vooral gedurende mijn ziekte. Meer dan ooit ben ik met U verenigd in liefde.

Duurbare Zuster en Broer, liefste nichten, uw broer, nonkel Pastoor vergeet U en uw werk niet in 't kloos ter of het Missieveld.

Beminde parochianen, bewaar als uw erfdeel de kostbare schat van geloof en genade, die ik U door mijn dagelijks werk in uw zielen heb vergaard. Weest verenigd in liefde en eendracht. Zo worden we eens terug verenigd voor eeuwig in Gods Glorie.

O. L. Vr. van Leliendaal bid voor hem !

†

De familiën NYS en DE VEUSTER

Zeer gevoelig aan de blijken van deelneming hun betoond bij het smartelijk verlies dat hen getroffen heeft, betuigen U hun oprechten dank.

Drukk. J. Plasqui Dierckx Hombeek

Deze pastoor begon in moeilijke omstandigheden van oorlog. Hij ijverde voor herstel van de kerk, de klokken, de oprichting van een actiecentrum. Met de hulp van de onderpastoors richtte hij de beheerraad Sint Martinus op. De nodige fondsen werden verzameld uit publieke feestelijkheden: de Pallieter-kermissen in zijn hof werden legendarisch.

†

Eerwaarde Heer

Pieter Frans Lauwers

geboren te Oud-Turnhout op 4 december 1917
en overleden te Ravels op 28 september 1998,
gesterkt door het H. Sacrament van de zieken.

Priester gewijd te Mechelen op 25 juli 1943

Onderpastoor te Hombeek, Sint-Martinus van 1943 tot 1949

Onderpastoor te Mechelen,
Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk van 1949 tot 1952

Pastoor te Vilvoorde, H. Hart van 1952 tot 1984

Aalmoezernier te Duffel,
kliniek Sint-Norbertus van 1984 tot 1998

Priester op rust te Ravels sinds 26 januari 1998

Pieter Frans Lauwers van Oud-Turnhout volgde Adolf Nobels op die naar England was gevlucht voor de Gestapo. Hij is vooral de hervormer geweest van de bestaande jeugdbeweging naar Chiro. In 1949 werd hij door Jozef Pauwels opgevolgd.

VROEDVROUWEN

(vervolg aan het artikel van "Drie generatie vroedvrouwen op Oxdonk" verschenen in (t Ridderke, 15de jaargang, n° 4, blz 128 e.v.)

Frans Beukelaers
François Van der Jeught

De bijlage met genealogische gegevens waarvan sprake in genoemd artikel volgt hier:

Bijlage A

Genealogische schets van de familie Verbergt

I. **Philippus Verbergt** (oHombeek 16.6.1834), dienstbode, zoon van Petrus Antonius en Anna Catharina Sijmons. Hij huwde te Baardegem op 20 augustus 1862 met **Maria Cornelia Bosmans** (oBaardegem 25.9.1841), vroedvrouw, dochter van Joannes Bosmans en Petronella De Droogh. Ze overleed te Kapelle-op-den-Bos op 16 oktober 1918.

Van wie :

1. Petrus Antonius oLeest 9.11.1862
   (s. Petrus Antonius Verbergt en Elisabeth Verbergt)
2. Ludovica oLeest 22.4.1865,
   (s. Petrus De Maeyer en Joanna Catharina Symons)
3. Jacobus Philippus oLeest 16.1.1868,
   (s. Jacobus Publie en Rosalia Verbergt)
4. Joanna oLeest 6.1.1871,
   (s. Petrus Josephus Goovaerts en Theresia Verbergt)
5. Antonia oKapelle-op-den-Bos 1.4.1873
6. Carolus Franciscus oKap.-op-den-B. 23.8.1875
7. Yvo oKapelle-op-den-Bos 9.3.1878
8. jongen doodgeboren 14.1.1881.
9. Theresia oKapelle-op-den-Bos 30.1.1882
10. Nicolaus oKapelle-op-den-Bos 10.12.1884.
    Volgt onder II.

II **Nicolaus Verbergt (°**K.-op-den-B. 10.12.1884, +Kapelle-op-den-Bos 24.1.1973) huwde te Hombeek op 27 oktober 1904 met
Maria Theresia Van de Voorde (o Mechelen 1.5.1885 - +Kapelle-op-den-Bos 1.9.1961), vroedvrouw, dochter van Frans Eduard en Maria Catharina Troch.

Van wie:

1. Maria Celina Verbergt (oHombeek 28.1.1905 - +Mechelen 15.11.1991) gehuwd met Louis Verlinden (oHombeek 3.3.1905 - +Duffel 13.5.1974)
   Van wie o.a.: Herman Verlinden oHombeek 20.6.1935.
2. Frans (Broeder Marianus) (°K.-op-den-B. 24.6.1911).
3. Jozef (oK.-op-den-B. 4.7.1913, +Leuven 9.11.1992) gehuwd met Alice Van den Brande (oK.-op-den-B. 24.2.1912, +Leuven 4.1.1990).
4. **Elisabeth Ludovica** (oKapelle-op-den-Bos 4.6.1916) ➔ **Volgt onder III.**

II. **Elisabeth Ludovica Verbergt** (o K.-op-den-B. 4.6.1916 - +Heist-op-den-Berg 28.5.1994), vroedvrouw, huwde te Kapelle-op-den-Bos op 4.juni 1943 met Frans Teugels (o K.-op-den-B. 15.7.1914 - Mechelen 29.3.1994), zoon van Joseph Philip en Anna Maria Paulina De Maeyer.

Van wie te Kapelle-op-den-Bos:

1. Jozef Frans Marianus (°21.8.1944).
2. Marie Paule Delphine Nicole (o26.6.1946,+Antwerpen 20.8.1996).
3. Rene Victor Celine (o15.3.1948).
4. Marie José Martha Hilda (o7.5.1950).
5. Luc Edward Alice Marianus (o21.9.1952).
6. Marc Louis Alida Marianus (o13.5.1955).
7. Mia Louisa José (o12.2.1957).
8. Marleen Yvonne Albertina (o26.4.1960).

Bijlage B

Handschrift : *De plichten van de Vroedvrouw*

De vroedvrouw heeft plichten te vervullen jegens dokters en andere overheden.

Wanneer zij haar diploma heeft bekomen, moet zij dit overhandigen aan de geneeskundige commis[s]ie *van hare provincie, ook aan de gemeente waar zij zich zal vestigen.*

De vroedvrouw is strafbaar, wanneer zij zich plichtig maakt aan het verwekken van miskraam; wanneer men haar komt raadplegen hierover, zal zij alles van de hand wijzen , om, noch aan de moeder noch aan het kind nadeel te berokkenen

Zij moet haar diploma laten zien aan den heer Proffesor, aan het gemeentebestuur zeggen dat ge u daar gaat vestigen.

Zij mag nooit hare hulp weigeren 't is gelijk om wie of welke redenen. Bij slechte gevallen, wanneer de geneesheer afwezig is, zal zij een tweede vroedvrouw raadplegen.

In geval zij de verlostang gebruikt heeft, de geneesheer verwittigen en ook de geneeskundige commis[s]ie*. Ook wanneer er koorts is opgetreden.*

Zij moet altijd verwittigen waar zij zich bevindt of waar zij te vinden is .

Bij een overleden vrouw, waar de vrucht nog leeft en geen dokter is, mag de vroedvrouw de keizersnede toepassen om het kind te redden.

Een vroedvrouw is strafbaar wanneer zij een geheim kenbaar maakt, dat in nauwe betrekking staat met haar beroep en dat de menschen eenige schade kan toebrengen.

Wanneer de wet haar ondervraagt mag ze op niets antwoorden dan op hetgeen haar gevraagd wordt.

Wanneer moet de vroedvrouw den dokter vragen?

Wanneer de baring voor de moeder levensgevaarlijk is: b.v. bij long- en hartziekten, bij stuipen, placenta praevia centralis, lateralis of marginalis.

Wanneer de vrucht in gevaar van verstikking verkeert, bij doorzakking van den navelstreng of lidmaat.

Bij weeënzwakte niet gehoorzamende aan Gituitrine (toelating v/d geneesheer).
Bij onvoldoende uitdrijvingsweeën veroorzaakt door hangbuik, buikbreuk of uitputting der vrouw.

Wanneer na 2 à 3 uren volkomen opening de vrucht niet geboren is.

In alle gevallen, waar de vroedvrouw zich geen goed denkbeeld kan geven van ligging of plaatsing der vrucht, b.v. wanneer het hoofd of ander voorliggend deel te hoog ligt, bij onvoldoende inwendige spildraaiingen v/h voorliggend deel b.v. links of rechts achter.

Bij iedere onregelmatige ligging, b.v. voorhoofdsligging, aangezichtsligging of dwarsligging.
Wanneer bloeding ontstaat tijdens de baring.
Bij vernauwd bekken.
Bij langen weerstand v/d bekkenuitgang b.v. aan het staartbeen, zitbeenknobbels, harde bilnaad.
Bij langdurige moeilijke baring.

***Mag de vroedvrouw de keering doen**?*

Volgens ambt mag de vroedvrouw de keering doen, omdat dit gedaan wordt zonder eenige instrument. Doch, in geweten is zij verplicht een geneesheer te roepen on de groote gevaren die er aan verbonden zijn, uitgenomen, wanneer de nood moeilijke baring den geneesheer te verwittigen.

Geboorteaangiften.

De verklaring moet binnen de 3 dagen na de geboorte v/h kind gedaan worden.

De geboorte aangifte moet door den vader gedaan worden, indien deze afwezig is, door de vroedvrouw, vergezeld van 2 getuigen.

Wanneer de moeder buiten hare woonst is bevallen, de personen bij wie ze verlost is geworden.

Bij een gevonden kind, moet men alles aan de gemeente overheid overhandigen: kleederen, papier en waar men het gevonden heeft.

De verklaring van de geboorte moet gedaan worden in aanwezigheid van 2 getuigen. De naam v/d vader en moeder, de voornaam v/h kind en den juisten datum en uur der geboorte, de plaats waar het geboren is en het geslacht.
Voorzien zijn van het trouwboekje.

Wat weet gij van beroepsgeheim ?

Het beroepsgeheim der vroedvrouw wil zeggen dat zij door de wet streng verplicht is de geheimen te bewaren welke zij zou kunnen ontdekken in de families waar zij haar beroep uitgeoefend [heeft].

Aan ouders of huisgenooten mag zij niets zeggen van haar ambt.

Deze wet treft enkel de geheimen welke met de vroedkunde of geneeskunde in betrekking staan, b.v. een vroedvrouw mag nooit vertellen dat een harer kraamvrouwen aan venusziekte lijdt.

Dat beroepsgeheim mag enkel verbroken worden wanneer het gerecht dit eischt. Op de rechtbank mag en moet de vroedvrouw over zaken getuigen maar zij mag alleen antwoorden op de vraag die men haar stelt. Zij mag zelfs beroep doen op haar beroepsgeheim en sommige zaken verzwijgen als het geen nut heeft voor de patiënten of samenleving en, zij er niemand schade mee berokkend.

NORBERTIJNENABDIJ VAN GRIMBERGEN

HISTORISCHE TENTOONSTELLING & RONDLEIDING

SUPER ASTRA SOPHIA

ABT J. B. SOPHIE EN DE ABDIJ VAN GRIMBERGEN
ANNO 1710 - 1775

Door de eeuwen heen is de bescherming van het abdijpatrimonium een constante zorg geweest. In tijden van oorlog en beroerten werden de kunstschatten, boeken en archieven telkens in veiligheid gebracht naar refugie-huizen van de abdij te Brussel en te Mechelen, alsook naar de omliggende pastorieën en zelfs bij burgers.

Speciaal daarom wordt de figuur van abt **J.B. SOPHIE** (1692 - 1775) in het daglicht gesteld. Deze belangrijke abt heeft zich in bijzondere mate ingezet voor het behoud en de uitbreiding van het kunstpatrimonium van deze Norbertijnenabdij.

De **"Vrienden van de Abdij"**, die zelf reeds veertien jaar lang ijveren voor de restauratie en de instandhouding van het rijke abdijarchief en bibliotheek, willen hiermee aantonen hoe waardevol en onontbeerlijk hun en onze inspanningen zijn voor het behoud van dit cultureel erfgoed.

Het is dan ook een unieke gelegenheid om deze luisterrijke periode te belichten.

Het voorgestelde project omvat vier luiken :

1° Tentoonstelling over abt J.B. SOPHIE en zijn realisaties (sacristie / kerkorgel / pastorie)

2° Uitgave van de biografie van abt J.B. SOPHIE, gezien in het kader van zijn tijd

3° Catalogus bij de tentoonstelling

4° Video-evocatie over de luister van de abdij onder abt J.B. SOPHIE

Geplande data tentoonstelling

Zaterdag 20 oktober 2001 : tentoonstell./Rondl.
Zondag 21 oktober 2001 : tentoonstell./Rondl.
Zaterdag 27 oktober 2001 : tentoonstell./Rondl.
Zondag 28 oktober 2001 : tentoonstell./Rondl.
Overige weekdagen : op aanvraag voor groepen
Openingsuren : 10u00➔12u00 en 14u00➔18u00

Deze tentoonstelling werpt een licht op de historische betekenis van de abdij, gerealiseerd door de scheppende kracht en de spirituele rijkdom van velen.
Graag nodigen wij U uit op deze luisterrijke tentoon-*stelling in de Ostzaal en de sacristie van de abdij.*

Info Internet website : **http://www.kerkgrimbergen.web-uno.org/**

De wijsheid troont boven de sterren

VIJFTIG JAAR VEILINGEN IN HET MECHELSE
door Eddy VAN LEUVEN

Een uitgave van VMV in samenwerking met de heemkundekring **"ERF en HEEM"**.

202 blz. (Din A4) harde kaft, verlucht met talrijke foto's, zwart-wit en kleur.

650 BEF

Verkrijgbaar bij **ERF en HEEM,**
Kasteellaan 26, Sint-Kathelijne-Waver
tel 015. 55 40 90
rek.nr.733 – 0007804 - 74

De auteur van het boek was ooit te gast op een van onze voordrachtavonden als spreker over groententeelt in onze regio. Dit boek is verschenen naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de oprichting van het eerste veilingsgebouw van de **MTV** (Mechelse Tuinbouwveiling). Het eerste veilingsgebouw in de regio verscheen immers in de Lombaardstraat te Sint-Kathelijne-Waver op 24 april 1950.

In de drie eerste hoofdstukken wordt het ontstaan geschetst van de markten, vooral te Mechelen zelf en daarrond. De Mechelse vrije markt kreeg een overdekte standplaats op de Botermarkt in 1871 en later op de Zandpoortvest in 1935. Het transport van groenten werd ook per spoor gedaan, vooral van uit station Neckerspoel.

Hoofdstuk 4 bespreekt de overgang van markt naar veiling en de twee eerste maatschappijen **MTV** (Mechelse Tuinbouwveiling) en **CvG** (Centrale voor glasgroenten) die uiteindelijk op 1 januari 1994 fusioneerden in het **VMV** (Vennootschap der Mechelse veilingen)

De hoofdstukken 5 tot 14 behandelen de evolutie tot heden, de nieuwe methoden en technieken, standaardisatie van verpakking, grootdistributie, simultaanveilen tot thuiskoop via computer. Een merkwaardig boek dat wordt aangeraden aan wie in deze materie enigszins belang stelt. Hoe het VMV zich opwerkte in samenwerking met zeven andere Belgische veilingen tot de spits van grootverkoop van tuinbouwproducten. De oudsten onder ons hebben het ook nog meegemaakt hoe in Hombeek ook tientallen karren volgeladen vooral met bloemkolen en met prei maar ook met zakken aardappelen en witloof op de statieplaats en in het dorp hun waar verkochten aan de "marchands" van Brussel en elders. Ons rangeerstation is ook jaren, van 1860 tot 1925, laadplaats geweest van veldgewassen die per trein vervoerd werden. Anderzijds was het een losplaats van steenkool. De auteur heeft zich vooral toegespitst op de groentenverhandeling in Mechelen-Oost zodat over wat ten Zuiden (Hombeek, Leest, Heffen, Zemst) gebeurde geen gewag gemaakt is.

PISCAER
ELECTRO-GROOTHANDEL
FEGIBEL
PARTNER
N.V. PISCAER
BATTELSESTEENWEG 449-151
2800 MECHELEN

CHOCOLATIER
Marie Leen
Open van dinsdag tot zaterdag
van 10u tot 12u30 en
van 13u30 tot 18 uur
tel 015 433100

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

DASTGOED
Guido Gezellelaan 65
2800 Mechelen
Eddy Mandelings Tel: 015-200 999

VMV
VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

HEEMKUNDE-KRINGEN HOMBEEK
HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
16de Jaargang 2001 * Nr. 4 * Oktober - Januari

HOMBEEK VIERT DEZELFDE DAG GOUD EN DIAMANT VOOR TWEE FAMILIELEDEN

Zondag 17 November 1962

De echtparen Viktor Willems en Jette De Vis vierden hun 60 jaar huwelijk en de nicht van Jette, Marie De Vis en Gust Rossiers hun 50 jaar huwelijk op dezelfde dag. Dat was tot dan in Hombeek nog niet gebeurd dat tante en nicht dezelfde dag hun huwelijk vierden. We zien Viktor en Jette 'van Visses' met burgemeester de Meester bij het verlaten van het gemeentehuis. Anderzijds laten Gust en Marie 'van Visses' zich met hun twee zonen met echtgenotes en talrijke nakomelingen en familieleden vereeuwigen voor hun huisdeur

verantwoordelijk uitgever; Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel. 015 / 42.33.26

afgiftekantoor 1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

Met dit nummer sluit onze jaargang af. Voor slechts 10 € ontvangt ge 't Ridderke ook in 2002. Beter nog, wie onze werking wil steunen kan dit als erelid of sponsor voor 25 €. Vul bijgevoegde overschrijving in.

VOORDRACHT OP VRIJDAG 5 APRIL

150 jaar POLITIEK BEDRIJF in Hombeek

door
Ward DE KEMPENEER

Tot de Franse Revolutie was Hombeek in twee delen verdeeld en was er geen democratisch verkozen bestuur. De Code Napoleon veranderde de bestuurlijke macht. Hombeek werd een gemeente in het departement van de Twee Nethen en we kozen een eigen burgemeester en bestuur. Van echte democratie of politieke partijen was nog geen spraak. Midden negentiende eeuw was er een eerste politieke polarisatie. Een echte politieke strijd kwam er bij de schooloorlog van 1880. Van dan af had het volk de smaak van politiek te pakken. De breuklijnen in Hombeek veranderden met de tijd; van Liberaal contra Katholiek, Vlaamsgezind contra Patriotist, het 'dorp' contra den 'achteruit', opkomst van de vakbond met vakbondmensen Katholiek contra Socialist, opkomst van VNV en na de oorlog VU die plaatselijk een infiltratiepolitiek voerden in de gevestigde katholieke meerderheidspartij. De fusie betekende het einde van de dorpspolitiek.

Cultuurhuis Leliëndaal, vrijdag 5 april, 20 uur , toegang vrij.

KRONIEK

van de 20ste eeuw

HOEMBEKANIA,
DEEL 9

Het tweede deel van de Hombeekse kroniek behandelt de jaren 1951 tot 1999. In deze periode verloor Hombeek in 1976 zijn zelfstandig statuut van gemeente en werd fusiegemeente van Mechelen. De parochie Sint Martinus was de laatste vorm met Hombeeks gemeenschapsleven in diverse bonden en verenigingen. Ook deze band dreigt te verslappen. In 1982 werd Hoembeka gesticht, de kring met particuliere belangstelling voor alles wat Hombeeks was en nog is. Het nieuw verenigingsleven is ofwel niet langer begrensd tot de ene gemeente ofwel meer beperkt tot wijken. Dat betekent niet dat Hombeek een Mechelse wijk is geworden.

Wie deel één reeds kocht en bezit heeft recht op deel twee dat op 3 april klaar is. Het boek zal af te halen zijn op het Cultuurhuis Leliëndaal tijdens de voordracht op 5 april. Het wordt in Hombeek en omgeving aan huis bezorgd voor wie het niet afhaalde.

Bestellen van de Kroniek van de 20ste eeuw kan nog bij Raymond Lauwers, Hombekerkouter 33, Hombeek (tel 015 41 21 62) tegen de prijs van 37 €.

DAUWTRAPPEN OP 1 MEI

Dit jaar wordt op 1 mei rendez-vous gegeven aan het Blaasveldbroek. Georges zal er bij zijn en omdat het vroeg is zullen we de nachtegaal kunnen horen. De tocht gaat klassiek door de bedauwde beemden en boswegen met daarna 'Spek met eieren'. De gids Robert zal ons leiden. Verdere details volgen later.

MET HOEMBEKA OP STAP IN 2002

LE BERRY

in het □ van

FRANKRIJK

CHARTRES BOURGES SENS TROYES

In het dorp Bruère Allichamps zullen we gaan staan op de oude Gallo-Romaanse steen die daar in 1865 werd neergelegd om het geografisch middenpunt van Frankrijk aan de duiden. Daar zijn we dan letterlijk **Au cœur de France.** Anderzijds zullen we op onze tocht in **Le Berry** de rijkelijk met burchten en kastelen bezaaide route volgen van **Jacques CŒUR**, de schatrijke koopman, financier en geldmunter van de koning op het einde van de honderdjarige oorlog.

donderdag 9 mei tot en met zondag 12 mei

1ste dag : Hombeek – Chartres - Bourges

De voormiddag zal - een korte tussenpauze met snack uitgezonderd - volledig ingenomen worden al reizend. We bereiken **Chartres** tegen de middag. Na een klein middagmaal worden we opgewacht door onze Nederlandstalige gids. Ze leidt ons door de oude binnenstad en daarna mag de zon schijnen zodat 'le bleu de Chartres' ons des te meer zal bekoren in de kathedraal.

Kort voor Bourges bezoeken we **Mehun-sur-Yere**, waar 'le duc du Berry' resideerde. Een eerste indruk van de rijke geschiedenis van Bourges zullen we 's avonds krijgen bij het klank- en lichtspel in de binnenstad.
Verblijf in hotel Bourbon **** te Bourges.

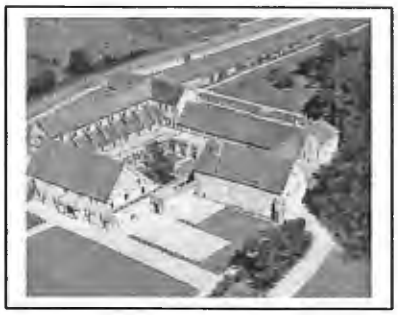

2de dag : Bourges en Le Berry

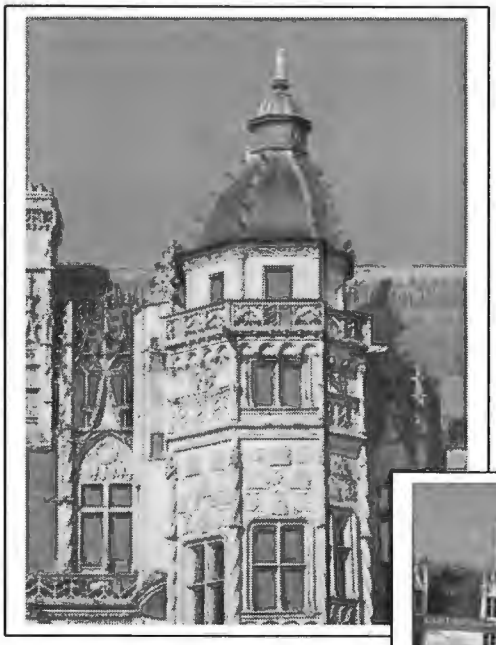
Bezoek aan de stad en de kathedraal St.-Etienne, in 1995 door de UNESCO opgenomen bij de wereldmonumenten. Ze is vroeg gotisch maar toch zo verschillend van alle andere kathedralen die we reeds bezochten. Het wat en waarom zal ter plaatse duidelijk worden. In 'Le Berry' volgen we het spoor van Jacques Cœur met zoveel historische plaatsen. We bezoeken het kasteel van **Meillant** van de familie d'Amboise en het cisterciënzerklooster van **Noirlac** uit de 14de eeuw.
Tweede nacht in het hotel Bourbon te Bourges met gastronomisch avondmaal.

Jacques Coeur, zijn paleis en de kathedraal St. Etienne te Bourges. Op volgend blad: de abdij van Noirlac, de kastelen Ainay-le-Vieil en Culan.

3de dag : Sancerre – Le Pont Canal - Sens

Op onze route door de wijnstreek van **Menetou-Salon** treffen we nog een paar kastelen aan van Jacques Cœur. We bezoeken in de voormiddag de stad Sancerre en een vigniculteur. Daarna gaan we naar 'Le Pont Canal' in Briare, een kunstmatige waterweg over de Loire. Deze metalen goot (662 m. lang en 15 m. breed) wordt door miljoenen rivetten aan mekaar gehouden en berust op 15 pijlers die in de werkhuizen van Eiffel in 1890 gefabriceerd werden. De brug verbindt het Loirekanaal met het kanaal van Briare, in 1604 door Sully gegraven om Seine- en Loiregebied te verbinden. Ons laatste bezoek die dag is aan de aartsbisschoppelijke stad **Sens** met de oudste gotische kathedraal en het synodaal paleis eraan verbonden. We overnachten op 7 km. buiten de stad Sens in het hôtel Virginia (stijl motel).

Chateau Meillant
rechts chateau Boucard

4de dag Troyes – Champagne - Hombeek

In de voormiddag bezoeken we de binnenstad van Troyes, eens de hoofdstad van de Champagne, met een oude kern die de vorm heeft van een champagnekurk. In de kop van de kurk lag het aristocratisch centrum met de kathedraal en burcht, in het lijf van de kurk situeerden zich de burgers- en handelshuizen. De vele nog bestaande huizen in vakwerk ontstonden na de brand van 1524. Troyes heeft een uitzonderlijk mooie kathedraal en kerken waar we enkele architecturale topelementen uitpikken. Na de middag wordt nog een oponthoud gemaakt in de Champagnestreek. Op de terugweg is er een kleine snack in de late namiddag. We trachten wel tijdig een punt te zetten achter deze culturele vierdaagse zodat we rond 22.15 het pittoreske dorp in de Zennevalei bereiken dat Hombeek heet, "cœur de Belgique".

Overnachting :

In Bourges logeren we in het **hôtel Bourbon**, gelegen in de oude abdij St Ambroix aan een rustige stadsrand. Het heeft ruime helle kamers. We hebben er tweemaal diner. Het **restaurant St. Ambroix** (Michelin ✻) dat aan het hotel verbonden is, mag er zijn. Voor de derde nacht in Sens kozen we het motel **Virginia** met 10 gelijkvloerse paviljoenen met eraan verbonden het **grill-restaurant Montana**.

Kostprijs : 37€ inbegrepen het vervoer, de 3 overnachtingen, de ontbijten en maaltijden met drank, al de entrees van musea en kerken, de gidsen, het gidssysteem met audiofoon, de reisbrochure, etc

Inschrijving : telefonisch bij Raymond Lauwers, tel 015 41 21 62 .

De reis is beperkt tot **maximum 40 deelnemers** (optie hotelkamers) waarop ook de kostprijs berekend is.

Vier dagen in goed gezelschap verwend worden door mooie natuur, cultuur, gastronomisch genieten en tegelijkertijd weer zoveel meer ontdekken en bijleren uit het rijke historische verleden, dat mist ge niet. Wie het meemaakte, weet het. Wie het ook eens wil proberen, zal het zich gegarandeerd niet beklagen.

OPEN DORP OP ZONDAG 2 JUNI

Het is intussen weer 5 jaar geleden dat een tiental belangrijke huizen, kunstenaars of bedrijven hun deuren open stelden voor het groot publiek. Deze eerste **open – deur - dag** in Hombeek trok veel volk. De vraag voor herhaling was algemeen. Dit zal dit jaar zijn op zondag 2 juni. Contacten worden gelegd om opnieuw belangrijke deuren vierkant open te zetten. De heemkundekring zorgt voor een brochure met volgweg en historische toelichting.
Hou die dag nu reeds vrij. Meer daarover in volgende nummers.

FIETSTOCHT OP ZATERDAG 31 AUGUSTUS

Het sportteam, Raymond Lauwers, Georges Nachtergaele, René Verschueren, peddelt nu reeds onze contreien af op zoek naar een aangepast parcours geschikt voor de fietsende heemkundigen. Ze letten vooral op de historische authenticiteit van de herberg(en) waar ze zullen in terecht komen. Op de middag is een snack voorzien. Meer gegevens over kosten en inschrijvingen volgen later.

ONZE VOORZIENE DERDE EN VIERDE REEKS LESSEN IN KUNSTGESCHIEDENIS en DE SAMENWERKING MET HET CULTUREEL CENTRUM VAN MECHELEN

Voor april en september voorzagen we twee nieuwe lessenreeksen over Romaanse bouwkunst en de gotische bouw- en beeldhouwkunst in onze gewesten. (2 maal drie avondlessen). De zeer goede samenwerking die we vorig jaar hadden met het Cultureel Centrum werd eenzijdig opgezegd. De reglementering voor het cultuurhuis wordt vanaf januari rigoureus toegepast zonder enige souplesse. We kunnen deze nieuwe strategie enkel maar betreuren en leggen er ons bij neer. **Waar we niet bij gaan liggen is dat men van het cultuurhuis van de deelgemeente Hombeek een "wijkhuis" wil maken. Daartegen verzetten we ons met klem.**
De voorziene voordracht op 3 mei in de bovenzaal van het Cultuurhuis, wordt een werkvergadering voor "Open Dorp" van 2 juni. Wat de publieke vergadering van september en november betreft, daar zullen we even afwachten of het tij niet kan keren.

Sinte-Metteviering 2001

Ook dit jaar kon Hoembeka de 230 kinderen die mee opstapten in de lichtstoet belonen met een goed gevuld korfje dank zij de gulle sponsors. We zijn ze dankbaar en hopen bij hen in 2002 terug wat te mogen sprokkelen in het belang van de kinderen en de gevestigde oude folklore die door Haloween bedrijgt wordt.
ANDRIES groenten en fruit, KERREMANS Annie, BACOB, BBL, HET RODE KRUIS afdeling Mechelen, CARREFOUR van Zemst, DANONE, DE MAAN figurentheater Mechelen, DU PONT DE NEMOURS refinish BVBA, Electrohandel ETG Hombeek, FREE FINANCE BVBA Hombeek, GINO OPTIEK Hombeek, KBC Hombeek, MARK DEKKERS Bakkerij Hombeek, MELI Veurne, PROCTER & GAMBLE Benelux, Viviane VERSCHUEREN, VMV Vennootschap Mechelse Veilingen, VTM, XL reklame Hombeek, Zelfbediening BIJ JULIA Leest.
Voor de organisatiekosten ontvingen we een toelage van **de stad Mechelen.**

ARCHIEF

Raadpleging (woensdagen van 19.30 uur en zaterdagen van 9.00 uur):

woensdag 13 februari	zaterdag 23 februari	woensdag 13 maart
zaterdag 23 maart	woensdag 10 april.	zaterdag 27 april
woensdag 8 mei	zaterdag 25 mei	woensdag 12 juni

IETS OVER OORLOG

Louis BUELENS

Van Louis Buelens, alias 'Louis van Mekes', verschenen reeds meerdere bijdragen in het kringblad. Deze geboren verteller schreef o.m. verhalen over zijn jeugd en over merkwaardige figuren van onze gemeente. Zijn legerdienst, dubbele mobilisatie, de verdediging aan het Albertkanaal, gevangenneming en bevrijding, hebben in zijn leven een grote rol gespeeld en lieten onvergetelijke indrukken na. In 1933 werd hij gerekruteerd en einde 1940 kwam hij uit Duitse gevangenis. Van zijn negentiende tot zijn zevenentwintigste jaar werd zijn doen en laten dus mee bepaald door dat soldateske leven. Deze belevenissen bij 'den troep' zowel met oversten als met lotgenoten werden goed ingeprent. De print-out van al deze ingeblikte gegevens mag pure vertelkunst heten. Hij praat erover of het gisteren gebeurde met geur en kleur, tot in de kleinste details.

Van zijn militaire wedervaren verschenen reeds enkele bijdragen: "Op het altaar van het vaderland" (R'1998, p29), "Onze term" (R'1999, p.19), "Een volwaardig landsverdediger" (R'1999, p.90), "De echte mobilisatie" (R'1990, p.35 en p.46). Er liggen nog een paar artikels klaar over de mobilisatietijd en gevangenschap. Nu verschijnt "Iets over oorlog", het verhaal van een soldaat aan het Albertkanaal die oog in oog komt te staan met de veroveraar tot hij als krijgsgevangene wordt gedeporteerd. De krijtlijnen van de grote geschiedenis worden niet door een eenvoudige soldaat, korporaal of sergeant uitgezet. Hij neemt maar volgzaam deel aan het grote spel dat men pleegt oorlog te noemen. In zijn verhaal wordt alles belicht van uit een gezichtspunt waar de historici weinig oog voor hebben. Bij hen wordt - buiten de spectaculaire raid op het fort van Eben-Emaal - de verovering van het Albertkanaal bijna achteloos behandeld als een strategisch fiatdivers: "Het Belgisch leger werd aan het kanaal overrompeld en was niet bij machte de *Blitzkrieg* te stoppen". Dat was ook zo, maar over hen, die bij deze toch verwachte overrompeling werden ingezet om op leven en dood een stukje land te verdedigen, geen woord.

Hoe het er juist aan toe ging, de gemoedstoestand bij de soldaten, de houding van de legerleiding, het defaitisme, de inzet van reserveofficieren in eenheden op meest kwetsbare stellingen, de angst en de vertwijfeling, dat verneemt men pas als iemand die het zelf meemaakte het ons komt vertellen. Louis maakte deel uit van het 15de Linieregiment, geleid door majoor Steens van Mechelen. Hun verdedigingslinie lag tussen het 11de Linie en het 7de Linie waarbij Edward Saerens van Hombeek diende als pelotonscommandant. (Dit verhaal verscheen in 't Ridderke en in boekvorm onder de tittel "Zes Donker jaren"). De commandopost van het regiment en zijn staf beroepsmilitairen lagen op het kasteeltje Schoonbeek tussen Beverst en Bilzen, een vijftal kilometer van het kanaal verwijderd. Op één kilometer, in de gevechtszone maar tegen een weg als mogelijke ontsnappingsroute, lag de commandopost van de compagniecommandant.

De compagniecommandant Pierre Lambrechts, reserveofficier, leraar aan het atheneum van Schaarbeek, en de pelotonscommandant, Jos Van Herck, reserveluitenant, advokaat te Leuven, hadden met de soldaten een goede en haast vertrouwelijke relatie. Louis werd van korporaal tot sergeant bevorderd en had verantwoordelijkheid voor de eerste groep van het tweede infanteriepeloton. De compagnie verdedigde de sector te Genk, een heidegebied aan het kanaal (thans de terreinen van de Ford fabrieken). Dit schraal land dat Daalderheide heette lag in een bocht van het kanaal dat daar een uitloper had die verbonden was met het terminusspoor van de koolmijnen Zwartberg en Winterslag. (thans A.L.Z.fabrieken).

De plaats waar onze berichtgever zijn schuilplaats en schietstelling mocht inrichten was het best geschikt om het daar niet te doen. Het laaggelegen terrein was met wilde heide begroeid en met hier en daar wat opgeschoten berken. Achter het kanaal, op het gehucht Sledderlo, liep het niveau vrij stijl wel 60 meter hoog op en was er dichte bebossing. Zo lagen ze daar open en bloot in het zicht van de overzijde van het kanaal, een hoogte vanwaar goed beschermd door dicht gewas, de vijand mocht verwacht worden. Ook in de rug was het terrein ongunstig. Daar lag op een verhoogde berm de spoorlijn van Genk naar Luik. Ongezien tactisch terugtrekken was hierdoor uitgesloten. Deze benarde positie en de lamentabele weerbaarheid, ouderwetse uitrusting en bewapening, had ook de pelotonscommandant niet onberoerd gelaten. Als hij aan de soldaten een laatste raad gaf voor de strijd met de opdracht : "zie dat ge er levend van af komt", dan zal hij toen wel aan kanonnenvlees gedacht hebben.
À la guerre comme à la guerre !.
(n.v.d.r.)

Op wacht aan het kanaal

- "Vava, vertel ons nog eens iets over de oorlog"

Een paar vragende kinderogen staan met grote verwachting strak op de verteller gericht. Het knaapje beseft niet dat de schokkende heldendaden die hij wil horen in feite stommiteiten van grote mensen zijn die geacht worden verstandig te wezen. Hoe moet ge nu gruwel en massamoord gaan opbloemen voor een kind dat naar goedheid en geborgenheid verlangt. Zoveel onrecht kan zijn onschuldig kinderhart toch maar bezwaren.
Moet zinloos leed dan verzwegen worden?
Moet de grote waanzin die eens realiteit was, stilzwijgend verdrongen worden? Is er ook geen 'spreekplicht' tegenover hen die de angst niet gekend hebben bij het horen van het onheilsbericht: "Het is oorlog!" ?
- "Allé vava, over de Duitsers."

Die donderdag 9 mei hebben de soldaten die niet op wacht moeten een feestje gebouwd. Ze wilden de sleur van die aanslepende mobilisatie even vergeten. Onze groep heeft wacht en slaat hun tactische aftocht gade. De fuifnummers hebben genoten van het stromend gerstenat. De mulle zandweg naar het *kantonnement* kost hun zichtbaar veel moeite. Op gewone dagen, beladen met heel de uitrusting van de infanterist, is het gemakkelijker daar het rechte pad te bewandelen dan nu, beladen met onwillige geneugtes.

De nacht valt. Op de Genkse kerktoren deint de twaalfde klokslag uit in een zinderende stilte. Het is het moment dat gedachten vervliegen in dromen. Ook de aandacht van de schildwachten lost op in een weeïg meimeren over aangenamer dingen; thuis, de geliefden. Ruim acht maanden leven we hier als mollen in de grond. Het wordt stilaan uitzichtloos. Gaat dat zo eeuwig blijven duren ? Komt er oorlog van of worden we uiteindelijk naar huis gestuurd. Die onzekerheid over de toestand, de toekomst, het gezin, het verder leven, het misschien niet overleven, dat alles verpest de gedachten. Die onrust kweekt onvermijdelijk heimwee waar niemand onder uit komt en die niemand oplost ook de 'groten' niet die over leven en dood beslissen. Dit lot ondergaan we lijdzaam of is het een niet afwendbaar noodlot.

Eén der opdrachten van de schildwachten is de controle op de brug over het Albertkanaal, de zogenaamde brug op de Dars. Alles blijkt in orde en ter plaatse strek ik nog even de benen op een paar gevelde boomstammen. Op die harde 'brits' was ik toch ingeslapen.

Het is oorlog

Plots wordt ik door de luitenant wakker gemaakt:
- "Allé, iedereen op zijn post, er is alarm!"
Dat was voor ons niets ongewoons. Er wordt bijna iedere dag alarm geslagen, soms meermaals per dag. Dat spelletje wordt regelmatig opgevoerd om ons een beetje ad rem te houden. Daarmee hopen ze de verveling te verdrijven. Regelmatig doen ze alarmspelletjes; gepakt en gezakt als muilezels laten ze ons zware boomstammen over de wegen aanbrengen, draadversperringen opspannen, om daarna alles weer op te ruimen. De luitenant raadt wellicht mijn gedachten en repliceert snel en wat bitsig:
- "Deze keer is 't gemeend. De Duitsers hebben een aanval ingezet. Ze zijn Nederland binnengevallen."
Dat was genoeg om op slag klaar wakker te zijn. Verdwaasd scharrel ik recht en graai in het donker mijn wapen en uitrusting bijeen en in minder dan geen tijd sta ik sprakeloos op onze stelling.

In de verte is een vaag gerommel hoorbaar. Dat zijn de Hollanders die hun bruggen in de lucht laten vliegen. Alle soldaten zijn zichtbaar geschokt. In minder dan geen tijd is hun feeststemming omgeslagen in bittere werkelijkheid. In volle uitrusting, het geweer sterk omkneld, zitten ze daar wat ontredderd met grote ogen vol angst te wachten op een of ander bevel dat nu wel vlug volgen moet. Nu wordt van mij, één van de zovele duizenden, verwacht mee te helpen om die vloed van vreemd geweld in te dammen die reeds zoveel staten als Polen, Noorwegen en Finland had overspoeld. Mijn grootvader stond in 1870 aan de grens, mijn vader vertrok in 1914 naar het front en nu, amper 26 jaar later, staat de derde generatie hier weer om die Moffen tot betere gedachten te brengen. De ervaring heeft ons geleerd dat die kerels heel slech-

te manieren hebben en liefst met veel en veel geweld hun grote gelijk willen demonstreren.

Er nadert een groep van het commando. Gewoonlijk is dat herkenbaar aan geanimeerd geroezemoes van discuterende stemmen en een sterk geurende walm van tabaksrook. Nu zwijgt men. De stemming is bedrukt. De stilte wordt plots doorbroken door het getik van een geweerloop op een eetketel.
- "De uitrusting nakijken, wat te kort is aanvullen."

Overal vind ik gaten en leemten. Onze gevechtsgroep bestaat uit (1) de ploeg F.M., de korporaal die gewapend is met een Mausergeweer en in het bezit is van een draadkniptang, een schutter F.M., die het machinegeweer bedient en vier munitie-bevoor-raders, van wie één bewapend is met een pistool G.P. en de drie andere met een Mausergeweer, (2) de ploeg F.G., de korporaal die gewapend is met een *mitrailette* en vijf fuseliers met een Mausergeweer. Elke ploeg F.G. levert een schutter en bevoorrader D.B.T.[1]. De sergeant-groepsoverste draagt een geweer en een bijl en beschikt over een verrekijker en een kompas.
Onze eerste groep is zwaar gehavend: twee korporaals liggen in het hospitaal en de 1ste bevoorrader is in speciaal verlof. Hij had tussenin nog de tijd gevonden om een zoon te verwekken. De bewapening is verre van volledig. De draadtang, de *mitrailette* en het pistool moeten bijgehaald worden. De luitenant, die overigens grote sympathie geniet, tracht tevergeefs de gemoederen wat op te krikken. Zijn woorden stralen echter weinig zelfvertrouwen of vastberadenheid uit en waaien maar wat op in de wind. Een grote onzekerheid over onze slagkracht werkt verlammend en dat verhoogt nog de druk. Iedereen is met zichzelf bezig en overweegt de vele ongekende mogelijkheden die hun de komende uren te wachten staan. De officieren zijn wel 'toffe gasten' en genieten het vertrouwen van hun mannen. Zij beseffen nog beter dan wij dat het onafwendbaar avontuur hachelijk is. Ze hebben begrip voor een al eens wat stuggere houding of zelfs voor tegenspraak van een paar jongens; vaders die aan hun kinderen of mannen die aan hun vrouw of verloofde, aan ouders of familieleden denken. Thuis wordt diezelfde onrust wellicht evenzeer aangevoeld. Om het uur worden de schildwachten afgelost. Dat vermindert de spanning wat. Geen levende ziel heeft oog voor de prachtige zonsopgang die in het Oosten daagt. Men zit te piekeren over het onheil dat uit diezelfde richting komen zal. Het is 5 uur als een zwaar geronk vanachter de toppen van de bomen komt aanzwellen. Een daverende formatie vliegtuigen scheert over onze sector, richting Eben-Emaal. Het afweergeschut komt in het verweer. Hoog in de lucht spatten overal wolkjes open als een drijvende kudde zwarte schapen. Uit de vliegtuigen schijnen gouden gensters te springen maar ze ontplooien zich als glinsterende paraplus. Dwarrelend strijken ze zacht omlaag van onder de ronkende gevaarten. "Parachutisten", een voor ons tot dan onwezenlijk begrip maar nu een beangstigende werkelijkheid. Onze vrienden van 't fort die we in de 'Wonk' leerden kennen – we noemden ze de 'forteressen'- zitten nu wellicht in zware moeilijkheden. Hun fort was oninneembaar, beweerden ze altijd. Ze zaten veilig en diep onder de grond, modern bewapend en achtten zich bekwaam om aan elke Duitse aanval het hoofd te bieden. Terwijl het luchtafweergeschut uit volle kracht nog probeert neerdalende gedaanten uit te schakelen doen de stuka's een laatste rondje en verdwijnen uiteindelijk aan de einder.

Eens deze eerste emotie wat verwerkt, haast ik me naar het *kantonnement* in Beverst om er de ontbrekende uitrusting op te halen. De magazijnmeester, één van mijn beste vrienden, heeft het razend druk. De barakken en het magazijn moeten worden leeggehaald voor mogelijk transport.
- "Zoek uw gerief zelf maar uit, ik heb geen tijd", roept hij.
Gisteren moest ge voor elke kogel een schriftelijke rechtvaardiging hebben, nu liggen de kassen munitie en ander materiaal er voor het grijpen bij. Nood maakt wet en dat geldt des te meer in oorlogstijd. Ik verwissel nog rap mijn oude verrekijker voor een nieuwer model, neem de *mitrailette*, het pistool en de draadtang. De munitie is blijkbaar reeds onderweg.
- "Mille, ik zou dat ander pisstool ook willen meenemen ?"
- "Goed jong, maar zie dat g'er geen beestigheden mee uithaalt !"
Beladen als een muilezel maar tevreden met mijn buit, ga ik terug langs de vertrouwde zandweg naar de stellingen aan het kanaal, een drietal kilometer verder.

Eerste voortekens van een aanval

Acht uur. We staan op de brug over het kanaal als plots uit de lucht een duikend Duits monster op ons afkomt. We werpen ons tegen de pijlers van de brug en gehurkt wachten we af. De mitrailleurkogels ketsen af tegen het wegdek. We kunnen ons nog net op tijd in bescherming brengen. Het automatisch machinepistool heeft een langgerekt salvo op ons afgevuurd.
- "Een scherpschutter is gevaarlijker, meent luitenant Van Herck, die mikt en schiet niet lukraak zoals deze." Tactisch gezien is zijn uitleg misschien wel logisch maar voor ons toch niet bevredi-

[1] D.B.T.; een wapen dat toen recent werd bijgesteld aan de infanterie, een soort klein kanon of granaatwerper

gend want zo een 'lukraak' kan er ook wel eens lukraak 'op' zijn.
We zetten ons aan het werk om onze stelling te verstevigen. Dat is niet alleen nuttig maar het houdt ons bezig en leidt de gedachten wat af. De rechterkant is te laag. Bij gemis aan 'vaderlanderkes' (zakjes zand) die te duur zijn, behelpen we ons met graszoden en takken.
- "Ze zullen van daar komen!", beweert de majoor, maar die informatie zal hij niet van de vijand vernomen hebben.
- "Nu moet ge met niemand rekening houden, zegt de pelotonoverste, en er enkel voor zorgen dat ge met uw mannen behouden uit het avontuur komt. Daar reken ik op !"
Harde woorden die weinig laten blijken van groot vertrouwen in de goede afloop. Ze zijn letterlijk op te nemen als een opdracht, een verdomde plicht om ons vel te redden. We weten wat ons te doen staat Dat is dan ook het laatste contact dat we gehad hebben met onze 'bazen'. Er is nu geen ontkomen meer aan. Wat gebeuren moet, zal gebeuren. We zullen het lot ondergaan, is het niet goedschiks dan wel kwaadschiks.

De veldkeuken komt nu niet meer tot op de stellingen maar bedeelt aan de spoorweg. We gaan tot daar ons 'diner' afhalen. De voerman vertelt dat de bossen met brandbommen bestookt werden. Ons kamp bij het kasteel Schoonbeek te Beverst is totaal uitgebrand. Alles is met de grond gelijk gemaakt. Het magazijn was reeds ontruimd en de persoonlijke zaken waren uit de barakken gehaald maar het bureel is met hebben en houden in de vlammen opgegaan.
- "Spijtig voor onze *permissies*", oppert een flauwe plezante. Niemand kan er mee lachen. Na de middag warmt het op. Daardoor voelen we nog meer de grote vermoeienis. Een verlammende loomheid overvalt ons zodat van 'werken' geen sprake meer kan zijn. We horen bij wijlen in de verte een salvo. Nu en dan komt een verkennende vlieger eenzaam boven ons toeren. De Staf die als jonge vader met 'permissie' was, had het oorlogsnieuws langs de radio vernomen. Met veel hindernissen is hij tot in het station van Diepenbeek geraakt. Vandaar wordt hij naar de loopgraven gestuurd, zonder wapens of uitrusting. Het heeft geen zin eerst het magazijn van de eenheid op te zoeken. Dat staat ergens te velde maar niemand weet waar ? Met zijn volle valies duikt hij in onze put. De goede ziel heeft voor ons een zakje suikerboontjes bij. Deze verrassing van de stage-doende-vader is als een straaltje zon door de somber duistere hemel. We krijgen een krop in de keel en denken aan onze thuis. Met de Staf zijn hier twee karabiniers van de klas '27 beland. Jongens van de kanten van Menen die onze twee ontbrekende korporaals moeten vervangen. Ze vullen nu wel de schutterskuilen maar voor een goede samenhorigheid moet ge mekaar langer kennen. Hun eerste bekommernis is "langs waar moeten we hier achteruit gaan ?" In hun te korte witte broek en met een vest die nauwelijks dichtgeknoopt kon worden, zien ze er nog vreemder uit. Ze hebben het voordeel het zware veldtenue van de infanterist niet te moeten dragen omdat hun velduitrusting ergens in de bossen op een wagen ligt. Wij hebben meer om het lijf: boven het degelijk warme kostuum dragen we de lange *kapootjas*, een ransel die gevuld is met reserveondergoed en reservekousen, de opgeriemde eetketel en over alles heen het tentzeil plus een deken. Het gasmasker wordt met een riem over de schouder gedragen. De munitiegordel, ieder zakje goed opgevuld met laders, is met twee riemen over de rug gekruist, de bajonet en schop hangt aan de gordel evenals de broodzak met noodproviand (een doos harde soldatenkoeken) en de drinkbus. De draadtang van de korporaal en de bijl van de sergeant hangen eveneens aan de gordel en de verrekijker over de schouders. De handgranaten worden in de zakken van de *kapootjas* gestopt. De frontsoldaat in veldtenue draagt ook zijn onafscheidelijke helm op het hoofd en aan de voeten een paar stevige schoenen met bijhorende beenstukken. De volledige uitrusting met wapen weegt ongeveer dertig kilo. Kou lijden we niet in onze mansdiepe putten, zeker niet bij dit zonnig voorjaarsweer.

Onrustwekkende voortekens

Achter het Albertkanaal lijkt de strijd al gestreden. Kleine groepen terugtrekkende soldaten van verschillende regimenten komen geregeld bij ons voorbij. Ze hebben de eerste linies moeten verlaten met de opdracht te reorganiseren op een nieuwe frontlijn, achter de rivier de Gete. We horen enkel maar ongunstige berichten. Ze werden onophoudend bestookt door bommen en grondvuur. Volgens hen is de Duitse overmacht aan materiaal en manschappen frappant. Alle soldaten hebben een automatisch wapen terwijl wij ons geweer bij ieder schot moeten herladen, hun kledij is veel lichter, enkel een masker en een drinkbus, hun granaten zijn veel handiger dan onze 'paaseieren'. In het luchtruim zijn enkel Duitse vliegtuigen en geen enkel van de geallieerden. Al deze jongens zijn moe en ontmoedigd. Ze lopen strompelend, ontredderd, half versuft, over de kanaaldijk richting Bilzen. Velen zelfs zonder hun wapen. Bij elke overvliegend vliegtuig kruipen de passanten angstig in mekaar of rennen weg als opgejaagd wild. Hun enige betrachting is zo vlug mogelijk zo ver mogelijk hier vandaan te komen. Het zicht van deze verwarde terugtocht en het horen van de rampspoedige berichten is moreel niet opbeurend.

We gaan de nacht in, bedrukt, neerslachtig, zwaarmoedig. We trachten de slaap te vatten om alles

even van ons af te zetten, te vergeten, terug op kracht te komen. We zullen onze krachten meer dan nodig hebben voor de volgende uren of dagen, voor het *avontuur* waar de luitenant van gesproken had deze morgen. We verdubbelen de schildwachten en stellen ze op die manier wat meer op hun gemak. Van slapen komt echter niets in huis. Regelmatig schiet ik wakker door een vreemd geluid, een verdachte beweging, een vermeend geroep. Mijn onderbewustzijn wordt gestoord door akelige gedachten. Zal het straks gebeuren? De meeste aanvallen gebeuren bij dageraad. Zo hebben we het toch geleerd in militaire tactiek. Vanwaar zullen ze komen? Met welke wapens zullen we af te rekenen hebben? Tegen inslaande bommen zijn we machteloos. Zal het tot een gevecht komen? De frisse nacht streelt mijn gelaat en houdt me nog meer klaar wakker. Met open ogen wacht ik de morgen af.

Een benarde positie

De deemstering kondigt een mooie dag aan. Het is verrassend stil. Buiten een paar schoten verder af is het een dag als de andere. Heet dat de stilte voor de storm? Er wordt niet meer gesproken maar op ieders gelaat staat spanning en vrees te lezen. In de nevelslierten die zich uit het water losmaken, zien we vaag groepjes van terugtrekkende strijders. De zon breekt door. Voor een verrassingsaanval is het nu al te klaar, troosten we onszelf.

Met de opkomende zon verschijnen ook weer de verkenningsvliegtuigen boven onze sector. Ze maken een grote bocht en verdwijnen terug richting Oosten. Het brood en de koffie worden aangevoerd. De voerman heeft enkel maar ongunstige berichten.

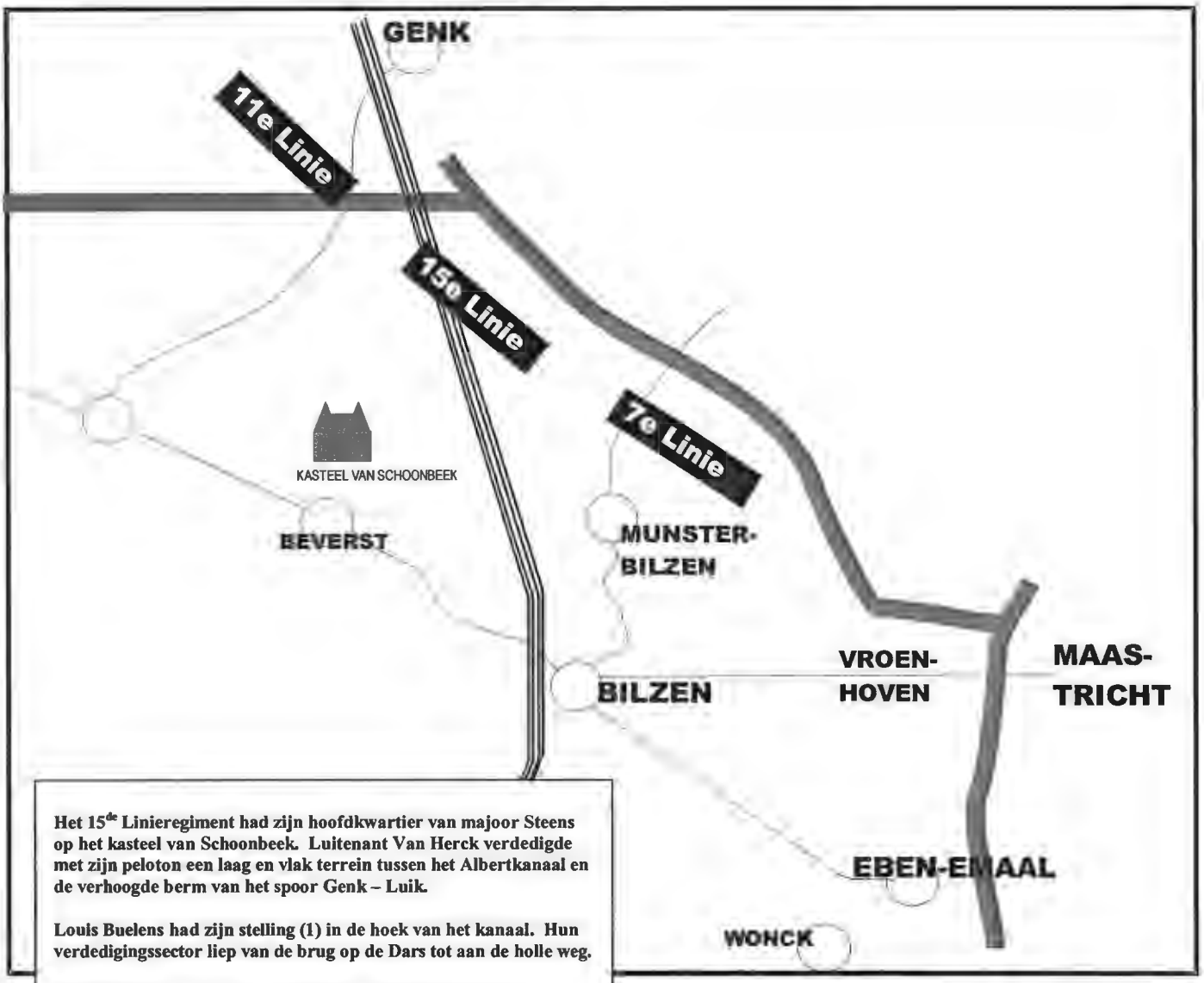
- "Deze nacht werden parachutisten gedropt in de bossen achter ons. Het 'wuggelt' van de spionnen en de francs-tireurs. De korporaal van den bureau is spoorloos verdwenen. Ze zeggen dat het een spion zou zijn."

Het zal allemaal geen evangelie zijn wat de man ons komt te vertellen maar we zijn toch geneigd hem te geloven. Hadden we nu onze luitenant bij ons, dan zouden we ons beter voelen. We liggen nu eenmaal op de voorlijn. We moeten zelf onze boontjes doppen: geen benijdenswaardig positie.

Aan de overzijde van het Albertkanaal ligt voor ons een schuin oplopende beboste helling. Boven staat een oud bouwvallig boerderijtje met strooien dak. De bewoners zijn vertrokken zoals vele anderen uit de grensstreek. Onze sector loopt van de brug tot een holle weg rechts, een verbindingsweg vanaf de kanaaldijk naar Genk. Van de hoeve gezien liggen we in een diepte en dus goed zichtbaar. Schuin links van ons verbindt een brug over het kanaal de gemeente Genk met Diepenbeek en Bilzen. Onze stellingen zijn vlak achter de dijk gegraven. Als bijkomende bescherming zijn er de rails van een tijdelijk smalspoor dat dienstig was voor de rioleringswerken naast de dijk.

De rechthoekige loopgraven aan het kanaal die de schietstellingen verbonden.

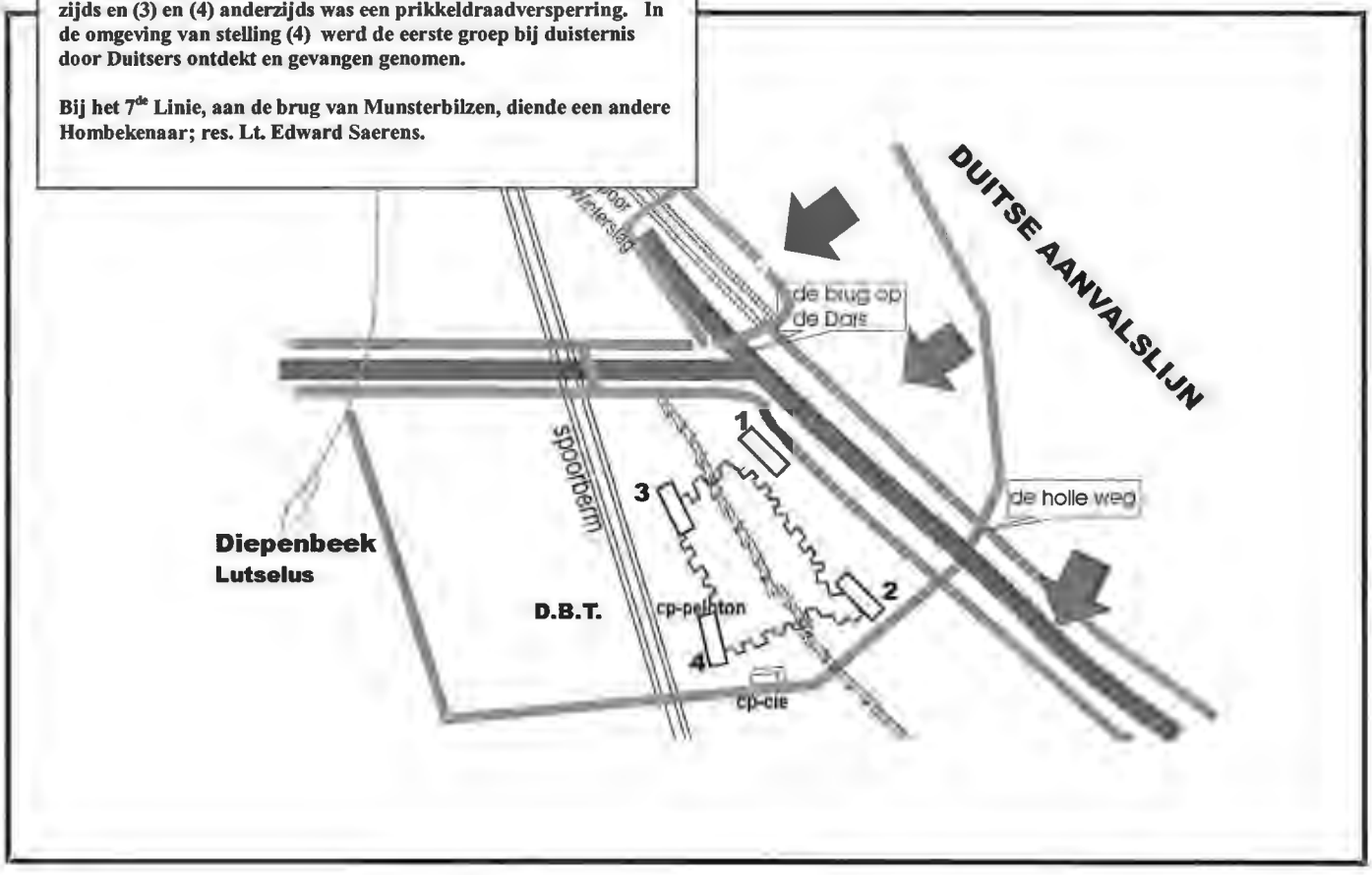

Het 15de Linieregiment had zijn hoofdkwartier van majoor Steens op het kasteel van Schoonbeek. Luitenant Van Herck verdedigde met zijn peloton een laag en vlak terrein tussen het Albertkanaal en de verhoogde berm van het spoor Genk – Luik.

Louis Buelens had zijn stelling (1) in de hoek van het kanaal. Hun verdedigingssector liep van de brug op de Dars tot aan de holle weg.

De stellingen (1), (2), (3), en (4) waren onderling verbonden door hoekige loopgraven (zie foto). Tussen de stellingen (1) en (2) enerzijds en (3) en (4) anderzijds was een prikkeldraadversperring. In de omgeving van stelling (4) werd de eerste groep bij duisternis door Duitsers ontdekt en gevangen genomen.

Bij het 7de Linie, aan de brug van Munsterbilzen, diende een andere Hombekenaar; res. Lt. Edward Saerens.

Vlak boven het watervlak is een betonnen bunker ingebouwd, bemand door een luitenant en zes mitrailleurs. Zij moeten een overtocht over het water beletten. Rechts van ons, op ongeveer 200 meter, ligt de tweede groep van het peloton in een bosje opgesteld. De telefonisten zitten met hun post in de loopgracht tussen ons en de tweede groep. De derde en de vierde groep liggen 400 meter achter ons. Deze twee groepen zijn van ons gescheiden door een draadversperring. Ze bevinden zich op een 300-tal meter vóór de verhoogde spoorwegberm.

Onze luitenant, commandant van het tweede peloton, heeft zijn post tussen de twee achterste groepen en de compagniecommandant heeft zijn C.P. (commandopost) in een boerderij aan de weg en wordt door het eerste peloton bewaakt [2]. In hun omgeving bevindt zich de ploeg D.B.T. en een granaatwerper. Er is daar ook een anti-tank kanon 4/7 op de baan gericht. Links van ons ligt het 11de Linie in stelling en aan de rechter zijde het 7de Linieregiment. Wij behoren tot het 15de Linieregiment. Onze compagnie en in het bijzonder de eerste en tweede groep van ons peloton, hebben een strategisch lamentabele stelling te verdedigen. Eigenlijk voelen we ons als ratten in een val, tussen het water en het spoor. Onze schietstelling ligt daar open en bloot in een zeer trefbare kom zonder dekking, een mager dennenboompje en een groepje spichtige berken buiten beschouwing gelaten.

Het is tien uur als een vijftal terugtrekkende grenadiers ons vertellen dat ze de enigen zijn die overbleven van hun peloton. We vinden het wat overtrokken maar de ene bevestigt de andere. Het wijst er alleszins op dat het er hard aan toe is gegaan. Een ploeg geniesoldaten komen de brug en het sas opblazen. Met een daverende knal worden zware stukken beton en ijzer hoog in de lucht geslingerd. De schepen die nog in het kanaal liggen moeten er ook aan geloven.

's Middags vertelt de kok dat er Franse gevechtswagens gezien zijn in Hoeselt, dat de parachutisten in feite Duitse moordenaars zijn die ze uit de gevangenissen vrij lieten om vuile karweien op te knappen. Het is merkwaardig hoe een kok niet enkel patatten maar ook berichten kan opbloemen. Na het eten wordt de druk van twee slapeloze nachten te groot. Gehuld in veel te dikke veldkledij en gestimuleerd door de warmte van een slaapverwekkend voorjaarzonnetje, sluiten we even de ogen.

Maak u klaar voor de aanval

Schone liedjes duren nooit lang. Bij de mannen van de T.T.R. staat de telefoon rood gloeiend. Er is een dringend bericht van de korpsoverste voor de sergeant van de eerste groep. Ze moeten de *gevraagde persoon* dringend opzoeken. Ik loop vlug mee en aan de andere kant hijgt een zeer opgejaagde stem van de majoor:

-" Sergeant, wij verwachten elk ogenblik een doorbraakpoging. U moet stand houden tot 17 uur en dan worden we afgelost door de Fransen. Geef u niet over want de Duitsers maken geen krijgsgevangenen; die worden ter plaatse afgeschoten of verdronken in het kanaal!"

Met een harde klik wordt de telefoon ingehaakt. Ik blijf nog even verslagen naar dat kastje staren.

-"Ja, zegt de telefonist, dat vertelt hij aan iedereen."

Het kost me twee sigaretten om terug op adem te komen. Gaat zo iets maar aan de jongens vertellen. Ik breng ze wel op de hoogte van de aangekondigde aflossing door de Fransen maar hou de rest voor mezelf. Paniek kunnen we best missen, zeker nu. Wie weet komen de Fransen nog vóór 17 uur. De poging van de Duitsers om hier door te steken kan zeer lang duren of zelfs ook mislukken. Dan is er geen sprake van gevangen genomen te worden. Ik laat me in de loopgracht glijden en tracht terug wat in te dutten. Half slaapwakker word ik plots doorheen geschud:

-" Hoor eens, wat een vies geronk!"

Het dreunen van een zware motor uit de richting van Genk klinkt steeds maar harder door. Een breedgemantelde motorrijder stopt aan de vernielde brug en speurt met een kijker in onze richting.

- "Een verkenner die in de pot komt kijken!"

Dat is het begin. Nu mogen we ons gereed gaan maken. Onze linker buren openen het vuur en de Duitser verdwijnt tussen de bomen. Onze schutter F.M. trilt op de benen en was kennelijk niet in staat een schot te lossen. De spanning is te snijden. Even later bemerken we dat de stand verandert van de zoldervenster van de hoeve op de helling recht tegenover ons. We zien bomen die schijnbaar wandelen. Is dat inbeelding, gezichtsbedrog ? Speelt de vermoeidheid of de grote angst ons parten ? Een formatie vliegtuigen komt aan en duikt huilend boven onze hoofden. Overal vallen bommen, voor ons, achter ons. Het afweergeschut doet zijn werk maar de vliegers gaan ongestoord verder en verdwijnen over Diepenbeek. Een tweede golf volgt de loop der stellingen. Ze werpen raak. Een bom ontploft tussen onze twee ploegen. Er is geen telefoonverbinding meer. Het boerderijtje voor ons wordt verwoest door een artillerieschot. Daarboven hebben ze geen observatiepost nodig want van op die hoogte zien ze ons zo bewegen in onze put. In de holle weg van Genk verschijnt een rupsvoertuig. Bij de eerste salvo stopt het. Een lading soldaten haast zich links en rechts tussen de dennen.

---

[2] De Compagniecommandant was Pierre Lambrechts, een leraar en reserveofficier, de pelotonscommandant was luitenant Jos Van Herck, eveneens reserveofficier en advokaat uit Leuven. Het 15de Linieregiment, waartoe ze behoorden, stond onder het gezag van majoor Steens van Mechelen.

Nu breekt de hel los. Een regen van kogels komt op ons af, rakelings boven onze hoofden. Sommige kogels ketsen terug op het smalspoor voor ons. De 'barbet'[3] van het machinegeweer stort in en een tweede bom valt naast onze schuilplaats waar de munitie opgeslagen ligt. Een droge knal doet de dijk schudden. De bunker is getroffen. Twee mitrailleurs komen uit de betonnen stelling gevlucht recht naar ons toe. Ze gooien zich in onze put.
- "De andere zijn dood, een granaat ontplofte in onze abri!"
De verdwaasde jongens kruipen in onze schuilplaats dicht bijeen in het verste hoekje. De wanden van onze stelling brokkelen af en de ploeg F.G. moet naar achter uitwijken. Bij tussenpozen schieten we vlug eens lukraak in de richting van het bos voor ons. De bossen achter de spoorlijn staan intussen in brand. Een aftocht is niet meer mogelijk. We zitten in de val tussen water en vuur.

Adempauze en beraad

Links van ons zien we vreemde soldaten over de ijzeren spoorwegbrug klauteren. Ze worden door de 11de Linie onder vuur genomen. De grootste vuurkracht wordt nu in deze richting verlegd. Hierdoor krijgen we een adempauze. De tweede groep rechts van ons is ook stil gevallen en we zien een groepje Duitsers naar hun bosje stormen. Het lijken wel sportmannen op training, zonder zware uitrusting, enkel gewapend met een machinepistool. We maken gebruik van de adempauze om in onze abri te geraken. Er is geen verder verweer mogelijk. Nu rest ons enkel nog de gebeurtenissen af te wachten. Als ik in de schuilplaats aankom, vind ik er amper nog een plaatsje. De twee Mi.-mannen (mitrailleurs), de ploeg T.T.R. (telefonie), drie jongens van de tweede groep die niet meer wegraakten, de korporaal, de schutter 4/7 hebben allen bij ons onderkomen gezocht.
- " Niet meer roken en stil zijn! We moeten trachten tijd te winnen en onopgemerkt te blijven."
Zodra de emotie wat verwerkt is, houden we krijgsraad. Het is nu 17.30 uur. We zullen de duisternis afwachten en dan trachten over de spoorwegberm te geraken om verder door de bossen terug te trekken. De 'vreemden' willen graag bij onze groep blijven en zijn bereid onze richtlijnen te volgen.
- "Ge zult ons toch niet achterlaten als we moesten gekwetst worden ?"
Dat is de grote bekommernis van die jongens. De mannen van de eerste groep kennen en vertrouwen mekaar maar dat is voor de anderen een vraagteken. We komen overeen onze persoonlijke bezittingen in de rechterzak te steken. Over gekwetst worden of zelfs over sneuvelen, wordt open gesproken maar gevangen genomen worden dat is taboe. Het is een spookbeeld dat we verafschuwen. Was het maar vlug donker. Misschien zijn de Fransen ondertussen klaar om ons op te vangen ? Klaarblijkelijk zitten we nu langs alle kanten ingesloten door de Duitsers. Met dergelijke bespiegelingen wachten we onzeker het goede moment af. Intussen is het rondom ons stil geworden. In de verte horen we nog sporadisch schieten. Onze drinkbussen zijn zo goed als leeg. We moeten zuinig zijn. Ik kan die laatste woorden van de luitenant niet uit mijn hoofd zetten en voel meer dan ooit de verantwoordelijkheid om het met ons allen hier 'levend van af te brengen'.

Onze munitie wordt aangevuld. Ieder plaatsje wordt benut. We maken duidelijke afspraken. Als we bij de terugtocht op een grote groep Duitsers stoten, trekt ieder zijn plan. Als het een kleine groep is, dan wordt gevochten om ons vel te redden. De vuurgloed van de brandende bossen achter ons is intussen verminderd. De duisternis valt. Met de dienstdoende korporaal F.M. ga ik de draadversperring doorsnijden die door de bombardementen tot één verward ijzeren kluwen verstrengeld is. Het werk moet met de grootste omzichtigheid gebeuren. Wegspringende draden maken een zinderend geluid dat op meer dan honderd meter verder kan gehoord worden. We zijn nat bezweet, meer van spanning dan van de inspanning. Zodra die klus geklaard is, duiken we terug de abri in. We herhalen nogmaals wat we al driemaal gezegd hebben. Nu nog de overbodige munitie ingraven, de zenuwen zoveel mogelijk tot rust brengen. Onze uurwerken zijn in een zakdoek gebonden samen met een vulpen, een geldbeugel, de officiële papieren, paspoort, adres van thuis en de foto's.

Ontsnappingspoging

Nooit heb ik de betekenis van het woord 'schrik' zo aangevoeld als dan. "Haal ze behouden uit dit avontuur, laat u niet gevangen nemen. Krijgsgevangenen worden ter plaatse afgeschoten of verdronken in het kanaal." Die twee zinnen blijven door mijn geest spoken. Ik ben ellendig en ziek. Een laatste maal wordt de reisweg overwogen. Ik ga voorop en onze groep zal mij op korte afstand volgen en dekken. De korporaal van de 4/7 neemt de 'vreemden' onder zijn hoede. Hij volgt op een kleine afstand naargelang het terrein en de omstandigheden.

We zijn vertrokken. Behoedzaam lopen we door de loopgracht die in verbinding staat met de tweede groep. Achter mij hoor ik het geluid van wrijvende ransels en tikkende geweerkolven. We lopen diep gebogen en bereiken de stelling van onze rechter buren. Alles is verlaten. De bommen hebben de

[3] De 'barbet' was het voetstuk waarop het machinegeweer stond gemonteerd. Alles wat boven de put uitstak werd weggemaaid door de kogelregen.

omgeving onherkenbaar gehavend. De groep stelt zich op langs de rugwering. Na even wat uitblazen wordt de volgende etappe aangepakt. Nu gaat het over een stuk open terrein. Hier en daar staan nog wat afgeknapte bomen of verschroeid struikgewas. Stap voor stap gaat de weg naar de plaats van de derde groep. Het geluid van de volgers snijdt door merg en been. In deze woestenij weergalmt alles, elk breken van een dorre tak, elk schuren van de ransels, elke trede op losliggende sperdraden of telefoondraden. Ook dit stuk van onze tocht naar de vrijheid is gelukt. Koude rillingen lopen over mijn rug als we in de loopgracht duiken om nog eens te verpozen. Met nog meer aandrang wordt stilte gevraagd voor de laatste etappe. Nog een driehonderdtal meter scheiden ons van de spoorwegberm. Aan de overkant zullen we een ruimere rustpauze nemen. De emotie eist veel van onze krachten. Bij elk nieuw vertrek bekruipt me de verleiding om me ergens diep in de put te laten wegzinken en daar roerloos te blijven liggen. We moeten verder. De mond is kurkdroog, de tong plakt tegen het gehemelte. Behoedzaam zetten we onze weg verder. Ik zou willen rennen om zo sneller op de eindbestemming te zijn. De nacht is vrij donker: de branden zijn gedoofd en de maan is op haar laatste. De struiken van de spoorwegberm tekenen zich al vaag af tegen de wat oplichtende einder. Ik loop omheen een bomkrater langs wat jonge berken waarvan de geknakte takken halfweg te bengelen hangen.

Toch krijgsgevangen

Plots een helle lichtbundel vlak in mijn ogen en:
-" Halt, wapen neer!" Achter mij dan weer een andere blaffende stem:
- " Hände auf!"
Een onbeschrijfelijke gloed stroomt door mijn hele lichaam; gloeiende warmte en toch sta ik te rillen. In beschaafd Nederlands gebiedt de eerste stem op een rustige toon:
-" Laat uw armen zakken en leg uw wapens neer!"
De lichtstraat beschijnt nu de revolverlopen van vier Duitsers, van wie de woordvoerder een zilveren bandje rond de kraag draagt. Voor ik mijn gedachten meester ben, ligt mijn geweer, munitiegordel en mijn ransel al op de grond. Een vijfde soldaat staat achter mij, het machinepistool op mijn voeten gericht. Ik sta als verlamd en kan geen woord door de keel krijgen.
- "Niet bang zijn, sergeant, er zal u niets gebeuren." klink het als van heel ver. Als in een angstdroom sta ik daar bezweet te rillen.
-"Hebt ge geen wapens meer ?"
Amper hoorbaar hoor ik mijn eigen stem "neen" zeggen.
- "Zijt gij hier alleen ?"
- "Ginder zijn er nog."
- "Laat ze vooruit komen;"
Ik durf me niet om te draaien maar roep – als dat hortend geluid 'roepen' kan genoemd worden - :
- " Mannen, ik ben gevangen genomen, ik ben in handen van de Duitsers."
Nu weten ze het met zekerheid. Nu zal het gaan gebeuren. Een goed gericht salvo en we zijn weer vrij. Dat was toch de overeenkomst, tegen een kleine groep zouden we vechten. Ik hoor al het geblaf van onze F.M. en maak me klaar om met één flinke sprong links in die bommenkrater te duiken. Doffe voetstappen. Eén voor één komen de jongens aangesloft, het geweer hoog boven het hoofd geheven.
- " Alle wapens op een hoop en per vijf in het gelid. Is iedereen nu hier ?"
De groep is volledig en klaar om te vertrekken. We worden de baan opgestuurd richting het kanaal. De boerderij waar de commandant zijn post had, is voor de helft weggeschoten. Die met de zilveren bies is de onderofficier, de leider van de patrouille.
- " Hebt ge geen dorst ?"
Ik krijg zijn veldfles, gevuld met vruchtensap en een scheutje likeur. Dat doet goed want ik stond op het punt te stikken. Op mijn vraag waar hij Nederlands geleerd heeft, antwoordt hij:
- " In Leuven. Ik studeerde medicijnen maar werd als militair opgeroepen zoals gij."
Intussen biedt hij me zelfs een sigaret aan, een lichte Belga, mijn lievelingsmerk. Nooit heeft een sigaret beter gesmaakt. Er komt een gevoel van vertrouwen in deze 'gebiesde' vijand en het spookbeeld van 'afgeschoten' of 'verdronken' te worden is nu wel uit mijn gedacht. We zullen worden over het water gezet en aan andere begeleiders overgedragen.

Nog een grote groep Belgische soldaten zit op de dijk op de overzet te wachten. Ook de mannen van de tweede groep. Rubber bootjes komen aangevaren met in ieder zeven Duitse militairen. Ieder bootje neemt vijftien gevangenen mee naar de overzijde. Ik behoor gelukkig niet tot de eerste lading en volg nauwkeurig het verloop van deze gebeurtenis van op afstand. Nu is het mijn beurt.
- " Voor u is de oorlog al gedaan, sergeant, voor mij begint hij." Zo klinken de laatste woorden van de onderofficier die ons in andere handen overleverde.

Op de kerktoren van Genk slaagt de klok twaalf maal. Het is Pinksterzondag, een feest dat in de kerk gevierd wordt omdat de apostelen hun tong terugkregen waarbij hun spreekverbod werd opgeheven. Onze tong hebben we toen verloren. Stom en zwijgzaam zitten we er bij en overdenken weemoedig onze nieuwe toestand, ons nieuw statuut van 'krijgsgevangenen'.

De stoet van Janneke Stap-uit in september 1922

Ward DE KEMPENEER
Angèle SELLESLACH

Die eerste zondag van september 1922, bijna tachtig jaar geleden, stond heel Hombeek in rep en roer. Jan en Trien Gijsen, alias 'Stap-uit", werden gevierd om hun vijftig jaar huwelijkstrouw. Wat daarover allemaal in de kranten verscheen, lezen we verder in dit artikel. Eerst even toetsen hoe de sfeer was in die naoorlogse jaren.

Het gewone leven herneemt na '18

Het duurde nog even na de oorlog van 14-18 voordat alles terug in de plooien kwam. Er waren een tiental vernielde huizen in Hombeek. Sommige werden hersteld. Het huis van de familie De Saeger op de Leeste steenweg was aan de linker zijde zwaar getroffen en werd gehalveerd. Andere huizen bleven in puin zoals dit van de familie Jacobs aan het Kapelleke in de Bankstraat. De schade aan de kerk werd hersteld. De wapenstilstand op 11 november 1918 was een ware triomf geworden voor de 'koningridder' Albert 1. Het patriottisme en de trouw aan de kroon werd sterk aangewakkerd. Vele frontsoldaten waren in 1919 nog gemobiliseerd om een bezettingsmacht in Duitsland te vormen. Op 25 september van dat jaar offreerde waarnemend burgemeester Cools een middagmaal aan de oud-soldaten en de weggevoerden. 's Morgens werd, na de mis, hulde gebracht aan de gesneuvelde soldaten en burgers. Alle huizen waren bevlagd met de nationale driekleur. Na de middag was er een optocht door de straten van Hombeek waaraan de vier [4] muziekmaatschappijen deelnamen. Er werd ook op carnavaleske wijze de spot gedreven met de Duitse keizer en de Moffen. De dag besloot met een groots feestmaal bij 'Smeires' (familie Stroobants) in de zaal "De Leeuw van Vlaanderen".

Voor de oorlog reeds had de Vlaamse gedachte veld gewonnen. Vooral tijdens de oorlog ontstond onder de burgers een nieuwe politieke breuklijn ook in Hombeek. Een duidelijke scheiding werd merkbaard tussen actieve Vlamingen (Activisten) enerzijds en de 'passieven' en tegenstrevers, zelfs anti-Flaminganten anderzijds [5]. De Hombeekse vertrouwensman van de Activisten was meester Emiel Bertens. Hij stelde aan het einde van de oorlog (19 september 1918) in opdracht van de Mechelse propaganda centrale een lijst op van 26 voorname Hombekenaren en hun gezindheid. Na de oorlog was er een tegenreactie van de vaderlandslievenden of patriotten die zich aansloten bij de N.S.B. (Nationale Strijdersbond). De Vlaamsgezinden daarentegen verenigden zich bij de V.O.S. (Vlaamse Oudstrijders). In 1920 werd bij Jef Van Der Goten op het Heike een nieuwe toneelkring gesticht met de naam "Vliegt de Blauwvoet" die de Vlaamse en pacifistische gedachte moest uitdragen. Dit toneelgezelschap bracht als eerste 'gemengd' toneel in Hombeek.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1921 werd deze tegenstelling de voornaamste politieke inzet. Waarnemende burgemeester Frans Cools had zijn eigen lijst omdat hij weigerde mee op te komen op de lijst van de Vlamingen. Deze werd getrokken door de vroegere Activist Edward Lauwers, molenaar van de Plein. Een derde lijst verzamelde vaderlandslievende oud-strijders onder leiding van Louis Van Den Ende. Op een vierde onvolledige scheurlijst figureerden vier malcontenten van het dorp onder leiding van Emiel Stevens. De breuklijn was duidelijk: één lijst met Vlaamsgezinden en de anderen waren verdeeld over drie lijsten. De uitslag was navenant. De Vlamingen haalden vijf zetels, de oude burgemeester twee en de patriotten eveneens slechts twee. Van dan tot 1939 zou Edward Lauwers het roer stevig in handen houden als de burgemeester. Hij leidde de gemeente gedurende het interbellum.

[4] De Gazet van Mechelen zegt "4" maatschappijen. Het zijn het Dorp, de Plein n het Heike en vermoedelijk de Liberale groep die in Hombeek ook optrad met de meeste muzikanten van buiten de gemeente. De trompettersclub van "De Hombeekse Sportvrienden" bestond toen nog niet.

[5] Zie hierover de verhandeling van Karen Van Hoorick: "Het Activisme te Mechelen 1914-1948"

Een ander fenomeen was veeleer sociaal maar vertaalde zich vrij snel politiek, namelijk de opkomst van de vakverenigingen. De grote voorman en syndicalist in Hombeek was Suske Saerens, te werk gesteld bij de Spoorwegen. In 1919 werd hier het Christen Syndicaat opgericht. Twee jaar later werd ook een plaatselijke afdeling van het Socialistisch vakverbond gesticht. De kranten in die jaren staan bol van de meetings die Saerens hield voor zijn syndicaat in Hombeek en nog meer van deze buiten de gemeente waarop hij als gastspreker optrad. Hij was bedrijvig in de toneelgroep "Moed en Volharding" maar vond de tijd om een nieuwe toneelgroep van de vakvereniging op te richten. Tweemaal per jaar brachten ze een gratis voorstelling voor de aangesloten leden. Zijn eerste poging in 1926 om ook politiek een rol te spelen in de gemeente mislukte echter. Bij de volgende verkiezing was hij er wel bij en bleef als raadslid en schepen zijn taak vervullen tot zijn dood in 1958.

De socialistische vakbond verweerde zich en trachtte ook op den buiten door te dringen. Enkel in het dorp, waar de meeste werklieden woonden, had deze bond aanhang en konden enkele families worden gesensibiliseerd. Om aan het succes van de katholieken en van voorman Saerens degelijk tegenwerk te bieden, belegden socialistische vakbondsleiders (zij noemden zich "onzijdigen") van "Spoor en Telefoon" een meeting in Hombeek. We konden niet achterhalen waar deze eerste socialistische meeting doorging. (In de latere jaren is de zaal Forum het lokaal geweest voor hun bijeenkomsten en meetings)

De sterk katholieke Gazet van Mechelen van 27 december 1922 haalt smalend uit over deze bijeenkomst met volgende wat uitdagende tekst:

Socialistische durf

"*Wel wetend dat de propagandisten onzer Christelijke vakbeweging Zondag ll. 24 december verscheidene vergaderingen hadden belegd, hebben de "onzijdigen" van het Nationaal Syndicaat van Spoor, P.T.T. en Z.* [6] *het aangedurfd hier een socialistische meeting te beleggen. Gelukkig hadden ze hun toehoorders uit Mechelen meegebracht, zoniet had de "groote* ***Maes****" voor lege stoelen mogen optreden. De Hombekenaars waren op de vingers te tellen. Al wat zij uit de ellenlange rede van de socialistische leider onthouden hebben, is dat hij erg gebeten is op de heren* ***Saerens*** *en* ***Doms*** *die, naar hij beweerde, hem en de overige voormannen van het Natinale Spoorwegen. erg in de weg loopen.*

Maes ***verklaarde verwonderd te zijn geen tegenstanders te zien opdagen. Hij vergat dat de vergadering uitsluitend voor de leden was belegd. Hij zei ook niet dat het Christen syndicaat voor hem vergaderingen te Tisselt en te Willebroek had belegd lang voordat er van hun bijeenkomst te Hombeek spraak was. Eens te meer bewezen onze Roodjes dat ze erg veel moed hebben als ze weten dat er niemand hen zal komen verontrusten. De Christenen willen hen de gelegenheid geven hun kletspraat van zondag ll. in 't openbaar te komen herhalen.***

Zondag e.k. 31 december ten 1 uur 30, belegt het Christen syndicaat een groote openbare vergadering in "De Leeuw van Vlaanderen" bij de kinderen ***Stroobants*** *nabij de statie.*
Inkom en woord vrij. We zijn benieuwd of de "onzijdigen" zullen durven verschijnen ?"

Verkeersagressie met boerenkarren

Het nieuwe gemeentebestuur met burgemeester Edward Lauwers spande zich in om de handel in groenten, vooral in bloemkolen, terug op de plaatselijke markt te krijgen. Deze (her)opende op 21 juli 1921. De boeren reden nog vaak twee maal per week met hun vracht kolen naar de Mechelse markt. Dat koste veel tijd en het was niet zonder risico. Dat moest ook Louis Baetens van het Heike ondervinden toen hij op 6 december 1922 met zijn gespan aan de vaartbrug van Mechelen kwam. Uit verschillende richtingen kwamen daar karren aangereden en de ene wilde voor de andere niet onderdoen om als eerste over de vaartbrug te komen. Dat liep verkeerd af en de karren reden zich met de wielen tegen elkaar vast op de smalle brug. Er ontstond groot geharrewar, gevloek en gekijf. Een zware verhuiswagen van de firma van Baelen van Lier kwam op de brug gereden en kon niet tijdig stoppen. De auto reed in op het gerij van Louis Baetens. Zijn paard en kar waren er slecht aan toe. Ook de vrachtwagen en nog andere karren liepen schade op. (Gazet van Mechelen)

Het was ook in die dagen (10 oktober 1922) dat er in de regio een eerste grootwarenhuis zijn deuren openstelde. De inhuldiging van de Grand Bazaar (Galeries Anspach) in de Bruul te Mechelen ging met een grote reclamecampagne gepaard. Iedereen wou de nieuwe sfeer gaan opsnuiven om te winkelen in een grote overdekte ruimte met glazen koepeldak en roltrappen zoals in de grootste steden van Europa.

[6] Spoor, P.T.T. en Z. staat voor het toenmalig ministerie van "Spoor, Post, Telefoon en Telegraaf en Zeewezen".

Sterk verenigingsleven en . . .
even sterk drinken

Om de jeugd en opgroeiende jongeren uit de cafés en van de straat te houden bood de geestelijkheid van de parochie ze nieuwe ontspanning aan in het eigen parochiehuis of 'patronaat'. Het huis in de Bankstraat dat voordien de eerste vrije school geweest was, deed nuttig dienst als vergaderlokaal. De turnkring van onderpastoor Dierckx nam deel aan gouwfeesten en wist in 1922 enkele prijzen in de wacht te slepen in Audegem en Sint Truiden. De jongens die er de zondagnamiddag doorbrachten met spel of cinema-kijken noemden zich padvinders naar de scoutbeweging. In de daaropvolgende jaren rezen diverse verenigingen uit de grond. Uit alle geledingen van katholieke actie groepeerden zich zowel schooljeugd als werkende jongeren, mannen als vrouwen, zelfstandigen, werklieden of handelaars, in een vereniging met de "K" van katholiek en waarvan de pastoor steeds de proost was.

De volwassenen hadden hun eigen sportverenigingen, zowel voetbal als duivensport, en natuurlijk ook de drie fanfares. Kaarterclubs waren over heel de gemeente verspreid. Dat bracht veel leven in de brouwerij en bier in de herbergen. Cafés waren er in die jaren bij de vleet. In de dorpskom telde men er meer dan twintig. De wetgevers verscherpten de maatregelen "ter beteugeling van de dronkenschap" en ook de plaatselijke verantwoordelijken, zowel pastoor als burgemeester, wezen op de morele verantwoordelijkheid van alle betrokkenen om het veelvuldig drinken in te dijken.

De Gazet van Mechelen schrijft in die jaren regelmatig over een of ander drama van moord of zelfmoord of over weerzinwekkende ellende in vele families onder invloed van alcohol. Zo ook verscheen op 5 oktober in die krant, naar aanleiding van weer een dronkemansdrama, een moraliserend gedicht dat -in de geëigende stijl - de verslaafden van de drug van toen de schrik op het lijf moest jagen. Het spreekt voor zichzelf en voor zijn tijd.

Een vogel voor de kat

Menig jongeman, licht van zinnen,
geeft zijn driften steeds gehoor,
loopt altijd de kroegen binnen,
komt zo op het slechte spoor.
Hij verslapt zijn straffe leden,
drinkt zich soms geweldig zat
en na weinig tijd geleden
is 't een vogel voor de kat.

Kale heertjes, grootse koppen,
gaan op zwier en werken niet,
zijn gekleed als modepoppen,
halen alles op krediet.
En zij drinken volle beken,
liggen dag en nacht aan 't vat,
maar dat duurt niet vele weken
of 't zijn vogels voor de kat.

Als de dronkaards zijn versleten
en met 't hoofd ten gronde gaan,
als hun rol is afgemeten
en de dood voor hen komt staan,
roepen zij van dak en toren,
reeds door 't lijden afgemat,
maar de pillen gaan verloren
want 't zijn vogels voor de kat.

Menigeen door de genuchten
slaat te huis den boel kapot
of zit in 't gevang te zuchten,
wordt misschien ook stapelzot.
Soms een ander, diep gezonken,
werpt zich onder 't stoomtuig-rad.
Wie gedurig loopt beschonken
is een vogel voor de kat.

Menig dronkaard, razend woedend,
hangt zich als een Judas op
of men vindt hem hevig bloedend
met een kogel door zijn kop.
Ver van ons het gift verdreven,
vlieden wij het helse nat
of voor dees en t'ander leven
zijn wij vogels voor de kat. (GvM)

Een ander voorval van eind oktober 1922 heeft de gelegenheidsdichter weer geïnspireerd. Twee jonge koppels hadden een zelfde dag hun kind laten dopen. Naar oude gewoonte werd op het prille leven een jenevertje gedronken en werden vele cafés van het dorp bezocht. al dan niet op de weg naar huis. Zo kwamen ze elkaar tegen in een zelfde herberg. Niets is onschuldiger dan een pasgeboren kind. Met fierheid werd de borelingen aan de herberggasten getoond en gingen ze van schoot naar schoot. Er werd nog wat gedronken en nog wat meer en zo kwamen ze goed beschonken thuis. Na hun roes uitgeslapen te hebben stelden de onthutste ouders vast dat hun zoontje nu een meisje geworden was en omgekeerd.

Is 't kind gekocht, dan komt de peter.
Hij heeft zijn beste kleren aan
om, met de vroedvrouw en de meter,
met het kind ten doop te gaan.
De peter moet daarop trakteren
en het gebeurt - ik ben niet mis -
dat daarna, bij het huiswaarts keren,
alleen het kind nog nuchter is ! (GvM)

Een grootse stoet
voor Janneke en Trieneke

In september 1921 had men al eens kunnen repeteren toen op de Dries Frans Van Den Eynde en Hendrieka Van Steenwinckel vijftig jaar getrouwd waren[7]. In augustus 1922 deed pater Boey van den Boskant zijn eremis en was er overal gesierd en gevlagd. Veertien dagen later, op zondag 3 september, was er dan de goed voorbereide stoet voor het vijftig jarig huwelijk van Janneke Gijsen en Trieneke Peeters. Het was een grootse gebeurtenis. Voor de eerste maal na de oorlog werkten alle inwoners enthousiast mee aan deze happening die veel volk naar Hombeek moest lokken. Dat lukte ook. Er werd een feestcomité opgericht en diverse groepen van handelaars, verenigingen, wijken of zelfs politiekers spanden zich in om een groep te vormen in deze stoet, liefst met een versierde wagen. Er waren niet minder dan 37 groepen waarvan de helft een feestwagen optooide. De duivenbond van het Heike en het Dorp hadden ieder hun wagen. De turnkring was van de partij maar ook de jonge 'padvinders' van het 'patronaat', de handelaars, melkboeren, suikerbakker. De muziekmaatschappijen ontbraken nooit maar opvallend was de grote delegatie van Vlaamsgezinden die op een wagen illustere figuren van eigen volk uitbeelden.

De Gazet van Mechelen zag het zo:

Het gouden bruiloftfeest is in de volkrijke gemeente met een treffende eensgezindheid gevierd geweest Gans het dorp, geen enkel straatje uitgezonderd, was feestelijk gevlagd terwijl op alle wegen dennenboompjes waren geplaatst waarin vreugdige kleine vlagjes blonken en fladderden. Mooie bloemenslingers en bloemenkransen verbonden die vreugdeboompjes en tooiden ook vele woningen. Jaarschriften, gelukwensen en rijmpjes spraken er ook den lof der gelukkige oudjes uit.

Met een vroom gemoed
wordt Jan en Trien begroet
Men wenscht hun blij van geest
een diamanten jubelfeest!

's Namiddags rond 1 uur 30 vertrok aan de Zennebrug een schone, afwisselende stoet met talrijke groepen en wagens. Drie muziekkorpsen verlustigden het geheel door hun vrolijke uitvoeringen en brachten ook veel leven en opgeruimdheid bij. De feeststoet heeft gansch de uitgestrekte gemeente doorkruist en zo was reeds de avond in de lucht toen hij terug in de kom van het dorp aankwam. De inrichters van dat al – het feestcomiteit - en al wie aan het geslaagde feest hadden meegewerkt, halen eer van hun werk

[7] Dit echtpaar werd op zeer uitbundige wijze gevierd in 1931 bij hun zestigste huwelijksverjaardag.

Programma van de stoet:

1. **Gendarmen – Padvinders**
2. **Turnkring**
3. **Fanfare "De Vroolijke Vrienden"**
4. **Hollandse boerinnekens**
5. **Duivenhok het Heike, wagen**
6. **De vier jaargetijden op sleden**
7. **Wafelhuis op wagen**
8. **Cupido te paard**
9. **Wielrijders**
10. **Artillerie**
11. **Ogarita of de wilde vrouw, wagen**
12. **Kaartspeelwagen**
13. **Genoveva van Brabant met haar gemaal te paard**
14. **Herders en herderinnen**
15. **Duivenhok het Dorp, wagen**
16. **Jeanne d'Arc met hare bazuiners, maagden te paard**
17. **koning en koningin der slavinnen, wagen**
18. **Fanfare "St. Cecilia**
19. **moeder Kramiek en vader Lambik, wagen**
20. **Melkhandelaars**
21. **Antwerps leven**
    a. **Vaandrig te paard**
    b. **Nar te paard**
    c. **Schooljeugd Kongolezen**
    d. **Verkoopsters, wagen**
    e. **Matrozen – Polizei**
    f. **Straatjongens, wagen**
    g. **Natie op wagen**
22. **Hulde aan Vlaanderen**
    a. **Maagdekens te paard**
    b. **Maagd van Vlaanderen te paard**
    c. **Vlaamsche beroemdheden op wagen**
23. Suikerbakkerij, wagen
24. **Zwarte familie**
25. **Koningin en Prinses, maagden te paard**
26. **Viergebroeders te paard**
27. **Hulde aan de feestelingen van de kinderen uit de buurt**
28. **Legende van Assepoester**
    a. **onder de macht van de fee**
    b. **edellieden naar het bal te paard**
    c. **het verloren schoentje**
    d. **het huwelijk (wagen)**
29. **Lustige wielrijdsters, 24 maagden**
30. **Koninklijke harmonie "St. Maarten"**
31. **Boeren en boerinnekens**
32. **Het jong huwelijk**
33. **Jubelwagen**
34. **Maagdekenswagen**
35. **Op- Signoor**
36. **Het Rad**

37. **Feestwagen met hun familie**

Wie was Jan Gijsen en Trien Peeters ?

Soms vraagt men zich af: "Waarom komen bepaalde families zich op zekere dag in Hombeek vestigen ?" De twee belangrijkste redenen zijn door huwelijk en door het werk. Nieuwe families zijn hier ontstaan omdat een Hombeeks meisje een echtgenoot binnenhaalde van buiten uit. Anderzijds zijn jonge mannen of gezinnen aangetrokken geweest door werk: knechten bij de boer, rondtrekkende verkopers, ambachtlieden, wegeniswerkers. De belangrijkste immigratie kwam er door het spoor. Zowel bij de aanleg als bij de uitbating van de spoorwegen vonden vele mannen hun weg naar Hombeek.

Anders was het met Jan Gijsen die met zijn gezin hier verzeilde bij de grote infrastructuurwerken aan de Zenne eind 1800. Hij was in Putte geboren, juist over de grens, en zijn vrouw was van Arendonk. Hij pronkte ermee Hollander te zijn en weigerde de Belgische identiteit. *"Ik ben als Hollander geboren en zal als Hollander sterven."*, was zijn antwoord altijd. Jan was grondwerker die eerst bij een Nederlandse firma werkte en nadien bij andere uit het Waasland. Toen hij in september 1872 te Machelen huwde met de 23-jarige Trien Peeters, was hij 32 jaar. Hij werkte achtereenvolgens aan kanalisaties van rivieren in Grembergen (Dendermonde), Antwerpen en Steendorp. Van daar kwam hij op 13 april 1893 naar Hombeek waar men volop bezig was met het verleggen van de Zenne. Jan was op dat ogenblik al 53 jaar en had het gebracht tot werkopziener. Zijn gezin met vijf kinderen kwam mee: twee zonen en drie dochters. De oudste zoon Tist was dan al 20 jaar, dan volgden Liesa, 11 jaar, Marie, 9 jaar, Jef, 6 jaar en Sophie slechts 3 jaar. Tussen Tist en Liesa was een leeftijdsverschil van wel negen jaar. Dat kwam omdat de drie dochtertjes die tussentijds geboren waren in Antwerpen, aldaar op zeer jonge leeftijd overleden.

Jan Gijsen huurde de herberg in de toenmalige Lijkstraat (nu Diepestraat) naast het gemeentehuis die hij overnam van Jaak **De Wachter** van Breendonk en zijn vrouw Clemence **Weymiers.** Zij hadden er gewoond met hun zes kinderen. Bovendien verhuurden ze nog de zolder en een kamer aan twee andere gezinnen van grondwerkers met samen ook nog drie jonge kinderen. De leefomstandigheden van toen mag men gerust zorgelijk noemen als men bedenkt dat de woonst waar 14 personen huisden, een oppervlakte had van slecht 110 m².

Jan was de zoon van Jacob **Gijsen** en Ann Catherina **Van Campe** en Trien de dochter van Jan Bt. **Peeters** en Adriana **Moonen**

Het gezin van Jan Gijzen zag er als volgt uit:

Jan Gijsen (°Putte, Nederland 8.3.1840, + 21.1.1932)
x te Machelen 3 september 1872
Trien Peeters (°Arendonk 12.12.1849, 12.1.1927)

De kinderen:

Tist Gijsen (°Grembergen, 4.7.1873).
x (Basel 1892)
Pharaïldis Blijweert (°Basel 1873, + 1893).
xx Philomena Henrioulle
kinderen :
Florent Gysen (°1893, + La Hestre 28.9.1972)
x **Flore Dackers**
zoon :
Max Gysen x **Lefèvre,**
dochter : Josiane x Maurice Fragneau
kind : Youri
Emiel Gysen (°Houdeng-Aimeries1900, 1965)
x **Germaine Wast**
Martha Gysen x Emile Pombaix

Elisa Gijsen (°Antwerpen 1882)
x (Hombeek, september 1905)
Gustaaf Van Erp (°22.7.1882)
dochter :
Maria **Van Erp** (°27.2.1906)
x (1933) **Frans Van Den Eede.**

Marie Gijsen (°Steendorp 8.12.1884).
x (Hombeek, september 1903)
Jaak Van Erp (°18.1.1877)
kinderen:
John (°1904) x Maria **Govaerts,**
Elisabeth (°1906), x **Hendrik Pessendorffer.**
Sophie (°1909) x **Cyriel Selleslagh.**
Richard Van Erp (°1922), ongehuwd.

Jef Gijsen (°Steendorp 21.3.1887)
x (1911) Catherina **Van Den Boeynants** (°1889), xx
xx (21) **Albertina Goetynck** (°Brugge 1886, + 1977)
kinderen:
Guido Gijsen (° Hombeek1922-1923)
Charles Gijsen (°Brugge)
Jan Gijsen (°Brugge)

Sophie (Fie) Gijsen (°Steendorp 6.5.1890)
x (juni 1912) **Jan Frans Nuytiens** (° 26.12.1886).
kinderen:
Jeanne (°1913), x **Fiel Van Camp** (°1912).
Zoon Jan (°24.2.1940)
Florent Nuytiens (°1916), x **De Muyer.**

Drie kinderen stierven zeer jong: Theresia (1875-1876), Petronella (1876-1878) en Maria (1880-1882)

Janneke Stapuit

Janneke was cafébaas in de herberg "In de Reizende Passant" in de Diepestraat en in de volksmond heette het bij "Jan Stap-uit".

Zijn bijnaam van "Janneke Stapuit" had hij aan zijn werk te danken. Zoals gezegd was hij werkleider bij de Zennewerken. De nieuwe bedding werd met de hand uitgegraven. De arbeiders voerden de grond met de kruiwagen over planken naar boven. Dit gebeurde in ploeg en in een continue volgorde. Eens de kruiers beneden waren met hun kruiwagen werd deze gevuld door de gravers. Het inladen van het vooropgestelde aantal schoppen werd luidop geteld. Dan gaf Jan het commando om naar boven te vertrekken. Dat deed hij telkens met de geijkte woorden: "Stap uit !" Daarop stapte de voerder met de kruiwagen de put uit om zijn vracht in de oude rivierbedding te kippen. Er moet een vergoeding of supplementaire vergoeding geweest zijn volgens het gepresteerde werkvolume. De uitgevoerde kruiwagens grond werden geteld. Janneke had nooit leren schrijven maar hij hield er zijn eigen systeem op na, met tekens en streepjes, om een correcte inventaris per kop bij te houden.

Janneke probeerde ook links en rechts een cent bij te verdienen. De zennewerkers logeerden in die dagen overal in het dorp. Het was moeilijk om onderdak te vinden omdat er voor de gewone bevolking al een woonprobleem was. Janneke verhuurde ook zijn zolder en een kamer aan twee families. Aangezien ze enkel een slaapplaats hadden, waren ze voor alle maaltijden aangewezen op de goede zorgen van Trieneke Stapuit. Zij hield de herberg maar tegen een kleine vergoeding kookte ze ook voor gans het gezelschap. Trieneke zorgde bovendien nog voor warme maaltijden van de andere grondwerkers. 's Middags werd het eten naar de werf gebracht door hun twee dochters Lies (17 jaar) en Fie (9 jaar). De al opgroeiende Lies was fier op haarzelf en geneerde zich om met die potten te sleuren in het zicht van het volk. Daarom vroeg ze steeds aan haar jonge zus Fie om bij de passage van het dorp de pannen over te nemen. Eens op de Zennedijk droeg zij ze dan weer. Het werkvolk schoof aan met eigen eetgerei en ieder kreeg zijn schep stoofvlees met patatten.

Als de werken aan de Zenne voltooid waren, voelde Jan zich te oud om nog mee te trekken naar een nieuwe werf en besloot zijn verder leven in Hombeek te slijten. Als bij toeval in deze gemeente ooit *"passerend"*, had hij zich hier nu gevestigd. Hij gaf zijn herberg de zeer toepasselijke naam "**In den reizende passant**", maar toch bleef ze in de volksmond beter bekend als "**Bij Jan Stauit".**

Deze woning in de Diepestraat, naast het gemeentehuis, was er in 1864 gebouwd op grond van Octavie Vekemans, dochter van schoolmeester-koster Jan Bt. Vekemans en van Amelie Slachmuylders. Aanvankelijk woonde er Isidoor Jannes-Tersago die het in 1877 kocht. Hij verhuisde naar de herberg "In Rome" en verkocht deze herberg in 1888 aan de Mechelse brouwer Jan Emiel Verheyden-Van Belle. Ze werd eerst verhuurd aan De wachter en in 1893 aan Jan Gijsen. Aan hem verkochten de erfgenamen Verheyden het huis in 1914.

Jan werkte ook nog jaren voor de gemeente als grafmaker. Hij was bekend als de zuinige Hollander, hoe kan het anders. Hij berekende alles. Aan het rangeerstation werden regelmatig koeien en andere dieren afgeladen. Ze werden dan te voet naar het slachthuis van Mechelen geleid. Het strooisel werd uit de wagons op de perrons gegooid. Dan ging hij met de kruiwagen naar de losplaats en voerde het stro naar zijn eigen tuin. Daar werd het in de zon open gelegd op de 'blijk' om te drogen. zoals men met de witte was deed. Op die manier werd het strooisel een tweede maal gebruikt voor zijn geiten. Portretten of foto's van zichzelf wilde hij niet laten maken; "Hollanders pakken niet op papier", was zijn repliek dan.

De kinderen van Jan en Trees trouwden in Hombeek uit. De drie dochters bleven er wonen maar de twee zonen weken uit: één naar Wallonië en één naar West-Vlaanderen. Zo komt het dat de naamgenoten Gijsen snel weer uit Hombeek verdwenen.

De oudste zoon **Tist Gijsen** (°1873) werd als jonge knaap mee ingeschakeld met zijn vader als grondwerker. Als 19-jarige was hij getrouwd te Basel (Waasland) met de **Pharaïldis Blijweert** (°Basel 1873, + 1893). Hij kwam mee naar Hombeek met zijn hoogzwanger vrouwtje. In december 1893 werd hier hun zoon Florent geboren maar de moeder overleed kort nadien. Als Tist, na de werken in Hombeek, naar een werf verhuisde nabij La Louvière, dan bleef zijn zoontje Florent bij de grootouders in Hombeek. In Houdeng-Aimeries trouwde Tist een tweede maal met **Philomena Henrioulle**. Uit dit huwelijk werden nog twee kinderen geboren: **Emiel Gijsen** en **Martha Gijsen**. Zijn zoontje **Florent Gijsen**, uit het eerste huwelijk, ging op zijn zevende jaar bij de vader wonen te Houdeng. Hun nakomelingen wonen in Wallonië.

De oudste dochter **Elisa Gijsen** (°1882) huwde in september 1905 met Gustaaf **Van Erp** (°1882). Zijn broer was twee jaar eerder met haar zuster getrouwd. Hun dochter Maria **Van Erp** (°27.2.1906) huwde in juli 1933 met Frans **Van Den Eede**. Ze overleed kort na de geboorte van haar zoon Gerard.

De tweede dochter **Marie Gijsen** (°1884) huwde in september 1903 met **Jaak Van Erp** (°1877). Hij

werkte te Mechelen in het arsenaal, zij werkte thuis als naaister. Ze kregen vier kinderen:
John Van Erp (°1904),
gehuwd met **Maria Govaerts**, dochter van de secretaris.
Elisabeth Van Erp (°1906),
gehuwd met **Hendrik Pessendorffer.**
Sophie Van Erp (°1909),
gehuwd met **Cyriel Selleslagh.**
Richard Van Erp (1922), ongehuwd.

De tweede zoon **Jef Gijsen** (°Steendorp 1887) werd paswerker in het arsenaal. Hij huwde eerst met **Catherina Vanden Boeynants** (°1889), en in 1921 met **Albertina Goetynck** (°Brugge 1886, + 1977) Hun zoontje (1922-1923) **Guido Gijsen** te Hombeek geboren, stierf op acht maanden. In Brugge werden nog twee zonen geboren **Charles Gijsen** en **Jan Gijsen** met nakomelingen aldaar.

De jongste dochter **Sophie (Fie) Gijsen** (°1890). huwde in 1912 met **Jan Frans Nuytiens** (°1886). Ze woonden eerst in bij haar ouders in de Diepestraat. Daar werden hun twee kinderen geboren.
Jeanne Nuytiens (°1913),
gehuwd met Fiel **Van Camp** (°1912).
Florent Nuytiens (°.1916),
gehuwd met **De Muyer**.
Na het overlijden van de moeder in 1927 gingen ze wonen in hun nieuwgebouwde alleenstaande en afgelegen woning in het Schalam. (nu Loquetstraat 11, voorbij het kerkhof)

Nieuwe uitbaters in de herberg "In den Reizende Passant"

Jaak Van Erp en hun dochter **Marie Gijsen** hebben in 1927, na de dood van moeder Trien Peeters, de herberg verder komen uitbaten In januari 1932 stierf Janneke Stapuit op zijn tweeënzeventigste jaar. Deze bijna legendarische figuur liet geen naamgenoten achter in Hombeek om de stam verder te zetten. Na een paar jaar werd ook van de herberg een gesloten woonhuis gemaakt.

Toen Marie Gijsen in 1949 plots overleed, ging Jaak met zijn jongste zoon Richard bij zijn dochter wonen in de Frans Reyniersstraat.
Het huis is toen verhuurd aan Desiré en Clementine **Absillis-Lauwers**. In de zestiger jaren werd het door de gemeente als krotwoning verklaard en onteigend. Er werd nog eerst een garage van gemaakt om de gemeentecamion in te stallen en dan werd het afgebroken voor de dorpssanering. Hiermee kwam het definitief einde van "De reisende passant".

De Diepestraat anno 1963. Het gemeentehuis stond er nog met daarnaast de herberg "In den Reisende Passant" van Janneke Stapuit. De gemeente had het huis als ongezonde krotwoning aangekocht en er een voorlopige garage van gemaakt. Het huis van Rosalie Vergergt-Selleslagh is pas opgetrokken maar de oude kasseiweg ligt er nog. Kort daarop zou de steenweg worden herlegd met nieuwe riolering.

Twee eenvoudige families
De Vis en Van Erp

Ward DE KEMPENEER

Dit artikel kwam tot stand dank zij de hulp van Angèle Selleslagh
en leden uit Hombeek en elders van de twee besproken families

Bij het verhaal over "Jan Stapuit" hebben we ons afgevraagd wat het motief kon zijn om naar Hombeek te immigreren. Jan Gijsen verzeilde hier als werkman-opzichter van het aannemersbedrijf dat het uitgraven van de nieuwe Zennebedding in opdracht had. Dit was in 1893. Eerder nog waren er grote infrastructuurwerken geweest zoals de aanleg van de nieuwe spoorweg in 1836 en twintig jaar later het optrekken van een nieuwe kerk en metselen van de kerhofmuur. Sommige arbeiders bij deze werken vonden hier een lief meisje en trouwden. Ze stichtten een familie en burgerden in zoals Van Erp en Stroobants. Inburgeren was niets nieuws. Vroeger echter waren de inwijkelingen een knecht op een of andere boerderij die bleef plakken. Zo iets bebeurde medio 1700 met Frans De Vis, de stamvader van deze familie. In dit artikel bespreken we twee families die aan Gijsen verwant zijn; De Vis en Van Erp.

De familie De Vis

Frans De Vis en Maria Jacobs

Frans De Vis (1708-1759) is rond 1730 naar Hombeek gekomen waar hij huwde met **Maria Jacobs** (1711-1781), de dochter van Engelbert Jacobs en Margaretha Coeckelbergh. Dit gezin had het niet breed. Dat blijkt uit het feit dat er geen geld was om de uitvaartdienst te betalen van de drie zoontjes die kort na de geboorte stierven. De uitvaart verliep volgens de "rita pauperum" (armendienst) zoals de pastoor het inschreef. Dat betekende dat tijdens het meest eenvoudige ritueel, met één priester en met het minimum aan kaarsen, het lijkje in een houten bakje niet op het hoogkoor maar achteraan in het kerkportaal bleef staan. De kosten werden gedragen door de armenmeesters, die ook H.Geestmeesters genoemd werden.

Het echtpaar verkreeg een stuk grond dat afkomstig was van de familie Jacobs. Het was gelegen in de huidige Frans Reyniersstraat (Bruinvis). Vermoedelijk werd daarop een lemen huisje gezet. [8]

Er werden negen kinderen geboren. Zoals gezegd stierven van hen drie kinderen bij hun geboorte of kort daarna:
Jan Baptist (° 23.3.1743, + 25.3.1743) arme
Gielielmus (°14.3.1744, + 20.3.1744) pauper
Jan Baptist (° 26.3.1747, + 27.9.1747) pauper

De zes andere kinderen groeiden op:

Egidius (1736) volgt → **2/1**
x **Joanna Lauwers** (1727-1775)
Jacobus (1738-1813) volgt → **2/2**
x Catheria **Cnops** (1736)
Petrus (1740)
x **Catherina Lembrechts**, Hofstade
Maria (1744 + 1819)
x **Livinus Wouters** (1734 -1794), dorp
Maria Catherina (1748-1786)
x **Frans Polspoel**, dorp
Anna Maria (1752)
x **Francis Van Loock**, Mechelen

De twee oudste zonen worden verder besproken. De derde zoon **Peter De Vis** trouwde met Catherina Lembrechts en woonde in Hofstade. De jongste dochter **Anna Maria De Vis** huwde met Francis Van Loock en woonde in Mechelen. Van hen weten we tot heden verder niets

De oudste dochter **Maria De Vis** huwde met **Livinus Wouters**. Hij had een kleine woning vlak aan de toenmalige Zennebrug (nu PPC-computerwinkel van Filip Keuleers). Bij de inval der Fransen in 1794 werd haar zestigjarige man getroffen door de 'rode loop' een besmettelijke ziekte die de legersoldaten hadden meegebracht. Ze bleef met haar zoon Jacques en dochter Anne Marie in het huis. Deze trouwde eerst met Antoon Trooskens en later met

[8] **S.A.M., Akte 9.5.1746, bundel 988 n°31, nots. Van Hesen: "Gilles Moons en M. Jacobs verkopen aan Frans De Vis x Maria Jacobs, de erve van een huisken tegen de Humbeek stw. voor 28 guldens".**

bakker Henri Brems. Ook zij bleef van het noodlot niet gespaard. In 1849 werd ze samen met haar zoon Philip Trooskens door cholera getroffen en beiden stierven aan deze besmetting.

De tweede dochter **Maria Catherina De Vis** bleef wonen in het ouderlijk huis (nu café Bruinvis) Ze stierf erg jong, op 38-jarige leeftijd. Eén jaar later overleed ook haar enig dochtertje. Haar man, **Frans Polspoel** van Elewijt, hertrouwde met Anna Catherina De Wit. Hij bleef in de woning van zijn eerste vrouw wonen die hij met de inboedel van de kinderen De Vis overnam voor 200 gulden [9]. Om zijn schulden te betalen, moest hij echter een lening aangaan bij pastoor De Backer.

> *"**Frans Pospoel** in tweede huwelijk met Anna Catherina **De Wit**, te Hombeek-Mechelen, ontvangt van E.H.Gisbert **De Backer**, pastor te Hombeek en van **Jacob Lauwens** en **Francis Boets**, kerkmeesters van Hombeek, de som van 100 guldens aan 4 % intrest op seker huysken met de verchijnsde erve, groot 5 roeden gelegen te Hombeek-Mechelen tegen den steenweg naar Humbeek, met 12 stuyvers chijns voor Sijne Majesteyt, verkregen uit erfenis van zijn eerste vrouw die het erfde van haere moeder mits uitgroting tegen haar zusters en broeders".*

Frans Polspoel tekent met een kruis. De getuigen zijn Peter en Jacob DE VIS.

Het huis werd later door zijn dochter Theresia bewoond die met Peter Meeus van Londerzel getrouwd was. In 1842 brandde het totaal af. Ze gingen dan wonen in de kleine huizen aan de Zenne, de zogenaamde "Kreubbe".

2/1 Egidius De Vis en Joanna Lauwers

Egidius De Vis (1736), de oudste zoon van Frans, was 24 jaar toen hij met **Joanna Lauwers** (1727-1775) trouwde. Deze dochter van Arnold Lauwers en Elisabeth De Moor was toen al 34 jaar en had blijkbaar al veel leed gekend. In 1746 zijn de Fransen, bij de Oostenrijkse successiestrijd, nogmaals bij ons binnengevallen. Lodewijk XV trok met zijn leger mee op en liet de Mechelaars zelfs een triomfantelijk Te Deum zingen in de St-Rombouts kathedraal bij zijn intrede in de stad. Zijn soldaten bleven hier van 1746 tot 1749.

In de Hombeekse overlijdensregister lezen we op 4 februari 1766 bij het overlijden van een kind met de naam Isabella Clara:

> *"heden is op het kerkhof Isabella Clara begraven, een meisje dat door de Fransen werd verwekt en dat voor haar opvoeding aan de vrouw van Egidius De Vis werd overgelaten"* [10]

Deze tekst is interpreteerbaar. De pastoor gebruikte het woord "overgelaten" ("tradita") ook op andere plaatsen bij onechtelijke kinderen waar het duidelijk ging over een eigen kind van de vrouw aan wie het zogezegd werd "overgelaten". Als dit hier ook het geval is, dan mogen we gerust veronderstellen dat bij de belegering van de Fransen de toen negetienjarige Joanna Lauwers zeer waarschijnlijk door de bezetters zwanger gemaakt werd.

Joanna woonde met haar dochterke op een kamer in een van de huisjes van de smid Philip De Kempeneer op de Mechelse weg (nu: oud postkantoor). Ook na haar huwelijk met Egidius De Vis bleef ze daar wonen met het gezin.

Ze kregen 5 kinderen van wie slecht één opgroeide met name **Jan Baptist De Vis** (1761). De vier andere kinderen, Jacobus (1764), Elisabeth (1767-1767), Peter Jan (1770), Livinus (1773-1775) stierven jong en kregen een armenbegrafenis.

Ook moeder Joanna was nog jong toen ze van ellende uitgeput, afscheid moest nemen van het povere bestaan dat haar leven geweest was. Ze was pas 48 jaar. Zoals haar kindjes werd ze zonder graf onder de aarde gelegd met een ritueel van de armen.

Jan Baptist De Vis (1761) huwde met **Anna Catherina Hofmans** van Schonenberg. Tot 1784 bleven ze in Hombeek wonen, waar ze twee kinderen kregen met name Martinus (1782) en Maria Catherina (1783). Dan verhuisden ze naar Mechelen (Schonenberg). Vermoedelijk ging de vader, Egidius De Vis, met hen mee.

2/2 Jacob De Vis en Catherina Cnops

De tak van de stam werd in Hombeek toch verder gezet door de tweede zoon van Frans, **Jacobus De Vis (1738-1813)** gehuwd met **Catherina Cnops (1736)**, dochter van Rumoldus Cnops en Clara Van Steenwinckel.

Na hun huwelijk in 1765 hebben ze ergens gewoond in de onmiddellijke omgeving van de kerk, wellicht in het kleine huisje van koster Vekemans dat het eerste schooltje was geweest [11] (nu: de schuur van Maria Vermeulen, tegenover de kerkdeur).

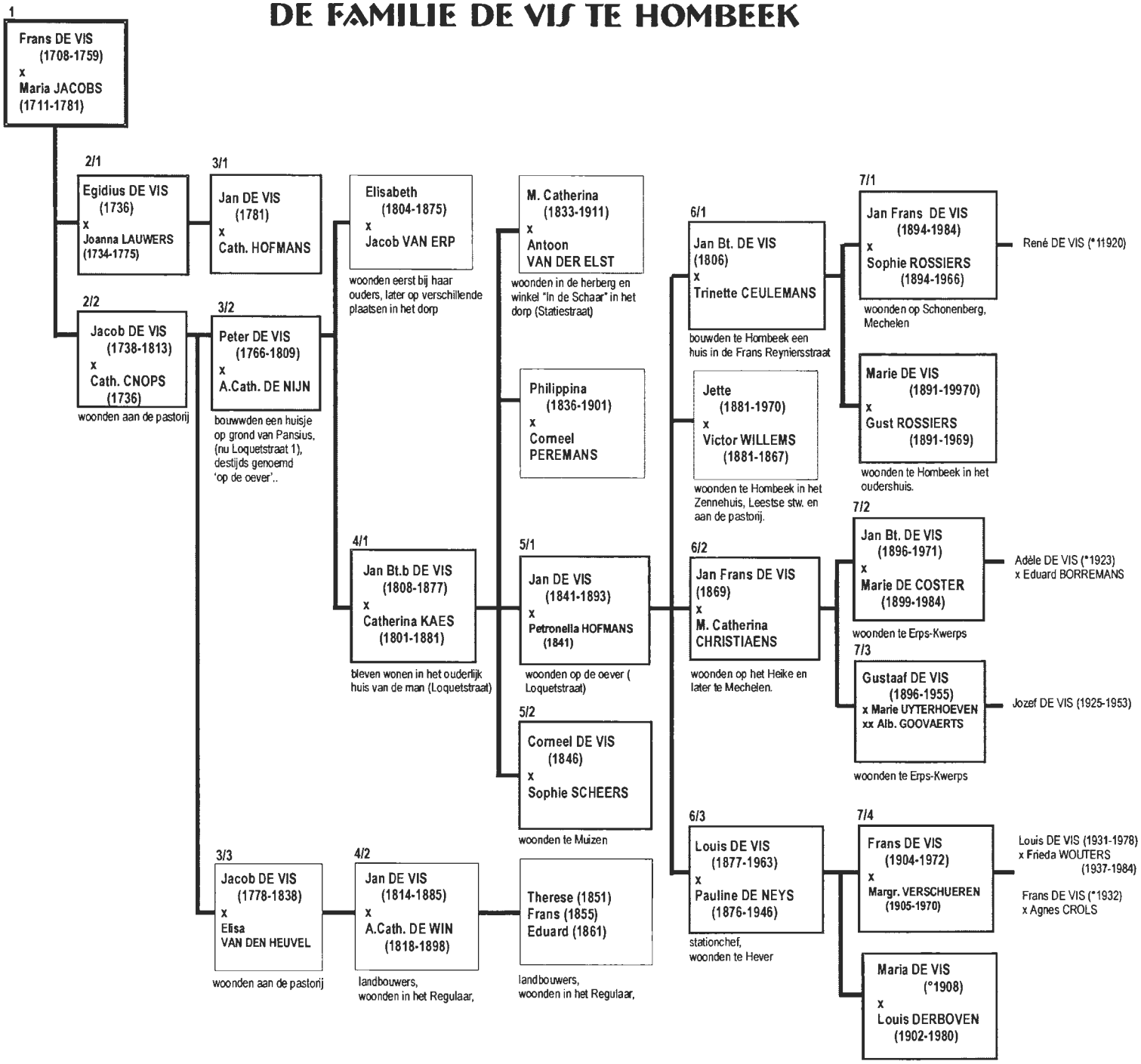
---

[9] **S.A.M., Akte 30.12.1790, bundel 974, nots. J.F.Hens: verdeling van de goederen van Catherina De Vis, echtgenote Frans Polspoel.**

[10] ***"sepulta est in cimeterio, Isabella Clara, fillia parentum ex francorum nutrienda tradita apud uxorem Aegidii De Vis"***

[11] **Het was bij de volkstelling van 1794 het huis nummer 1 in Hombeek.**

DE FAMILIE DE VIS TE HOMBEEK

De stam DE VIS uit HOMBEEK heeft meerdere vertakkingen gehad, ook buiten de gemeente. Van sommige uitwijkelingen zijn we het spoor bijster. Mogelijk zijn er van hen nog nakomelingen. Dat is wellicht het geval met 3/1 Jan De Vis-Hofmans en de zoon van 3/3 Jacob De Vis-Van Den Heuvel die naar Mechelen uitweek. Te Hombeek heeft deze stam opgehouden te bestaan. De hier wonende nakomelingen zijn geen naamdragers meer. In de 10e generatie is Maarten De Vis (°1988), achterkleinzoon van 7/4 Frans De Vis-Verschueren, de jongste naamdrager waarop alle hoop kan gesteld worden dit oude geslacht ooit verder uit te bouwen.

Dit echtpaar heeft zes kinderen gehad van wie drie overleefden.
Rumoldus (1765-1766) stierf op één jaar, **Jan Frans** (1769-1781) was 12 jaar toen in Hombeek cholera heerste en hij stierf aan deze epidemie, **Anna Catherina** (1772-1772) stierf bij de geboorte.

De drie andere kinderen groeiden op:

Petrus (1766-1809) **volgt → 3/2**
x **Anna Catherina De Nijn**
Maria Catherina (1773-1831)
x **Jacob Vermijlen**
Jacobus (1778-1838) **volgt → 3/3**
x **Elisabeth Van Den Heuvel**

De enige dochter **Maria Catherina** (1773-1831) huwde met **Jacob Vermijlen,** een handwerker, zoon van Jan Vermijlen en Catherina De Win. Ze gingen wonen in het huis op den Boskant (Straatje) met hun drie kinderen Louis (1811), Jan Bt. (1809), Guilliam (1817).

3/2 Petrus De Vis en Catherina De Nijn

Petrus De Vis (1766-1809), de oudste zoon, huwde **Anna Catherina De Nijn** van Leest.

Ze huurden een grond op de Leestse steenweg (nu Loquetstraat, huizen naast garage van San) van de grondeigenaar **Pansius**. Men noemde het "den oever". Daar stelden ze een huisje op. Met dit gezin ging het stilaan al wat beter. Hij was loonwerker maar kon toch al een lap grond voor eigen rekening bebouwen.
Het gezin kreeg zeven kinderen, vijf dochters en twee zonen :

Anna Maria (1797)
x **Jozef Willems**, kleermaker te Eppegem
Monica (1799)
x **Peter Jan Claessens**, Willebroek
Jan Frans (1800-1848), ongehuwd,
dagwerker te Hombeek
Maria Theresia (1802)
x **Jan Josef Donck**, winkelier te Mechelen
Elisabeth (1804-1875)
x Jacob **Van Erp**, dagwerker in Hombeek
Jan Baptist (1806-1877),
x **Anna Catherina Kaes** **volgt → 4/1**
Philippina (1808)
x **Antoon Van De Ven**, hovenier te Mechelen

Vader was slechts 43 jaar toen hij overleed en een weduwe achterliet met zeven kinderen tussen twaalf en één jaar. Dat het degelijk voeden van haar kinderen aan de arme moeder niet moeiteloos is gegaan, kan achterhaald worden aan details als deze. In de lente van 1820 snapte de garde van Hombeek enkele jonge kinderen die op een veld wat gras en klaveren waren gaan trekken. Wellicht zochten ze voeder voor hun konijntjes. Ook de kleine Philippina De Vis, amper 12 jaar oud, ontkwam niet aan de ijzeren arm van de wet. Ze werden beboet voor 47 cent. Het was destijds geen alleenstaand feit en het geeft daarom een beeld van de schrijnende nood die er heerste bij het werkvolk op den buiten. In het gemeenteverslag van 3 mei stond de volgende uitspraak:

" Le garde champêtre, ayant fait comparaître la nommée Philippine De Vis, fille mineure de la veuve de Pierre De Vis, prévenue d'avoir coupé herbages dans la prairie de Pierre Jean Van Beveren, ainsi que les nommés Anne Cathérine et Anne Marie Van Winghe, filles de François, accusées d'avoir fourragé sur une pièce de treffles de Martin Coeckelbergh, le college leur applique les dispositions de l'art. 87 du réglement, les condamme séparement et chacune à 47 cents d'amende qu'elles se sont engagées de payer dans les vingtquatre heures au mains du réceveur municipal"

Vier dochters weken uit bij hun huwelijk;
Anna Maria met haar man **Jozef Willems** naar Eppegem waar hij kleermaker was,
Monica met haar man **Peter Jan Claessens** naar Willebroek, waar hij schepen van de gemeente was,
Maria Theresia en haar man **Jan Josef Donck** naar Mechelen waar ze een winkel hielden en
Philippina met haar man **Antoon Van De Ven** naar Schonenberg waar hij hovenier was.

Drie kinderen bleven in Hombeek:
Elisabeth had al twee kindjes toen ze huwde met **Jacob Van Erp** bleef eerst een tijd bij moeder inwonen maar verhuisde later met haar gezin naar het dorpscentrum bij de brug. (zie verder Van Erp)
Jan Frans bleef als ongehuwde inwonen
Jan Baptist (1806-1877), gehuwd met **Anna Catherina Kaes** woonden in bij de moeder (zie → **4/1**)

Bij een scheiding van de inboedel werd in 1837 door de kinderen besloten alle immobilia af te staan aan de jongste dochter Philippina De Vis voor een waarde van 414 frank. [12]

[12] **S.A.M., Aktes van 15.1.1837 en van 31.1.1837, bundel 724 n°19 en n°38, Nots J.Bt. Fremie.**

3/3 Jacob De Vis en Elisabeth Vandenheuvel

Jacob De Vis (1778-1838) en zijn vrouw **Elisabeth Vandenheuvel** bleven na het overlijden van zijn ouders in het huisje aan de kerk wonen waar hun drie kinderen geboren werden. Hij was landbouwersknecht maar wist in 1825 een stuk grond van 25 are 30 ca. aan het Pasgat te huren van de kerkfabriek.

Geen van hun twee dochters huwden. Anna Catherina (1811-1824) stierf op dertienjarige leeftijd. Maria Theresia (1816-1841) stierf op 25-jarige leeftijd.

Hun enige zoon **Jan De Vis** (1814-1885) huwde in 1841 met **Anna Catherina De Win** (1818-1898). Ze was de dochter van Egied De Win van Zemst en van Louisa Okels, boeren op het Regulaar. Het echtpaar vestigde zich aldaar waar ze een redelijk grote boerderij runden (nu: Kapelseweg 65 Freddy Van Doorselaar). Ze hadden hierbij de hulp van een knecht en een meid. Dat waren Louisa Bulens, (°22.8.1832)) en Corneel Van Erp van Zemst.

Ze kregen 8 kinderen van wie 5 overleefden.
Rosalie (1843) ging in 1866 naar Vilvoorde.
Jan Louis (1846) ging in 1872 naar Mechelen

Maria Theresia Victoria (1851), **Jan Frans** (1855) en **Louis Eduard** (1861-1932), bleven als vrijgezellen in het ouderlijke huis wonen.
Maria Victoria (1849-1850), Maria Constantia (1858-1861) en Louis August (1864-1871) overleden zeer jong.

4/1 Jan Baptist en Anna Catherina Kaes

Jan Baptist De Vis (1806-1877) huwde in februari 1831 in de O.L.Vrouwkerk te Mechelen met **Anna Catherina Kaes** (1803-1881) die in Muizen geboren was. Ze bleven wonen in het huisje dat zijn vader Peter De Vis had opgericht op grond van mijnheer Pansius.

Het echtpaar had 8 kinderen van wie 3 jong stierven: Louis (1831-1833), Jan Frans (1835-1835) en Victor (1843-1855). De andere 5 groeiden op:

Maria Catherina (.1833-1911)
x **Antoon Van Der Elst** (°Zemst 1832)
Philippina (1836-1901)
x **Corneel Peremans**, (° Muizen 1847-1890)
Frans (1838)
Jan (1841-1893) **volgt → 5/1**
x **Petronella Cornelia Hofmans** (°Mech. 1841)
Cornelius (1846),
x (24.7.1869) **Sophie Scheers**

De oudste dochter **Maria Catherina De Vis** (1833-1911) huwde in mei 1859 met **Antoon Van Der Elst** (1832) van Zemst.
Ze woonden in de herberg met winkel gelegen in de oude Statiestraat (nu: open hoekstuk tussen de Frans Reyniersstraat en de Gemeentestraat) met de naam "In de Schaar". Het huis werd gehuurd van de opeenvolgende Mechelse brouwersfamilies Moortgat, Lenaerts, De Bruyn, Verlinden en Verheyden. Het werd tijdens de tweede wereldoorlog zwaar getroffen door het geschut en in 1918 totaal afgebroken. De grond bleef nadien steeds onbebouwd.

Ze hadden 10 kinderen; het oudste te Leest geboren en de negen volgende in Hombeek.
Jan Baptist Van Der Elst (1860)
x (2.1.1904) Antonia Elisabeth Leerbaut
Frans Van Der Elst (1861)
x Marien (Heist-op-den-Berg)
Emiel Van Der Elst (1863-1920) (alias 'de facter')
x Melania Quintidi
Henri Van Der Elst (1865, + Hofstade)
x Verhasselt
Louis Van Der Elst (1868-1921) (alias 'de merel')
x Jette De Kempeneer
Peter Jan Van Der Elst (1870, + Leest)
x Amelia Huybrechts
Vincent Leop.Jozef Van Der Elst (1873-1874)
Constantia Van Der Elst (1875-1959)
x Theophiel De Rudder
Jan Frans Van Der Elst (1877-1918)
x Louisa De Croes
Maria Tha. Van Der Elst (1881, + Zemst)
x Alfons Van Haesendonck
Slechte één der kinderen, Vincent Leopold Jozef, is jong overleden. Hij was de zevende zoon in de kinderrij. Koning Leopold II nam het peterschap waar. Hij werd vervangen door de toenmalige burgemeester Vincent Ceulemans. Van de andere negen kinderen huwden er acht met een partner van buiten Hombeek.

De tweede dochter **Philippina De Vis** (1836-1901) huwde in april 1863 met **Corneel Peremans**, (1847-1890) houtzager van Muizen. Ze hadden 5 kinderen:
Antoon Peremans (1865, + 1932)
x Trees Stevens (alias Trees van Moenskes)
Rosalie Peremans (°Leest 1867, + 1951)
x (1891) Jan Pessendorffer
Jozef Louis Peremans (°Leest 1870, + 1936)
x (1897) M.C. Buelens
August Corneel Peremans (1875)
Elisabeth Peremans (1880, + 1936)
x Florent Jan Den Eede
Hun zoon Frans huwde x Maria Van Erp.

Twee zonen van Jan Bt De Vis weken uit:
Jan Frans (1838) ging in 1869 naar Mechelen.
Cornelius (1846), landbouwerswerkman, huwde in 1869 met **Sophie Scheers.** Ze woonden de eerste

twee jaar na hun huwelijk nog bij de ouders in en verhuisden dan naar Muizen. In Hombeek werden hun oudste twee kinderen geboren: Maria De Vis (1869) en Antoon De Vis (1872).

5/1 Jan De Vis en Petronella C. Hofmans

Jan De Vis (1841-1893) was al 32 jaar toen hij in oktober 1865 met **Petronella Cornelia Hofmans** (1841) trouwde van Mechelen afkomstig.
Ze bleven bij hun ouders wonen. Ook zijn jongste broer Cornelius is met zijn jong gezin nog inwonend geweest maar voor niet lang. In 1877 stierf hun vader Jan Bt. aan een hartziekte. Vier jaar nadien, in 1881 overleeder ook de moeder Katrien Kaes aan een maagziekte. Ze was 78 jaar oud.

Er waren op de grond van de heer Pansius twee particuliere woningen gebouwd: dit waar Jan De Vis – Hofmans in woonde en een tweede waarin Jan Bt. Van San – Sijmons woonde, werkman in het arsenaal. De grond kwam later door erfenis in handen van mijnheer Smets – Pansius. In 1919 verkocht hij deze aan de kinderen De Vis en Van San. Aldus kwamen deze twee families nu in vol bezit, zowel van de woning als van de grond.

Dit gezin had 7 kinderen. Twee van hen stierven jong aan longtuberculose; Philippina (1874-1897), 23 jaar oud en Antonia (1884-1898) slechts 4 jaar oud. Een derde dochter, Susanna M. Rosalia (1871-1907) was 36 jaar toen ze overleed. Ze was ongehuwd en leed aan een zwak hart.

De 4 andere kinderen groeiden op en huwden. Het waren drie zonen die de naam hebben verder gezet en één dochter;

Jan Bt. (1866) **volgt → 6/1**
x (1888) **Trinette Ceulemans** (1868, 1927)
Jan Frans Jozef (°19.3.1869) **volgt → 6/2**
x (1895) **Anna Catherina Christiaens** (1870)
Corneel Louis (°17.9.1877) **volgt → 6/3**
x (1898) **M. Paulina De Neys**
Jette (1881-1970)
x (1903) **Victor Willems** (1881- 1867)

De dochter **Henrica (Jette)** (1881-1970), bijgenaamd 'Jette van Visses' huwde in november 1903 met **Victor Willems** (1881- 1867), paswerker in het arsenaal. Na het overlijden van Susanne in 1907 bleef de moeder alleen over. Dan kwam Jette met de twee reeds geboren zoontjes in het ouderlijk huis wonen aan de Loquetstraat. Daar werden nog 5 kinderen geboren. Op 28 november 1914 ging de Petronella Hofmans, de moeder van Jette, naar Gent wonen.

In 1920 verhuisde het gezin naar de kerkweg in het dorp (nu: de huidige Gemeentestraat, het huis werd in 1963 afgebroken) waar hun jongste dochter geboren werd. Dan hebben ze in het Zennehuis gewoond dat in 1940 werd vernield. Achtereenvolgens woonden ze op de Leestse steenweg (huis van Fons De Keyser) en dan tegenover de pastorij.

Jette 'van Visses' en haar man Victor Willems bij het verlaten van hun woning, (statieplein, naast De Leeuw van Vlaanderen) bij hun 60-jarig huwelijk in 1962. Bij hen twee hunner zonen, Jef en Frans Willems.

De versierde woning van de diamanten jubilarissen, gebouwd door Jan Teughels (onteigend en afgebroken).

In november 1962 vierde het echtpaar zijn 60ste huwelijksverjaardag. Toen woonden ze op de statieplaats in het huis van Jan Teughels, alias Jan Maat. Ook dit huis werd afgebroken voor de dorpssanering. Hun laatste dagen brachten ze door in het bejaardenhome in Zemst waar ze overleden.
Het echtpaar Willems-De Vis had 8 kinderen:
Elisabeth Celine (°1903-1994)
x Leonard Van Den Broeck
Joseph (°1904-1988)
x Adèle Peremans
J. Frans (°1907)
x Francisca Huyghe xx Maria Van Moerenhout
Alfons (°1911-2000)
x Coleta Van Den Meersch
Louis (°1913-1997)
x Florence Cooreman
Paulina (°1916-1918)
Maurits (°1918)
Julia (°1921) x Karel Peeters

Frans De Vis, soldaat, vader Tist De Vis, Frans Leroy, Gust Rossiers, moeder Trineyye, kleinzoon Albert Rossiers, Marie De Vis

6/1 Jan Bt. De Vis en Trinette Ceulemans

Jan Bt. De Vis (1866) huwde in februari 1888 te Mechelen met **Trinette Ceulemans** (1868-1927) van Zemst. Ze woonden eerst te Mechelen waar hun drie kinderen geboren werden, twee dochters en één zoon. Jan Bt. was te werk gesteld in het arsenaal te Mechelen. In 1893 zijn ze terug naar Hombeek gekomen en woonden op diverse plaatsen, aan de kerk, in de 'Kreubbe', op de Leestse steenweg en tenslotte hebben ze in 1910 een nieuwe woning gebouwd in de Frans Reyniersstraat naast de beenhouwer Louis Goovaerts. Daar is later hun dochter Marie met haar man Gust Rossiers komen inwonen.

Het eerste kindje stierf bij de geboorte. De andere kinderen groeiden op met name:

Maria (1891-1970)
x (1912) **Gustaaf Rossiers** (°Mech.1891-1969)
Jan Frans (1894-1984) **volgt → 7/1**
x (1919) **Sophie Rossiers** (1894-1966)

De kinderen sloten een dubbel huwelijk. Zus en broer De Vis van Hombeek huwden met broer en zus Rossiers van Schonenberg, Mechelen. Marie trouwde nog voor de oorlog in 1912 en haar broer Jan Frans stapte na de troep in 1919 in het huwelijksbootje.

Maria De Vis, alias 'Marie van Visses' (°Mech. 1891-1970) was in november 1912 gehuwd met **Gustaaf Rossiers** (°Mech.1891-1969). Ze woonden in het ouderlijk huis in de Frans Reyniersstraat waar hun kinderen geboren werden:
Albert Rossiers (1915)
x Teughels
François Rossiers (1921)
x Mabel Van Buggenhout

Het gouden huwelijk van Gust en Marie 'van Visses' werd in 1962 in Hombeek gevierd op de zelfde dag als het diamanten huwelijk van haar tante Jette'van Visses' met Victor Willems. De Gazet van Mechelen gaf hierover volgend verslag:

Gouden- en diamanten huwelijk te Hombeek.

Dat twee echtparen die familie zijn op dezelfde dag hun bruiloft vieren is een zeldzaamheid. Voor Hombeek was het vorige zaterdag de eerste maal dat zulks plaatshad.
De echtelingen Gustaaf Rossiers-Maria De Vis, wonende Statiestraat 30, vierden hun 50ste verjaardag van hun huwelijk. Op 16 november werd door wijlen E.H. De Bruyn te Hombeek hun huwelijk ingezegend. Het schonk hun drie kinderen (1 meisje en 2 jongens). Beide jongens zijn nog in leven. Verder telt de familie 8 kleinkinderen.

Gustaaf is reeds 12 jaar op rust gestelde staatswerkman van het Arsenaal. Als hobby heeft hij de duivensport. Reeds van zijn 12 jaar was hij duivenmelker en won talrijke kampioenschappen bij "De Verenigde Maatschappij" van Mechelen.
Even voor 11 reden ze door de prachtig versierde Statiestraat naar de parochiekerk waar ze samen met een grote schare familieleden een dankmis bijwoonden, opgedragen door E.H.Peeters, onderpastoor. Hierna werden ze ontvangen op het gemeentehuis door burgemeester baron de Meester in aanwezig-

heid van schepen Gustaaf Mueldermans en Albert Auwaerts, raadslid August Soli, Frans Jacobs en Albert Christiaens. Een diploma en een klubzetel werd als geschenk aangeboden. Daarna werd de erewijn gedronken.

De echtelingen Viktor Willems en Henriette De Vis, wonende statieplein 2, vierden dezelfde dag hun 60ste verjaardag van hun huwelijk. Op 17 november 1902 werd hun huwelijk ingezegend door wijlen E.H. De Coster. Het schonk hen een grote kroost van 10 kinderen, van wie er nog 7 in leven zijn. De familie telt 6 kleinkinderen en 3 achterkleinkinderen.
Viktor is op rust gestelde paswerker van het Arsenaal en had vroeger ook vele duifjes als hobby.
Spijt de bittere koude waren de buren vroeg uit de veren om de woning van de gevierden prachtig te versieren met bloemen, planten en een mooie spreuk. Ook het statieplein was mooi bevlagd langswaar ze naar de parochiekerk reden om de dankmis bij te wonen opgedragen door E.H. Van Dijck. Hierna kregen ze eveneens een goede ontvangst op het gemeentehuis en ontvingen een diploma en klubzetel als geschenk namens de gemeente. Na de erewijn werd de viering verder gezet in de zaal "De Leeuw Vlaanderen" waar de geburen talrijke geschenken en bloemen aan beide jubilarissen aanboden."

7/2 J. Frans De Vis en Sophie Rossiers

Jan Frans (° 21.8.1894) huwde in 1919 met **Sophie Rossiers** (1894-1966). Ze bleven wonen op Schonenberg. Frans was oud-strijder 14-18 en kreeg erkenning met 8 frontstrepen en verscheidene eretekens.
Ze hadden één zoon te Mechelen geboren:
René De Vis (°1920), gehuwd met **Cécile Baal** en de kinderen:
Ina De Vis, oogarts te Schendelbeke
Guido De Vis, woonachtig te Kontich
Lea De Vis

boven: 14 augustus 1934 Hombekenaren op bedevaart in Lourdes. Paula (Boetses), Marie de meid van de pastoor, Tist De Vis, pastoor De Ridder.

boven rechts: Jan Frans De Vis en Sophie Rossiers met hun zoon René De Vis.

onder: de militaire identiteitskaart van Frans De Vis, sldt 2de kl 16de Linieregiment, bataljon chemin de fer. Gedemobiliseerd 28 oktober 1919.

6/2 J. Frans De Vis en Catherina Christiaens

Jan Frans De Vis (1869, +Nossegem 1955) huwde in mei 1895 met **Anna Catherina Christiaens** (1870, + Nossegem 1955) van Zemst.

Hij werkte bij de spoorwegen ('Chef picquer'). Om deze functie was hij algemeen bekend als "baas". Ook de neefjes en nichtjes noemden hem "nonkel baas". Hij woonde na zijn huwelijk eerst op het Heike. Daar werden de vier kinderen geboren van wie het oudste, Peter Jan bij zijn geboorte in oktober 1895 stierf. In januari 1901 verhuisde de ouders met hun drie kinderen naar Mechelen.

De drie andere kinderen in Hombeek geboren:

Jan Bt. (1896-1971) **volgt → 7/2**
x (Erps-Kwerps, 1922)
Maria De Coster (1899-1984)
dochter van J.Bt. De Coster en M. De Greef.
Augustinus (1898-1955) **→ 7/3**
x **Maria Uyterhoeven**
xx **Albertine Goovaerts**
Corneel Louis (1900)

Van slechts twee zonen konden de verder sporen nagegaan worden. Er waren zeker nog twee andere zonen en een dochter. Deze overleed te Hasselt op tweejarige leeftijd.

Een van de onbekende zonen zou zijn uitgeweken naar Marokko zonder dat er ooit nog iets van hem werd gehoord. Een andere jongen (Corneel Louis ?) is in Kortenberg verongelukt. Hij kwam met de laatste goederentrein van zijn werk - de machinist wist het en vertraagde ter hoogte van het station Kortenberg waar hij woonde – daar sprong hij dan van de trein. Waarschijnlijk is hij verkeerd gevallen en kwam onder de trein. [13]

7/3 Gustaaf (Augustinus) **De Vis**
(° Hombeek 1898, + Schaarbeek 14.5.1955)
huwde twee maal, eerst met **Maria Uyterhoeven** en later met **Albertine Goovaerts.**

Uit het eeerste huwelijk werd een zoon geboren François **Jozef De Vis** (°Erps 1925, + Leopoldsburg 1953) ongehuwd. Hij verongelukte tijdens militaire dienst te Leopoldsburg bij een tankdemonstratie van het eskadron Patton werd hij door de ketting gegrepen.

[13] **gegevens ons verstrekt door Adèle Boremans – De Vis uit Erps-Kwerps.**

7/2 Jan Bt De Vis en Maria De Coster

Jan Bt. (1896-1971) huwde in 1922 te Erps-Kwerps met **Maria De Coster** (1899-1984), van Kortenberg, dochter van J.Bt. De Coster en M. De Greef.
Hun dochter **Adèle De Vis** (°Erps-Kwerps 1923) huwde met **Eduard Borremans** (°Nossegem 1917)
Kinderen:
Maria (°Leuven 1949) x **Marc Teugels**
Anne (°Leuven 1950)
Ferdinand (°L. 1952) x **Daniëlle Vanderzeypen**
Godelieve (°L. 1962) x **Marc Bilterest**

6/3 Louis De Vis en Paulina De Neys

Louis De Vis (1877-1963) huwde met **Paulina De Neys** (1876-1946), dochter van Karel De Neys en Joanna Pegain. Louis werkte bij de spoorwegen en werd stationchef te Hever.

Het echtpaar had twee kinderen:

Frans De Vis (1904 – 1972) **volgt → 7/4**
x **Marguerite Verschueren** (1905-1970)
Maria De Vis (18.2.1908)
x **Louis Derboven** (1902-1980)
zoon Frans Derboven

Maria De Vis mag op dit ogenblik wel als de "mater familiae" beschouwd worden. Met haar 94 jaar is zij stellig de oudste stamgenote.

7/4 Frans De Vis en Marguerite Verschueren

Frans De Vis (1904 – 1972) huwde te Hever met **Marguerite Verschueren** (1905-1970). Hij was afdelingshoofd bij de spoorwegen.

Het echtpaar had twee zonen:
Louis De Vis (1931-1978)
gehuwd met **Frieda Wouters** (1937-1984). Ingenieur, hoogleraar aan de Industriële hogeschool te Mechelen.

Van hen de volgende 4 kinderen:
1. Jan De Vis (°1959), ambtenaar bij de Europese Commissie te Brussel,
gehuwd met **Lut Van Hulle** (°1958) medewerkster op het Kabinet van de Vlaamse minister van Cultuur.
Kinderen:
Maarten De Vis (°1988)
Kaat De Vis (°1990)

2. Greet De Vis (°1961), arts te Wolvertem,
gehuwd met **Jan Verbruggen**, gynecoloog.
Kinderen: Pieter (°1989)
Lucas Verbruggen (°1998)
3. Marleen De Vis (°1965) vroedvrouw te Leuven
4. Mark De Vis (°1668)

Frans De Vis (°1932) en **Agnes Crols**.
gepensioneerd leraar L.O. en kinesist.
kinderen:
1. Bieke, stewardes
2. Lutgart,
3. Bart , restaurant 't Schaluintje te Aarschot
4. An, lerares

Voor zover we het hebben kunnen natrekken is deze stam **DE VIS** die begin 1700 in Hombeek is ontsproten, enkel bij deze laatste tak nog verder gezet in mannelijke lijn. De jongste naamdrager is de vierjarige Maarten De Vis die (voorlopig ?) de enige blijkt te zijn om de stam te redden.
Het zal maar op je jonge schouders rusten !

Gouden Bruiloft in 1945 van Frans De Vis en Catherina Christiaens (6/2)

Staand van l. n. R.: Frans De Vis (7/4) (Hever), Sophie Rossiers en Frans De Vis (7/1) (Schonenberg), Margriet Verschueren, Louis De Vis, De Leebeeck (Zemst), dochter van 'Beloë' Christiaens en haar man August De Leebeeck, Frans De Vis (Hever), Pauline De Neys (Hombeek), haar man Louis De Vis (6/3) (stationchef Hever), Marie De Vis en haar man Gust Rossiers (Hombeek), Maria De Vis en haar man Louis Derboven (Hever).
Zittend van L. n. R. : Frans Jozef De Vis (verongelukt in Leopoldsburg) naast moeder Maria Uyterhoeven en haar man Gustaaf De Vis (7/3), het gouden paar JanFrans De Vis (6/2) en Catherina Christiaens, Jan Bt. De Vis (7/2) en Maria De Coster (Erp-Kwerps) en hun dochter Adèle De Vis.

De familie Van Erp

Te Hombeek kwam deze naam ook in een vroegere periode sporadisch voor onder de twee schrijfwijzen; **Van Erp** en **Van Herp**. Met de hierna besproken Jacques die uit Meise is gekomen, kon er totnogtoe geen verband gevonden worden. In Meise daarentegen waren er meer dan honderd jaar voor zijn komst naar hier meerdere naamgenoten. Zij huwen daar en hadden er een gezin gesticht. We hebben hun verwantschap niet gemaakt maar naar alle waarschijnlijkheid is de vader van de Hombeekse stamvader een zekere **Karel Louis Van Erp** die te Meise woonde op Steenebrugge en er in juni 1796 gehuwd was met **Petronella Silverans.**

Jacques Van Erp en Elisabeth De Vis

Jacques Van Erp was in Meise geboren op 30 april 1798. Als wegenwerker was hij ingeschakeld bij de grote werkzaamheden die in de jaren dertig plaats grepen in verband met het aanleggen van de treinsporen van Mechelen naar Brussel en Dendermonde. Zo kwam hij in Hombeek terecht. Hij verbleef hier al een tijd vooraleer hij met **Elisabeth De Vis** trouwde.

Elisabeth De Vis had reeds twee dochtertjes; Virginie De Vis acht jaar oud en Florentine De Vis vier jaar oud. [14] Ze werden beiden door Jacques Van Erp erkend en kregen zijn naam bij hun huwelijk in mei 1836. Hij was toen bijna veertig jaar. In december van hetzelfde jaar 1836 werd hun derde dochter Theresia Van Erp geboren. Na de drie dochters kwamen er nog drie zoontjes.

Het gezin
Jacob Van Erp (°Meise 1798 – Hombeek 1883) en Elisabeth De Vis (1804-1875) :

Virgina (De Vis) Van Erp (1828)
x (1860) **Philip Vekemans** (1816)
Ma Florentine (De Vis) Van Erp (1832)
x (1865) **Jan Frans Van De Camp** (1829)
Maria Theresia Van Erp (1836-1919)
x Jan Hendrik **Sloves** (°Brussel 1835),
xx (1885) **Jan Bt. Spoelders** (1838)
Frans Rumold Van Erp (1839), ongehuwd.
Jan Hendrik Van Erp (1845),
Jan Bt. Van Erp (1849). **volgt → 2/1**
x (2.5.1874) Maria Elisabeth **Spruyt**

Eerst heeft dit gezin ingewoond bij de moeder van Elisabeth De Vis (Loquetstraat) maar dan verhuizen ze naar het dorp waar ze op diverse plaatsen hebben gewoond (Frans Reyniersstraat, Mechelse weg, kerweg). Moeder Elisabeth overleed in 1875 op 71-jarige leeftijd en haar man Jacques stierf acht jaar later aan een beroerte, op 85-jarige leeftijd. Ze hadden hun zes kinderen opgevoed maar ook de twee voorechtelijke kinderen van hun twee oudste dochters bleven tot hun huwelijk bij de grootouders inwonen. Hun drie dochters trouwden maar van de drie zonen waagde enkel de jongste, Jan Bt. Van Erp een stap in het huwelijksbootje en zette de stam verder.

De oudste dochter **Virgina (De Vis) Van Erp** (°1828) ging vrij jong dienen in Mechelen. Ze was geen 23 jaar als ze in Januari 1851 terug bij haar ouders kwam wonen. Drie maand later werd haar zoontje **Jan Bt Van Erp** (°16.4.1851) geboren.
In Hombeek woonde toen **Philip Vekemans** (°1816) die gehuwd was met **Joanna Verbelen** (1819-1858) van Blaasveld. Ze hadden één dochter Sidonie Vekemans (°1855). In juni 1857 baarde Virginie Van Erp een tweede kind. Dit meisje, Octavie, werd in het gezin van Philip Vekemans opgenomen en kreeg ook de naam Vekemans. In januari 1858 stierf de vrouw Joanna Vekemans - Verbelen en het jaar daarna zegde Virginie Van Erp haar dienst op in Duffel. Ze kwam terug naar Hombeek en huwde in maart 1860 met de weduwnaart Philip Vekemans. Hij erkende de twee oudste kinderen die zijn naam kregen en het nieuwe gezin bleef wonen in zijn huisje (deel van de vroegere schuur van Victor Van Beneden, nu Leibeekstraat).
Ze hadden volgende kinderen:
Jan Bt (Van Erp) Vekemans (°16.4.1851)
Octavie (Van Erp) Vekemans (°19.6.1857)
(beiden gelegitimeerd in 1860)
Elisabeth Vekemans (°30.12.1860)
Ludovica Vekemans (°6.9.1862)
In januari 1863 overleed het achtjarig kind **Sidonie Vekemans** uit zijn eerste huwelijk. In mei van datzelfde jaar verhuisde het gezin naar Mechelen behalve de oudste zoon Jan Bt. die bij de grootouders in Hombeek bleef.

De tweede dochter **Florentine (De Vis) Van Erp** (°1832) diende te Brussel. Ze beviel te Hombeek van een dochter **Marie-Louise** (°1854). In 1865 huwde ze met **Jan Frans Van De Camp** (°1829) en werd het kind gelegitimeerd. Ze verhuisden naar

[14] **Haar broer Jan Bt. De Vis gaf het eerste kind Virginie De Vis (°8.2.1828) aan en de herbergier Jan Bt. Leemans was getuige. De tweede dochter Florentine (°15.12.1832) werd aangegeven door de herbergier Antoon Verhelpen. De beide kinderen namen de naam Van Erp aan bij haar huwelijk in 1836.**

Mechelen maar hun dochter **Marie Louise Van De Camp** bleef in Hombeek bij de grootouders.

De derde dochter **Theresia Van Erp** (1836-1919) huwde eerst met **Jan Hendrik Sloves** (1835) van Brussel. Hij was '*boodschapdoener*' en ze woonden in de huisjes van de oliemaalder Slachmuylders (geheten 'de Kreubbe'). In september 1885 trouwde Theresia een tweede maal met **Jan Bt. Spoelders** (°1838) een ketelmakersgast. Hij was weduwnaar van **Joanna Petronella Nobels** (1857-1885).

Hun kinderen waren:

1. **Jan August Spoelders** (°1881) ex 1.
2. **Maria Theresia Spoelders** (°1889) ex 2,
   x Pieter Jan **Emmerechts** (°M. 1886) paswerker

Bij Theresia woonde haar broers **Frans Rumold Van Erp** (°1839), landbouwer, en **Jan Hendrik Van Erp** (°1845), werkman in het arsenaal. Deze laatste verhuisde naar Mechelen.

2/1 Jan Bt. VAN ERP en Elisabeth SPRUYT

Jan Bt. VAN ERP 1848-1921) huwde in mei 1848 te Zemst met **Maria Elisabeth SPRUYT (°1848)**
Zij was de dochter van Hendrik Spruyt en Josphien De Wechter. Haar vader was eerst gehuwd geweest met een oudere zuster van haar moeder met name Catherina De Wechter. Hij zou nog een derde maal huwen in 1858 met Net De Wit van Humbeek.

Ze hebben eerst gewoond om de Mechelse weg (nu deel van woning tandarts Lydia De Bock) en gingen dan wonen in de toenmalige Kerkweg in het huis waar de barbier Fré Beulens (nu: afgebroken voor de Gemeentestraat). Hij werkte in loondienst als smidshelper en zijn vrouw verdiende een centje bij in haar winkeltje in de Kerkweg.

Ze hadden vier kinderen, van wie twee zoons in Hombeek trouwden en woonden:

Maria Florentina Van Erp (1875-1914), ongehuwd
Jaak Van Erp (1877-1966) **volgt → 3/1**
x Maria **Gijsen** (°Antwerpen 1882)
Jan Cornelius Van Erp (°1880 - 1881)
Gustaaf Van Erp (1882- 1963) **volgt → 3/2**
Elisa **Gijsen** (°Antwerpen 22.7.1882, + 1947)

Gustaaf Van Erp en echtgenote Elisa Gijsen en dochter Maria Van Erp.

3/1 Jaak VAN ERP en Maria GIJSEN

Jaak VAN ERP (1877-1966) huwde in september 1903 met **Maria GIJSEN** (°Steendorp 1884-1949).

Hij was smid in het arsenaal, zij naaister.
Jaak was muzikant bij de K.Maatschappij Sint Martinus en ook bestuurslid. Hij is tevens muziekleraar voor de jongeren geweest. Het echtpaar woonde na hun huwelijk in de tweewoonst van schrijnwerker Theughels in de Diepestraat (n°7). In 1927, na het overlijden van moeder Gijsen, ging dit gezin wonen in het ouderlijk huis en herberg "In de Reizende Passant" in dezelfde straat. Kort na de oorlog 40-45 werd de herberg gesloten. In 1949, bij het overlijden van zijn vrouw ging Jaak en zijn jongste zoon Richard inwonen bij zijn dochter Sophie, gehuwd met Cyriel Selleslagh. Zij woonden in de toenmalige Statiestraat (nu Fr. Reyniersstraat 10) waar ze een

handel in meubelen hadden. Op tweede nieuwjaarsdag 1966 werd Jaak aan het huis Doms (de schilder), bij het oversteken van de straat, gegrepen door een auto die over de spoorweg kwam. Hij overleed te Mechelen aan de opgelopen verwondingen.

In het gezin **Jaak VAN ERP** en **Maria GIJSEN** **werden volgende vier kinderen geboren :**

John Van Erp (1904-1984),
x (1929) **Maria Govaerts** (1901- 1989),
Elisabeth Van Erp (1906),
x (1933) met **Hendrik Pessendorffer** (1904-1987)
Sophie Van Erp (°1909),
x (1936) met **Cyriel Selleslagh**. (1904-2000)
Richard Van Erp (.1922-1982), ongehuwd.

John Van Erp (1904-1984), gehuwd in september 1929 met **Maria Govaerts** (1901- + Brasschaat 1989), de dochter van de Hombeekse secretaris Willem Govaerts. Ze woonden in de Statiestraat, naast haar ouders, en hadden er een meubelzaak. John was tijdens de bezetting schepen van de gemeente.

kinderen;
Ida Van Erp (°1931)
x **Edward Buysse**
kinderen: Hilde, Kristina, Gerda
Jan Van Erp (°1932)
x (1956) **Christiane De Bruyère**
kinderen: Bob x Roels, Marc x Ackermans
Clara Van Erp (°1937)
x **Kamiel Van Aerden** (Antwerpen)
kinderen: Karel, Leo, Anne
Hugo Van Erp (°16.1.1941)
x **Lucienne Hulpiau**

Elisabeth Van Erp (°1906) huwde in oktober 1933 met **Hendrik Pessendorffer** (1904, + 1987). Hij hertrouwde in 1952 met **Philomène Fonderie**, wwe. **Van Meerbeeck**.

Rik Pessendorffer en Elisa Van Erp

Sophie Van Erp (°12.7.1909), huwde in juni 1936 met **Cyriel Selleslagh**. (1904, + Mech. 22.1.2000)

Sophie Van Erp met haar moeder en man Cyriel Selleslagh en Jan en Rita aan hun woning in de statiestraat bij een doortocht van de processie in 1948.

Cyriel was postbode. Ze woonden eerst in het ouderlijk huis in de Diepestraat en verhuisden in 1946 naar de Frans Reyniersstraat, waar ze de meubelhandel van haar broer John Van Erp verder zetten.

kinderen:

Maria Selleslagh (°1937)
x (1959) **Jozef Sarens** (°Steenhuffel)
kinderen: Kathelijne, Geert, Bart en Erika

Jan Selleslagh (°1944)

Rita Selleslagh (°1947)
x (1968) **Harry Rottiers**
kinderen: Katrin, Tom en Annelies

3/2 Gustaaf VAN ERP en Elisa Gijsen

Gustaaf VAN ERP (1882 - 1963) huwde in 1905 met **Elisa Gijsen (°Antwerpen** (1882 –1947)
Ze woonden eerst in de toenmalige kerkweg (naast Fré Beullens). Hij was meubelmaker maar ook sociaal bewogen als de plaatselijk syndicale afgevaardigde voor de werklieden van de vrije nijverheid (1923)

Hun dochter **Maria Van Erp** (1906- 1938) huwde met **Frans Van Den Eede** (1906 - 1992) zoon van Florent en Elisabeth Peremans. Ze overleed bij de geboorte van haar zoon. Haar man hertrouwde met Victorine **De Nijs** (1908-1984)

kinderen ex 1:
Gerard **Van Den Eede** (1938)
x Beatrijs **De Valck**.

kinderen ex 2:
Ida Van Den Eede x **Lucien Van Geel**
Freddy Van Den Eede x **Maria Verhoeven**
Frans Van Den Eede x Imelda Hermans

Erratum

In het artikel "Gondisalius (Joannes) Rouchart", een Mechelse dominikaan, pastoor te Hombeek, verschenen in 't Ridderke 2001, nr.3, p. 80-82 staan enkele storende onnauwkeurigheden.

"Gondisalius" moet "Gondisalvus" worden (p.80).
De grootte van het domein van pater Rouchart te Sint-Kathelijne-Waver bedroeg 21 ha., 92 a. en 20 ca. i.p.v. 21 ha., 82 ca. (p. 81). Het schilderij van het hoofdaltaar van de voormalige dominicanenkerk stelt het volgende tafereel voor: Sint-Dominicus ontvangt te Rome van Sint-Paulus een boek en van Sint-Petrus een staf (patroonheiligen van het Mechels klooster) en niet O.L.V. van de Rozenkrans (p.81).

Stefaan De Cock

INDEX VAN 't RIDDERKE

GESCHIEDENIS

Een Romeinse villa op onze grens		1988	57
Het einde van Leliëndaal ,	deel 1	1992	3
	deel 2	1992	29
Opgravingen van Leliëndaal		1993	53
Het Gertrudisaltaar van Leliëndaal		1995	69
Gildenwezen in het Mechelse		1989	101
Had Hombeek een Gilde ?		1989	104
De schuttersgilde van Hombeek		1990	30
Mechelse poorters uit Hombeek		1991	43
Ontwikkeling van Smal-Brabant		1986	42
De tienden van Kortenberg anno 1769		2000	18
De Franse tijd		1989	36
Wie is wie in 1794 ?		1989	39
De telling van 1794.		1989	42
Hombeekse conscrits		1989	57
Iets over de Boerenkrijg.		1989	60
Hombeek tijdens de Boerenkrijg.		1998	40
Boerenkrijg te Kapelle-op-den-Bos		1998	74
De lotelingen		1988	60
Een publieke verkoop anno 1825		1990	116
De pastoors door de eeuwen heen.		2001	20
De vroede vaderen	deel 1	1987	57
	deel 2	1988	8
	deel 3	1988	23
	deel 4	1988	37
	deel 5	1988	48
	deel 6	1988	63
	deel 7	1989	5
	deel 8	1989	19
	deel 9	1989	62
	deel 10	1989	76
	deel 11	1990	3
	deel 12	1990	25
De kerk van Hombeek		1994	4
De oude pastorij		1997	7
Wie met klokken schiet !		1993	105
Jan Frans Van Geel.		1996	82
De nieuwe school in de Bankstraat		1998	5
Open Dorp		1997	9
Hombeek demografisch,	deel 1	1987	25
	deel 2	1987	50
Het politiereglement van Hombeek		1999	159
Cholera in de 19de eeuw		1994	108
De buurparochie Laar		1988	41
Het bos van Aa		1986	56
Oxdonk		1999	78

FAMILIES EN MENSEN

De oudste Hombeekse families		1993	4
De familie Apsillis		1999	82
De familie Augustus		1996	117
De familie De Greef		1992	80
De familie Labordery		1998	17
De familie 'Schramskes'		1997	31
De stam Tersago,	deel 1	1993	9
	deel 2	1993	31
	deel 3	1993	61
	deel 4	1993	86
	deel 5	1993	116
	deel 6	1994	15
De stam Teughels	1. inleiding	1990	67
	2. Tak Arianes	1990	83
	3. Tak Marolles	1990	104
	4. Tak Floriekes	1991	5
	5. Tak Gillames	1991	27
	6. Tak Meulemakers	1991	51
	7. Tak Maates	1991	76
	8. niet gefilieerd	1991	105
De familie Van Der Elst, dorp.		1990	13
De familie Van Steenwinckel		1992	59
De stam Slachmuylders,	deel 1	1994	29
	deel 2	1995	7
	deel 3	1995	45
	deel 4	1995	79
	deel 5	1996	5
	deel 6	1996	53
250 jaar familie de Meester 1986		52	
De familie De Vis		2001	117
De familie Van Erp		2001	127
Onderpastoor Nobels,	deel 1	1987	52
	deel 2	1988	5
Mijn broer André (pastoor Nieuwborg)		2001	7
In memoriam (pastoor Nieuwborg)		2001	15
Thuiskomen (pastoor Nieuwborg)		2001	17
Meester Mariën		1989	79
Pater Wulfram Goovaerts 1999		5	
Zuster Leonilla		1989	7
Zuster Theresita		2000	20
Dierkske (onderpastoor Dierckx)		2001	75
pastoor Rouchart (pater Gondisalvus)		2001	80
necrologium van parochiepriesters		2001	83
Virs Keis,	deel 1	1993	27
	deel 2	1993	67
Drie generaties vroedvrouwen (Oxdonk)		2000	128
Vroedvrouwen (familie Verbergt)		2001	90
Louis Van Den Heuvel		1991	119
Drie honderdjarigen		1991	22
Virs Verbist 100 jaar		1994	99
Bijgenaamd 'den Tist' (Cyriel Meys)		2000	53
Dokter Vincent Ceulemans		2000	64
Janneke Stapuit		2001	110
vondelingen		1991	74
Bijnamen te Hombeek		1993	99
Bijnamen op den Hultendries,	deel 1	1988	33
	deel 2	1988	51
	deel 3	1988	61
Evert Larock (1867-1901)		2000	133

MERKWAARDIGE FEITEN

Schooltijd (anno 1922)		2000	24
Het dagboek van meester Bertens		1999	10
Het dagboek van Domien Van Beveren		1996	127
Doodsoorzaken (1867-1901)		2000	65
Hombekenaars, verenig u !	deel 1	1991	14
	deel 2	1991	38
	deel 3	1991	68
	deel 4	1991	87
	deel 5	1991	110
Honderd jaar bakkerij 1900-2000		2000	5
	deel 2	2000	37
	deel 3	2000	107
	deel 4	2001	65

Hongaarse kinderen in Hombeek		1990	61
De melkboeren	deel 1	1992	11
	deel 2	1992	77
	deel 3	1992	77
Melkboer, een stiel apart.		1992	12
Hombeeks dialect		1994	20
De vrijheidsboom		1987	5
Weer of geen weer !		1989	26
Wolven in onze streek		1987	5
Een jachtproces		1987	44
Over jacht te Hombeek		1988	28
Bolspel bij de grootouders		1987	12
Waarom wij rechts rijden ?		1988	42
Petroleumverlichting		1992	97
De moord aan Horckmansbos		1990	11
Een eenzame zwerver		1993	19
Sprokkels		1991	4
Rijk zijn		1997	67
Perkhinkelen		1990	96
Bakhuizen en –ovens,	deel 1	1997	46
	deel 2	1998	13
Paardenvijgen		1999	17
Een ongeval op de Fortuynmolen.		1999	26
Het 'Terneuzeken'.		1999	27
Labbayen		1997	28

FOLKLORE

Sint Martinus		1991	98
Sinte-Mettevuur		1991	102
Mijn Sinte-Mettetocht in 1918		1991	103
Sint Maarten en de gans		1993	82
Het Martinusbeeld van Van Geel		1995	158
Sinte-Mettezomerke		1996	109
Martinus is mijn naam		1997	44
De greef van halfvasten		1994	16
Het palmtakje in het volksleven		1994	41
Sint Antonius		1991	133
San Firmin		1998	34
Sint Gertrudis		1995	72
De ijsheiligen		1997	19
Verloren maandag		1993	112
Carnaval		1992	22
Pasen op, Pasen neer.		1992	48
In juni naar de kermis		1992	69
Schutters en kamerkes		1993	44
Zand, schoon wit zand.		1993	59
Begankenissen en beewegen,	deel 1	1992	53
	deel 2	1992	82
Iets "natuurlijk" gelezen.		1992	24
De levensboom.		1993	17
Op de koffie		1995	21
De maretak		1994	130
Zoals het vroeger was,	deel 1	1994	123
	deel 2	1995	29
Tandentrekken met muziek		1995	16
De richtmei op het dak		1996	142
Het 'heuske'.		1996	92
Een jongen of een meisje.		1996	41
Gouden en diamanten bruiloft.		1999	103

WERELDOORLOG (14-18) en (40-45)

De vlucht in 1914		1989	64
Burgerslachtoffers in 1914		1989	112
Oorlogsdagboek Fr. De Mayer,	deel 1	1989	93
	deel 2	1989	108
	deel 3	1990	7
	deel 4	1990	27
	deel 5	1990	56
Brieven van 't front 14-18		1987	40
Een zondag in 1918		1990	77
Kapelle-op-den-Bos, 14 november '18		1999	110
De betoging van V.O.S.		1994	25
Augustus '39, mobilisatie,	deel 1	1990	35
	deel 2	1990	46
Op het altaar van het vaderland		1998	29
Onze term		1999	19
Een volwaardig landsverdediger		1999	90
Iets over Oorlog		2001	101
Oorlogsherinneringen 40-45,	deel 1	1990	51
	deel 2	1990	73
	deel 3	1990	93
	deel 4	1990	113
Rekrutering 16 jarigen, mei '40	1999	36	
Eén van de 35 (1940)		1999	40
Exodus naar Frankrijk (1940)		1999	48
Mijn dagboek (1940)		1999	58
Het verhaal Pier Van Crombruggen		1999	65
Stalag Altengrabow 1940-1941		1994	45
Mei '40	deel 1	1995	124
	deel 2	1996	25
Hombeek bevrijd, september 1944		1994	63
Bevrijding van Kapelle-op-den-Bos		1994	58
Het duurde langer dan verwacht	1994	82	
'Und wir fahren' (1944)		1994	84
De bevrijders van Hombeek		1994	100
Zes donkere jaren, mobilisatie		1995	59
Mobilisatie 2, Oorlog		1995	95
Krijgsgevangenschap		1995	146
Bezetting	deel 1	1996	15
	deel 2	1996	62
	deel 3	1996	95
Weer opgeroepen		1996	166
Hombeek bevrijd		1994	53
Einde		1997	23
Vijftig jaar geleden (1941)		1991	135
Vijftig jaar geleden (1942)		1992	125
Vijftig jaar geleden (1943)		1993	126
Vijftig jaar geleden (1944)		1994	4
Vijftig jaar geleden (1945)		1996	43
Vijftig jaar geleden (1946)		1996	146
Zomerfeest BJB (1943)		1993	48